

POONA AKHBARS

Vol. I

पुणे अखबार

भाग १ ला

PUBLISHED BY
THE CENTRAL RECORDS OFFICE,
HYDERABAD GOVERNMENT
1953

प्रकाशक

मध्यवर्ती अभिलेख कार्यालय,

हैद्राबाद सरकार

ज. न. १९५३

CONTENTS

अनुक्रमणिका:

PAGES

1. Foreword	..	..	..	v to vi
2. Preface	..	..	..	vii to xvi
3. Summaries of the Poona Akhbars Vol. I				1 to 63

४. छायाचित्रें	..	..	..	(१) ते (४)
५. पुण अखवार (इ. स. १७७३ ते १७८१)	..	..	..	१ ते २९१
६. कठिण शब्दांचे अर्थ	..	..	..	२९३ ते ३०३
७. सूची:—				
व्यक्तिनिर्देश	..	..	..	३०५ ते ३१३
स्थलनिर्देश	..	..	..	३१४ ते ३१८

FOREWORD

It affords me great pleasure in writing this foreword on the request of the Director, Central Records, to the First Volume of the "Poona Akhbars" a collection of which is repositied with the Daftar-i-Diwani, now designated as the Central Records Office, Hyderabad State. The essential functions of a Record Office consist in the orderly preservation of the original records in its keeping and making them freely accessible to research scholars in suitable form. But it will be seen that in practice few Records Offices have escaped the duty of giving publicity to, at least, some of their Records. In my opinion a Record Office would serve a greater purpose if it stimulated the urge for research by conducting research on its own initiative, albeit on a limited scale. Example is better than precept, so goes the time-honoured saying, and I need hardly say that the opening of the Persian and Marathi historical research branches sometime ago in the Central Records Office, Hyderabad, was in the wake of the recognition of this principle.

There was no Political Department as such in those old days. Diplomatic contact with the neighbouring States was maintained by deputing noblemen as and when required. This brought into existence a class of officials known as the *Waqae-Nigars*, or the *Akhbar-nawis* (i.e., *newswriters*) who were posted to the various neighbouring States and who submitted regularly reports of events which took place in the court and elsewhere. This helped the Ruler to keep himself posted with all the events and trends of thought.

The Central Records Office contains numerous newsletters sent by Haibat Rao Gopal and others posted at Poona by the Nizam. These Akhbars are full of valuable information and throw light on the Maratha-Nizam relations. These newsletters are couched in a language which, although written in the Modi script, is a curious blend of Marathi and Persian and requires a thorough knowledge of Persian to understand.

These Akhbars reveal a wealth of information which throws light on the conditions of the time,—political, diplomatic, economic and social. The Marathi language of

the time was much influenced by Persian. This influence of Persian is not only reflected in these Akhbars, but in the writings of the poets of the eminence of Shri Eknath of Paithan. These Akhbars reveal the social conditions of the Poona Darbar and its dignitaries. We get a clear probe into the efforts made to educate the child Peshwa into the various aspects of statecraft. This new information may go, to some extent, I think, to rebut the assertion of some scholars that the young Peshwa was not properly educated.

The Marathi Research Branch of the Central Records Office has so far issued "The Sanpuri Bakhar" as its first publication and I am now asked to introduce this First Volume of the "Poona Akhbars" to the scholars of Maratha history. I feel proud in doing so and I have no doubt that the present publication will be definitely a valuable addition to the source-books on Maratha history. It is not for me to dilate upon the merits of this book from the historical research point of view. Shri R. M. Joshi, M.A., Assistant Director, Central Records Office, who has edited the work, has written at length on these aspects in his able analytical preface. His efforts to make its study easy and illuminating both to the scholar and the general reader deserve appreciation. The Second Volume is in preparation and I hope it will follow soon.

Incidentally, I may mention that through the efforts of its officers the Central Records Office has been further enriched by the acquisition of a valuable collection of Persian and Marathi historical papers preserved in Raja Raghottam Rao's family and gifted to the Central Records Office by Shrimati Rani Seeta Bai of Gangakhed. I take this opportunity to appeal to the patriotic sense of the owners of ancient records to emulate the example of the Rani Saheba and loan or gift these for purposes of study and research. This will enrich the materials to be made available to the scholars.

I hope the present publication will be much helpful to the scholars.

D. V. CHAUHAN,

*Minister for Rural Reconstruction
and Education.*

6th April, 1953

PREFACE

The present Central Records Office of the Hyderabad Government was, until 14th December 1950, widely known by its earlier designation *Daftar-i-Diwani and Mal*, which by itself was an agglomeration of several administrative offices of an older period. The *Diwani Daftar* of which the *Rai Rayans* were the custodians formed a constituent part of the *Daftar-i-Diwani and Mal* and the Marathi papers now extant in the Central Records Office have come down to us principally from this nucleus.

The Hyderabad Government, having in view the compilation of a complete History of the Deccan in three volumes, appointed Nawab Ali Yavar Jung Bahadur, B.A. (Oxon.), as General Editor of the scheme and Special Editor of the Modern Period commencing with the arrival of Nizam-ul-Mulk, Asafjah I, in the Deccan in 1724. The execution of such a work on scientific lines presupposed the collecting, sifting and careful marshalling of all available material on the subject from original sources. During the summer of 1942 I was deputed from the Archaeological Department to Kamshet in the Poona District, where I worked for three months in the historical laboratory of Rao Bahadur G. S. Sardesai on the printed Marathi source-books so copiously available there, and gathered from them a rich harvest of references to the Asafjahi rulers.

On my return, the Standing Committee, appointed by Government earlier to advise on the Preservation, Classification and Publication of the State Records, was reconstituted with added membership including me as member for Marathi records and at its instance research was initiated into the historical papers in the *Daftar-i-Diwani and Mal*. As the Marathi papers were being scrutinized a homogeneous collection of *Akhbars* (newsletters) was discovered among them which the news-writers have styled the *Poona Akhbars*. Work was at once started on them realizing that they would prove of great value to scholars interested in studying the history of the Nizam-Maratha relations. Earlier substantial editing work had been done on a small *Bakhar* (the *Sanpuri Bakhar*) which had been loaned to this Department by the Osmania University for purposes of study. As Nawab Ali Yavar Jung Bahadur, the then Vice-Chancellor of the University, was anxious to publish it early, this Department

undertook its publication and issued it under acknowledgment to the University in June 1950. It is now being followed up by the present publication.

The reign of Nawab Nizam Ali Khan Bahadur passed through quieter times as compared with the reign of Asafjah I Nizamul-Mulk. He succeeded to a kingdom which had now definitely come to stay. No retributive action was to be dreaded from the Mughal Empire which had become effete on account of the unrelieved succession of a series of feeble-minded *rois faineants*. The English and the French were but playing for their self-interest and trying to consolidate their political gains. Their plans and policies, however, did not come into direct conflict with the interests of Nawab Nizam Ali Khan. The only formidable opponents who remained to be reckoned with were the Marathas. Their capital, Poona, was the scene of intense political activity. Nawab Nizam Ali Khan had to keep himself in touch with the day-to-day happenings there. He therefore constituted at Poona a regular establishment of news-writers. Its charge was held by Haibat Rao Gopal whose appointment was made by Nanaji Shankar Rai Rayan as is evidenced by the reference to this fact on page 40 of the Sanpuri Bakhar, our earlier publication.

These Akhbars were written from Purandar or from neighbouring places as long as Srimant Peshwa Madhav Rao II resided there but with the shifting of his headquarters to Poona on 14th May 1781 the news establishment also moved to this place. Obviously, therefore, the later Akhbars are despatched from Poona.

Another curious point to be noticed is that the Marathi Akhbar (the news-writers call it the Hindavi Akhbar) was usually accompanied by its Persian version. A clear reference has been made to this practice in A.R. No. 21 dated 3rd March, 1777 wherein the news-writer requests that the Hindavi Akhbar may be got translated into Persian for being submitted to the Huzur as the Persian *aklbarnavis* was ill. It may be added that a small collection of the companion Persian Akhbars has been discovered from among the Persian papers extant in the Central Records Office.

The news-writers, it will be seen, conform to certain unregimented forms in writing these newsletters. Some of these are prefaced by them as Akhbars and for their greater

part give the news of political events of the day and often end with requests relating to purely private affairs of the writer or some relation of his. There are others which are strictly newsletters, though they are not named as such by the writers. Another variant is the letter which does not contain the general news but relates to some single subject, official or private. A few of them are supplementary Akhbars some of which could not be dovetailed with the main Akhbars as these were found missing in our collection. Still another form is the covering letter intended to accompany an Akhbar. In a few cases, only the covering letters are extant.

All of them have been presented here in a chronological sequence without being categorized separately to make it easy for the scholar to interrelate their evidential kinship.

As a rule, the newswriters mention in their letters the date of their writing and in most of the Akhbars the place from which they originate and the dates which the events cover. Further, most of these letters bear on them the date of their delivery at the destination entered in the left-hand corner on the first page or at the end. These entries have greatly helped in placing the letters in their proper sequence. There are some letters in which there is a black-out of the year. But these often mention the week days together with the Hijri dates of particular months. In these cases the year has been determined on the basis of the internal evidence, if it is conclusive, or on the basis of the coincidence of the given-week days with the Hijri dates in any year falling within the surmised period by a reference to the almanac.

The Akhbars and the letters in this series, with a few exceptions, are addressed to Nanaji Shankar Rai Rayan, whose familiar sobriquet employed in them is "Nana". About this time, the Rai Rayans, viz., the two talented brothers Dhondaji Shankar (1728-1783 A.D.) and Nanaji Shankar (1730-1785 A.D.) played a singular political role at the court of Nawab Nizam Ali Khan. They seem to have been held high in the counsels of Nawab Nizam Ali Khan. They devoted themselves with a singleness of purpose to the task of maintaining sustained good relations between their master and the Peshwas at Poona, for, it had become almost an article of faith with them that the stability and prosperity of the two States wholly depended on the continuance of a close bond of friendship and mutual support between them. If the later history of the two States was destined to be different the fault was not at least theirs. Dhondaji Shankar was,

at first, a *Daftardar* but was soon raised to the status of *Naib Diwan* on 27th April, 1773. He was given the title *Dayanat Ram* in 1768 which was raised to *Dayanatwant* in 1779. The suppression of the local revolt of Ehtesham Jung at Nirmal in 1781 was his signal achievement. Nanaji Shankar worked in close collaboration with his senior brother and was made *Mohrir* of the four *subhas* of the Deccan in 1766. He was employed by Nawab Nizam Ali Khan in several diplomatic negotiations with the Marathas. In A.R. No. 5 dated 15th February, 1776 a reference has been made to the presence of Nanaji Shankar and Nawab Viqarud-daula at the court of the Peshwa at Purandar, presumably for representing the interests of the Nizam before the conclusion of the Treaty of Purandar.

On the death of these brothers, Rai Renukadas Shamraj (1765-1822 A.D.), the eldest son of Dhondaji Shankar, succeeded to the status and privileges of his father. He played a prominent part on behalf of the Nizam in the war against Tippu Sultan in 1781. In his correspondence there is also a reference to the two sons of Tippu Sultan who were taken as hostages soon after the Third Mysore War to compel the Ruler of Mysore to fulfil the obligations arising out of the Treaty of Seringapatam. After the Battle of Kharda in 1795, when Mashir-ul-Mulk was taken to Poona as a hostage, Rai Renukadas served as the Prime Minister of the Nizam (1795-1797 A.D.).

Another Maratha family which distinguished itself during this period was the Rajendra family of Gangakhed of which Haibat Rao Gopal was the primogenitor. That he was at the head of the establishment of news-writers at Poona has been already mentioned. He held the *jagir* of Gangakhed in the Parbhani District and worked hard at Poona to serve the interests of his master. His son Raghottam Rao generally lived at Hyderabad and on the death of his father assumed the duties entrusted to him. He also acted as *Peshkar* and for a brief period came under the shadow of the displeasure of his master.

He became a staunch Madhwa Vaishnava and did much to promote the mission of his cult. He built a modest family house at Gangakhed and a *ghat* on the Godavari which is but one of his many benefactions. The Central Records Office was able to secure recently a large collection of valuable records preserved in the Rajendra family. Among these papers are extant a few of the missing Poona Akhbars.

To turn to the Poona Akhbars: the period covered by the Akhbars in this volume is from January 1776 to August 1781. These few years represent the early phase of the rule of the infant Peshwa Madhav Rao II. It will be seen that with the ghastly murder of Peshwa Narayan Rao a sudden crisis was developed in the affairs of the Maratha State with grave risks to its peaceful continuance. Raghunath Rao, who was responsible for the unfortunate end of Narayan Rao, supported by a coterie of self-interested followers, for a time, captured the reins of government and thirsted for revenge on all those who could not be coerced into accepting him as their new master. But this intolerable state of affairs was ended sooner than could be expected by the genius of a few talented men who swore loyalty to the cause of the dead Peshwa which was also the cause of the people. They were able to overthrow Raghunath Rao by proclaiming the forty days' old posthumous son of Narayan Rao as the rightful Peshwa on 28th May 1774 at Purandar. Raghunath Rao fled in panic from Poona and was relentlessly pursued from place to place. He made supreme efforts to win over to his fold several of the Maratha Sardars. Even the Holkar and the Shinde were baited but they firmly clung to old loyalties. In his desperation he at last sought the protection of the English who on their part were keen on advancing their own interests by exploiting to their advantage the internal dissensions in the Maratha state.

The treaty of Surat with the Bombay Government which Raghunath Rao signed on 6th March 1775 was a calamitous circumstance which rudely disturbed the even tenor of peace which had been restored in the Maratha State by the determined efforts of Nana Farnavis and his party after the tragedy of Peshwa Narayan Rao's murder and its aftermath. Apart from inviting the needless interference of the English into the domestic affairs of the Marathas it embarrassed the State by raising a number of local revolts and disorders by predatory elements in the pay of Raghunath Rao and by other Sardars who found this a propitious time to reopen their time-old internecine feuds. The Akhbars teem with references to these incidents and it is expected that they will be able to provide crucial details of interest to the student who is keen on compiling exclusive family histories of some of the Maratha Sardars.

Raghunath Rao's action at Surat was harmful in the extreme. While it rudely disturbed the peace at home it had also the effect of introducing a cleavage into the affairs

of the East India Company: it set the Calcutta Council and the Bombay Government at cross-purposes. The Council whose avowed policy at this time was to promote the commercial interests of the Company saw the explosive possibilities of the situation and sent Col. Upton to Purandar to smooth out matters. His temporising methods and the statesmanlike approach made by the Karbhari produced the treaty of Purandar which provided for both the parties a workable formula of compromise at a time when it was urgently needed. The later reversal of this policy was, however, the outcome of the persistent efforts of the Bombay Government to flout their treaty obligations, the *volte face* sprung by Warren Hastings in keeping with his own political propensities and the perfidious conduct of Raghunath Rao. Col. Upton's negotiations are referred to in A.R. No. 3 dated 11th February 1776. After the conclusion of the Treaty of Purandar he was anxious to return to Calcutta but was compelled to stay on at the Maratha court for over a year to see to it that the terms of the treaty were faithfully carried out. That the Calcutta Council was quite earnest about honouring the pledged word is unmistakably borne out by the arrival of a dispatch from Calcutta at the Peshwa's court as late as on 24th February 1777, referred to in A.R. No. 16. .

Col. Upton had stayed too long at the Peshwa's court. His prolonged stay appears to have caused some surprise in uninformed quarters for in A.R. No. 19 dated 2nd March 1777 we have news of the receipt of a letter from Masulipatam which sought to know if the Colonel was a free man.

The Karbhari gave a formal send-off to Col. Upton on 5th March 1777 and he left for Hyderabad on the next day in response to a long-standing invitation from that quarter. A bill of his requirements on the journey is contained in A.R. No. 23 dated 5th March 1777.

Upton's departure from the Maratha court, while it was inevitable sooner or later, upset the apple-cart of seeming harmony. Mostyn arrived on the scene a little later and deliberately set afoot a deep-laid intrigue which had the effect of undoing the good work of several months by creating fresh complications. There is a complete fade-out of our Akhbars for the year 1778 and but one formal Akhbar exists for the year 1779. It is therefore not possible to follow up the thread of the interesting developments which

finally led to the dramatic disaster of the Bombay forces at Wadgaon early in January 1779. A.R. Nos. 44, 45, 46, 54 and 56 give copious information on the losing battle which Col. Goddard fought across the Borghat early in 1781 in an attempt to attack Poona. In A.R. No. 50 a reference has been made to the impending capitulation of Raghunath Rao while a considerable number of the subsequent Akhbars gives us almost a connected account of the English campaigns led by Muir against the Shinde in the Malwa region. All these events foreshadow the Treaty of Salbai which put an end to the episode of troubles for the Marathas so meretriciously staged by Raghunath Rao beyond endurable limits.

A somewhat elaborate analysis has been attempted of the above incidents as they relate to the main theme of Maratha history at this period. No such detailed treatment is possible within the limits of a short preface of the other momentous events which have been intricately woven into the pages of these Akhbars, though they are, without doubt, quite germane to the later phases of Maratha history. I shall therefore content myself by just indicating some of the important topics to which they relate.

We have in these Akhbars abundant material which when pieced together will yield a connected account of the doings of Haidar Ali Khan and Tippu Sultan between the years 1776 and 1781. Thus A.R. No. 3 dated 11th February, 1776 refers to the investment of the fortress of Gooty by Haidar Ali Khan while A.R. No. 5 dated 15th February, 1776 reports its fall. It is well known how Murar Rao Ghorpade made heroic efforts to save the fort but was forced to surrender it having received no help from the expected quarters. His capitulation at Gooty meant the loss of practically all the territory held by the Marathas beyond the Krishna. Further on, these Akhbars feature in outline the defensive actions fought in the region of Dharwar by Parashuram Bhau Patwardhan, the great Maratha General, against Muhammad Ali (Kumandān) who was deputed on this campaign by Haidar Ali Khan with a view to consolidate the territories of the Western Karnatak.

As one reads into the Akhbars for the year 1781 one is rewarded with a lively account of the exploits of Haidar Ali Khan in the scattered regions of the Karnatak. These exploits, be it said, left a trail of devastation everywhere and

caused the deepest anxiety to the English at Madras who for a time seemed paralysed against this great whirlwind of rapine and desolation.

Incidentally, these later Akhbars present to us in bold relief the tangled and shifting pattern of diplomatic relations and cross-relations which existed at this time between the Marathas, the English, the Nizam and Haidar Ali Khan.

The *Chauth* affairs, which always remained a vexed question between the Peshwa and the Nizam until it was resolved by recourse to the arbitrament of the sword at the Battle of Kharda in 1795, loom large in the pages of these Akhbars, beginning with A.R. No. 55. The ruler of Hyderabad appears to have made calculated attempts to shelve his obligations under this head by executive inaction. When, however, the Peshwa pressed his claims, the Nizam tried to gain time by entering into purposeless correspondence. Krishna Rao Ballal, whose diplomacy outmatched his honesty of purpose, at last undertook to straighten out these matters by a visit in person to the Nizam's court. The degree of importance attached to this event can be easily gathered from the priority given to this subject by the *akhibarnavis* in the last few Akhbars. The Karbharis too seem to have blessed this mission as they were anxious to accommodate the Nizam on this question if only to hook him into an active or passive alliance with them against their common enemies. Our Akhbars shed full light on all these aspects of the matter and deserve careful study by the student who is particularly interested in Nizam-Maratha relations at this period.

The Akhbars, apart from yielding rich material for a reconstruction of the political history of the period, contribute even richer material for a rebuilding of the social background of the day against which is set the daily court-life of the Peshwa. We catch in them interesting glimpses of the receptions given to envoys and deputies of other courts, of the frequent visits of Maratha Chiefs and Sardars on varied business, of the feasts and festivals, pleasures and pastimes patronised by the Peshwa, of his early upbringing and education, of the daily avocations of great personages like Nana Farnavis, Haripant Phadke, Sakharam Bapu, etc., of intrigues and rivalries going forth at the court, of petty local disorders spread by a discontented soldiery, of the fortunes of many a big and small campaign and even of trivialities like the hunt for a supposed hidden treasure in the environs of Poona.

For getting a complete picture of this general life I would refer the reader to my special paper on this subject published in the Proceedings of the First Deccan History Conference 1945 and to a Marathi contribution on the same subject published in the "Sahyadri" magazine for September, 1947.

The Akhbar writers describe these incidents in a 'delectable' style rarely to be met with in historical papers in general, except perhaps in the great Bakhars and in a few select letters. In the longer Akhbars in particular, though the narration commences with a tame and conventional beginning, it gains momentum as it progresses until the writer begins to pile news on news from every quarter in rhythmic short sentences having a pictorial effect. The best specimens are the passages which describe the meeting of the French envoy St. Lubin with the Peshwa in A.R. No. 35 and those which describe the last days of Sakharam Bapu in prison in A.R. No. 83. Be it said that though the news-writers have a fondness for the purple-patch they never swerve from the path of accurate reporting. Thus they are at great pains to explain if a particular news-item is confirmed or unconfirmed, whether it has been reported in writing from a responsible quarter or whether it is to be relegated to the field of mere speculation and rumour. True to their calling, they carefully draw the distinction between a *certainty*, a *probability* and a *thing of doubt*. The impression therefore which these Akhbars leave on the reader is similar to that which the modern newspaper makes particularly on a day when it is packed with stupendous world developments. Taken collectively, these newsletters may be said to constitute a distinct chronicle of the period describing the events from day to day.

To sum up : The Poona Akhbars present the great historical events of the period in a new perspective and furnish us with a wealth of corroborative evidence. They shed exclusive light on a few contemporary incidents. They are of immense value to a reconstruction of the social and general background of the period. Their chronology is highly dependable and will be found useful in checking up the dates of certain events on which other sources are not quite definite. Their form and manner of presenting historical material is quite distinctive.

As is usual in all Marathi historical papers, the Akhbars use a considerable proportion of Persian words and there are a few in which the Persian element predominates. One

will also discover blended with this style quite a number of Marathi words which are exclusively current in the Marathwada region of the Hyderabad State but which may not be readily intelligible to the general Marathi reader. Nonetheless, the language in general is simple yet dignified, racy and businesslike.

Brief English summaries of the Akhbars which are on the model of calendars have been included in the present volume to make it useful to the general reader. An index of persons and an index of place-names occurring in the Akhbars and a Glossary of all difficult words have been added at the end of the volume to enhance its utility to the Marathi readers.

Shri L. N. Gupta, B.Sc., I.A.S., Secretary to Government, Education, is always a source of inspiration to his subordinates and I am most thankful to him for his enlightened guidance in this departmental Marathi publication.

My grateful thanks are due to Raja Triambak Raj Bahadur, Director, Central Records Office, but for whose encouragement and continued interest, this publication could not have seen the light of day.

In conclusion, I must also express my appreciation of the enthusiastic help given to me in preparing the work for publication and in seeing it through the press by my assistants Shri A. N. Baji, B.A., B.T., and Shri S. K. Shivanarayan and the rest of my staff.

CENTRAL RECORDS OFFICE,
Hyderabad-Deccan,
20th March, 1953.

R. M. JOSHI

SUMMARIES OF THE POONA AKHBARS

Vol. I

A. R. No. 1

25th Ramzan 1187 A.H.
10th December 1773

A memorandum which enlists the names of *mahals* in groups restored by the Peshwa to the following persons:—

- (1) Trimbak Rao Vishwanath,
  - (2) Raghoji Bhonsle, Sena Saheb Subah,
  - (3) Sridhar Jagannath and Bhiv Rao Malhar,
  - (4) Nao Krishna,
  - (5) Khande Rao Ballal,
  - (6) Bhikan Khan,
  - (7) Sakharam Hari,
  - (8) Jiwaji Raghunath,
  - (9) Krishna Rao Madhav Rao,
  - (10) Vishwas Rao Yeshwant,
  - (11) Naro Babaji.
-

A. R. No. 2

7th Zilhej 1189 A.H.
29th January 1776

Akhbar from Saswad (received at Shahgad) covering the events between 2nd and 6th of Zilqad. Visajipant Biniwale has been commissioned to put down the predatory activities of the Kolis in the Konkan. The English envoy had an interview with the Peshwa. Ramchandra Ganesh has been sent to Manoli where Koner Rao was defeated by the Shinde in an engagement. Zafar-ud-daula has bought five elephants from the English envoy.

A. R. No. 3

20th Zilhej 1189 A.H.
11th February 1776

Akhbar from Purandar. Yesaji shinde has overwhelmed Koner Rao and captured Jiwaji Gopal. Ramachandra Ganesh has been ordered to rush from Talegaon to the rescue of Koner Rao. Bhavan Rao is advancing from Satara to join them.

Haidar Ali Khan has besieged the fortress of Gooty and Murar Rao Ghorpade is straining every nerve to stand the siege.

Negotiations are going on with Col. Upton. The Karbharis seem willing to cede Salsette to the English if only the latter will withhold their support to Raghunath Rao.

Viqar-ud-daula has arrived and will meet the Peshwa soon.

A. R. No. 4

22nd Zilhej 1189 A.H.
13th February 1776

Akhbar from Saswad. The Kolis are menacing the people in the Konkan. Yesaji Shinde is active and the Karbharis are contemplating plans to check him. A servant of Raghunath Rao was caught in the act of spying at Molyagad and was punished. Haidar Ali's siege of Gooty continues.

A. R. No. 5

24th Zilhej 1189 A.H.
15th February 1776

Akhbar from Purandar. The delegation from Nawab Nizam Ali Khan, led by Viqar-ud-daula, interviewed the Peshwa and the Karbharis and was later honoured with a banquet. Tukoji Holkar and Mahadaji Shinde have gone to Maheshwar to attend the marriage of Ahalya Bai's granddaughter. The forces of the Holkar have for the time being suppressed the Kolis in the Konkan. Krishna Rao Panse has been sent to help Ramachandra Ganesh. Murar Rao has surrendered (at Gooty) by offering ransom.

A. R. No. 6

25th Zilhej 1189 A.H.16th February 1776

Akhbar (from Purandar). An English envoy and a padre have arrived from Bombay. Talks are progressing between Viqar-ud-daula and the Karbharis. Murar Rao has capitulated at Gooty.

A. R. No. 7

Received on 2nd Rabi II 1190 A.H.
21st May 1776

The writer asserts that no superfluous staff of messengers is being maintained by him and requests the Swami to approve of the appointment of five new messengers whose names are given, thus making an aggregate staff of 16 to be divided into eight batches of two messengers each.

A. R. No. 8

Received on 21st Shawwal 1190 A.H.
3rd December 1776

A detailed memorandum giving an account of payments made to couriers, dismissals of a few, new appointments made etc. The writer requests the Swami to use his good offices in recovering the outstanding arrears due to the messengers by representing the matter to the Huzur.

A. R. No. 9

2nd Muharram 1191 A.H.10th February 1777

Akhbar from Purandar. Sugar-coated sesames have been delivered to all the persons detailed in the list. Chimappa Panse is complaining about the intrusion of the Huzur's officials in Soutada.

News from 29th Zilhej 1190 to 2nd Muharram 1191. The *chaul* (i.e., tonsuring) ceremony of the Peshwa will be celebrated on Magh Shuddha Panchami day (corresponding to 12th February 1777). Efforts are being made to pacify Haripant

Phadke's soldiers whose pay is in arrears. The Mirajkar is bent on pushing back Muhammad Ali Kumandan to Dharwar. Mir Muhammad Ahmad, an agent of the Nizam, has persuaded Col. Upton to leave Saswad. Ramechandra Ganesh has reported that Yesaji Shinde is being supported by Haidar Naik with men and money.

A. R. No. 10

3rd Muharram 1191 A.H.

11th February 1777

Akhbar from Saswad. The English envoy is awaiting the arrival of a relieving officer from Bombay. Narsing Rao Dhagude and Maloji Ghorpade were superseded by Haripant Phadke which excited the followers of the two parties and a clash occurred, but Nana's intervention allayed the tension. Salsettee has been forcibly taken by the English. The Karbharis have therefore demanded the appointment of a new English envoy. Tukoji Holkar has ignored Nana's instructions to join Haripant on the plea that disorders in the North necessitate his presence there.

A. R. No. 11

3rd Muharram 1191 A.H.

11th February, 1777

Akhbar from Saswad. Parashurampant Mirajkar's forces are being reinforced. Krishna Rao Panse and the Mirajkar are camping near Munchalli and it is reported that Muhammad Ali Kumandan has been forced to retreat from Dharwar. Tipu is soon expected to reach Dharwar. Krishna Rao has gone to Poona to placate Moropant Phadnis.

A. R. No. 12.

9th Muharram 1191 A.H.

17th February 1777

Akhbar from Purandar. Col. Upton's departure is being delayed as Mostyn has not yet arrived from Bombay. Nana has gone to Chinchwad for his marriage. The *chaul* ceremony of the Srimant was celebrated on Magh Shuddha

Dashami day. Haripant Phadke is preparing to start on the campaign against Haider Ali. Mubarizul Mulk is likely to join him. Yesaji Shinde is still eluding Ramchandra Ganesh. Muhammad Ali Kumandan's whereabouts are not definitely known. Krishna Rao Ballal has gone to Poona on the pretext of placating Moropant Phadnis.

A. R. No. 13

Received on 13th Muharram 1191 A.H.
21st February 1777

A letter (from Saswad) to Nanaswami in which Haibat Rao Gopal pleads for the continuance of the *inam* of the two *maujas* granted to Sakha Joshi. A request is also made for pressing Balajipant Subhedar to cash the *hundi* drawn in favour of Keshavpant Datar without delay.

A. R. No. 14

10th Muharram 1191 A.H.
18th February 1777

Akhbar from Saswad. Nana has left for his marriage. The *chaul* ceremony of the Srimant was performed on 8th instant. Krishna Rao is still at Poona.

A. R. No. 15

Received on 1st Safar 1191 A.H.
11th March 1777

A supplementary letter. The writer complains that Ramji and a few messengers have left his establishment and have taken employment in the *karkhana* of Srimant Bhau Saheb. A small amount of money is also due from Ramji. Nanaswami is requested to take note of the growing temptation to leave service for better emoluments.

A. R. No. 16

16th Muharram 1191 A.H.
24th February 1777

Akhbar from Purandar. Moroba Phadnis is intractable but Krishna Rao is trying to placate him. Haripant's men are still clamouring for the clearance of their arrears.

A despatch has been received from Calcutta which assures the Srimant that the terms of the treaty would be respected in letter and spirit and that the temporary refuge given to Raghunath Rao by the Bombay Government would not make any difference. Col. Upton has orders to return to Bombay.

Bala Rao, the Diwan of Mahadaji Shinde, is expected here shortly to negotiate the Shinde's affairs. Tukoji Holkar is at Jejuri. Ramchandra Ganesh is helpless against Yesaji Shinde without further reinforcements. Parashurampant Mirajkar is organizing his forces near Munchalli for checking the advance of Muhammad Ali Kumandan.

A. R. No. 17

17th Muharram 1191 A.H.

25th February 1777

Akhbar from Saswad. Haripant's departure is held up on account of the discontent among his soldiers. The English are raising recruits and continuing their patronage of Raghunath Rao. Parashurampant Mirajkar is checking the advance of Haidar Ali's forces near Bankapur. Yesaji Shinde is wearing out Ramchandra Ganesh near Panhala. Tukoji Holkar has gone to Vithalwadi from Jejuri. Mahadaji Shinde's *vakil* is pressing for a remission of the *peshkash* dues. The writer prays that he may be granted leave to attend the marriage of his son.

A. R. No. 18

21st Muharram 1191 A.H.

1st March 1777

Akhbar from Purandar. The *hundi* issued for the payment of the messengers has been received. Vishwambhar Dev has been asked to commence the pacificatory *anushtan* (religious rites) as desired by the Swami.

Nana on his return journey from his marriage met Krishna Rao at Poona. Both of them are exerting themselves to win over Moroba. Anandi Bai has arrived at Mandaleshwar on the Narmada from Dhar.

Yesaji Shinde in concert with Tipu Sultan is causing havoc in the neighbourhood of Miraj. Parashurampant is being helped by Ramchandra Ganesh and other *sardars*.

A. R. No. 19

22nd Muharrum 1191 A.H.

2nd March 1777

Akhbar from Saswad. When Nana returns he may be able to raise a loan of 25 lakhs of rupees which represents the amount of arrears due to Haripant's soldiers. The English are raiding the Angre's territory. Raghunath Rao is staying in a garden at Bombay. Parashuram Bhau is effectively holding up the advance of Haidar Ali's forces near Dharwar. A letter has been received by Col. Upton from Maslipatam in which anxious enquiries have been made to ascertain if the Colonel is a free man or he has been interned. Bala Rao, the Shinde's agent is still negotiating with the Karbharis. The Holkar is at Vithalwadi.

A. R. No. 20.

22nd Muharram 1191 A.H.

2nd March 1777

Akhbar from Saswad. Sakharampant and Nana have decided to put Moroba in command of the army and they expect he will be able to placate the soldiers. Raghoji Bhonsle is expected from Nagpur. Ramchandra Ganesh has scored a point against Yesaji Shinde. Skirmishes have been reported between Parashuram Bhau's forces and those of Haidar Ali. Mahadaji Shinde is relaxing at Parner after his second marriage. Haripant's soldiers are looting a few *peths* and suburbs of Poona to gather fodder and grain.

A. R. No. 21

23rd Muharram 1191 A.H.

3rd March 1777

Akhbar from Saswad. Discontent is growing in Haripant's forces. The English are stiffening their attitude. Repeated raids are being made by them on the Angre's territory. As the Persian *akhbarnavis* here is ill the Swami should get the *Hindavi* Akhbar itself translated into Persian for being submitted to the Huzur and Nawab Viqar-ud-daula.

A. R. No. 22

24th Muharram 1191 A.H.4th March 1777

Akhbar from Saswad. Raghoji Bhonsle who will soon arrive here will meet the Srimant on 30th instant. As Haripant's forces are almost mutinous, Nana is determined to put Moroba in command. Parashuram Bhau is in need of immediate succour. Yesaji Shinde's depredations are in full swing near Miraj. Col. Upton's departure is impending. Somwar and Mangalwar *peths* were looted by the soldiers to obtain fodder.

A. R. No. 23

25th Muharram 1191 A.H.5th March 1777

Akhbar from Saswad. Col. Upton will depart soon. Sakharam Bapu is pressing Nana to leave for Poona. Ehteshamuddin's reply to Viqar-ud-daula's letter is enclosed. The Colonel wants forage for three elephants and victuals for his men. Arrangements may be kindly made for their supply at the usual halting places on his journey.

A. R. No. 24

25th Muharram 1191 A.H.5th March 1777

Akhbar from Saswad. Krishna Rao is coaxing Moro Babu Rao to accept the command of the forces but his terms are to the effect that the Karbharis should raise a loan of nearly 25 lakhs of rupees to pay off in part the arrears of the army and come to terms with Raghunath Rao Dada without further delay.

Col. Upton is waiting to be relieved as reported earlier. Raghoji Bhonsle is expected here any day. Tukoji Holkar may not go to Tuljapur. Mahadaji Shinde was married at Jambgaon.

A. R. No. 25

26th Muharram 1191 A.H.6th March 1777

Akhbar from Saswad. Letters have been received by the Peshwa and Col. Upton from Bombay. The Colonel will

definitely start now. He and Macpherson were honoured with the presentation of robes. Col. Upton has written to the Bombay Government that he intends going to the Nawab. The Peshwa despatched two baskets of grapes to Bombay. Krishna Rao is staying on at Poona.

A. R. No. 26

26th Muharram 1191 A.H.

6th March 1777

Akhbar from Saswad.

Thursday, 25th Muharram.

Nana has hastily returned from Poona. Col. Upton, Macpherson and the *munshi* were invited to meet the Karbharis and were suitably honoured with gifts of robes. The party broke up late at night. On the way back to his tent the Colonel in the gloom strayed away along the Jejuri Road and had great difficulty in tracing back his way to his camp.

Friday, 26th Muharram.

The Colonel has left Purandar and will arrive there in due course. Discontent in the army is growing. Moroba is hard to please.

A. R. No. 27

30th Muharram 1191 A.H.

10th March 1777

Akhbar from Saswad. Sakharampant is arriving here in connection with the marriage to be celebrated in the house of Nilkantha Rao Aba Purandare. Raghoji Bhonsle is here and has met Nana and Bapu.

A supplementary Akhbar. Krishna Rao Ballal and Gopal Naik Tambekar have come here from Poona for consultations. Bhim Rao Panse has divulged a few secrets which will be communicated later.

A. R. No. 28

1st Safar 1191 A.H.

11th March 1777

Akhbar from Purandar covering the events from 27th to 30th Muharram. News of Col. Upton's departure on 26th instant was already communicated in the earlier despatch. Sakharampant Bapu who left the fort on 27th instant will

return to it after attending the marriage in the Purandare family. Krishna Rao Ballal and Gopal Naik Tambekar are here to receive advice in the matter of Moro Babu Rao Phadnis.

Disorder in the army has reached a breaking point. Three Muslim *silledars* exasperated over the non-payment of their dues attacked Sadashivpant Karmarkar, the paymaster of the army, and killed him with sword-thrusts.

Ramchandra Ganesh, Bajipant and Visajipant are holding their ground against Yesaji Shinde near Miraj. Parashurampant Mirajkar and Krishna Rao Panse are camping near Munchalli. Muhammad Ali Kumandan has dug up trenches near Hubli.

Akhbar from Saswad dated Wednesday, 1st Safar.

Raghoji Bhonsle had a meeting with the Karbharis. Krishna Rao Ballal has failed to placate Moroba. Haripant who was compelled to assume the command of the army has advanced to Khadi Manjari. The Srimant sent five thousand rupees to Raghoji Bhonsle in lieu of a banquet.

A supplementary letter.

Bhim Rao Aba Panse has revealed that Sakharampant Bapu's antagonism towards Haripant is at the root of the intrigues to get Moroba into command displacing Haripant. This would pave the way for Raghunath Rao Dada's return to power. The Swami is requested to guard this secret from reaching the ears of Jivajipant through Viqar-ud-daula.

It is reported from Poona that two of the assailants who attacked Sadashivpant were decapitated and two others were deprived of their hands.

A. R. No. 29

2nd Safar 1191 A.H.
12th March 1777

Akhbar from Saswad. Bapu who is at Wateshwar will go to Purandar after attending the marriage at the house of Bhim

---

¹The bride-groom is from the Panse family and the bride is a relation of Nalkash Aba Purandare.

Rao Pansc. Ramchandra Ganesh is active against Yesaji Shinde who is carrying on depredations near Panhala. The Patankar and the Ghorpade are pressing Haripant to redress the grievances of the troops. The Holkar has agreed to pay ten lakhs towards the *peshkash* of which two lakhs will be assigned to Haripant. Krishna Rao Ballal has returned from Poona. Baba Rao, the agent of the Shinde, is being pressed to pay the *peshkash* dues. Sadashivpant Karmarkar was stabbed to death by a body of excited *bargirs* (*sic*) who came to him clamouring for payment.

A. R. No. 30

16th Safar 1191 A.H.

26th March 1777

Akhbar from Saswad. Haripant Phadke is reported to have reached Siddhatek. He was compelled to assume the command of the campaign against Haidar Naik on account of Moro Babu Rao's perversity. Krishna Rao on his return from Baramati will be able to do something useful in the matter of realizing the loan amount due to Antaji Bhagawant from the Patil of Gond. Mubarizul Mulk's petition for securing exemption from the payment of *chauth*, *sardeshmukhi*, *babati* and *sahotra* dues from his *jagir* villages has been received.

(Supplementary) Akhbar from Saswad. Haripant is likely to proceed to Pandharpur from Siddhatek. Raghoji Bhonsle was entertained to a dinner by Haripant on 10th Safar.

12th Safar to 15th Safar.

Raghoji Bhonsle partook of a dinner with the Srimant on 12th instant and saw the Karbhari on 15th instant. The Shinde is expected to arrive at Pedgaon. Tukoji Holkar is at Poona. Parashuram Bhau will recross the Krishna if succour does not reach him in time. Haidar Naik is expected in the Savanur region.

A. R. No. 31

Received on 4th Rabi II 1191 A.H.

12th May 1777

A supplementary letter. The writer requests Nanaswami (Nanaji Shankar) to secure for him exemption from the payment of the *chauth* dues relating to his *jagir* villages Khed

Madnur, Nile, etc., as his expenditure was far outgrowing his income. He further draws the attention of Nanaswami to the urgency of making payments to some of the messengers on duty.

A. R. No. 32

Received on 4th Rabi II 1191 A.H.
12th May 1777.

A (covering) letter. Haibat Rao Gopal requests Nanaswami to use his good offices in saving Narsing Rao Khatawkar, a dispossessed *jagirdar* of the Huzur and a relation of Bhim Rao Aba Panse, from the pressure being applied for the payment of a *nazr*.

A. R. No. 33

24th Rabi I 1191 A.H.
2nd May 1777

Akhbar from Saswad. Two trusted messengers were sent from here on 9th Safar bearing important letters but as they did not reach their destination local enquiries were made to elicit some clue to their possible whereabouts. It is now to be presumed that they perished on their way under some extraordinary circumstances. There is also no hope of the recovery of the lost letters.

A few important documents from Bhim Rao Panse to Jiwajipant are sent enclosed in open envelopes. The Swami should paste the flaps of the envelopes after reading the papers and pass them on to Jiwajipant.

A French envoy named Monsieur Siwaliar Salube¹ has arrived here. He will meet the Karbhari tomorrow. His open reception by the Karbhari while the English envoy Thomas Mostyn stays on here has created a curious situation.

The Srimant paid a visit to Raghoji Bhonsle who intends to leave for Nagpur on 26th instant.

---

1. Same as Monsieur Chevalier de St. Lubez the well known French adventurer, who undertook to secure to Nana Farnavis military help from France to serve as a threat to the English who supported the claims of Raghunath Rao against Peshwa Madhav Rao II. The name has been rendered here as it occurs in the Akhbars.

A supplementary Akhbar.

Nana and Sakharampant met the French envoy in a small tent pitched near the foot of the hill. Madhav Rao Sadashiv and Krishna Rao Ballal were present during the confidential talks.

Bhim Rao Panse treated Raghoji Bhonsle to a banquet at Sonari.

A supplementary letter.

Vithal Ram, the agent of the Peshwa, visited Zhol Pimpri, a village in the Palim Pargana, which has been granted to Krishna Rao Daji, and made an unauthorized exaction of 300 rupees. He has not refunded the amount so far. The writer reported the matter to Nana and Bapu and they have secured for him a letter of rebuke from the Srimant to Vithal Ram. As the latter is soon expected to go to the Huzur, the Swami should press for a speedy refund of the said amount.

Bhim Rao Aba Panse has commissioned Krishna Rao to secure for him a twice-sealed *sanad* for his *jagir* and has paid 11,000 rupees to defray the *peshkash* and *darbar* expenses. The Swami should carefully watch on whom the presents will be bestowed. He knows full well the avarice of the Poona officials who are accustomed to swallow the plate along with the pudding.

Akhbar from Purandar.

The French envoy's meeting with the Srimant has been put off for two or three days as these are inauspicious for the meeting. Bhim Rao and his brother Chimappa received presents of robes from the envoy at a formal meeting.

The Srimant descended from the fort in a palanquin accompanied by Nana and Sakharam Bapu and met Raghoji Bhonsle in his own tent. About 150 persons including the courtiers and the writer were present on the occasion. The writer received a *shawl* and a Paithani turban while the other persons were presented with robes befitting their position. The costliest gifts were given to the Srimant followed in due order by Sakharam Bapu, Nana Phadnavis and Mahadaji Nilkanth Purandare. The Srimant left the tent after a *ghatika*. Raghoji Bhonsle may pay a return visit to the Srimant.

Thomas Mostyn is camping near the fort and the Karbharis are pressing him to persuade the English to withhold their support to Raghunath Rao and to give their help in checkmating Haider Ali.

Parashurampant Mirajkar and Krishna Rao Panse are in the vicinity of Munchalli.

Haider Naik is believed to have promised a lakh of rupees to Yesaji Shinde for continuing his predatory activities in the Panhala region. The Karbharis have now deputed Mahadaji Shinde to deal with him.

Sakharampant, Nana and Krishna Rao paid a visit to the ailing Devajipant, the *diwan* of Raghoji Bhonsle.

A supplement.

A copy of the letter received from the writer's father is enclosed. It describes the extortions and harassment practised on the *ryots* of Khed by the local *shaikhdar* Jayawant Dabadhgaon. It is necessary that punishment is meted out to him without delay.

A. R. No. 34

26th Rabi I 1191 A.H.
4th May 1777

Akhbar from Poona. Fatch Singh Bhonsle's succession to his father's estates has been approved by the Srimant. He was invited to a special feast by Haripant and honoured with the presentation of robes. Mahadaji Behere has been ordered to lead the campaign into the Karnatak as Haripant has got himself excused on the ground of ill-health and Appa Balwant is averse to serve under Parashurampant Mirajkar. Nana and Haripant offered condolences to the mother of Bhikajipant Palande who was recently killed in an engagement at Lawargarh. Being the Ekadashi day, the Srimant visited Parwati where the customary *pooja* was performed. Envoys have arrived from the Rajas of Sonde and Bednor, who were expelled by Tipu but were later reinstated by Parashurampant Mirajkar. Tipu is camping at Satyamangalam. Babu Rao Vaidya is starting for Nagpur. Mahadaji Shinde has been advised to give pecuniary help to Ali Bahadur.

A. R. No. 35

1st Rabi II 1191 A.H.
9th May 1777

Akhbar from Saswad. Raghoji Bhonsle and Diwakarpant left the place (today). Monsieur Siwalier Salube saw the Srimant on 29th instant. A separate letter was dispatched (by the writer) dealing with the affairs of the Panhalekar and the Mirajkar. Haidar's forces are nearly 30 *koses* away from Mubarizul Mulk's camp and Haripant who had started from Mudgal to join Mubarizul Mulk has learnt that a compromise has been effected between him and Haidar Ali.

The Karbharis refused to accept the gifts offered by Narsing Rao, Haidar Ali's envoy, on the plea that they had no information as yet of any reconciliation effected between the Huzur and Haidar Ali Khan.

Raghoji Bhonsle and Diwakarpant were honoured by the Srimant with the presentation of costly robes. The French envoy presented a letter from his sovereign and numerous gifts including two finely-wrought images of Lord Krishna and Mahadev to the Srimant.

A skirmish occurred between Mubarizul Mulk's forces and an advance party of Haidar Ali's forces. Yesaji Shinde is disheartened by Shankaraji Ghorpade's desertion to Ramchandra Ganesh. Mubarizul Mulk has bought over 2,000 soldiers of Haidar Ali Khan. The Karbharis rejected the claims of Raghoji Bhonsle for a greater share of the *ghansdana* ducs.

Thomas Mostyn was informed by the Karbharis that Raghunath Rao could not be paid beyond the terms agreed upon between them and Col. Upton.

A. R. No. 36

10th Safar 1193 A.H.
27th February 1779

(NOTE:—The earlier portion of this Akhbar is missing).

.....Sakharampant has been arrested for his leanings towards Raghunath Rao. Krishna Rao has been denied the

grant of the much-coveted *jagir* and fort as the Karbharis know of his venality in conducting any negotiations. He has been compelled to return the amount of twenty thousand received from Haidar Naik and is fast losing Nana's confidence.

A. R. No. 37

8th Zilqad 1193 A.H.

17th November 1779

'When Balaji Baji Rao passed away, the Peshwaship went to Madhav Rao I. As he was a minor then, Raghunath Rao was trusted with the full responsibility of the administration. A coterie of proteges soon gathered round him. Gopika Bai, the Peshwa's mother, suspected the possible elimination of her son from the Peshwaship and enlisted in her cause the support of Trimbak Rao Mama, Piraji Naik, Balaji Janardan and his brother Babu Rao Phadnis. Sakharampant, the right-hand man of Raghunath Rao, deputed Krishna Rao Ballal to the court of the Huzur with a view to secure his help in neutralizing the expected opposition to Raghunath Rao's rule. Before long, Madhav Rao I, shook off Raghunath Rao's yoke and managed his affairs independently. He was alive to the expediency of maintaining amicable relations with the Huzur to ensure the peaceful progress of his state but he died prematurely. With the succession of Narayan Rao to the Peshwaship Nana Phadnavis and Haripant Phadke rose high in the Peshwa's counsels. Sakharampant nursed a grudge against these two *Sardars*. Events culminated in the murder of Narayan Rao and the succession of Raghunath Rao to the Peshwa's *gadi*. Sakharampant and Krishna Rao assumed importance again. Diplomatic talks on behalf of Raghunath Rao with the Huzur were conducted by Krishna Rao. The writer represented the Huzur's interests in these discussions. Later, Krishna Rao posted Jiwaji Raghunath at Hyderabad and proceeded to Purandar where the writer too was directed to go by Rukn-ud-daula. Then came the rule of Madhav Rao

---

In this lengthy document, partly a chronicle and partly a memoir, the writer recapitulates the dimensions and parties at Poona which weakened the Peshwa's rule and against this background sets up his particular grievance, viz. his waning influence in the diplomatic field, the outcome of the wire-pulling of Krishna Rao Kale. He ends up by making a spirited appeal for the Huzur's intervention in some matters at hand. Written in a dignified Persianized style the present letter stands out for its outspoken representation of a just cause in which the writer is armed by his uprightness of character and his unflinching loyalty to the master.

II. Sakharampant and Nana began to conduct the state affairs jointly. The Karbharis smoothed over the differences with the Huzur caused by the non-payment of the amount of five lakhs by releasing *mahals* worth seventeen lakhs. Krishna Rao was not given the much-coveted *jagir* and fort. Sakharampant was in the course of time estranged from Nana. He formed a party of his own supported by Tukoji Holkar, Krishna Rao and others. Nana allied himself with Mahadaji Shinde who wanted five lakhs of rupees to get over his pecuniary embarrassments. Nana asked Krishna Rao to contribute one lakh but by his refusal he embittered Nana's feelings. The shifting relations among the *Sardars* (at Poona) were making the position of the writer unstable. Krishna Rao, under the patronage of Moin-ud-daula, was now enjoying great influence whereas the prestige of the writer was gradually sinking. The writer could not vouchsafe for the honesty of either Krishna Rao or his associates Jivaji Raghunath and Govind Bhagwant, who were only keen on advancing their personal interests. Krishna Rao's contempt of the writer was born out of a fear of exposure. He therefore prays that a hint should be conveyed from the Huzur to Krishna Rao that the latter should revise his attitude towards the writer who on his part had nought but the interests of the Huzur uppermost in his heart. He has no hesitation in declaring that Krishna Rao will only court exposure and ignominy if he should ignore the path of moderation and wisdom.

A. R. No. 38.

24th Rajab 1194 A.H.

26th July 1780

A covering letter. The writer says that he has delivered the letters from the Huzur to Nana and Krishna Rao and has enclosed with the present note their preliminary replies.

A supplementary letter. The writer complains that his *jagir* villages in Parbhani, Nile and other parganas were being subjected to harassment by the Nawab of Nirmal by sending out cattle to graze the pastures and by extorting money from the helpless peasantry and so he prays for timely redress from the Huzur.

A. R. No. 39

Received on 11th Shawwal 1194 A.H.
10th October 1780

A supplementary letter. The writer says that the *silledars* had not yet mustered at Poona though summoned a long time ago. Haripant confirmed the report that Nana would join the campaign. It was likely that he would pitch his tent on the Dasara day.

A. R. No. 40

21st Zilhej 1194 A.H.
18th December 1780

Akhbar from Saswad. Nawab Viqar-ud-daula and Nanaswami on arrival were received by Sakharampant Bapu and Balajipant. They will meet the Srimant tomorrow.

Supplementary Akhbar. Nana and Sakharampant conducted Nawab Viqar-ud-daula and Nanaswami to the tent of the Srimant. The Srimant arrived accompanied by his mother at the proper hour, received the visitors into his presence most cordially and treated them to *Pan* and *Ittar*. The party broke up after about a *ghatika*.

A fragmentary Akhbar. Nawab Viqar-ud-daula met the Srimant on 21st instant as was arranged earlier.

A. R. No. 41

4th Moharrum 1195 A.H.
31st December 1780

A supplementary letter in which the writer requests Nanaswami to grant leave of absence to his son Raghottam Rao who is deeply concerned over celebrating his daughter's marriage in the month of Magh or Phalgun.

A. R. No. 42

17th Safar 1195 A.H.
12th February 1781

A supplementary letter. The writer acknowledges the receipt of a letter from Nanaswami dated 10th Safar and says that a reply to it has been despatched.

A. R. No. 43

Received on 29th Rabi II 1195 A.H.
24th April 1781

A supplementary letter. The writer skilfully conveys a suggestion to the Bandagane Ali (*i.e.* the Nizam) that he should either work up a diplomatic alliance with Haidar Ali Khan in good time or declare himself against him, whichever seemed the wiser course. A complacent attitude, he warns, would be unhelpful as Haidar Ali Khan was bent on making himself invincible by an alliance with the French.

A Supplement.

29th Rabi II 1195 A.H.
24th April 1781

The writer requests Nanaswami to tender on his behalf a *nazr* of five rupees and a congratulatory message to Moin-ud-daula on whom the title of Mashir-ul-mulk was recently conferred.

A. R. No. 44

2nd Jamadi I 1195 A.H.
26th April 1781

Akhbar from Punale near Chinchwad. Haripant's letter to Nana vouchsafes a decisive victory for the Marathas against the English in the battle now in progress near Chowka.

Tuesday, 29th Rabi II.

Col. Goddard made an unsuccessful bid to break through the circle thrown round him. Casualties have been heavy on both sides. Goddard still holds firmly to his purpose.

Wednesday, 30th Rabi II.

Col. Goddard's forces have broken through and reached Panwel and the Maratha forces are only hanging on.

Thursday, 1st Jamadi I.

It is now confirmed that the Shinde took possession of the fortress of Gwalior from the English by bribing the Jats.

The English are reported to have retaliated by attempting an unsuccessful *coup* on the Shinde's forces.

Letters will be despatched to Haidar Naik through his envoys who visited the *darbar* today.

The English have reached Panwel. Yesterday's heavy rain and hailstorm have hampered Haripant's movements by turning the black soil slushy.

A. R. No. 45

6th Jamadi 1, 1195 A.H.
30th April 1781

(NOTE:—The first sheet of this Akhbar is missing).

Parashurampant will meet the Simant on Monday at the foot of the Purandar hill after which he will start for Miraj.

A. R. No. 46

16th Jamadi 1 1195 A.H.
10th May 1781

Akhbar from Chinchwad. The Bhonsle has returned unsuccessful from his expedition to Bengal causing acute dismay to the Karbharis.

Akhbar from the Pant Pradhan's camp for dates 15th and 16th of Jamadi I.

Col. Goddard is camping near Panwel. Haripant and Tukoji Holkar are near Khalapur. The former will probably go to the Borghat after dispatching Madhav Rao Ramchandra and Baji Govind on their commission in Gujrat. Parashurampant Mirajkar will leave for Miraj in a day or two. Balajipant has placated the soldiers of Parashuram Ramchandra.

On the 16th instant Parashuram Ramchandra, Raghunath Rao Nilkanth and Harihar Rao Purushottam Mirajkar dine with Nana. Balajipant and Parashurampant had a protracted discussion. The latter is now allowed to return to Miraj after seeing the Pant Pradhan at Purandar and visiting Panharpur on the way. Harihar Rao Purushottam set out with his forces to Khadki on even date. Madhav Rao Ramchandra and Baji Govind are on their way to the *taluka* of

Wasai. Haripant and Tukoji Holkar now camping in the region between Khopawali and Khalapur will soon climb the *ghat* but the latter intends to halt for a time at Talegaon.

The Pant Pradhan will most probably start for Poona on the 19th instant for improving his health by the change.

Balajipant visited the tent of Govind Rao Gayakwad and was received with due ceremony.

Col. Goddard is still camping near Panwel. It is learnt that large-scale mortality of horses compelled the Bhonsle to leave Cuttack. He is soon expected to reach Nagpur.

Haidar Naik is reported to have captured the fortress of Chandi near Chandavar by bribing (the keeper of the fort).

Parashurampant and Raghunath Rao (Nilkanth) are reported to be at Khadki.

A. R. No. 47

17th Jamadi I 1195 A.H.

11th May 1781

Akhbar from Chinchwad.

Thursday, 15th Jamadi I.

Nana gave a dinner to Raghunath Rao, Harihar Rao and others. Parashuram Ramchandra declined the invitation being in mourning. The Ghorpade brothers interviewed Nana. Parashurampant may go to Miraj by the Pandharpur route.

The English are at Panwel. Haripant will probably meet Nana on the *ghats* and the two may later reach Poona by Jyeshtha Shuddha Panchami in time to receive the Srimant. Parashurampant is collaborating with Nana and Haripant in planning the repulse of the English.

Friday, 16th Jamadi I.

Parashurampant left for Wanodi leaving behind a contingent of 2,000. From Wanodi he will go to Purandar to meet the Srimant and from there he will proceed to Miraj.

Nana visited the tent of Govind Rao Gayakwad. Haripant will ascend the *ghat* after dismissing Bajipant on his mission in Gujrat.

A. R. No. 48

20th Jamadi I 1195 A.H.14th May 1781

Akhbar from Chinchwad setting forth the grievances relating to the staff of messengers engaged to carry letters. The writer Haibat Rao Gopal says that he contemplates sending his son Raghottam Rao to the Swami.

A. R. No. 49

20th Jamadi I 1195 A.H.14th May 1781

Akhbar from the camp of the Pant Pradhan. Parashurampant Mirajkar with his nephew Raghunath Rao Nilkanth saw the Pant Pradhan on 19th morning before his departure and received robes and jewellery. The Pant Pradhan left Purandar at sunrise on 19th instant and reached his residence at an auspicious hour in the night. Krishna Rao Ballal met him on his arrival. Madhav Ramchandra and Baji Govind have made an unwilling start on their journey to Surat just to humour Haripant. Col. Goddard has gone to Bombay to attend a meeting of the council leaving 100 small detachments at Panwel to guard its creek. The rest of the army has safely reached Kalyan. The ominous movements of Col. Goddard's forces have deterred Haripant Phadke and Tulaji Holkar from moving to Borghai. Oppressed by the acute scarcity of water at Khalapur, they are contemplating a shift to Dahigaon near Kalyan.

A. R. No 50

22nd Jamadi I 1195 A.H.16th May 1781

Akhbar from Saswad. The writer welcomes the intended visit of the Swami. Krishna Rao is actively preparing the ground for it. Anand Rao Raste has gone to Bijapur but Vaman Rao will remain with the Srimant. Raghunath Rao has crossed the Narmada and the parleys with the Srimant will be conducted when the former reaches Chandwad. Bapu denies the report of secret instructions of Raghunath Rao to the *lamavisdars* in the Khandesh region to withhold payments

to Sakharam Bhagwant and Balaji Janardan. Krishna Rao Ballal is still at Poona but will go to Saswad to meet the Swami. Dhondo Ramkrishna saw Nana and Bapu. He sedulously keeps himself in the company of Raoji to disarm any suspicion about his leanings towards Raghunath Rao. Tipu has captured Madhugiri, is investing Chennaraidurg and after its fall, will proceed to Gurramkonda. Bhawan Rao Pratinidli's grants have been restored to him by the Srimant and he is soon expected to return.

A. R. No. 51

16th Jamadi II 1195 A.H.

9th June 1781

(NOTE:—The first sheet of this Akhbar is missing).

Affairs in the North:

The English are being pressed back by the Shinde's forces. The death of his Diwan Bala Rao is now confirmed.

News at home:

A *darbar* was held as usual. The Srimant diverts himself by exercising his horses and by practising archery.

Friday, 15th Jamadi II.

Aided by Shuja-ud-daula's son the English have arrested Rana Balwant Singh's son implicated in the murder of a few Englishmen at Benares. Nana discussed with Haripant the terms of the contemplated treaty with our master (the Nizam).

Saturday, 16th Jamadi II.

Bajipant Anna is keen on appointing Govind Rao Gayakwad under his command.

A. R. No. 52.

22nd Jamadi II 1195 A.H.

15th June 1781

Akhbar from Poona. Conciliation has been effected of the Holkar's debts and the grievances of the troops have been

redressed for a time: The Ghorpade and the Patankar are to continue here: Recruitment of the relieving forces to be sent to Talegaon and Borghat is going on apace. Col. Goddard's discomfiture has set afloat conflicting rumours. Two of his vessels are reported lost in a storm off the coast of Bombay. Bhagwant Rao Nimbalkar has reached Wanawadi on his way to Poona.

Supplementary Akhbar of even date.

Haripant and Krishna Rao Ballal are discussing the transfer of the latter's *vakil* to the establishment of Bhagwant Rao. The succession of Ganpat Vishwas to the *jagir* of his father Chimappa Panse has been approved by the Pant Pradhan. Jaiwant Rao and Sakharam Panse are at present managing the estate on behalf of the minor.

The Abyssinians caused a great stir by camping at Birewadi for some time.

A grim battle is reported raging near Sipri-Kolaras between the Shinde's forces and the retreating English forces: Reinforcements under Col. Popham have reached Kalpi and an attack on Gwalior appears imminent.

Baji Govind and Madhav Rao Ramchandra in concert with Ganeshpant and Durgoji Bhapkar have plundered the Navapura region. The English are uneasy but the Pant Pradhan intends recalling them.

Haidar Naik is still camping at Chandwad:

A. R. No. 53

27th Jamadi II 1195 A.H.

20th June 1781

Akhbar from Poona. The Holkar has marched to Waghgaon from Jejuri. Bhagwant Rao Nimbalkar had successive meetings with Nana and the Srimant. Col. Goddard is at Bombay and the English forces at Bombay and Kalyan are preparing for early action. Bajipant Anna has crossed the *ghat* of Kodai Bari and is soon expected here. The English forces fighting the Shinde's forces have been lately reinforced. Nana and Haripant are planning the defence of the state against the aggressive designs of the English. A *darbar* was held as usual.

A. R. No. 54

28th Jamadi II 1195 A.H.

21st June 1781

Akhbar from Poona. The second instalment of Hari Bavaji's loan amount payable to Nawab Azim-ud-daula has been withheld on purpose by Nana Phadnavis as the Nawab has of late shown himself less zealous in attending to various matters of the Pant Pradhan pending with him but Krishna Raoji will soon clear these cobwebs of misunderstanding.

The Karbharis stick to the position that the *chauth* dues will be determined on the basis of a (periodical) reassessment as was agreed upon in the time of the late Nizam. Moro Girmaji has been deputed for this work but he is wasting his time. Nawab Moin-ud-daula has made alternative proposals that pending the reassessment the *chauth* dues should be estimated on the basis of the accounts rendered by the *zamindars* and these claims should be balanced against the remissions promised to be allowed on *chauth* and *sareshmukhi* collections due in the *subahs* of Bidar and Vijapur. The Karbharis, however, are not inclined to accept these proposals.

The Karbharis view with suppressed resentment the Huzur's policy towards the English.

The writer will follow in good faith the advice given by Govind Raoji in dealing with the loan-affair of Makarand Naik.

A. R. No. 55

6th Rajab 1195 A.H.

28th June 1781

Akhbar from Poona. News relating to the *chauth* affair will be communicated to the Swami after details are supplied by Krishna Rao.

Baji Govind and Madhav Rao Ramchandra on their arrival at Poona with their force of two thousand were met by Balajipant and Haripant beyond the confluence of the Mula-Mutha. They were later received by the Pant Pradhan. Col. Goddard's regiments at Kalyan have been augmented from three to five and will soon move to Chowka. The artillery duel between the Abyssinians and the English is in progress at Birewadi and according to an unconfirmed report the place has fallen into the hands of the former but

the Karbharis feel confident that as the fort is well-garrisoned and the reinforcements rushed from here will have arrived there in time the withdrawal of the Abyssinians is foredoomed.

The Shinde's forces have beleaguered the English forces led by Captain Popham near Sipri-Kolaras. According to a despatch just received the Shinde is resolved to stick to the present disposition of his forces till Dasara, notwithstanding the impending outbreak of the monsoon.

After consolidating his position in the Chandavar region, Haidar Ali is reported to have shifted to the Arcot-Chidambaram region to counteract possible manœuvres of Col. Eyre Coote.

Haripant has placated and dismissed the recruits under Bajipant till Dasara. Ganeshpant Behere has been advised to stay on in charge of the forces at Kodai Bari as Durgoji Bhapkar is clamant for payments and being newly appointed cannot be trusted.

Bhambu Rao, the Karbhari of Yeshwant Rao Naik Dahi-gaonkar, Manaji Phakde and Satwaji Bhonsle are raising recruits near Pandharpur. They are fleecing the local *sahukars* and will be soon joined by the Naik. The Pant Pradhan has dispatched a large force of the Pant Pratinidhi to Pandharpur to meet any emergency.

The *gardis* sent to Bircwadi are reported to be near Talegaon. Vasudeo Baba's (the Mutalik of the Pant Pratinidhi) quarters report a successful countering of Manaji Phakde's dastardly attack on the Pratinidhi's forces.

A. R. No. 56

7th Rajab 1195 A.H.
29th June 1781

Akhbar from Poona.

Monday, 2nd Rajab.

The Abyssinians have laid siege to the fortress of Tale Ghonsale in the Konkan. A force of nearly two thousand *gardis* has been sent for the relief of the fortress. The English seem to be in league with the besiegers.

Bajipant Anna and others are expected here shortly.

A *darbar* was held as usual. Nana and Haripant are reported to have discussed plans to checkmate the English.

Tuesday, 3rd Rajab.

The English forces are concentrated at Kalyan. Col. Goddard is making frequent visits to Bombay. The English, it is believed, will commence operations in the month of Bhadrapad. The Karbharis are planning to camp out on Sravana Shuddha Panchami day to enable the forces to muster by Dasara.

The English are reported to have attempted an ineffectual *coup* on the Shinde's forces.

Sakharam Bapu has been kept confined in the fortress of Rayari, situated in a fever-stricken region. His feet are enfeathered and have become swollen and his health is slowly sinking. Chinto Vithal, who too is kept a prisoner here, it is reported, uprooted with his own hand the tuft of hair on his head in a paroxysm of rage and assumed the order of a recluse (*sanyasi*).

Wednesday, 4th Rajab

The Karbharis have placated the recruits and have ordered them to muster on the Dasara day. The Holkar is at Wapli gaon and is actively collecting his men.

Haidar Ali is reported to have gone to Chandavar leaving a small detachment at Chinnapattan to keep the English at bay. Tipu is said to have plundered the Dutch settlement at Negapatam and carried off a large booty. The Karbharis are exulting over the exploits of Haidar Ali and his son.

Thursday, 5th Rajab.

The Peshwa and the Karbharis warmly received Bajipant Anna, Madhav Rao Ramchandra and Gangadhar Rao Raste who have just returned with rich spoils from the Surat Athavisi region. It is reported that Durgoji Bhapkar will remain at Kodai Bari but Ganeshpant Behere will return to Poona.

Srimant Dada Saheb is at Surat under the protection of the English who have allowed him liberal grants for his maintenance.

Nana and Haripant, it is understood, discussed all outstanding affairs and decided to address letters to Haidar Ali and our master (the Nizam).

Friday, 6th Rajab.

Bhagwant Rao Nimbalkar is here on a visit to settle his *jagir* affairs.

Shivaram Naik Nasikkar, alleged to have misappropriated an amount of 15 lakhs belonging to Naro Shankar, has been shut up in the fort.

Bhandu Rao has been caught by the Pratinidhi's forces in the skirmishes which occurred near Pandharpur but Manaji Phakde escaped with impunity and is now reported to have joined Satwaji Bhonsle.

News is to hand that Soholat Jung has proceeded to Beed.

Bajipant Anna had a meeting with Haripant and Nana.

A. R. No. 57

7th Rajab 1195-A.H.

29th June 1781

Bajipant Anna has returned to Poona from Surat Athavisi after causing devastation in that region. He had an interview with the Srimant and the Karbhari. The English are encamped at Kalyan. Col. Goddard frequently visits Bombay and is anxious to commence hostilities in the month of Bhadrapad. The Karbhari are also active in their preparations and may commence the campaign in Shrawan.

Bhadurao Pratinidhi and Manaji Phakde had organized themselves to bring about lawlessness and disquiet. Bhavanrao Pratinidhi was commanded to suppress their vicious activities. Bhadurao has been arrested but Manaji has escaped.

With the co-operation of the English, the Abyssinians have caused havoc near Talc Ghonsale in Konkan. Two thousand *gardis* have been despatched against them. Hostilities between the Slinde and the English are in full swing. The Holkar is camping at Waphgaon and has demobilized all his forces except a battalion of two thousand. Haidar Naik is

engaged in skirmishes against the English of Chinnapattan. Tipu has looted the Dutch factory at Negapatam and has secured twelve lakhs of *hons*. The Karbharis are anxious to bring about an amicable settlement with the English.

A. R. No. 58

8th Rajab 1195 A.H.
30th June 1781

Haibat Rao Gopal writes as follows:—

Haider Ali Khan is being frequently consulted for determining a definite policy towards the English. The general trend of affairs is moving towards hostilities rather than reconciliation with the English. Vigorous preparations are afoot. Haider Ali Khan is also of the same mind. Mahadaji Shinde is grappling with the English led by Popham near Sipri-Kolaras. The Karbharis are eager to consult the Huzur regarding his policy towards the English. They earnestly desire the Huzur's support in ousting the enemy.

Krishna Rao is anxious to interview the Huzur to negotiate these matters. A letter of invitation is expected from the Huzur so that clarification on various points can be obtained. In the absence of an invitation the Karbharis expect that a representative of the Huzur, well-posted with his intentions, will be deputed to Poona. The Karbharis know that Moin-ud-daula is anxious to get the accounts relating to *chauth* settled early. Jiwaji Raghunath has communicated to the Karbharis here that orders of the Huzur have been issued to the *jagirdars* for not remitting the *chauth*. The Karbharis refer to an agreement that the *chauth* would be paid in conformity with the practices which obtained during the days of Magfarat-Maab. Krishna Raoji has sent bills regarding the second instalment due from Azim-ud-daula Bahadur to Sadashiv Pant at Aurangabad.

A. R. No. 59

12th Rajab 1195 A.H.
4th July 1781

Haibat Rao Gopal writes:—Confidential discussions are going on with the *vakil* of Haider Naik.

A battle took place between Haidar Naik and the English near the fort of Trichinopoly. The fort was suddenly attacked by Haidar Naik on the 21st of Jamadi II making a forced march from Chandavar. The English made a sally but the Naik's attack was very severe and his men were able to intercept their line of communication. The English sustained many losses. Chintamanipeth was looted and burnt by Haidar Naik's men. Srirangam and Jambukeshwar have also been captured. Letters have been addressed to Balajipant, Haripant, Krishna Rao and Mahadaji Shinde individually. The messengers who brought the news were rewarded.

Madhavrao Ramchandra expresses his gratitude to the Swami who has secured a *Sanad* for his *jagir* villages. For the present Madhavrao desires that this *jagir* should be deemed as *tankha* and orders should be issued to this effect. Ganeshpant, his *vakil* with the Swami, will negotiate this affair.

A supplement.

Recapitulates the following items:—

1. Col. Goddard's movements in the vicinity of Kalyan.
2. The Abyssinians and their activities near Birewadi.
3. The Shinde's camp at Sipri-Kolaras.
4. Haidar Ali Khan's advance against the English near Chidambar and Chandavar.
5. Manaji Phakde's revolt near Pandharpur, etc.

Khandoji Bhonsle who was commissioned to advance against the English into Bengal has suddenly retreated. The Karbharis accuse him of having taken bribe from the English. The Bhonsle got himself exculpated by stating that intolerance of the heat was the cause of his return. The English had given him some money but it could not be called bribe. He promised that he would pursue the campaign after Dasara Narsing Rao, the *vakil* of Haidar Ali Khan, communicated to the Karbharis that Haidar Ali Khan was camping in the vicinity of Chandavar and was setting up his *chowkis* at various places. Haidar was anxious to secure the Huzur's support against the English. He had also expressed his wonder at the return of Khandoji Bhonsle. Upon receiving the explanation from the Karbharis, Haidar Ali wrote to the Kar-

bharis that their mutual co-operation irrespective of the Huzur's support would be enough to put down the English, and added that Mahadaji should be instructed to strengthen his opposition to the English at Sipri-Kolaras. The messengers were liberally rewarded for bringing the news of the total English disaster near Chandavar.

A. R. No. 60

13th Rajjab 1195 A.H.

5th July 1781

(Akhbar) from Poona.

Haripant and Nana have decided to clear a part of the arrears due to the forces under Bajipant Anna to persuade them to join the forthcoming Dasara campaign.

In the skirmish between Manaji Phakde, supported by Bhadu Rao Pratinidhi, and Bhavan Rao Pratinidhi, Manaji fled but Bhadu Rao was arrested.

Being the Ekadashi day the Srimant and the Karbharis went to Parwati where they witnessed a combat between a tiger and an elephant.

The Karbharis are holding secret talks with the *vakil* of Haidar Naik. The forging of a treaty of peace between Haidar Ali and the English appears to be in view and the Karbharis are asking to mediate. Further news will be reported as soon as the truth is ascertained.

The English are making elaborate preparations at Kalyan and Bombay for the ensuing campaign in Bhadrabad. Col. Goddard is frequently moving between these two places. The Karbharis have enjoined on the troops to muster by Dasara, having made small advances to them.

‡

Durgoji Bhapkar is camping near Kodai Bari. Ganeshpant has started back to Poona, oppressed as he is by the clamour of his men for payments.

The Abyssinians are reported to have captured a small place near the fortress of Tale (in Konkan). The English seem to be secretly in league with them.

Light skirmishes are reported between the Shinde's forces at Sipri-Kolaras and those of the English which are stationed at a distance of about ten *koses*.

Nana, Haripant and Krishna Rao are discussing general plans to combat the English menace. Krishna Rao has been asked to write to the Huzur on this subject.

Bhagwant Rao Nimbalkar has arrived here to seek some employment and to get his *jagir* restored from the Huzur. Krishna Rao has promised to help him out of his difficulties.

A. R. No. 61

17th Rajjab 1195 A.H.
9th July 1781

As Raghottam Rao has personally presented himself there he will be able to give you details of the developments here. No doubt my personal interests are safe in your hands. I should be excused to request you to invite the attention of the Huzur towards my case.

The Karbharis do not settle the accounts regarding *chauth*. They have sent for Moro Girmaji. Receipts covering the second instalment have not been given to Azim-ud-daula. They are anxious to know the attitude of the Huzur towards the English and unless the Huzur stiffens his attitude towards them and supports the Karbharis against them, the Karbharis do not want to be straightforward in matters of *chauth*. It seems, the Huzur is also bent upon learning the Karbharis' decisions regarding *chauth* after which he may reveal his policy towards the English. Krishna Rao is endeavouring to tackle this difficult problem tactfully. Shankaraji Malhar has gone to Satara for this purpose.

The English have seized Arcot, Chicacole, Numbadari, etc., which belong to the Huzur. They have also captured large portions of the Emperor's territory in Bengal and the territory belonging to Shuja-ud-daula. Their greedy eyes are cast on the Peshwa's provinces. Haider Ali Khan is proving faithless. Therefore, the Karbharis are anxious to know the Huzur's plans. Krishna Rao is quite sure that he will be able to enlist the Huzur's support. Upon receipt of an

inayatnama from the Huzur, Krishna Rao is likely to be sent from this place. The Karbharis suspect the honesty of Krishna Rao and therefore they are sedulously watching all developments.

Col. Goddard is reported to have gone to Bassein. The English forces are massing at Kalyan.

The Abyssinians have retreated from Birewadi.

The English appear to have had a bad day at Trichinopoly in their defensive action against Haidar Ali.

Haidar Ali Khan is complaining that the Bhonsle who was directed to lead a campaign into Bengal has returned without fulfilling his task. The Karbharis are demanding Rs. 30 lacs from Haidar Ali for raising a force of 40,000 to be sent to Bengal.

The Karbharis have begun to realise the necessity of creating disturbance in Bengal with a view to divert the English pressure. Therefore, they have reduced their demand to Rs. 15 lacs as *peshkash* from Haidar Ali Khan. Mahadaji Shinde is active against the English near Sipri-Kolaras. The Shinde has demanded a reinforcement of 10,000 from the Karbharis and also substantial help in money. The Karbharis have written to Abaji Naik Wanavale, a banker, to advance money to Mahadaji Shinde. Manaji Phakde has fled to Shorapur. Bhambu Rao has been captured by the Pratinidhi together with his followers. The Karbharis are pressing Vasudev Rao who holds charge of Bhambu Rao to send half the plunder to the Pant Pradhan.

Ganeshpant Behere has informed the Karbharis that the dues of forces under him have not been cleared for the last three years. The Karbharis are sending Durgoji Bhapkar with a sum of Rs. 15,000 to relieve Ganeshpant who has been asked to return to Poona and see the Karbharis.

Subhan Shah Mastan declares that a treasure-trove can be found near the Kasba gate in Poona. The Karbharis have begun excavations and have dug to a depth of 10 cubits.

A. R. No. 62

18th Rajjab 1195 A.H.

10th July 1781

Letters have been received from Haidar Naik addressed to his *vakil* and they have been shown to the Karbharis. From them it can be gathered that Haidar Naik has scored a great triumph over the English near Trichinopoly. In this engagement some platoons of the English were destroyed and a few soldiers were captured. The Karbharis have praised Haidar Naik's heroism and the messengers who brought the news have been suitably rewarded.

As the son of Zafar-ud-daula has been honoured by the Huzur, the Srimant and the Karbharis are sending him their congratulations together with robes of honour.

The activities of the English near Kalyan are proceeding vigorously. The Karbharis are on the alert and are making preparations carefully.

The Abyssinians are pressing their raids in the region of Birewadi. However, the *gardis* are likely to be sent to arrest the menacc. Nana, Haripant and Krishna Rao are holding confidential discussions every day. Perhaps letters will be sent to the Huzur through Krishna Rao.

The Karbharis are deeply discussing plans to ward off the English menace and to bring in peace and order in the State.

A. R. No. 63

18th Rajjab 1195 A.H.

10th July 1781

The writer recapitulates

(1) Haidar Naik's victory over the English near Trichinopoly, the further augmenting of his forces and the fear of the Karbharis that he may ally himself with the English.

(2) the despatch of robes of honour by the Karbharis to the son of Zafar-ud-daula and

(3) the activities of the English under Col. Goddard near Kalyan.

He continues:—

The Holkar is at Waphgaon and has issued instructions to the forces to mobilize before Dasara. Letters will be despatched to Haidar Naik and the Huzur. Harassment by the Abyssinians continues unabated near Taleghonsale. The Bhonsle has also sent presents and congratulations to the son of Zafar-ud-daula. The battle between the Shinde and the English near Sipri-kolaras is gaining momentum. Haripant is suffering from fever. The Srimant practises riding and archery every day in the evening. *Subhepatti* and *dahak-patti* are being collected from the *jagir* village of the writer. He prays that letters should be addressed to the Karbhari and the amount collected should be refunded to him. *Mauje* Bhalgaon, *pargane* Ratanjan, has been granted to a cousin of the writer. This grantee is a pious devotee of the deity in the village and is respected by all the villagers for the saintliness of his character. The Patil of the village was harassing him. The writer is glad that the Swami has sent letters of warning to the Patil.

A. R. No. 64

19th Rajjab 1195 A.H.
11th July 1781

Haibat Rao Gopal writes: In letters addressed to Moin-ud-daula and the petition to the Huzur, all that was learnt from Krishna Rao has not been reported. The details communicated to the Swami may be brought to the notice of the Huzur, if felt necessary, through Raghottam Rao.

In administrative matters, Nana Phadnis is as high as the Srimant and Haripant is the trusted lieutenant of Nana. Lakshmanpant Deshmukh is Nana's accountant while Yesaji Appaji and Baji Govind are the assistants of Haripant. Krishna Rao Ballal is supreme in *mulki* affairs.

Haidar Ali Khan's *vakil* has shown letters received by him from his master. They state that a force of 10 to 15 thousand is to be recruited from Poona and even advances and *nalbandi* should be given to the recruits, provided the Karbhari stand security for the amounts. The recruits should execute a document bearing the seal of the Karbhari declaring that they are willingly joining the forces of Haidar

Ali Khan because friendship exists between the Peshwa and Haidar Ali Khan. The Karbharis are in a dilemma as to whether they should allow this recruitment. The temptation of cash payment may drive all men to Haidar Ali and any lack of interest on the part of the Karbharis may create suspicion in his mind.

Raghottam Rao should be sent to Poona because his presence here is helpful in collecting news.

The *gardis* suffered a set-back in their encounter with the Abyssinians.

A. R. No. 65

23rd Rajjab 1195 A.H.
15th July 1781

(Akhbar) from Poona.

Yeshwant Rao Naik and Manaji Phakde had formed an unholy alliance and with the help of Bhambu Rao Pratinidhi wanted to spread lawlessness by their predatory activities in the territory of the Pratinidhi but Vasudev Baba, the brother of Gamaji, foiled their designs by arresting Bhambu Rao.

The *inayatnama* of the Huzur was delivered to the Karbharis through Krishna Rao. They were pleased to know that the Huzur also desires to sever his connection with the English but that he would do so on getting favourable clarification on certain outstanding matters.

The Karbharis also learnt that the Huzur was anxious to suppress the insurgent activities of Yeshwant Rao Naik and Manaji Shinde. The Huzur should know that the writer spares no pains to discharge his responsibilities satisfactorily. Dhondopant Diyanatram and Nanajipant Amanat Ram are held in great esteem by the Karbharis.

(Incomplete).

Akhbar from Poona.

The Karbharis have written to Haidar Ali Khan that some amount in the form of either *peshkash* or loan should be advanced to them so that a campaign against the English in Bengal could be got up effectively.

Mahadaji Shinde has sent a *muttsaddi* asking the Karbharis to recruit men and collect money and place these at his disposal so that he may restrain the activities of the English near Sipri-Kolaras. Umraogir Gosavi has allied himself with the Shinde. Baji Naik Wanawale has been directed to advance money to the Shinde. Ganeshpant Behere has left Kodai Bari for Poona and is camping on the bank of the Girna.

Reports from Birewadi say that the *gardis* are gaining the upper hand over the Abyssinians.

A certain Mastan had prevised that a large treasure could be traced buried in earth at a certain spot in old Poona. The place was excavated discovering the foundations of a temple but as no traces of any treasure could be found the undertaking was given up.

Khandoji Bhonsle has laid siege to Sambhalpur. After capturing this place he intends to go to Nagpur.

Akhbar from Poona, dated 23rd Rajab.

After holding out successfully at Trichinopoly, Haidar Ali Khan moved to Chidambaram. Col. Coote made a bid for capturing the temple but Haidar Ali Khan's men rushed out of the temple gates and attacked the English who had to sustain great losses. They had to retreat to Mahmud Mahi Bunder.

A. R. No. 66

24th Rajjab 1195 A.H.
16th July 1781

Akhbar from Poona.

Bhagwant Rao Nimbalkar has arrived here to secure service under the Peshwa and to negotiate, if possible, the restoration of his *jagir* from the Huzur through the mediation of Krishna Rao.

Haidar Ali's exploits near Trichinopoly have been reported earlier. The Karbharis are encouraging him to persevere in his attempts to overthrow the English.

The Abyssinians continue their harassing tactics near Birewadi but the Karbharis will take vigorous steps to control the situation

The Karbharis are brisk in their preparations to counter the expected offensive by the English near Kalyan

Ganeshpant Behere is marching to Poona His exactions have been without end at Chalisgaon and in the other neighbouring *mahals* of the Huzur

Jiwajipant's letters to Krishna Rao were read by the Karbharis

Manaji Phakde, Bhambu Rao and Satoji Bhonsle continue their depredations without let or hindrance

Haripant is feeling better Digging for the buried treasure in old Poona has brought only despair

The Srimant is pursuing his lessons in riding and archery Nana has applied for a loan to Trimbak Rao Dikshit, a local banker

The Karbharis are found in frequent consultation with the *vakil* of Haidar Naik

A R No 67

Received on 2nd Shaban 1195 A H
24th July 1781

A supplement

As the Swami has consummately explained all matters to the Huzur Krishna Rao is highly pleased He expects an early invitation from the Huzur for settling the *chauth* affairs The writer is grateful to the Swami for holding Raghottam Rao in paternal affection He should deserve it by his devoted service

Postscript Bahajipant and Krishna Rao have just now received *mayat namas* from the Huzur Their replies will follow

A. R. No. 68.

Received on 3rd Shaban 1195 A.H.
25th July 1781

A supplement.

The writer complains that a regular campaign of unauthorised exactions was being carried on in his *jagir* villages in the *parganas* of Chalisgaon and Bidar. Ganeshpant Behere had fleeced out eleven hundred rupees, Bapuji Holkar had extorted six hundred rupees while Shivrampant, the *Phadnis* of Naro Krishna, *Subehdar* of Khandesh, was levying *Subehpatti* and *Dahakpatti*. Ganeshpant Behere had driven the Patil of Pimperkhed to commit suicide by heaping unmerited calumny upon him. When matters were represented to the *Karbharis* they only expressed lip-sympathy but gave no practical help. In his desperation the writer hopes for redress only from the Swami.

A. R. No. 69

25th Rajjab 1195 A.H.
17th July 1781

Letters and *inayatnamas* have been received. Krishna Rao is pleased that the Huzur's invitation has come. An auspicious day will soon be fixed for his departure. The *Karbharis* seem to resent Krishna Rao's move for a revision of the *chauth* claims. He is, however, convinced that the *Karbharis* must yield ground if they expect the Huzur to stiffen his attitude towards the English.

A skirmish took place between Manaji Phakde, Satwaji Bhonsle, Anand Rao Jadhav and Baji Rao Barve on one side and Durgoji Bhapkar, Parvat Rao and Amrit Rao on the other side near Surat. Both parties sustained losses. According to the report of the *Karbharis* the Bhapkar successfully beat off the attack, though Amrit Rao was seriously injured during the action.

Ganeshpant is still camping on the Girna as the *gardis* are pressing him to clear their dues. Sadashivpant Khadilkar who had been dispatched against Manaji Phakde has returned. He made a report to Nana and is at present camping at Wana-wadi.

The Pant Pradhan had his evening ride to Parwati. He witnessed there a combat between a tiger and an elephant. The tiger was badly mauled by the elephant.

A. R. No. 70

26th Rajjab 1195 A.H.

18th July 1781

Being the Ekadashi day the Srimant, accompanied by Nana and the Karbhari, paid a visit to the Parwati where he spent some time in worshipping the deity and later on witnessed a fight between an elephant and a tiger.

Haripant is confined to bed. Nana paid a visit to him. Ganeshpant Behere has suppressed the rising of Manaji Phakde in the Surat region. The forces have been ordered to muster before Dasara.

Congratulatory letters are being dispatched to Haidar Naik lauding his victory over the English.

The skirmishes between the Shinde and the English are continuing.

Report is rife that Durgaji Bhapkar has been wounded and Amrit Rao has been killed in the action near Kodai Bari.

A. R. No. 71

29th Rajjab 1195 A.H.

21st July 1781

Haibat Rao Gopal writes:

Krishna Rao has received the letters and *inayatnamas* from the Huzur, Mo'n-ud-daulla, Raghottam Rao and Raja Amanat Ram. He is consulting the Karbhari before sending replies. He will start (for Hyderabad) on an auspicious day.

A supplement.

Krishna Rao's forthcoming visit will be crucial as on it depends the continuance of amicable relations between the Huzur and the Karbhari.

As Haidar Naik is outmanoeuvring the English in every action the Karbharis will not enter into any agreement with them without consulting him.

The Karbharis devoutly wish that the Huzur should follow a consistent policy towards the English. At the present moment, they are inclined to conciliate the Huzur in settling the *chauth* issues.

A supplement.

Krishna Rao and Govind Rao Bhagwant will start by Sravan Purnima. The Karbharis desire that the Swami should not lose sight of the interests of the Peshwa when settling the outstanding issues.

Akbhar from Poona.

The earlier Akhbar contained the news items that Amrit Rao Bhapkar was killed in a skirmish against Satwaji Bhonsle at Kelkhamla and that Parvat Rao Bhapkar lost his fingers. It was also reported that Satwaji Bhonsle decamped to join Raghunath Rao at Surat and that the Pratinidhi's forces had returned to Poona. The latest position is as follows:—

Satwaji Bhonsle, Anand Rao Jadhav, Baij Rao Barve and Narsing Rao have all reached Surat. Manaji Phakde suffered a set-back at Pandharpur and has escaped to Tu'japur. Bapu Rao Baramatikar has been set against him by the Karbharis.

Ganeshpant is camping on the bank of the Girna river and is being pressed hard for payments by his men. The Karbharis propose to re-imburse him out of the cash payments to be received from the Khandesh region. In the meantime he has been instructed to remain in Khandesh.

News from Haidar Ali's camp: the English made a sudden attack on the town of Kumbhakonam, but Haidar Ali rushed his forces numbering five thousand from Chidambaram and swooped the enemy. A vigorous action was fought in which many English soldiers and Indian sepoys were killed. The remnant of the English forces escaped to Mahamudi Bundar taking cover of the wooded country on their way.

Mahadaji Shinde is resorting to guerilla tactics against the English near Sipri-Kolaras.

A supplement.

The Jadhav is harassing the peasantry in Rele and Sangwi. Krishna Rao and Govind Rao have given half-hearted assurances that they will restrain the Jadhav by a warning from Nana Phadnavis. Raghottam Rao will give detailed information on this subject.

A supplement.

Haidar Ali Khan is negotiating with the Karbhari the enlistment of Maratha *Sardars* from the Karnatak and is willing to pay them liberally to keep their loyalties to him. The Karbhari are carefully weighing this question before giving a final reply.

The forces under Krishna Rao Joshi and the Raste sent as aid to Haidar Ali Khan have reached Gooramkonda. Report is to hand that an outbreak of cholera is taking a heavy toll in Haidar Ali's camp.

Krishna Rao and Govind Rao Bhagwant were treated to a banquet by Nana Phadnavis.

A. R. No. 72

1st Shaban 1195 A.H.
23rd July 1781

Akhbar from Poona. Satoji Bhonsle, Baji Rao Barve and Manaji Phakde are reported moving in the direction of Surat after a successful encounter with Durgoji Bhapkar near Kodai Bari. Ganeshpant Behere is returning to Poona to raise funds to pay off the arrears of his forces.

Krishna Rao will start in all probability on Sravan Shuddha Panchami. He has been advised to assume a conciliatory attitude in settling the *chauth* issues in view of the growing tension of the English menace.

A clerk serving Vishnupant Gazre's son died suddenly and the latter was held responsible for his death. A sum of two lacs of rupees was extorted from him to hush the matter.

The English at Kalyan are actively preparing to re-start hostilities in the month of Sravan.

Further dispatches have been received reporting Ha'dar Ali's victory over the English. The Swami should use his good offices to stop the harassment of the peasantry in the *jagir* villages of the writer. Representations made to Krishna Rao and the Karbhari have been unavailing, though they have shown themselves generous in expressing lip-sympathy.

A. R. No. 73

4th Shaban 1195 A.H.

26th July 1781

Haibat Rao Gopal writes:—

Krishna Rao will dispatch replies to the letters from the Huzur, the Swami, Moin-ud-daula and Raghottam Rao soon after the conclusion of the Dakshina Distribution Festival which will commence on the Nag Panchmi day and will last for a couple of days. His visit to the Huzur is definite as Balajipant has already given his consent.

Reports from Haidar Ali's camp reveal that Col. Eyre Coote's besieged forces broke through the enemy's cordon suffering heavy losses and retreated to Devanampatan.

A rumour is afloat here that Imad-ud-daula (Warren Hastings) has become demented.

A fugitive storm-tossed English vessel, which had been earlier captured by the French but later escaped, has reached Suvarna-durg and is held captive by the Pant Pradhan's *kamavisdars*. It is laden with rich cargo and a large quantity of arms. The Karbhari have instructed the *kamavisdars* to send a pick of sailors from the ship to Poona as they will be able to give the latest news of conditions in Europe.

The roads leading to Sipri-Kolaras have turned slushy on account of heavy rains making it difficult to obtain supplies. Mahadaji Shinde is therefore shifting his camp to Kale Bag Serai.

Khandoji Bhonsle has possibly returned to Nagpur. The Karbhari suspect the loyalty of Divakarant and Mudhoji Bhonsle and are wary in dealing with them.

Ganeshpant Behere is at Nasratpur and the Bhapkar is likely to join him with a force of one thousand.

Purushottam Rao Hingane, the Peshwa's *vakil* at Delhi, had gone to the Jamuna river for a holy bath where he was suddenly attacked by a party of *gardis* and wounded with sword-thrusts.

Goondas are rampaging in the town of Shahjahanabad and the tales of their lawlessness beggar description. Najaf Ali Khan has been reprimanded by the Emperor and is grappling with the situation.

The Dakshina distribution ceremony has started. A lac of rupees will be given away in alms. .

A. R. No. 74

5th Shaban 1195 A.H.
27th July 1781

Akhbar from Poona. In the North, the Shinde is facing a set-back in his campaign against the English. Ganeshpant Behere who was on his way to Poona has been ordered to rush to Kodai Bari where Satoji Bhonsle and Gulzar Khan will soon combine their strength to give fresh fight.

Chinto Vithal Rairikar is reported to have uprooted the tuft of hair on his head with his own hands in a fit of desperation over his continued confinement. His friends are pressing the Karbharis to release him by requiring him to pay a lac of rupees as surety.

Mundhe with his band of horsemen is being sent to suppress the activities of Manaji Phakde near Tuljapur. Letters have been dispatched to Haidar Ali urging that no effort should be spared to put down the English.

The Srimant's *lamavisdars* in Bidar are reported to have been expelled by the local *aumils* of the Huzur on alleged delay in fulfilling the terms of the treaty. The Karbharis are perturbed over this situation.

Krishna Rao will definitely start in a few days.

The Karbharis are keenly discussing State affairs. The English are preparing for an offensive and the Karbhar's are on their guard.

Najib Khan appears to have overcome the English pressure. He is now reported to have reached Delhi. Several congratulatory messages have been sent to him.

The ceremony of dispensing the annual *Dakshina* has started today.

A. R. No. 75

7th Shaban 1195 A.H.
29th July 1781

Haibat Rao Gopal writes:—

Krishna Rao Ballal has been permitted by Nana Phadnavis to visit Hyderabad. His replies to the letters from the Huzur, Moin-ud-daula, Govind Rao Bhagwant and the Swami are being dispatched by me to Raghottam Rao and may be carefully delivered to the addressees.

Krishna Rao is shocked by the precipitate action of the Huzur in ordering the withholding of the *chauth* payments to the *mamlatdars* of the Peshwa but feels confident that he will be able to straighten out the outstanding issues during his forthcoming visit.

A supplement.

Krishna Rao is perturbed over the Huzur's recent orders. He is anxious that the English must not get an inkling of this rift between the Huzur and the Peshwa.

A supplement.

The Srimant's messengers from Nagpur have brought the sad news that Divakar Purushottam passed away on 23rd Rajjab (15th July 1781) after a brief illness.

Akhbar from Poona.

A battle took place between Haidar Ali's forces and those of Col. Eyre Coote as the latter was forcing his way from Ma'moodi Bunder to Devanampatam with heavy losses on either side.

Mahadaji Shinde has moved to Kale Bagh. Khandoji Bhonsle has returned to Nagpur. Moropant (Haripant's nephew) has been sent to Suvarana-durg to prepare an inventory of the cargo and arms on board the captured English vessel.

The Pant Pradhan may not be able to attend the *Dakshina* distribution ceremony as he is down with an attack of chicken pox.

A. R. No. 76

8th Shaban 1195 A.H.

30th July 1781

Akhbar from Poona. The *Shravanamas Dakshina* was bestowed upon twenty thousand Brahmins by Nana and Haripant. The Pant Pradhan could not be present owing to his illness.

An English vessel laden with rich cargo was captured by the Marathas near Vijaydurg. A batch of five hundred *gard's* assisted by some *kamathis* is being sent to Vijaydurg to take charge of the cargo.

The *kamavisdars* of the Pant Pradhan have suddenly deserted their posts of duty in the Bidar region which has given rise to a crop of ominous rumours. Krishna Rao is expected to start (for Hyderabad) near about Shrawan Purnima.

The Karbharis are bestirring themselves to make final plans for the campaign against the English.

A. R. No. 77

9th Shaban 1195 A.H.

31st July 1781

Akhbar from Poona. The Karbharis were grieved to receive the news of the death of Devajipant, the Diwan of the

Bhonsle, and recalled his many good qualities and his profound statesmanship.

Krishna Rao has decided to start on an auspicious day.

Visajipant was asked by the Karbharis to proceed to the Panchmahal and Nirmal regions to collect the *sardesmukhi* dues, knowing as they did the successful way in which he had made collections of the accumulated dues from the Holkar and the Shinde but he got himself excused on the plea of his old age and infirmity. Nago Ram Page has been ordered to lead a campaign to these regions with a force of four to five thousand.

Report is to hand that a merchantman flying the English ensign which was coasting near Vijaydurg was first sighted and captured by a French vessel and was being led in tow but later the ropes were cut and the merchantman escaped only to be driven by a storm back to Vijaydurg to fall into the hands of Maratha sailors. The cargo on board the vessel is estimated to be worth nine lacs of rupees.

Ganeshpant and the *subhedar* of Khandesh have made frightful exactions in the *jagir* villages of the writer. This reign of terror must stop and the amounts collected must be refunded. The Swami and the Huzur should press the Karbharis to act firmly in dealing with this matter.

A. R. No. 78

10th Shaban 1195 A.H.

1st August 1781

Haibat Rao Gopal's letter from Poona.

Krishna Rao's replies to letters from the Huzur and Moin-d-daulla were dispatched to Raghottam Rao on 8th Shaban and must have reached there in good time.

The Raoji will journey to Hyderabad *via* Baramati. He expected to start on an auspicious day.

The Karbharis insist upon the *chauth* claims being determined on the basis of the treaty with the *Magfaratmab* (the

A battle took place between Haidar Ali's forces and those of Col. Eyre Coote as the latter was forcing his way from Mal-moodi Bunder to Devanampatam with heavy losses on either side.

Mahadaji Shinde has moved to Kale Bagh. Khandoji Bhonsle has returned to Nagpur. Moropant (Haripant's nephew) has been sent to Suvarana-durg to prepare an inventory of the cargo and arms on board the captured English vessel.

The Pant Pradhan may not be able to attend the *Dakshina* distribution ceremony as he is down with an attack of chicken pox.

A. R. No. 76

8th Shaban 1195 A.H.
30th July 1781

Akhbar from Poona. The *Shravanamas Dakshina* was bestowed upon twenty thousand Brahmins by Nana and Haripant. The Pant Pradhan could not be present owing to his illness.

An English vessel laden with rich cargo was captured by the Marathas near Vijaydurg. A batch of five hundred *gardis* assisted by some *kamathis* is being sent to Vijaydurg to take charge of the cargo.

The *kamavisdars* of the Pant Pradhan have suddenly deserted their posts of duty in the Bidar region which has given rise to a crop of ominous rumours. Krishna Rao is expected to start (for Hyderabad) near about Shravan Purnima.

The Karbharies are bestirring themselves to make final plans for the campaign against the English.

A. R. No. 77

9th Shaban 1195 A.H.
31st July 1781

Akhbar from Poona. The Karbharies were grieved to receive the news of the death of Devajipant, the Diwan of the

Bhonsle, and recalled his many good qualities and his profound statesmanship.

Krishna Rao has decided to start on an auspicious day.

Visajipant was asked by the Karbharis to proceed to the Panchmahal and Nirmal regions to collect the *sardesmukhi* dues, knowing as they did the successful way in which he had made collections of the accumulated dues from the Holkar and the Shinde but he got himself excused on the plea of his old age and infirmity. Nago Ram Page has been ordered to lead a campaign to these regions with a force of four to five thousand.

Report is to hand that a merchantman flying the English ensign which was coasting near Vijaydurg was first sighted and captured by a French vessel and was being led in tow but later the ropes were cut and the merchantman escaped only to be driven by a storm back to Vijaydurg to fall into the hands of Maratha sailors. The cargo on board the vessel is estimated to be worth nine lacs of rupees.

Ganeshpant and the *subhedar* of Khandesh have made frightful exactions in the *jagir* villages of the writer. This reign of terror must stop and the amounts collected must be refunded. The Swami and the Huzur should press the Karbharis to act firmly in dealing with this matter.

A. R. No. 78

10th Shaban 1195 A.H.

1st August 1781

Haibat Rao Gopal's letter from Poona.

Krishna Rao's replies to letters from the Huzur and Moin-ud-daula were dispatched to Raghottam Rao on 8th Shaban and must have reached there in good time.

The Raoji will journey to Hyderabad *via* Baramati. He is expected to start on an auspicious day.

The Karbharis insist upon the *chauth* claims being determined on the basis of the treaty with the *Magfaratmab* (the

late Nizam). They are also reckoning upon the inclusion of the *ghansdana* dues but the writer has made it clear to them that this would not be in order. Krishna Rao is inclined to support the views of the Karbharis.

He is also anxious to see that the Huzur sticks to the agreed policy in dealing with the English.

(Letter incomplete).

A. R. No. 79

11th Shaban 1195 A.H.
2nd August 1781

Haibat Rao Gopal writes from Poona:—

As an auspicious day could not be found in Shrawan, Krishna Rao has decided to start on Bhadrapad Shuddha Tritiya. His halt at Baramati is still undecided.

A few *mamlatdars* from Bidar have sought the permission of Balajipant to collect *chauth* dues in the *mahals* under them but he has advised them to await the results of the forthcoming negotiations. People here apprehend a break of relations between the Karbharis and the Huzur.

Akhbar from Poona.

Haidar Ali Khan has been informed of the forthcoming visit of Krishna Rao to the Huzur.

Khandoji Bhonsle, who had advanced a short distance from Nagpur, has started back to Nagpur.

Col. Goddard and the Bombay government are rushing large supplies of ammunition to the forces camping at Kalyan and Panvel.

Umraogir Goavi is reported to have been killed in the engagement between the Shinde's forces and those of the English near Kale Bag.

The Karbharis, on receiving the news of the death of Divarkarpant, wrote to Raghoji Bhonsle and Mudhoji Bhonsle asking them to send a strong and well-equipped force to Bengal.

Krishna Rao has given the news that a few English spies were caught and turned out of Haidar Ali's camp after being punished.

Motram, a Frenchman, having resigned his post at Adoni under Shuja-ul-mulk, has arrived here to seek employment.

Supplementary Akhbar.

Manaji Phakde is reported to be at Uttoor Mandva. Pandurang Babu Rao Baramatkar, Govind Rao Angal and Balvant Rao Mundhe have been set on his track so that he may be captured and brought to Poona.

The English vessel captured at Suvarnadurg has on board, according to the latest report, sixty-five guns and a quantity of satin valued at two lacs of rupees.

Khande Rao Bhonsle, it is learnt, has brought back Bimbaji Bhonsle to Nagpur.

The Pant Pradhan is keeping well but Haripant has taken ill.

A. R. No. 80

12th Shaban 1195 A.H.
3rd August 1781

Haibat Rao Gopal writes:—

Replies to the letters from the Huzur requesting Balajipant and Krishna Rao to restrain the predatory activities of Manaji Phakde and Yeshwant Rao Naik Nimbalkar are enclosed.

Krishna Rao is looking forward to his departure on 2nd Ramzan.

A. R. No. 81

12th Shaban 1195 A.H.
3rd August 1781

Akhbar from Poona. The Karbharis were deeply grieved over the death of Devajipant, the Diwan of the Bhonsle.

Nagoram Page has been deputed by the Karbharis to the Panchmahal and Nirmal regions to collect the outstanding dues.

A hoard of nearly five lacs of rupees was obtained from the ship captured at Suvarna-durg.

The English are preparing for the offensive in Ramzan.

A Frenchman who was serving Basalat Jung has arrived here.

Dispatches from Haidar Naik reveal that the English are making overtures of peace to him.

The Srimant has recovered from the attack of chicken pox.

It is rumoured that the English are trying to patch up peace with the Karbharis through the mediation of the Angre.

A. R. No. 82

15th Shaban 1195 A.H.

6th August 1781

Akhbar from Poona. Tents and the other equipment of Krishna Rao's party have been sent to Baramati in advance. He is sure to start on the 2nd of Ramzan.

A. R. No. 83

Received on 23rd Shaban 1195 A.H.
14th August 1781

A supplementary letter.

Sakharampant was the trusted minister of Madhav Rao I. He improved the finances of the State by wiping out the long standing debts and by other measures. After the murder of Narayan Rao, Raghunath Rao Dada contrived to become the Peshwa but he was soon outmanoeuvred by the Karbharis who installed Madhav Rao II (the posthumous

son of Narayan Rao) on the *gadi* of the Peshwa. Keen was the contest for power between Sakharampant and Nana Fadnavis but in the end Nana succeeded in driving the former to prison where he languished and died on 11th Shaban (1195 A.H.). His last days were made miserable by calculated ill-treatment.

News is also to hand that Mir Raza Ali Khan, the brother-in-law of Haidar Ali Khan, was killed in action against the English near Devanampatan.

Nawab Azim-ud-daula Bahadur has sent a complaint to Nana seeking redress from the exactions of *ghansdana* by Ganeshpant Behere in the Chalisgaon Pargana.

A. R. No. 84

17th Shaban 1195 A.H.

8th August 1781

Akhbar from Poona. The merchantman captured near Suvarna-durg has yielded a prize of sixty-five guns and goods worth two lacs of rupees. On receiving the news of the death of Divakar pant, letters of condolence were addressed to Mudhoji and Raghoji Bhonsle on behalf of the Pant Pradhan. The Frenchman from Adoni has arrived here to obtain some employment.

The English are making elaborate preparations at Kalyan and Panwel and are laying in large stocks of arms and ammunition. Merchants from Poona are plying their trade freely with Bombay but the Karbharis are not reciprocating this freedom to the English merchants from that City. A secret service has been employed by the Karbharis to get news about the affairs of the English at Bombay.

Haidar Ali Khan is reported to be engaged in a bloody contest with the English led by Col. Eyre Coote near Mahmoodi Bunder. From different quarters news is to hand that Haidar Ali Khan's brother-in-law Mir Raza Ali Khan has been killed in action.

Umraogir Gosavi was killed in the Shinde's battle against the English near Sipri-Kolaras. Conflicting reports are

being received from that quarter. It appears as if the Shinde is facing a set-back. His dispatches to the Karbharis reveal that he is in dire need of at least ten thousand further recruits to retrieve his position.

Krishna Rao Ballal has decided to start on 3rd Ramzan. On his way he intends to make just a halt at Baramati in his garden.

Raghoji Angre has presented a toy barge to the Pant Pradhan. He passes his time watching it drift on the Mutha river.

Pandurang Babu Rao Baramatkar chased away Manaji Phakde near Ambe Jogai.

Vasudeo Baba Mutalik is reported to have died at his native village.

A supplement.

The writer would be beholden to the Swami if he were permitted to retire from service and his place given to his son Raghottam Rao.

The Karbharis are determined not to make any commitments to the English without consulting Haidar Ali Khan whose alliance they value greatly.

A. R. No. 85

18th Shaban 1195 A.H.
9th August 1781

Akhbar from Poona.

Two thousand *gardis* are being sent from here to Suvarnagad as the English are expected to make a bid to rescue the captive merchantman. The news of the death of Sahbarampant on 11th Shaban is confirmed.

The Karbharis have informed Haidar Ali Khan of the forthcoming visit of Krishna Rao Ballal to the Huzur and they await his reply. Nana called on Haripant who has been ill for some time.

Manaji Phakde is active near Tuljapur. Pandurang Babu Rao Baramatikar and Mundhe have been set on his track.

Alarmed at the news that Parajipant, the Holkar's agent, is about to raid the *mahals* of Vaijapur and Gandapur, Nawab Azim-ud-daula Bahadur has left the City (of Hyderabad) with a considerable force to meet the situation.

The movements of the English near Kalyan are being carefully watched by the Karbharis.

Ganeshpant Behere, who is set against Satwaji Bhonsle, is expected to proceed to Kodai Bari from Nasratpur.

Nago Ram will go to the Panchmahal region in place of Visaji Krishna Biniwale.

The Swami should see to it that the *subhepatti* and *dahakpatti* amounts collected unlawfully by the Subehdar of Khandesh and Ganeshpant Behere in defiance of the orders of the Srimant in the *jagir* villages of the writer are speedily refunded.

A. R. No. 86

22nd Shaban 1195 A.H.
13th August 1781

Akhbar from the Pant Pradhan's headquarters.

The news of Manaji Phakde's flight from Ambe Jogai was reported earlier. The casualties were heavy on both sides in this encounter.

Raghunath Rao Dada, under the directions of the English, is camping at Ashwini Kumar Tirth, a holy place on the Narmada, some three *koses* away from Surat. Baji Rao Barve and Satwaji Bhonsle have been forbidden entry into Surat and are hovering about some ten *koses* away from the City with their following.

The Karbharis have ordered all the *Sardars*, whether on active duty or on leave, to report at Poona by Dasara.

being received from that quarter. It appears as if the Shinde is facing a set-back. His dispatches to the Karbharis reveal that he is in dire need of at least ten thousand further recruits to retrieve his position.

Krishna Rao Ballal has decided to start on 3rd Ramzan. On his way he intends to make just a halt at Baramati in his garden.

Raghoji Angre has presented a toy barge to the Pant Pradhan. He passes his time watching it drift on the Mutha river.

Pandurang Babu Rao Baramatikar chased away Manaji Phakde near Ambe Jogai.

Vasudeo Baba Mutalik is reported to have died at his native village.

A supplement.

The writer would be beholden to the Swami if he were permitted to retire from service and his place given to his son Raghottam Rao.

The Karbharis are determined not to make any commitments to the English without consulting Haidar Ali Khan whose alliance they value greatly.

A. R. No. 85

18th Shaban 1195 A.H.

9th August 1781

Akhibai from Poona.

Two thousand *gardis* are being sent from here to Suvarnadurg as the English are expected to make a bid to rescue the captive merchantman. The news of the death of Sakharampant on 11th Shaban is confirmed.

The Karbharis have informed Haidar Ali Khan of the forthcoming visit of Krishna Rao Ballal to the Huzur and they await his reply. Nana called on Haripant who has been ill for some time.

Manaji Phakde is active near Tuljapur. Pandurang Babu Rao Baramatkar and Mundhe have been set on his track.

Alarmed at the news that Parajipant, the Holkar's agent, is about to raid the *mahals* of Vaijapur and Gandapur, Nawab Azim-ud-daula Bahadur has left the City (of Hyderabad) with a considerable force to meet the situation.

The movements of the English near Kalyan are being carefully watched by the Karbharis.

Ganeshpant Behere, who is set against Satwaji Bhonsle, is expected to proceed to Kodai Bari from Nasratpur.

Nago Ram will go to the Panchmahal region in place of Visaji Krishna Biniwale.

The Swami should see to it that the *subhchpatti* and *dahakpatti* amounts collected unlawfully by the Subehdar of Khandesh and Ganeshpant Behere in defiance of the orders of the Srimant in the *jagir* villages of the writer are speedily refunded.

A. R. No. 86

22nd Shaban 1195 A.H.
13th August 1781

Akhbar from the Pant Pradhan's headquarters.

The news of Manaji Phakde's flight from Ambe Jogai was reported earlier. The casualties were heavy on both sides in this encounter.

Raghunath Rao Dada, under the directions of the English, is camping at Ashwini Kumar Tirth, a holy place on the Narmada, some three *koses* away from Surat. Baji Rao Barve and Satwaji Bhonsle have been forbidden entry into Surat and are hovering about some ten *koses* away from the City with their following.

The Karbharis have ordered all the *Sardars*, whether on active duty or on leave, to report at Poona by Dasara.

being received from that quarter. It appears as if the Shinde is facing a set-back. His dispatches to the Karbharis reveal that he is in dire need of at least ten thousand further recruits to retrieve his position.

Krishna Rao Ballal has decided to start on 3rd Ramzan. On his way he intends to make just a halt at Baramati in his garden.

Raghoji Angre has presented a toy barge to the Pant Pradhan. He passes his time watching it drift on the Mutha river.

Pandurang Babu Rao Baramatkar chased away Manaji Phakde near Ambe Jogai.

Vasudeo Baba Mutalik is reported to have died at his native village.

A supplement.

The writer would be beholden to the Swami if he were permitted to retire from service and his place given to his son Raghottam Rao.

The Karbharis are determined not to make any commitments to the English without consulting Haidar Ali Khan whose alliance they value greatly.

A.-R. No. 85

18th Shaban 1195 A.H.

9th August 1781

Akhbar from Poona.

Two thousand *gardis* are being sent from here to Suvarnadurg as the English are expected to make a bid to rescue the captive merchantman. The news of the death of Sakharampant on 11th Shaban is confirmed.

The Karbharis have informed Haidar Ali Khan of the forthcoming visit of Krishna Rao Ballal to the Huzur and they await his reply. Nana called on Haripant who has been ill for some time.

r. Pandurang
Jalapur
been set on his
have b

Manaji Phakde is active near T.
Babu Rao Baramatkar and Mundhe
track.

Holkar's agent,
t, the Jalapur, Nawab
ad Ganj Hyderabad)

Alarmed at the news that Parajipant
is about to raid the *mahals* of Jalapur
situation

Azim-ud-daula Bahadur has left the C
with a considerable force to meet the r Kal
yan are being

The movements of the English near
carefully watched by the Karbharis.
Satwaji Bhonsle,
Satsratpur.

Ganeshpant Behere, who is set agai
is expected to proceed to Kodai Bari
gion in place

Nago Ram will go to the Panchma
of Visaji Krishna Biniwale.
thhepatti and
the st. Subehdar of

The Swami should see to it that
dahakpatti amounts collected unlawfully
Khandesh and Ganeshpant Behere in de
of the Srimant in the *jagin* villages of the
refunded.
by the of the orders
fiance r are speedily
write

in 1195 A.H.
Shabe August 1781
13th

A. R. No. 86

22nd

rs.
quarte
ibe Jogai was
om Arr both sides in
avy on

Akhbar from the Pant Pradhan's head

The news of Manaji Phakde's flight fr
reported earlier. The casualties were he
this encounter.

f the English,
tions of place on the
holy l. Baji Rao
Surat entry into
ay from the
oses av

Raghunath Rao Dada, under the direc
is camping at Ashwini Kumar Tirth, a
Narmada, some three *koses* away from
Barve and Satwaji Bhonsle have been fo
Surat and are hovering about some ten k
City with their following.

whether on
ardars, Dasara.
na by

The Karbharis have ordered all the S
active duty or on leave, to report at Poc

The news of the death of Vasudeo Baba, the Mutalik of the Pratinidhi, was misreported in an earlier Akhbar. He is not dead but his namesake, a petty officer attached to the Sardar's *paga* (cavalry division), is dead.

Haripant feels better now. Two spies of Raghunath Rao were arrested here on 17th Shaban.

A R. No. 87

23rd Shaban 1195 A.H.

14th August 1781

Akhbar from Poona.

The Karbharis have sent five thousand rupees to meet the expenses of the obsequies of Sakharampant Bapu at Saswad.

The Shinde continues at Sipri-Kolaras. Manaji Phakde has fled from Ambe Jogai but Pandurang Babu Rao Baramatikar is pursuing him. Jiwapant has sent pressing letters to Krishna Rao to start on the journey. The English (at Kal-yan) are planning to climb the *ghats* after capturing the remaining fortresses in the Konkan. Vasudeo Baba Mutalik's condition is reported to be most unsatisfactory.

Trimbak Rao Dikshit, a wealthy banker of this place, died sonless. The Karbharis intend to allow an adoption to his widow and settle a lac of rupees on the adopted heir. The rest of the property will be taken over as escheat.

Parajipant's raiding bands have gone to Vaijapur. The Pant is expected to join them soon.

Haidar Naik's letter to the Karbharis just received lends approval to Krishna Rao's deputation to the Huzur. The letter was read to Haripant at his sick-bed by Nana and Krishna Rao Ballal. The latter will start on Bhadrabad Shuddha Panchami at the latest.

Alalya Bai has sent robes of honour to the Srimant with Babu Rao Vaidya (the *wakil* of the Karbharis) with a message

that she would whole-heartedly accept any settlement with the Holkar decided upon by the Karbharis.

A *vakil* of the Shorapurkar has arrived here to negotiate a covenant of friendship.

Govind Bhagwant will accompany Krishna Rao Ballal. A reply to Haidar Naik's letter is being closely discussed.

A. R. No. 88

Received on 2nd Ramzan 1195 A.H.
22nd August 1781

A supplementary letter.

Krishna Rao has, of late, risen in the estimation of the Karbharis and as a token of their confidence in him they are permitting him to participate in all confidential talks on important State matters. He expects to add to his prestige by his forthcoming visit to the Huzur and is hopeful of a lasting settlement on all outstanding issues including the *chauth* affairs. A breakdown of the negotiations will only entail endless correspondence. It is given to the Swami to make his visit fruitful.

A supplement.

The Karbharis foresee the possibility of the Huzur allying himself with Haidar Naik or the English. Krishna Rao is being prepared to meet every contingency. Haripant's advice is also being taken. The Huzur may not, therefore, slacken his efforts in raising a strong fighting force.

A. R. No. 89

25th Shaban 1195 A.H.
16th August 1781

A letter from Haibat Rao Gopal.

One Ragho Bapuji Page, residing in Bhalgaon village in the Pant Pradhan's territory, has converted the disputed

land on its border into a pasture and is insolently disregarding repeated warnings from Krishna Rao Ballal and Govind Rao. He should be speedily dealt with.

Akhbar from Poona.

It appears that a *chowkidar* posted at the entrance of the *dewdi* of Raghunath Rao at Surat had a clash with an English soldier whom he wounded with sword thrusts. The *chowkidar* was therefore put to death by the English. Deeply aggrieved over this incident, Raghunath Rao is reported to have moved to a place called Dongari some twenty *loses* away from Surat. News has come that efforts are being made on behalf of the English to sooth him.

Nana Phadnavis is trying to win over Manaji Phakde.

Col. Coote seems to have reached Chinnapattan (Madras) while Haidar Ali is reported to be at Wanheswar.

A gunpowder factory has been started here. A few explosive missiles manufactured in it were tried for registering their range near Gul Tekdi in the presence of Nana Phadnavis and Krishna Rao.

A. R. No. 90

26th *Shaban* 1195 A.H.
17th August 1781

Akhbar from Poona.

Tuesday, 23rd Shaban.

Nana Phadnavis and Krishna Rao inspected a muster of *gardis* and later watched the range of the shots fired from the guns near Gul Tekdi. An indecisive battle with heavy losses on both sides is reported between the English and Haidar Ali Khan. The Mir (Mir Ali Raza Khan), Haidar Ali's brother-in-law, appears to have been killed.

Wednesday, 24th Shaban.

Nana and Krishna Rao have requisitioned from Satara the original treaties with the late Nizam relating to the *chauth* and *sardeshmukhi* matters. The Karbhariis have finally decided upon Krishna Rao's departure on Bhadrpad Shuddha

Tritiya. The Bombay Government is expected to commence operations in Bhadrapad. The Karbharis are giving close attention to this subject.

Thursday, 25th Shaban.

Raghunath Rao is under the close surveillance of the English. Just a rumour has reached here that Satwaji Bhonsle and Baji Rao Barve stole an interview with him and that the English are put out by this incident.

Manaji Phakde is expected to report himself at Poona in answer to the summons from the Karbharis. Letters from Haidar Ali Khan reveal that he is facing a set-back.

A. R. No. 91

26th Shaban 1195 A.H.

17th August 1781

Akhbar from Poona.

Krishna Rao is definitely starting on Bhadrapad Shuddha Tritiya. Haidar Ali Khan appears to be falling back. The Karbharis intend to write to him soon. Krishna Rao will be armed with copies of the original treaties with the late Nizam relating to the *chauth* and *sardeshmukhi* matters. Manaji Phakde is expected here shortly. The Karbharis are keenly alive to the threat from the Bombay Government.

A. R. No. 92

27th Shaban 1195 A.H.

18th August 1781

Akhbar from Poona.

Raghunath Rao's departure from Surat to Dingari and union with Satwaji Bhonsle and Baji Rao Barve, consequent on the execution of his *chowkidar* by the English, was reported earlier. He is now said to be at Songad. The Karbharis are wondering what fresh plans he has in view, considering that he has fallen out with the English who were left his sole supporters in a fast losing game.

As planned, Krishna Rao will start here on 2nd Rabi

A *dastak* should be issued to Marlidhar Das on behalf Raghottam Rao will petition.

A. R. No. 93

1st Ramzan 1195 A.H.

21st August 1781

Akhbar from Poona.

Krishna Rao will seek leave of the Srimant, Nana and Haripant on 2nd Ramzan and start on the journey on 3rd Ramzan. He will make his first halt at Loni which is six *koses* away from here.

A supplement.

The news of the hapless assassination of Wali Muhammad and his companion by the young and thoughtless Nawab of Nirmal has rudely shocked the Karbhar's. What pains them more is that the Huzur has done nothing to curb the brutality of the Nawab. Such callousness, they fear, will one day bring trouble to the State.

Akhbar from Poona covering the events from 26th Shaban to 1st Ramzan (1195 A.H.).

Raghunath Rao is reported to have reached Songad. Krishna Rao informs that Col. Goddard has hastened to Surat to placate Raghunath Rao. His rupture with the English and his consequent efforts to rally fresh recruits round him has thickened the suspicion of the Karbharis that he is relying on some secret aid from a few *Sardars*.

Haidar Ali Khan's letters to his *vakils* and the Karbharis clearly show that he has spurned all overtures of peace from the English and has warned the Karbharis not to credit any promises from them. The Karbharis in turn have assured him that they will not make any commitments to which he would not be a party.

A supplementary Akhbar dated 1st Ramzan 1195 A.H.

The Karbharis had decided to give no quarter to Chinto Vithal Rairikar who was an inveterate traitor. He passed away this day in his confinement at Sumargad.

Vasudev Baba, the Mutalik of the Pratinidhi, is also reported dead.

Krishna Rao will be accompanied by a large retinue specially provided by the Pant Pradhan. Nana and Krishna Rao had a long conversation with Haripant at his sick-bed.

A. R. No. 94

2nd Ramzan 1195 A.H.22nd August 1781

Akhbar from Poona.

Leaving his family and child at Surat Raghunath Rao is reported to have moved up to Songad. Baji Rao Barve and Satwaji Bhonsle are clinging to him and helping him to raise recruits on a large scale. His reported rupture with the English appears to be a mere ruse. It is rumoured that he intends to descend into Khandesh and start trouble there while the English are expected to attack from the Borghat side. News is also to hand that Col. Goddard has set sail to Surat from Bombay with a force of five to seven hundred combatants. Manaji Phakde is hovering on the bank of the Godavari and is expected to cross the river near Rakshasbhuvan with a view to make a junction with Raghunath Rao's forces. The Karbharis are anxiously watching Raghunath Rao's movements and have asked the forces to muster by Dasara. Ganeshpant Behere has orders to march to Songad to check the advance of Raghunath Rao while the Sardars have been warned against possible defections.

The Nawab of Nirmal is reported to have suppressed the revolt of Wali Muhammad Bakshi and his followers and to have slain them all.

Haidar Ali Khan's *vakils* attended the *darbar* held on 28th Shaban. The Karbharis are considering the reply to be sent to the Khan.

The images of the deities at the Chinchwad shrine were carried in procession to Moreshwar on 29th Shaban. The Srimant and Nana Phadnavis witnessed the procession pass on the outskirts of Poona.

The Ganapati celebrations are keeping a busy time for the Karbharis. Nana and Krishna Rao paid a visit to Haripant's residence on 1st Ramzan and witnessed a *nautch* performance there. The festival is also in progress at the Srimant's palace.

Chinto Vithal is reported dead.

It is still not clear if Raghunath Rao is stirring about at the bidding of the English or he has fallen out with them. Further developments on this point will be reported in due course.

A. R. No. 95

3rd Ramzan 1195 A.H.

23rd August 1781

Letter from Haibat Rao Gopal from Poona.

It is well that Krishna Rao is going there in person to settle the vexed issues relating to *chauth*. He took leave of the Srimant on 2nd Ramzan. Nana gave him leave this morning and he started in the afternoon. He will make his first halt at Loni. He expects to reach Baramati on 5th and will leave that place on 7th. The next halt will be at Indapur and from there he will travel to Hyderabad by easy stages. Bhagwant Rao Nimbalkar and Hari Umaji are accompanying him.

Haripant's condition is causing great anxiety. His abdominal pains have grown worse. He is vomiting blood. Medication of all kinds has proved of no avail. Brahmins have been engaged to perform the *Anushthan* (pacificatory rites). The popular belief is that he is possessed by the ghosts of Vasudeo Bhat Karve and the other Brahmins who died lately in prison.

A. R. No. 96

3rd Ramzan 1195 A.H.

23rd August 1781

Letter from Poona dated 3rd Ramzan.

Wednesday, 2nd Ramzan.

Krishna Rao and Nana attended a *nautch* performance at the Srimant's palace. Bhagwant Rao Nimbalkar is prevailing upon Krishna Rao to straighten out his *jagir* affairs. Krishna Rao has advanced eight thousand rupees to him for his private expenses.

Thursday, 3rd Ramzan.

Krishna Rao left for Loni in the afternoon. He proposes to spend one or two days at Baramati.

A. R. No. 97

7th Ramzan 1195 A.H.

27th August 1781

Letter from Haibat Rao Gopal from Poona.

Govind Rao Krishna, relying on a letter from Jiwajipant, informed the writer that the Huzur would willingly agree to

a resumption of the collection of the *chauth* dues provided a satisfactory settlement was brought about of all the accounts since 1185 (Fasli). In reply Krishna Rao wrote to say that his forthcoming visit would help to reach a lasting settlement on all outstanding issues.

The Swami should help Raghottam Rao in the matter of securing promotion.

Akhbar from Poona covering the events from 3rd to 7th Ramzan.

Krishna Rao's departure on 3rd Ramzan was reported earlier.

Unconfirmed reports indicate that Col. Goddard has persuaded Raghunath Rao to return to Surat. Ganeshpant Behere's efforts to effect a reconciliation between Raghunath Rao and the Kərbharis have proved unavailing. The English seem determined on commencing military operations soon after Dasara.

According to bazar gossip, the English seem to have attacked the Shinde's forces at Kala Bag Shah Daura and swept the entire camp with the broom of plunder.

Haidar Ali Khan, who is camping near Madras, is advisedly keeping his forces on the defensive.

Manaji Phakde, it is learnt, has taken refuge in the house of Venka Mahar at Parli. He has not so far replied to letters sent to him through Dhondo Appa Purandare.

The Ganapati celebrations are going on with the usual splendour at the Srimant's palace. The levee is being attended regularly by the invited *Sardars* and *Mustaddis*. Krishna Rao's son Govind Rao went there to speak to the Pant Pradhan. Gazi-ud-din's son attended it on 6th instant.

Supplementary Akhbar dated 7th Ramzan. Haripant is still not attending the *darbar* owing to his illness. Maloji and Shankaraji Ghorpade, who are under a shadow of suspicion, sedulously avoid the *darbar*. On the few occasions that they have attended it they have been accompanied by a personal guard.

A. R. No. 95

3rd Ramzan 1195 A.H.

23rd August 1781

Letter from Haibat Rao Gopal from Poona.

It is well that Krishna Rao is going there in person to settle the vexed issues relating to *chauth*. He took leave of the Srimant on 2nd Ramzan. Nana gave him leave this morning and he started in the afternoon. He will make his first halt at Loni. He expects to reach Baramati on 5th and will leave that place on 7th. The next halt will be at Indapur and from there he will travel to Hyderabad by easy stages. Bhagwant Rao Nimbalkar and Hari Umaji are accompanying him.

Haripant's condition is causing great anxiety. His abdominal pains have grown worse. He is vomiting blood. Medication of all kinds has proved of no avail. Brahmins have been engaged to perform the *Anushthan* (pacificatory rites). The popular belief is that he is possessed by the ghosts of Vasudeo Bhat Karve and the other Brahmins who died lately in prison.

A. R. No. 96

3rd Ramzan 1195 A.H.

23rd August 1781

Letter from Poona dated 3rd Ramzan.

Wednesday, 2nd Ramzan.

Krishna Rao and Nana attended a *nautch* performance at the Srimant's palace. Bhagwant Rao Nimbalkar is prevailing upon Krishna Rao to straighten out his *jagir* affairs. Krishna Rao has advanced eight thousand rupees to him for his private expenses.

Thursday, 3rd Ramzan.

Krishna Rao left for Loni in the afternoon. He proposes to spend one or two days at Baramati.

A. R. No. 97

7th Ramzan 1195 A.H.

27th August 1781

Letter from Haibat Rao Gopal from Poona.

Govind Rao Krishna, relying on a letter from Jiwajipant, informed the writer that the Huzur would willingly agree to

a resumption of the collection of the *chauth* dues provided a satisfactory settlement was brought about of all the accounts since 1185 (Fasli). In reply Krishna Rao wrote to say that his forthcoming visit would help to reach a lasting settlement on all outstanding issues.

The Swami should help Raghottam Rao in the matter of securing promotion.

Akhbar from Poona covering the events from 3rd to 7th Ramzan.

Krishna Rao's departure on 3rd Ramzan was reported earlier.

Unconfirmed reports indicate that Col. Goddard has persuaded Raghunath Rao to return to Surat. Ganeshpant Behere's efforts to effect a reconciliation between Raghunath Rao and the Karbhari have proved unavailing. The English seem determined on commencing military operations soon after Dasara.

According to bazar gossip, the English seem to have attacked the Shinde's forces at Kala Bag Shah Daura and swept the entire camp with the broom of plunder.

Haidar Ali Khan, who is camping near Madras, is advisedly keeping his forces on the defensive.

Manaji Phakde, it is learnt, has taken refuge in the house of Venka Mahar at Parli. He has not so far replied to letters sent to him through Dhondo Appa Purandare.

The Ganapati celebrations are going on with the usual splendour at the Srimant's palace. The levee is being attended regularly by the invited *Sardars* and *Mustaddis*. Krishna Rao's son Govind Rao went there to speak to the Pant Pradhan. Gazi-ud-din's son attended it on 6th instant.

Supplementary Akhbar dated 7th Ramzan. Haripant is still not attending the *darbar* owing to his illness. Maloji and Shankaraji Ghorpade, who are under a shadow of suspicion, sedulously avoid the *darbar*. On the few occasions that they have attended it they have been accompanied by a personal guard.

उनी येसव साचपसुससले पुनपमा

प्रीतिं तपे पयस्तु ज्ञानं तमेव ईश्वरं
नमस्तस्य सदा नमस्तस्य सदा नमस्तस्य
सदा नमस्तस्य सदा नमस्तस्य सदा नमस्तस्य
नमस्तस्य सदा नमस्तस्य सदा नमस्तस्य
नमस्तस्य सदा नमस्तस्य सदा नमस्तस्य
नमस्तस्य सदा नमस्तस्य सदा नमस्तस्य
नमस्तस्य सदा नमस्तस्य सदा नमस्तस्य
नमस्तस्य सदा नमस्तस्य सदा नमस्तस्य
नमस्तस्य सदा नमस्तस्य सदा नमस्तस्य
नमस्तस्य सदा नमस्तस्य सदा नमस्तस्य
नमस्तस्य सदा नमस्तस्य सदा नमस्तस्य
नमस्तस्य सदा नमस्तस्य सदा नमस्तस्य

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥
 अथ श्रीकृष्णार्जुनसंवादे श्रीकृष्ण उवाच ॥
 द्रुपद उवाच ॥ १ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ २ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ३ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ४ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ५ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ६ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ७ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ८ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ९ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ १० ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

श्रीनिवास

याद पंतप्रधानानी माहालातची जप्ती केली होती. तेथील बरखास्त पत्रें घेतलीं.

छ २५ रमजान सन ११८७ हिजरी मु॥ सन ११८३ फसली.

१ त्रिबकराव विश्वनाथ यांस पत्र.

१ रामचंद्र सिवाजी.

१ पा॥ माडीं.

१ पा॥ कांटी.

१ पा॥ पानगांव.

१ पा॥ धारासींव.

१ पा॥ बेमली.

१ पा॥ ढोंकी.

६

१ रघोजी भोंसले सेना साहब सुबा.

१ पा॥ चितापूर.

१ पा॥ अडकी.

१ पा॥ तांडूर.

१ पा॥ उटकूर.

१ पा॥ अमरचिता.

१ पा॥ वडमाने.

१ पा॥ मगथळ.

१ पा॥ कडेचूर.

१ पा॥ कुहीर.

९

श्रीधर जगनाथ व भिवराव मल्हार पा। वीड .

१ - नारो कृष्टण . -

१ पा। चालीसगाव सरकार अमलाचे गाव खेरीज करून .

१ पा। देहर देखील ठाणें पिपरखेड सुवा .
२

१ खडे खंडेराव वलाळ .

१ पा। मलकापूर पांगरे .

१ पा। घांट सावली .

१ पा। चिखली .

१ पा। घाटे बोरी .

१ पा। गेरू माटरगांव .

१ पा। मेहकर पेकी जागीर खंडागले .

१ पा। सिरपूर .

७

१ भिकन खान पा। पिपरी .

१ सखाराम हरी .

१ पा। कलवर्गे .

१ पा। चिटगोपें .

१ पा। चिचोली .

१ पा। कल्याण .

१ पा। प्रतापूर .

१ पा। कोडली .

१ पा। मंगलगी .

१ पा। डेडिव .

१ पा। निडगुदें .

१ ॥ लककागी .

१ मीजे हिपरगें नागाचें .

१ मौजे अंदुरें वगैरे फुटगांव पा॥ धारूर.

१२

१ जिवाजी रघुनाथ पा॥ वालुज.

१ कृष्णजी माधवराव.

१ का॥ उडचण.

१ का॥ मणूर.

१ का॥ माशाळ.

१ फुटगांवकरनी वगैरे गांव पा॥ अबजलपूर.

४

१ विश्वासराव येशवंत.

१ पा॥ धाड.

१ पा॥ देऊल घांट.

१ पा॥ चांडोल.

१ पा॥ धावेड.

४

१ नारो बाबाजी.

१ फुटगांव गिर्द-

नवाह औरंगाबाद.

१ पा॥ उडणगांव

१ पा॥ हरसूल

१ पा॥ हवेली औरंगाबाद.

१ पा॥ रोशनगांव

१ पा॥ जाफराबाद.

१ पा॥ टांकली निर्मल.

१ पा॥ भोकर्दन.

१ पा॥ अंदूर.

१ पा॥ खुलदाबाद.

१ पा॥ सुलतानपूर.

१ पा॥ वेताळवाडी.

१ पा॥ लाड सांगवी.

१ पा॥ सिवणें.

८

१२

६

पै॥ छ १३ माहे जिल्हेज सन ११८९ हिजरी रविवार मुकाम नजीक शाहगड पौर्णिमा.

श्री शंकर

विनंती विज्ञापना. यथील कुशल ता॥ छ ७ माहे जिल्हेज मु॥ का॥ सासवड स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणौन स्वानद लेखन आज्ञा करीत असिले पा॥. विशप यथील वर्तमान छ २ माहे. मा॥र रोज बुधवारी विनंती पत्र सरकारचे जोडी समागमे प्राथः काली रवाना केले. ते पावोन सविस्तर वर्तमान विदित जाहाले असेल. तदनंतर यथील वर्तमान छ ३ माहे मा॥र रोज गुरुवार राजश्री विसाजीपंत विनीवाले याची रवानगी कोकनप्राती केली. कूच करून पुन्यास गेले. याची रवानगी करावयास कारन की कोल्यानी कोकनात फार उपद्रव माडला. गावे मारितात. काही दोनच्यार किलेही त्यानी घेतले. या अर्थी त्याचे पारपत्यास विसाजीपताची रवानगी जाली. पत मा॥र अद्याप पुन्यास आहेत. सत्वरच कोकन प्राती जाणार. उदर्क छ ४ शुक्रवारी श्रीमत डेन्यास येणार. कारन की वकील इगरेज याचे भेटीचा निश्चये जाला आहे. भेट चवदा घटकेत होणार. दरवार वगैरे जाला होता. विदित होये. छ ४ माहे मा॥र रोज शुक्रवार प्रहर दिवसा नंतर श्रीमत किल्या खाले डेरा दिल्ला आहे तेथे आले. वकील करनल (इ) पैन इगरेज श्रीमताचे भेटीस गेले. भेट जाली. वकीलानी श्रीमतास नजर येणे प्रमाने केली. येक हाती व येक सिरपेच व वानातीचे तागे सात व मखमलीचे तागे च्यार व घड्याळे लाहान दोन या प्रमाणे नजर केली. भेटी जाली. या नंतर वकील आपले डेन्यास आले व श्रीमतही गडावर गेले. नाना फडनीस पुन्यास गेले हे वर्तमान पूर्वोच्या विनंतीपत्रात लेखन केले होते त्याज

वरून ध्यानास येईल. मोरोबादादाचे पुत्राचे लग्न माघ सुद पंचमीचे जाले. नाना अद्याप पुन्यासच आहेत. त्रयोदसीस येथे येणार. विदित होये. छ ५ माहे मा। र रोज शनवार राजश्री बापू व कृष्णराव बलाल व माधवराव सदासिव या त्रिवर्गाचा खिलवत जाला. खिलवताचा भाव ममईकराकडून पत्रे आली होती त्या अर्थी खिलवत होऊन त्याची उतरे ममईकरास लिहिली. ममईकराकडून कोन्ही येणार होते ते अद्याप आले नाहीत. ते आल्या नंतर काये निश्चये होईल तो पाहावा. राजश्री रनसिंगराव मोहोते वगैरे पाच च्यार से स्वारांनसी भवानराव प्रतिनिधी याचे कुमकेस पाठविले. शृत होये. राजश्री रामचद्र गणे(श) यास मनोली चिकोडीकडे रवाना करावयाचा निश्च

पुरवणी

ये जाला आहे. हे वर्तमान पूर्वीच पत्रात लेखन केले आहे. अद्याप रामचद्र गनेश याचा कूच जाला नाही. कूच होऊन मणोलीकडे गेलिया लेखन केले जाईल. विदित होये. छ ६ माहे मा। र. रोज रविवार पूर्वी यानी कोनेरराव यास लिहून पाठविले होते की तुम्ही मनोलीकडे येणे त्यास ते मनोलीकडे आले. प्रस्तुत वर्तमान यैकिले की मनोलीकर सिदे यासी व कोनेरेराव यासी लडाई जाली. कोनेरराव सिकस्त जाले. सिवाजी गोपाल धरला गेला. यैसे वर्तमान आहे. मागाहून याचा शोध करून लिहून पाठऊ. विदित होये. फिरग्याकडील वकील याज पासी हाती विकाऊ आहेत. त्यास जफरददौला बाहादुर यानी येथे पाच हाती घेतले. हातीचा पैका व पऊ(न) से स्वार पाठविले ते पावले. हाती घेऊन जफरददौलाकडे स्वार जातील. दरबार वगैरे जाला होता. विदित होये. सदैव सेवकाचा परामृश करीत जावा. बहुत काय लिहिणे कृपा लोभ कीजे हे विज्ञापित.

श्रीनिवास

अखवार पुरंदर अज इ॥ छ ७ जिल्हेज लगायत छ १० माहे मा॥ र रविवार सन ११८९ हिजरी. येसाजी सिंध्या निसवत जिजावाई पनाळेकर यांनी कोनेररायावर दगा करून गेले व कोनेररायाचा मोड होऊन पळोन गेला. जिवाजी गोपाळ कमाविसदार धारवाडकर यास धरून नेलें व दोन तोफा नेल्या. हें वर्तमान तपसीलवार पूर्वी लिहिलें होतें. सांप्रत यैकिलें कीं वागेवाडीसमीप कोनेरराव पुन्हा पांच हजार फौजेनसीं जमून कायम जाहला व येसाजी सिंदे कृष्टणातीरीं पंधरा कोसाचे फासल्यानें पांच सात हजार स्वारांनसीं आहे. जिजावाई व सिवाजी राजे यांस पनाळयास पाठविलें. निगाहदास्त लोकांची व जंगी सरजाम करितो म्हणून वर्तमान आलें.

राजश्री रामचंद्र गणेश यांनीं कोनेररायाचे कुमकेस जावें म्हणून श्रीमंतानी आज्ञा केली आहे. तळेगांवीहून कोनेररायाकडे जाणार हें वर्तमान पूर्वी लिहिलें होतें. सांप्रत रामचंद्र गणेश तळेगांवीहून कूच करून फलटणापर्यंत गेले पुढेंही जातील. सिपाहास येक दोन रोजमरे देऊन समजाविश करून समागमें घेऊन गेले. हजार बारासे लोक समागमे आहेत. पुन्हा तैनाती लोकास जमा करीत आहेत. तळेगांव कोंकणचे घांटचा नाका तेथील मजवूती जरूर यास्तव विसाजी कृष्टण यांस रवाना केलें पूर्वी विसाजीपंताची फौज गेली होती. सांप्रत पंत मा॥र पुण्याहून श्वार होऊन गेल्याचें वर्तमान आलें.

भवानराव प्रतिनिधी सातारे प्रांतास गेल्याचें वर्तमान पूर्वी लिहिलें होतें. प्रस्तुत येकिलें की चिकोडीचे लत्यास गेले. कोनेरराव व भवानराव येकत्र होणार. समागमें आठ दहा हजार स्वार जमाव आहे म्हणून कृष्टणरावजीचे मुखें वर्तमान येकिलें. भगवंतराव प्रतिनि-

धीची प्रकृती अश्वस्थ होती याकरितां सातारियाचे जिल्यांत खानापूर म्हणोन त्यांचे वतनाचा गांव तेथें गेले व म्हणमंतराव दिवाण याजबराबरी दहा हजार स्वार देऊन भवानरायाचे ताक़ुबास पाठविलें म्हणून लौकिक वर्तमान यैकिलें. श्रीमंताचे दरबारचें वर्तमान आहेजे. भगवंतरायावर भवानराव गालिब आहे शोध घेऊन यथार्थ वर्तमान लिहून पाठवीन. भगवंतरायाचा लेंक पनाळेकर राज्यापासी प्रतिनिधी आहे व येसाजी सिंघांचें व भगवंतरायाचे सूत्र येक याकरितां भगवंतरायाची फौज येसाजी सिंघाचे कुमकेस जाईल व दोन्ही फौजा येकत्र होतील म्हणून मातबरांचे जुबानीचें वर्तमान यैकिलें.

मुरारराव घोरपडे गुतीचे गडावर आहेत व हैदरअलीखानानें गांव घेऊन गडास घेरा घालून मोरचे लाविले आहेत हें वर्तमान पूर्वीं लिहिलें होतें. सांप्रत यैकिलें कीं मुराररायांनीं वकील दारमदाराकरितां खान मा॥रा कडें पाठविला होता त्यास उतर केलें कीं रुपये घेणें नांही गड खाली करून देणें व तुम्हीं आपले चाकर होऊन रहाणें म्हणून उतर केलें व आग्रह फार आहे.

पु॥ अखबार पुरंदर छ २० जिल्हेज सन ११८९ हिजरी

कोणेही प्रकारें गुतीचें ठाणें घेऊ. मुराररायाचा नाश करावा त्यास राव मा॥र बहुत मजबूतीनें कायम आहे व पांच महिने गड सांबाळून लढाई करीन म्हणून बोलत आहे.

कोळयांचा हगामा फार आहे. पुण्याहून पांच कोसी सात कोसी हजार दोन हजार गांव पाहून रुपये घेत आहेत. नासिकचे रुखें आहेत.

करनल इपटैन व दुभासी व माधवराव सदासिव सखारामबापू व कृ(ष्ण) राव बलाळ यांचे खिलवत छ १३ तारखेस जाहलें. कोण्ही येक ग्रहस्ताचे मुखें यैकिलें कीं इंगरेज साष्टीचें बंदर सोडीत नांहीत. या करितां सखारामपंतानी वोढ फार धरली परंतु कयासांत येत

आहे की साष्टीचा किला इंगरेजास देतील व।दारमदार करून श्नेह करतील. रघुनाथरायाचा मा।र करनल अपटैन व माधवराव नारायण पंतप्रधान या उभयताची रदवदली होऊन काही प्रात द्यावयाचा नेम करून रघुनाथरायासी श्नेह करावा कदाचित राव मा।र न यैकतील तरी मुवईकर वगैरे इंगरेजानी रघुनाथरायास आपले आश्रयात न ठेवावे त्याचे चितास येईल तिकडे जावे या प्रमाणे बोलण्याचा खुलासा ध्यानास आला. सेवेसी श्रुत होय

विकारुदौला बहादर काल छ २० जिल्हेजी सासवडासमीप येऊन उतरले भेटीस मुहूर्त उत्तम नव्हत व भद्रा कुयोग होता यास्तव आजी भेटी जाहल्या नाहीत. उदईक होतील. सेवेसी श्रुत होय

सखारामपंताचे कुलकर्णाचा गाव हिवरे लश्करापासून अर्धा कोस आहे. वापू हिवऱ्याचे हवेलीत जाऊन राहिले आहेत वाळाजीपत फडनीस लश्करात आहे. कामाचे समई श्रीमताचे कचेरीचे डेऱ्यात वापू व नाना फडनीस येकत्र होत आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विनती.

छ १२ जिल्हेजी हरिपताची व जफरुदौला बहादर याची भेट जाहली. श्रीमतास हरिपताची पत्रे आली हे विनती.

A. R. No 4.

२२ जिल्हेज ११८९ हिजरी

१३ फेब्रुवारी १७७६

श्रीशकर

विनती विज्ञापना येसीजे. यथील कुशल ता। छ २२ माहे जिल्हेज मु। क। सामवड स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथ्यास्थित जाणोन स्वानद लेपन आज्ञा करीत अमिले पा। विशय. यथील वर्तमान छ ७ माहे मा।री विनंतीपत्र सरकारचे जासूदजोडीसमागमे खाना

केले ते पावोन सविस्तर वर्तमान विदित जाहाले असेल . तदनंतर यथील वर्तमान छ ८ माहे मा॥र काल्याने कोकनात बहुत उपद्रव माडला आहे . गावे वगैरे मारितात . खडनी घेतात . त्याचे पारपत्यास येथून राजश्री विसाजीपंत लेले व पाडुरगपंत गोडबोले यैसे उभयेता या समागमे पाच सात से स्वार व दोन हजार पायेदल देऊन रवाना केले . विदित होये . छ ९ ता॥ छ २१ माहे मा॥र राजश्री कोनेरराव यासी व येसाजी सिदे पनालेवाल्याकडील यासी लडाईं जाली . कोनेरराव सिकस्त जाले . दोन हाती व दोन तोफ सिदे मा॥र यानी नेल्या . जिवाजी गोपाल यास धरून नेले . कोनेरराव यास येक जखम लागली . से दोन से घोडी गेली . सेवटी कोनेरराव आपले सरजामानसी साभालून निघाले . सिदे मा॥र यानी मनोलीचे ठाने पूर्वी घेतले होते तेथे मुकाम करून आहेत . सिदे मा॥र याचे पारपत्यास येथून रास्त्याची फौज पाठविली . दुसरे राजश्री रामचद्र गनेश याजलाही तिकडेच रवाना केले . प्रस्तुत रामचद्र गनेश फलटनास आहेत . श्रुत होये . श्रीमत रघुनाथराव दादा याचा खिजमतगार चोरमोल्यागडास आला तो चौकीवर धरला गेला . त्याची तहकीकात केली . तो च्यार घटका नाव न सागे . मार दिलहा . सेवटी कबूल जाला की मी दादाचा आहे . यानी पुसलें तू काये म्हणौन आला होतास . त्याने उतर केले की बातनीसाठी आलो होतो . यैसे सांगितल्यावरून त्यास धरून कैद केले . विदित होये . राजश्री भवानराव प्रतिनिधि रहमतपूर प्रात सातारा येथे आहेत . राजश्री भगवतराव प्रतिनिधी त्यास समाधान वाटत नवते तेही भवानराव याचा पाठलग करून खानापूर प्रात सातारा येथे आपले फौजेसह वर्तमान आहेत . भवानराव याचे शहास त्यानी पाच हजार फौज बलवतराव सरदार या समागमे देऊन पाठविली आहे . विदित होये . भवानराव याजवर भगवतराव याची फौज आली हे वर्तमान यास कलल्या नंतर येथून उभयेता कारभाच्यानी राजश्री रामचद्र गनेश व रास्त्याकडील फौज मणोलीकडे गेली आहे त्यास पत्रे लिहिली की तुम्ही येसाजी सिदे मणोलीकडे आहेत त्याचे पारपत्य करून भवानराव याचे कुमकेस जाणे . श्रुत होये . हैदर नाईक गुती मुरारराव

घोरफडे याची येथे मोरचे लावून आहेत. आतून मुरारराव भाडतात. नाईक मा॥र गावास मोरचे लाऊन आहे. घोरफड्यानी. त्यास लिहिले होते. नाईक मा॥र यानी आम्हास फारच संकटात घातले. या प्राती फौज आलिया उत्तम आहे. सपूर्ण प्रात गेला यैसा प्रकार जाला. फौजा पाठवयाची तजवीज करावी त्याज वरून करनाटक प्राती फौजा पा.

(अपूर्ण)

A. R. No. 5.

२४ जिल्हेज ११८९ हिजरी

१५ फेब्रुवारी १७७६

पैवस्ती छ १ माह मोहरम सन ११८९ हिजरी.

श्रीनिवास

श्रीमंत राजश्री भाऊ साहेब स्वामीचे सेवेसी पोष्य हैबतराव गोपाळ सा॥ नमस्कार. विनती उपरी येथील वर्तमान ता॥ छ २४ जिल्हेजेपर्यंत स्वामीचे कृपेनें क्षेम. विशेष पूर्वी छ २२ माहे मा॥री हुजुरांत अर्जी व विनतीपत्र सेवेसी पाठविलें तें पावलें आसल. त्या उपरी येथील वर्तमान सविस्तारें पृथक पत्री लिहिलें आहे त्यावरून सेवेसी श्रुत होईल. सेवक श्रीमत राजश्री नानास्वामीचे सेवेत तत्पर आहे. येथील बारीक वर्तमान श्रीमंत स्वामीचे पत्रावरून विदित होईल बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

पैवस्ती छ १ माह मोहरम सन ११८९ हिजरी.

श्रीनिवास

अखवार पुरदर अज झ॥ छ २२ जिल्हेज लगायत छ २४ माहे मा॥र सन ११८९ हिजरी.

छ २२ रोजी रोा कृष्णराव बलाळ विकारदौला बहादर यांचे

डेन्यास आले होते. रों जिवाजी रघुनाथ समागमें होते. राय नानकराम व राय उत्तमचंद येणे प्रमाणें येक प्रहर खिलवतेंत होते. खिलवतचा मार विकारुदौला बहादरानी हुजूरान्त अर्जी लिहिली त्यावरून विदित होईल.

छ २३ रोजीं विकारुदौला बहादर यांस श्रीमंत पंतप्रधान यांनी ज्याफते बा रुपये ५००० पांच हजार पाठवून दिले.

छ २६ रोजीं त्रितीय प्रहरीं विकारुदौला बहादर श्रीमंतांचे डेन्यास गेले. रों सखारामपंत व वालाजीपंत व कृष्णराव प्रथमतां डेन्यास आले होते. विकारुदौला बहादरयांस इस्तकवालाकरितां देवढीपर्यंत सखारामपंत व वालाजीपंत आले होते. समागमीचे लोक बाहेरील डेन्यांत वसऊन जरूरी खिलवतचे डेन्यांत गेले.

१ सखारामपंत.	१ विकारुदौला बहादर.
१ वालाजी जनार्दन.	१ राय नानकराम.
१ कृष्णराव बलाल.	१ राय उत्तमचंद.
१ गोविंदराव कृष्ण.	३
कृष्णरायाचे पुत्र.	
१ माधवराव सदासिव.	
१ जिवाजी रघुनाथ वकील.	—
६	९

येकून नव असामी खिलवतेंत होत. येक प्रहर रात्रपर्यंत खिलवतचे डेन्यांत होते. मध्यें सखारामपंत आपले डेन्यास येक घटका गेले होते व विकारुदौला बहादरानी भोजन केलें. खिलवतेंत जे भाषण परस्परें जाहलें असेल त्याचा तपसील बहादर मार हुजूरचे अर्जींत लिहितील.

उदईक छ २५ शुक्रवारीं विकारुदौला बहादर श्रीमंत पेशव्यांचे डेन्यास मंडळीसहित भोजनास जाणार.

राजकी वर्तमान तुकोजी होळकर व माहदजी सिंदे येकत्र होऊन महेश्वरास येणार. अहिल्यावाईचे नातीचा विवाह होणार त्या समारंभाचे निमित्त येणार.

भवानराव प्रतिनिधी पांच सात हजार फौजेनंसी मिरजेहून च्यार कांसी आहे. कोनेररायासी व भवानरायासी दहा वारा कोसी अंतर आहे. कोनेररायासीं येकत्र होणार.

भगवंतराव खानापूरी व फौज दाहा हजार स्वार-कन्हाडा-समीप आहेत. भवानरायाचा ताकुव किंवा येसाजी सिंघासी येकत्र होणें दोन्ही प्रकार दिसत नांहीत. मुकामात करून आहेत.

चासेवर कोळयांनी घांसदाण्याची चिठी केली होती. त्यास चासकरांकडील दोन तीनसे स्वार व नारो गणेश दिमत होळकर याजकडील दोन से श्वार येकत्र होऊन कोळचांवर चालून गेले. लढाई जाहली. से पनास कोळी जिवंत धरले व सेंभर, माणूस जखमी केलें. वरकड कोळी पळोन गेले. पनास माणसांची डोकी मारली.

कृष्णराव माधव पानसे भीमरायाचे भाऊ पांचसे स्वारानंसीं रामचंद्र गणेशाकडें गेले. पूर्वी सात तोफा व दोन से स्वार भिवराव पानसे याचा रामचंद्रपंतापासी होते. व सांप्रत कृष्णराव पानसे गेले. वर्तमान यैकिलें की पांच हजार फौजेचा भरणा करून रामचंद्र गणेश कोनेररायाचे कुमकेस जाणार.

आनंदराव रास्ते यांचा कनिष्ठ भाऊ लक्ष्मणराव, व फौज रामचंद्र गणेशाकडे पाठवावयाची तजवीज होती. त्यानी रामचंद्र पंताची तैनाती कवूल केली नांही यास्तव राहिले.

मुराररायांकडील वर्तमान पूर्वी लिहिलें होतें की हैदर नायकाने गांव घेऊन गडास मोरचे लाविले आहेत. सांप्रत वर्तमान यैकतीं कीं नव लाख रुपये खंडणी कवूल केली. त्यापैकी पांच लक्ष नस्त द्यावे.

2

100

(1) The following information is for the year ended 31st March 2019.

" (1) The following information is for the year ended 31st March 2019.

वगैरे च्यार असाम्या व नवावसाहेब व रायेजी यासी प्रहर रात्र
परियेत खिलवत जाला. राजश्री जिवाजीपतही खिलवतात होते.
खिलवताचा भाव वगैरे सर्व श्रीमत रायेचे पत्रावरून ध्यानास येईल.
उदईक शुकरवारी नवाव वकारुदौला बहादुर श्रीमंताचे येथे भोज्यनास
जाणार. विदित होये. हैदर नाईक यानी मुरारराव घोरफडे याचे
तालुक्यापासून पाच लक्ष रु॥ खडनी घेतली म्हणून वर्तमान आहे.
पुढे जे प्रसंगाचे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल.
बहुत काय लिहिणे कृपा लोभ कीजे हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 7.

(पो. ता.) २ रविलाखर ११९० हिजरी

२१ मे १७७६

श्रीनिवास

गु॥ श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनंतीजे हरकारे
केवळ कसची नाहींत जरूरीकरितां जो राहिला त्यास ठेविलें. हुजुरांत
दसखत जाहल्यावर त्याचे यैवजीं दुसरा ठेविल्यास उपयोगीं पडेल
किंवा नाहीं याची आशा करावीं. पूर्वीं अकरा माणसाची इस्मनवीसी
पाठविली. सांप्रत पांच माणसाची इस्मनवीसी पाठविली आहे. येकून
सोळा हरकारे आठ जोडचा ठेविल्या आहेत.

१ छ १४ रविलावल मकाजी वा निवाजी सरडे

१ छ २१ रविलावल

१ माणकोजी वा खंडोजी गोंडगिरे

१ सटवाजी वा आपाजी राजत

१ पिराजी वा केरोजी चव्हाण

५   १ सटवाजी वा नागोजी मेंढें
४

सदरहू पांच हरकारे नवे ठविले. दरमाह रुपये ५ पूर्विल प्रमाणें करार केला आहे हे विनती.

पै॥ छ २ रबिलाखर सन. ११९० हिजरी मंगलवार च्यार घटिका दिवस शेष राहतां.

A. R. No. 8.   (पो.ता.)   २१ शवाल ११९० हिजरी
३ डिसेंबर १७७६

पौ छ २१ शवाल मंगलवार सन ११९० हिजरी मा जोडी खासगत.

श्रीनिवास

यादी हिशोब जासूद मुलाजम सरकार अज इ॥ छ १९ सफर सन ११८५ फसली लगायत आखर शवाल सन ११८६ फसली तारीख मुखतलिफ दरमाह नाईक रुपयेस जासूद नफर दरमाह रुपये ५ वजा कसूर दर महिन्यास रोज अडीच प्रा॥ १=॥ बाकी तलब.

३६॥= खंडोजी वा जिवाजी मारनुलेचे यैवजी सटवाजी वा वाघोजी कामटे अज इ॥ छ १९ सफर लगायत छ १९ शवाल वाजिब महिने ८ दरमाहे रुपये ५ पैकीं वजा कसूर फी महिन्यास रोज अडीच प्रा॥ १=॥ बाकी तलब दर माह ४॥ १ प्रा

३६॥= पिराजी वा संभाजी जाधव अज इ॥ छ २४ सफर लगायत छ २४ शवाल वाजिब महिने ८ दरमाह रुपये ५ वजा ०॥ १=॥ बाकी ४॥ १ प्रा.

- ३६॥=०. माहुदु वा वाघोजी कामटे अज इ॥ छ २९ सफर
 लगायत छ २९ शवाल वाजिव महिने ८ दरमाह
 रुपये ५ वजा ०॥=॥॥० वाकी ४॥-१०.
- ३६॥=०. अंधोजी वा निवाजी झेंडे अज इ॥ छ २९ सफर
 लगायत छ २९ शवाल वाजिव महिने ८ दरमाह
 रुपये ५ वजा कसूर ०॥=॥॥० वाकी ४॥-१०.
- ३२८॥॥०. विठोजी वा हसाजी भेडे अज इ॥ छ ८ रविलावल
 लगायत छ ८ शवाल वाजिव महिने ७ दरमाहे
 रुपये ५ वजा ०॥=॥॥० वाकी ४॥-१०.
- ३२८॥॥०. निवाजी वा जिवाजी झेंडे यैवजी देवजी वा
 माहुदजी वोरसे अज इ॥ छ २४ रविलावल लगायत
 छ २४ शवाल वाजिव महिने ७ दरमाह रुपये ५
 वजा ०॥=॥॥० वाकी ४॥-१०.
- ३२८॥॥०. माणकोजी वा खंडोजी अज इ॥ छ १ रविलाखर
 लगायत आखर शवाल महिने ७ दरमाह रुपये ५
 वजा कसूर ०॥=॥॥० वाकी ४॥-१० प्रा.
- ३२८॥॥०. सटवाजी वा आपाजी राऊत अज इ॥ छ १
 रविलाखर लगायत आखर शवाल वाजवी माहे ७
 दरमाहे ५ वजा ०॥=॥॥० वाकी ४॥-१० प्रा.
- ३२८॥॥०. पिराजी वा केरोजी चव्हाण अज इ॥ छ १
 रविलाखर लगायत आखर शवाल वाजवी माहे ७
 दरमाहे रुपये ५ वजा ०॥=॥॥० वाकी ४॥-१० प्रा.
- ३२८॥॥०. सेटी वा नागोजी भेडे अज इ॥ १- रविलाखर
 लगायत आखर शवाल वाजिव माहे ७ दरमाहे ६
 र॥ वजा ०॥=॥॥० प्रा. ४॥-१० प्रा.
- ३६॥=०. मल्हारी वा माहुदजी मारनुले यैवजी घोडजी वा
 माणकोजी मोरे अज इ॥ छ २४ सफर लगायत
 छ २४ शवाल वाजिव महिने ८ दरमाहे
 रुपये ५ वजा ०॥=॥॥० वाकी ४॥-१०.

३६॥= . सयद मा वा सयद मियन मारनुले यैवजी जोगोजी वा पुंजाजी अज इ॥ छ १९ सफर लगायत छ १९ शवाल वाजव माहे ८ दरमाहे रुपये ५ वजा ॥=॥॥ . बाकी ४॥-१ . प्रा .

३६॥= . हैवती वा बाळोजी मारनुले यैवजी संताजी वा राणोजी फळके अज इ॥ छ २४ सफर लगायत छ २४ शवाल वाजिव माहे ८ दरमाहे रुपये ५ वजा ॥=॥॥ . बाकी ४॥-१ . प्रा .

२७॥=॥ . राघोजी वा तावजी अज इ॥ छ १ जालावल लगायत आखर शवाल वाजव माहे ६ दरमाहे रुपये ५ वजा ॥=॥॥ . बाकी ४॥-१ . प्रा॥

२७॥=॥ . येसाजी वा भानजी अज इ॥ छ १ जालावल लगायत आखर शवाल वाजिव माहे ६ दरमाहे रुपये ५ वजा ॥=॥॥ . बाकी ४॥-१ .

३८॥८॥ . कृष्णजी वा माहदजी नाईक अज इ॥ छ १ जालावल लगायत आखर शवाल वाजिव माहे ६ दरमाहे रुपये ७ वजा अडीच रोजा ॥-१ . बाकी ६॥=॥॥ . प्रा .

५४२८=

६८८-॥ . यासिवाय असाम्या वरतरफ केल्या सवव नाकान्या .

२८८॥ . माहदु खेनट वा यसाजी अज इ॥ छ २४ सफर लगायेत छ २८ शवान दरमाहे रुपये ५ वजा ॥=॥॥ . बाकी ४॥-१ . प्रा .

२७॥=॥ . महिने ६ दरमाहे ४॥-१ .

०॥- रोज ४ .

२८८॥ .

२४॥॥-१ . संभू वा मकाजी यादव अज इ॥ छ ८ रविलावल लगायेत छ २१ शवान दरमाहे

रुपये ५ वजा ०१॥॥ वाकी ४॥१० प्रा.
 २२॥॥० महिने ५ दरमाहे ४॥१०
१ ॥॥० रोज १३.
 २४॥॥१.

१५००॥॥ लक्ष्मण वा गंगाजी बोरकर अज इ॥
 छ ४ ज॥लावल लागायत छ १४ शावान
 दरमाहे रुपये ५ वजा ०१॥॥ प्रा वाकी
 ४ ॥१० प्रा. १३॥॥० महिने
 ३ दरमाहे ४॥१०
१॥० रोज १०.
 १५००॥॥

६८००॥॥

६१०००॥॥

सदरहू प्रमाणें खर्च जासूदांचा यास येवज पेशजी नवाब विका-
 रुदौला वहादर यांनी हुंडी रामाजी लक्ष्मणजी खदारकर याचे
 दुकानची पाठविली मोा रुपये ४८५ फाजल रुपये

१२५००॥॥

सदरहू रुपये फाजल पडले आहेत याप्रमाणें वहादर मवसूफास
 समजाऊन हुजूरही विनती करावी मी हुजूरांत अर्जी या विपईची
 लिहिली नाही. सारांश स्वामीनी स्पष्ट पुसोन जे उत्तर करतील ते
 आज्ञा करावी हे विनंती

A. R. No. 9.

२ मोहरम ११९१ हिजरी

१० फेब्रुवारी १७७७

पै॥. छ १५ माहे मोहरम नोमवार सन ११९१ हिजरी दीड
 प्रहर दिवस आल्यास यासगत जोडीवरावर.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ सांग नमस्कार. विनती उपरी येथील वर्तमान ता. छ २ मोहरम माघ शुध चतुर्थी भौमवासर पर्यंत वास्तव्य का सासवड स्वामीचे कृपेकरून क्षेम व स्वामीकडील आनंदवृत्त श्रवणविषई चित सापेक्षित असे. विशेष. पूर्वी छ २९ जिल्हेजीं छटूचे विद्यमानचे जासूदांसमागमें पत्र पाठविलें तें पावून सविस्तारें वर्तमान श्रुत जाहलें असेल. त्या उपरी इकडील विशेष. वृत्त पृथकपत्रीं लिहिलें आहे. त्यावरून श्रुत होईल. स्वामींनी श्रीमंत पंतप्रधान स्वामी व कार्यभागी आदि येथील श्नेहित मंडलीस पत्रें व सक्रमण प्रयुक्त तीळ शर्करामिश्र पाठविले होते ते श्रीमंत व सर्वत्र मंडलीस पावते केले व सर्वत्रांनी बहुत प्रीती करून स्वीकारिले हे वर्तमान पूर्वील पत्रीं लिहिले आहे. सांप्रत प्रत्योत्तरें सर्वत्रांचीं पाठविलीं आहेत. रा माधवराव सदासिव व चिमापा पानसे यांजकडील उत्तर माघाहून येईल.

ता.

१ श्रीमंत

१ हरिपंत तात्या

१ वापू

१ माधवराव रामचंद्र

१ नाना

१ गोविंदराव भगवंत

१ कृष्णराव बलाल.

नि॥ कृष्णराव.

४

३

७

सदरह सात पत्रें स्वामीचे पत्रांची उत्तरें व रो कासीपंत गु॥ पानसे यानी पुण्याहून पत्र पाठविलें होतें तें पाठविलें असे. सवताड्यांत सरकारचे आमिलाचा दखल जाहला म्हणोन रो चिमापानी सांगितलें. वरकड बंदोवस्ताविषई स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें चिमापा-कडून जें काये होईल ते विनती लिहीन. रो हरिपंत तात्यास स्वामींनीं पूर्वी उभयताप्रमाणें लिहिली होती त्यास सरदारापैकीं उच्च पूर्वीस बाबूजी नाईक व मुतसद्यापैकीं सखारामपंत व फडनीस व कृष्ण-

रावजीची गणना बंधुत्वांत. याकरितां रावजीस श्रीमंत पूर्वी योग्य. हरीपंतांनी सरदारी केली व करीत आहेत. परंतु स्वामीची व त्यांची परस्परे समान गणना. याकरितां त्यास राजश्रियां विराजित या-पूर्वीचें पत्र लिहून पावतें केलें. या उपरी जो अलकाव स्वामीचे मर्जीस योग्य भासेल तोच त्याहावा. सेवकास संमत आहे. बहुत काय लिहिणें. हे विनती.

श्रीनिवास

अखवार पुरंदर अज झा छ. २९ जिल्हेज लगायत छ २ मोहरम मंगळवार सन १९९० हिजरी.

पूर्वी छ २९ जिल्हेजीं अखवार पाठविली त्यांत हरिपंतास लोकांचे समजाविसी करितां कांही दिवस लागतील, कूच सत्वर होयाचा मनसुबा दिसत नाही व रघोजी भोंसले श्रीमंताचे दर्शनार्थ येणार व करनल इपटन मुंबईहून वकील येणार, त्याचे मार्गप्रतीक्षे-करितां कूचास विलंब व अन्यत्र वर्तमान लिहिलें होतें. त्या उपरी विशेष वृत्त तपसीलवार लिहिले असे.

राजश्री वाळाजी जनार्दन फडनीस मोरो बाबूराव फडनीस याचे लेकास वरें वाटत नाही. याकरितां पुण्यास गेले होते. ते काल छ १ मोहरमीं पुरंदरास आले. श्रीमंत पंतप्रधान यांस चील संस्कार उदईक माघ शुध पंचमी बुधवारी नेमिला. या-स्तव पार्वतीबाईस राी नाना फडनीसानी विनती करून पुरंदरास घेऊन आले.

धारवाडेस महमद अली कुमनदानानें मोरचे लाविले आहेत, हें वर्तमान पूर्विल पत्रां लिहिलें आहे. त्यास येथील कारभान्यांचे मुखें चर्चा आहे कीं परगरामपंत मिरजकर व कृष्णराव पानसे वगैरे येकत्र होऊन धारवाडचे रुखें गेल्यानंतर कुमनदान मार मोरचे उठऊन गेला, या प्रकारें बोलत आहेत. परंतु यांचे बोलणें प्रमाण अप्रमाण, हा निश्चय होत नाही.

लोकांचे जुबानी चर्चा आहे की परशरामपंत वगैरे वीस कोसाचे अंतराने आहेत व कुमनदानाने मोरचे लाऊन बसला आहे.

करनल इपटैन यांस मीर महमद आहमद हुजुरीहून पेडगांवास ग्रहस्त आले आहेत. त्यांनी पत्र पाठविले होतें की तुम्हास निरोप घेऊन महिना होत आला. अद्यापि कूच होत नाहीं. याचें कारण काय? फार दिवस लागत असल्यां आपण माघारां जाऊं. त्याचें उतर येत-सामुदीन मुनसी व करनलाने पाठविले की मुंबईहून तीन च्यार दिवसांत पुन्हा पत्रे येणार, ते आल्यानंतर यथार्थ तहकीक वर्तमान लिहून पाठऊं. सेवकाचे तर्फेनें चिरजीव रघोतमराव येतसामुदिनाकडे गेले होते. त्याने सांगितले कीं माष्टीस कांहीं कार्याचा गुंता पडला. याकरितां त्याचे यण्यास विलंब लागला. सांप्रत करनल साहबांनी मुंबईकरास साफ लिहून पाठविले आहे कीं माष्टीचे येण्याकरितां आम्हीं मुकामात करून राहिलों. येणार असल्यां सत्वर पाठऊन देणे.

अनमान असल्यां त्याचप्रमाणें लिहिणं. म्हणजे आम्ही कूच करून जाऊं. या पत्राचे उत्तर तीन च्यार दिवसांत येईल. त्या पत्रावर सलाह कूच मुकामांची निश्चय होईल.

हरिपंत फडके यांचे कुच्याचा नेम नाहीं. सुमुहूर्तानें कूच करून कृष्टणातीरपर्यंत जाणार म्हणोन येथील कारभारी म्हणत आहेत. परंतु अद्यापि सिलेदार व सिपाही व सरदारांची समजाविश जाहली नाहीं. सर्वत्रांस रुपये दिधले म्हणजे येके दिवसांत समजूत पडोन पंत मारनुले समागमें जावयास रजावंद आहेत. परंतु झाडून तलबेचे रुपये द्यावयास माघेंपुढें अंदेशा करीत आहेत याकरितां लांबणीवर मनसुबा पडला आहे.

रामचंद्र गणेश व बाजीपंत गु॥ फडनीस येसाजी सिद्याचा रुख सोडून गेले. सिदे मार गालब जाहला व पनाळा व कोल्हापुराचे भोंवताले दाहा पंधरा कोसी समग्र प्रांत उज्याड करून लढाईस सिध आहे. हैदर

रावजीची गणना बंधुत्वांत. याकरितां रावजीस श्रीमंत पूर्वी योग्य. हरीपंतांनी सरदारी केली व करीत आहेत. परंतु स्वामीची व त्यांची परस्परें समान गणना. याकरितां त्यास राजश्रियां विराजित या-पूर्वीचें पत्र लिहून पावतें केलें. या उपरी जो अलकाव स्वामीचे, मर्जीस योग्य भासेल तोच त्याहावा. सेवकास संमत आहे. बहुत काय लिहिणें. हे विनती.

श्रीनिवास

अखवार पुरंदर अज झा छ २९ जिल्हेज लगायत छ २ मोहरम मंगळवार सन १९९० हिजरी.

पूर्वी छ २९ जिल्हेजी अखवार पाठविली त्यांत हरिपंतास लोकांचे समजाविसी करितां कांही दिवस लागतील, कूच सत्वर होयाचा मनसुबा दिसत नाही व रघोजी भोंसले श्रीमंताचे दर्शनार्थ येणार व करनल इपटैन मुंबईहून वकील येणार, त्याचे मार्गप्रतीक्षे-करितां कूचास विलंब व अल्पत्र वर्तमान लिहिलें होतें. त्या उपरी विशेष वृत्त तपसीलवार लिहिले असे.

राजश्री बाळाजी जनार्दन फडनीस मोरो बावूराव फडनीस याचे लेकास वरें वाटत नाही. याकरितां पुण्यास गेले होते. ते काल छ १ मोहरमी पुरंदरास आले. श्रीमंतपंतप्रधान यांस चौल संस्कार उदईक माघ शुध पंचमी बुधवारी नेमिला. या-स्तव पार्वतीवाईस रो नाना फडनीमानी विनती कन्त पुरंदरास घेऊन आले.

धारवाडेस महमद अली कुमनदानानें मोरचे लाविले आहेत, हें वर्तमान पूर्वील पत्री लिहिलें आहे. त्यास येथील कारभार्यांचे मुखें चर्चा आहे की परशुरामपंत मिरजकर व कृष्णराव पानसे वगैरे येकत्र होऊन धारवाडचे रुखें गेल्यानंतर कुमनदान मार मोरचे उठऊन गेला, या प्रकारें बोलत आहेत. परंतु यांचे बोलणें प्रमाण अप्रमाण, हा निश्चय होत नाही.

लोकांचे जुबानी. चर्चा आहे की परशरामपंत वगैरे वीस कोसाचे अंतराने आहेत व कुमनदानाने मोरचे लाऊन बसला आहे.

करनल इपटैन यांस मीर महमद आहमद हुजुरीहून पेडगांवास ग्रहस्त आले आहेत. त्यांनी पत्र पाठविले होतें की तुम्हास निरोप घेऊन महिना होत आला. अद्यापि कूच होत नाहीं. याचें कारण काय? फार दिवस लागत असल्यां आपण माधारा जाऊं. त्याचें उतर येत-सामुदीन मुनसी व करनलाने पाठविले की मुंबईहून तीन च्यार दिवसांत पुन्हा पत्रे येणार, ते आल्यानंतर यथार्थ तहकीक वर्तमान लिहून पाठऊं. सेवकाचे तर्फेनें चिरजीव रघोतमराव येतसामुदिनाकडे गेले होते. त्याने सांगितले की माष्टीस कांहीं कार्याचा गुंता पडला. याकरितां त्याचे यण्यास विलंब लागला. सांप्रत करनल साहबांनी मुंबईकरास साफ लिहून पाठविले आहे की माष्टीचे येण्याकरितां आम्हीं मुकामात करून राहिलों. येणार असल्यां सत्वर पाठऊन देणे.

अनमान असल्यां त्याचप्रमाणें लिहिणं. म्हणजे आम्ही कूच करून जाऊं. या पत्राचे उत्तर तीन च्यार दिवसांत येईल. त्या पत्रावर सलाह कूच मुकामांची निश्चय होईल.

हरिपंत फडके यांचे कुच्याचा नेम नाहीं. सुमुहूर्तानें कूच करून कृष्णातीरपर्यंत जाणार म्हणोन येथील कारभारी म्हणत आहेत. परंतु अद्यापि सिलेदार व सिपाही व सरदारांची समजाविश जाहली नाहीं. सर्वत्रांस रुपये दिधले म्हणजे येके दिवसांत समजूत पडोन पंत मारनुले समागमें जावयास रजावंद आहेत. परंतु झाडून तलबेचे रुपये द्यावयास माघेंपुढें अंदेशा करीत आहेत याकरितां लांबणीवर मनसुबा पडला आहे.

रामचंद्र गणेश व बाजीपंत गु॥ फडनीस येसाजी सिद्याचा रुख सोडून गेले. सिदे मार गालब जाहला व पनाळा व कोल्हापुराचे भोंवताले दाहा पंधरा कोसी समग्र प्रांत उज्याड करून लढाईस सिध आहे. हैदर

नायकाचा सिलसिला पनाळेकरांसी बहुत असे. रामचंद्र गणेशानी श्रीमंतास लिहून पाठविलें आहे कीं तैनाती लोक उपयोगी नांहींत. हुजुराती संरजाम व त्यां लोकाचे खर्चास रुपये पाठऊन द्यावे. म्हणजे आम्ही येसाजी सिद्याचें पारपत्य करितों त्यास येथील कारभान्यानी उतर वकीलास सांगितले जे फौज देतो रोजमन्याचा यैवज तुम्ही देणें. सरकारांत रुपये नांहींत. सांप्रत रुपयाकरितां बोढ बहुत आहे.

करनल इपटैन यांस उष्टण साहत नांहीं. आजीपर्यंत सीतकाळ होता म्हणोन मैदानांत डेरे देऊन राहिले होते. सांप्रत उष्टण तीव्र लागते. याकरितां नकलमकान करून भिवंडीचे आलिकडील आमराईत येऊन राहिले आहेत.

श्रीमंतांचा चौल उदईक पंचमीस नेमिला होता. त्यास मातोश्री गंगाबाई अस्पृश्य जाहली याकरितां चौलसंस्कार राहिला.

या उपरी जें वर्तमान नवल अपूर्व होईल तें सेवेसी लिहून पाठऊं. बहुत काय लिहिणें. हे विनती.

A. R. No. 10.

३ मोहरम ११९१ हिजरी
११ फेब्रुवारी १७७७

श्री

विनती विज्ञापना. येथील कुशल ताा छ ३ माहे मोहरम मुा कसवे सासवड जाणून स्वामीनी लेख (ना) ज्ञा करीत असले पाहिजे. विशेष. येथील वर्तमाण छ २९ माहे जिल्हेज रोज रविवारी विनंतीपत्र छट्टु मिरधे याचे जोडीसमागमे रवाणे केले, ते पाऊन सविस्तर वर्तमाण विदित जाहलेच असेल. तदनंतर येथील वर्तमाण छ १ माहे मजकुरी

रोज सोमवार करनेल वकील यांनी ममईवाल्यास पत्र लिहिले की वकील लवकर पाठवावा कीं ते आल्यानंतर आम्हीं कूच करूं. वकील मजकूर येथे आल्यानंतर हे कूच करणार. कूच केलियावर लेखन केले जाईल. श्रुत होये. राी विसाजीपंत आठवले यांचा निश्चये होता की याबरोबर पाच सांत हजार फौज देऊन पुढे रवाना करावे. त्यास मौकूफ होऊन रा।। नरसिंगराव धायेगुढे व मालोजी घोरफडे वगैरे यास रवाना करावे, व त्याचे मागून कूच हरीपंताचे व्हावे यैसे होते. त्यास रा।। नाना फडनीस पुण्यास गेलियावर नरसिंगराऊ वगैरे यास मौकूफ करून विसाजीपंत आठ(व)ले यास पुढे पाठवावे, यैसा निश्चये होऊन पंत मारनिलेचे कूच पाच हजार स्वारांनसी करविले ते जेजूरी नजीक येऊन उतरले आहेत. नाना फडनीस याणी फौजेची समजूती देण्याघेण्याची थोडीबहुत करून, रा।। हरीपंताचे कूचाचा निश्चये छ ५ माहे मोहरमी माघ शुध सप्तमीचे नेमस्त करून, आपण छ २ माहे मोहरमी सध्याकाली पुण्याहून निघाले, ते प्राथःकाली छ मारी किल्यास आले. मालोजी घोरफडे याचे लोकासी व हरीपंताचे लोकासी खानाजगी जाली. दोन्हीकडील पाच सात माणसे जायां जाली व काही जमखी (जखमी) जाली. त्यास रा।। नाना फडनीस प्रसगी होते त्याची समजूत परस्परे केली. हरीपंताचे कूचाचे निश्चये जाला आहे. कूच जालियावरलेहून पाठऊन पेशजी तोतियाचे प्रसगी ममईहून माष्टी फिरगी आले होतें, त्यास जाबसाल करून आपले ठिकाणास गेल्यानंतर श्रीमंताचे ठिकाण साष्टी घेतली. त्याजवरून कारभारी त्याजवर श्रमी बहुत. त्यास मौकूफ करून दुसरियास पाठवावे, यैसा निश्चये करनेल फिरगी याचे लिहिल्यावरून जाला आहे. येथे आल्यावर सविस्तर लेखन केले जाईल. रा।। तुकोजी होलकर यास नाना फडनीस यांनी पैगाम केला की तुम्ही रा।। हरीपंतासमागमे जावे. त्यास याणी उजर केला की हिंदुस्तानात मोठा हगामा जाला आहे. शुज्याउदौला वगैरे यांची फौज अतरवेदीत आली आहे. आम्ही इकडे राहिल्याने उजेनेपर्यंत मुलक राहणे कठिण. दुसरे तीन वर्शाचे पेचामुले कर्जदारी विशेषात्कार जाली. याजमुले

नायकाचा सिलसिला पनाळेकरांसी बहुत असे. रामचंद्र गणेशानी श्रीमंतास लिहून पाठविलें आहे की तेनाती लोक उपयोगी नाहींत. हुजुराती संरजाम व त्यां लोकाचे खर्चास रुपये पाठऊन द्यावे. म्हणजे आम्ही येसाजी सिंघाचें पारपत्य करितों त्यास येथील कारभान्यानी उतर वकीलास सांगितले जे फौज देतो रोजमन्याचा यैवज तुम्ही देणें. सरकारांत रुपये नाहींत. सांप्रत रुपयाकरितां वोढ बहुत आहे.

करनल इपटैन यांस उष्टण साहत नाहीं. आजीपर्यंत सीतकाळ होता म्हणोन मैदानांत डेरे देऊन राहिले होते. सांप्रत उष्टण तीव्र लागते. याकरितां नकलमकान करून भिवंडीचे आलिकडील आमराईत येऊन राहिले आहेत.

श्रीमंतांचा चौल उदईक पंचमीस नेमिला होता. त्यास मातोश्री गंगाबाई अस्पृश्य जाहली याकरितां चौलसंस्कार राहिला.

या उपरी जे वर्तमान नवल अपूर्व होईल तें सेवेसी लिहून पाठऊं. बहुत काय लिहिणें. हे विनती.

A. R. No. 10.

३ मोहरम ११९१ हिजरी
११ फेब्रुवारी १७७७

श्री

विनती विज्ञापना. येथील कुशल ताा छ ३ माहे मोहरम मुा कसवे सासवड जाणून स्वामीनी लेख(ना)ज्ञा करीत असले पाहिजे. विशेष. येथील वर्तमाण छ २९ माहे जिल्हेज रोज रविवारी विनंतीपत्र छट्टु मिरवे याचे जोडीसमागमे रवाणे केले, ते पाऊन सविस्तर वर्तमाण विदित जाहलेच असेल. तदनंतर येथील वर्तमाण छ १ माहे मजकुरी

रोज सोमवार करनेल वकील यांनी ममईवाल्यांस पत्र लिहिले की वकील लवकर पाठवावा कीं ते आल्यानंतर आम्हीं कूच करूं. वकील मजकूर येथे आल्यानंतर हे कूच करणार. कूच केलियावर लेखन केले जाईल. शृत होये. रा० विसाजीपंत आठवले यांचा निश्चये होता की याबरोबर पाच सांत हजार फौज देऊन पुढे रवाना करावे. त्यास मौकूफ होऊन रा॥ नरसिंगराव धायेगुढे व मालोजी घोरफडे वगैरे यास रवाना करावे, व त्याचे मागून कूच हरीपंताचे व्हावे यैसे होते. त्यास रा॥ नाना फडनीस पुण्यास गेलियावर नरसिंगराऊ वगैरे यास मौकूफ करून विसाजीपंत आठ(व)ले यास पुढे पाठवावे, यैसा निश्चये होऊन पंत मारनिलेचे कूच पाच हजार स्वारांनसी करविले ते जेजूरी नजीक येऊन उतरले आहेत. नाना फडनीस याणी फौजेची समजूती देण्याघेण्याची थोडीबहुत करून, रा॥ हरीपंताचे कूचाचा निश्चये छ ५ माहे मोहरमी माघ शुध सप्तमीचे नेमस्त करून, आपण छ २ माहे मोहरमी सध्याकाली पुण्याहून निघाले, ते प्राथःकाली छ मारी किल्यास आले. मालोजी घोरफडे याचे लोकासी व हरीपंताचे लोकासी खानाजगी जाली. दोन्हीकडील पाच सात माणसे जायां जाली व काही जमखी (जखमी) जाली. त्यास रा॥ नाना फडनीस प्रसगी होते त्याची समजूत परस्परे केली. हरीपंताचे कूचाचे निश्चये जाला आहे. कूच जालियावरलेहून पाठऊन पेशजी तोतियाचे प्रसगी ममईहून माष्टी फिरगी आले होतें, त्यास जाबसाल करून आपले ठिकाणास गेल्यानंतर श्रीमंताचे ठिकाण साष्टी घेतली. त्याजवरून कारभारी त्याजवर श्रमी बहुत. त्यास मौकूफ करून दुसरियास पाठवावे, यैसा निश्चये करनेल फिरगी याचे लिहिल्यावरून जाला आहे. येथे आलियावर सविस्तर लेखन केले जाईल. रा॥ तुकोजी होलकर यास नाना फडनीस यांनी पैगाम केला की तुम्ही रा॥ हरीपंतासमागमे जावे. त्यास याणी उजर केला की हिदुस्तानात मोठा हगामा जाला आहे. शुज्याउदौला वगैरे यांची फौज अतरवेदीत आली आहे. आम्ही इकडे राहिल्याने उजेनेपर्यंत मुलक राहणे कठिण. दुसरे तीन वर्षाचे पेचामुले कर्जदारी विशेषात्कार जाली. याजमुले

पेच. याप्रमाणे भाशण जालियावर मौकूफ राहिले. सिंदे आलियावर काय जावसाल होणे तो लेहून पाठऊ. राजश्री हरीपताचे कूच जालिया लेखन केले जाईल. पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास आलिया लेखन केले जाईल. बहुत काय लिहिणे. कृपालोभ कीजे. हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 11.

३ मोहरम ११९१ हिजरी

११ फेब्रुवारी १७७७

पैा छ १८ मोहरम सन ११९१ हिजरी री। गुरुवार च्यार घटका दिवस असता पावले.

श्रीनिवास

पोष्य हैवतराव गोपाळ सां नमस्कार विनती उपरी. येथील वर्तमान ताा छ ३ मोहरम बुधवार पर्यंत स्वामीचे कृपेकरून क्षेम असे. विशेष. इकडील वर्तमान छ २ माहे मार पर्यंत खांसगत जोडी देवजी व सटवाजी समागमें लिहून पत्र अर्जोसहित खाना केलें, तें पावलें असेल. त्या उपरी पुण्याहून वर्तमान आलेंजे राा हरिपंत फडके यांनीं तीन कोसी कूच करून हडपसरापुढें लोणीसमीप जाऊन उतरले. पूर्वी विसाजीपंत दिवाण निा हरिपंत यांचे खानगीचें वर्तमान लिहिले होते. त्यास पांच हजार फौज व सरदार मानाजी फांकडे व मालोजी घोरपडे व सटवाजी भोंसले व नरसिंगराव धायगौडे सुधां परशरामपंत मिरजकराचे कुमकेस दरकूच गेले. रामचंद्र गणेश व वाजीपंत मिरज प्रांतास आले आहेत. राजश्रीचे मदतीकरितां तीन हजार फौज व च्यार तोफा नेमित्या आहेत. त्या पैकीं हजार वारासे स्वार गेले. परशरामपंत व कृष्णराव पानसे मुनेहलीसमीप आहेत व धारवाडचे मारचे उठून महमद अली कुमनदान गेला, म्हणोन तहकीक वर्तमान येकिलें. हैदरनायकाचा लेंक

टिपू दाहा बारा हजार स्वार व वीस हजार बार व तोफा सुधां धारवाड प्रांतेस येणार म्हणोन वर्तमान यैकिलें. मोरोपंत फडनीस यांची व उभयतां कार्यभागियांची यैक्यता कंरावी याकरितां राजश्री बालाजी जनार्दन फडनीस यांचे सलाहानुरूप राजश्री कृष्णराव बलाळ आजी छ३ माहे मार बुधवारीं पुण्यास गेले. राजश्रीचे पुत्र गोविंदराव व गोविंदराव भगवंत व डेरे वगैरे सरजाम गडासमीप आहे. सेवेसी श्रुत होय. बहुत काय लिहिणें. हे विनंती.

A. R. No. 12.

९ मोहरम ११९१ हिजरी
१७ फेब्रुवारी १७७७

पौा छ २१ मोहरम सन ११९१ हिजरी रविवार

श्रीनिवास.

पोष्य हैबतराव गोपाळ साा नमस्कार विनती. उपरि येथील वर्तमान ताा छ ९ मोहरम मंगळवार पर्यंत स्वामीचे कृपेकरून क्षम जाणोन स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. पूर्वी छ ४ मोहरमीं छट्टु मिरध्याचे विद्यमानें यजमानास अर्जी व विनतीपत्र सेवेसी पाठविलें, तें पाऊन वर्तमान कळलें असल. त्या उपरी इकडील वर्तमान पृथक विनतीपत्रांत लिहिलें आहे, त्यावरून सेवेसी श्रुत होईल. हरीपंत फडके यांचें कूच होऊन हैदर नायकाचे रुखावर जाण्यास सिलेदार व हुजुराती लोकांची समजावीस होऊन येकदिल जाहले पाहिजेत व मोहिमेस गेल्यानंतर खर्चाची सरंजामी छाववणीस कोणे प्रकारें होईल याची तरतूद व मुबारजुलमुलुक बहादर व हुजूरचे सरदार नाईक माराचे तंबीस कोणते प्रकारें रवाना होत आहेत, इतकी इंतजारी आहे. याच प्रकारें करनल इपटैन यांस रुखसत होऊन येक महिना जाहला. मुंबईहून इंगरेजाचा वकील येऊन रघुनाथरायांचे समजाविसीचा जबाबसाल

कुरसीनिसीन जाहल्या वित्तिरिक्त करनल मार येथून कूच करीत नांही. सेवेसी श्रुत होय. बहुत काय लिहिणें. हे विनंती.

पोा छ २१ मोहरम सन ११९१ हिजरी रविवार.

श्रीनिवास

अखबार पुरंदर अज झा छ ४ मोहरम लगायत छ ९ मोहरम मंगळवार सन ११९० हिजरी. राजश्री बाळाजी जनार्दन फडनीस आपले लग्नाकरितां छ ७ माहे मारी पुरंदरीहून कूच करून चिचवडास गेले. घांटाखाले कोंकणात खोंपवलीस वधूचा निश्चय जाहला आहे. माघ वद्य द्वितीया छ १५ मोहरमी लग्नाचा निश्चय जाहला आहे. श्रीमंत पंतप्रधान यांचे चौलाचा निश्चय पूर्वील पत्री लिहिला होता. सांप्रत छ ८ माहे मार माघ शुध दशमीस चौल संस्कार जाहला. सेवेसी श्रुत होय.

राा हरीपंत फडके यांनीं विसाजीपंतासमागमें मानाजी फांकडे व मालोजी घोरपडे वगैरे तीन हजार फौज देऊन कृष्णराव पानसे व परशरामपंत मिरजकर यांचे कुमकेस खाना करून हुजुराती वगैरे सिलेदारांचे समजाविसीकरितां व मुवारजुलुमुलक वहादर वगैरे हुजूरचे सरदारांचे खानगीचा निश्चय होऊन खाना व्हावे याकरितां पुण्याहून तीन कोसी घोरपडीसमीप उतरले आहेत. लोकांची समजावीस होऊन हुजूरचे सरदारांचे खानगीचा निश्चय जाहल्यानंतर पंत मार कूच करतील. तोपर्यंत मुकामात आहेत. दुसरें कारण रघोजी भोंसल्यांनीं नागपुरीहून कूच केलें व श्रीमंत पेशव्यांचे दर्शनाकरितां पुरंदरास येणार हें वर्तमान पूर्वी लिहिलें होतें. त्याअर्थी भोंसले आल्यानंतर हरीपंत कूच करून जाणार हांही नेंम राा कृष्णरावजी बोलत होते. रघोजी भोंसले गंगातीरास आजीपर्यंत आले असतील. सत्वरच येणार म्हणोन येकिलें. रामचंद्र गणेश व बाजीपंत तीन हजारपर्यंत

जमावसुधां मिरजेसमीप आहेत. पुरंदरीहून हजोर बारासे स्वार कुमकेस गेले आहेत. पुन्हा हजार स्वार रवाना होणार. पांच सात हजार स्वार जमाव जाहल्यावितरिक्त येसाजी सिंघाचे मुकाबल्यास जावयाचा मकदूर नाही.

कृष्णराव पानसे व परशरामभाऊ मिरजकर मुलेहलीसमीप आहेत. धारवाडेस महमदअली कुमदान होता. येथील मुतसद्याचे मुखें यैकिलें कीं धारवाडचे मोरचे उठऊन कुमदान बांकापुरास गेला व जनवदंता यैकतो कीं कुमदान मार अद्यापि धारवाडेसमीप मोरचे लाऊन बसला आहे व हैदरनायकाचा लेंक टिपू कुमदनदानाचे कुमकेस येणार किंवा आला असेल.

कृष्णराव बलाळ मोरोपंत फडनीस यांचे मध्यस्तीचें निमित्त करून पुण्यास गेले आहेत. प्रस्तुत पुरंदरी राव मारनुलेंस विशेष काम नाही व गोविंदराव पुत्र व गोविंदराव हस्तक उभयतां येथें आहेत व दिवस उष्ण-काळाचे याकरितां रावजी पुण्यांतच राहणार. जरूरीस पुरंदरास येतील.

करनल इपटैनास रुखसत होऊन येक महिना जाहला. अद्यापि येथोन कूच होत नाही. याचें कारण रघुनाथराव मुबईस इंगरेजाचे आश्रयानें आहेत. राव मारनुलेचे यैक्यतेचा ज्वाबसाल लागला आहे. तामस माष्टी मुंबईकर इंगरेजांचा वकील पुरंदरास येणार तो आल्या-नंतर करनल माराचें कूच होईल. येतसामुदिन मुनसीचे जुबानीं वर्तमान यैकिलें कीं पांच साता दिवसांत येथोन कूच होईल. परंतु सांप्रत येतसामुदिन मुनसीचे बोलण्याची अप्रमाणिकता दिसते.

राजश्री सखारामपंत बापू सेवकासीं कृत्रिम भाषण करीत नाहीत. त्यांचे बोलण्याचा भाव रघुनाथरायांकडील निश्चये जाहल्या वितरिक्त करनल कूच करून जात नाही. याचप्रमाणें हरीपंतासही विलंब सापेक्ष आहे.

सेवेसी शूत होय हे विनंती.

पौ छ १३ रोज शनवार माहे मोहरमं सन ११९१ हिजरी
वख्त दोन घटका रात्र प्रथमं.

श्रीनिवास

श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे, सेवेसी. पोष्य हैबतराव गोपाळ सां
नमस्कार विनती. उपरी येथील वर्तमान स्वामीचे कृपेकरून क्षेम असे
विशेष. मौजे लांकपो वैजापूर हुजूरचे सनदेप्रमाणें व मौजे चितली पा
आळंद श्रीमंत पेशव्याचे तर्फेन कॅलासवासी सख जोसी यांस पुत्रपौत्रादि
वंशपरंपरा इनाम आहे. सांप्रत पा मारचा अमल हजुरांत श्रीमंता
नियाज केला ते समई दोन्ही गाव वजा करून जागीर दिल्ली व यादीचे
पटांत वजा केले म्हणून फडनिसांनी सांगितलें. त्यावरून सख जोसी
यांचे बंधु वो गंगाधर जोसी यांनी श्रीमंतांचें पत्र स्वामीचे नांवें घेतलें
व कारभान्यांनी मजलाही सांगितले. त्यावरून सेवेसी विनती लिहिली
आहे. यादीचा पट श्रीमंताचे मोहरेनसी राजश्री जिवाजीपंत घेऊन गेले
आहेत. जोसी वावा समर्थ व धर्मकार्याविषई स्वामी तत्पर आहेत.
श्रीमंतांचे पत्राप्रमाणें हजुरांत अर्ज करून दोन्ही गाव निर्वध गंगाधर
जोसी यांजकडें चालवावे म्हणून श्रीमंत राजश्री बापू व नानांनी
सांगितल्यावरून विनती लिहिली असे. राजश्री केशो भिकाजी दातार
यांची वरात कॅलासवासी राजे जगदेव यांनी राजश्री बालाजी केशव
यांजवर देविली ते बाळाजीपंत सुभेदारांनी कबूल करून वरातेप्रमाणें शो
ध्यावे यैसा करार करून रुपये देत नाहींत, हें वर्तमान रा. केशोपंतांनी
स्वामीस श्रुत केलें व सेवकानेंही विनती केली होती. राजश्रीचा स्नेह
स्वामीचे सेवेसी अकृत्रिम व आपली कृपा त्यांजवर विशेष. राजश्री
बालाजीपंत सुभेदारास सूचना केलियां ते अमान्य करणार नाहींत.
बहुत काय लिहिणें. हे विनती.

A. R. No. 14.१० मोहरम ११९१ हिजरी

१८ फेब्रुवारी १७७७

पौा छ २१ मोहरम सन ११९१ हिजरी रविवार.

श्री

विनंती विज्ञापना. यथील कुशल ता॥ छ १० माहे मोहरम म्हा
का सासवड येथास्थित जाणोन स्वानद लेखनआज्ञा करीत असिले
पाा. विशेष. यथील वर्तमान छ मारी दोप्ररा छट मिरधे याचे जोडी
समागमे विनंतीपत्र सेवेसी रवाना केले. ते पावोन सविस्तर वर्तमान
विदित होईल. तदनतर यथील वर्तमान नाना लग्न करावयास गेले,
लग्न करून सत्वर येणार, राजश्री हरीपताचे कूच येकां दो दिवसानी
होणार. कूच जालिया लेखन केले जाईल. श्रीमतास सेडी छ ८ माहे
मारी राखली. उभयेता कारभारी यानी पाच पाच से रुपये
पावेतो आहेर केला. येकयेक दोन दोन रुकम ज्यवाहेर
दिल्हे. कृष्णरावजी पुन्यासच अद्याप आहे. दोचौदिवसा येथे
येणार छ मारी मिरध्याकडील जोडी रवाना जाली. त्या समागमे
विनंती पत्र लिहिले आहे. त्याजवरून अक्षरशाहा वर्तमान शृत होईल.
बहुत काय लिहिणे. कृपा लोभ कीजे. हे विज्ञापती.

A. R. No. 15.(पो. ता.) १ सफर ११९१ हिजरी

११ मार्च १७७७

पौा छ १ माहे सफर सन ११९१ हिजरी मंगलवार साईकाल मये दारोग

श्रीनिवास

पु॥ श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनतीजे. छ
५ जिल्हेजीं रामजी व शंकराजी जासूद पत्रासहित सेवेसी रवाना केले

त्यास शंकराजी परतोन आला व यानें सांगितलेंजे रामजी जासूद श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेबांचे कारखान्यांत नौकर राहिला. त्यास या प्रांतीचे लोक बहुत हरामजादे. जवरदस्तापासीं साळसूदीने वर्तणूक करीत आहेत. च्यार पांच जासूद दुखण्याचा व्हाना करून गेले. त्याचे यैवजी दुसरे ठेविले. त्यास तगीरी व वहालीविपई यैवज मुवादला करून दुसऱ्यास ठिवांवे हे परवानगी जाहली. यांत सेवकाचा वच्याव जाहला नांही. तरी बहुत फजीती होती. सांप्रत रामजी बलद गंगाजी निकम छ १४ शवाली यैवजी जासूद ठेविला व आगाऊ रुपये ४ च्यार दिधले. प्रथम येकवार सेवेसी खाना केला होता. तो उतरें घेऊन आला. प्रस्तुत श्रीमंत भाऊसाहेबांचे जासूदांचे कारखान्यांत राहिला आहे व दरमाहे रुपये ६ साहा प्रमाणें मवाजिव केला म्हणोन त्याच जोडीदारानें येथें सर्वत्रांस सांगितलें त्यावरून समग्र जासूदास स्वामीचे सेवेसी किंवा अन्यत्र स्थली चाकरीस रांहांवे हे इच्छा उत्पन्न जाहली आहे व रामजीकडे तीन च्यार रुपये फिरतात त्यास सदरहू रुपये रामजी जासूदापासून द्यावे. यांत दुसऱ्यावर जप्त वसतो. स्वामी मुस्तार आहेत व रामजी श्रीमंत भाऊसाहेबांचे कारखान्यात आहे. सूचनार्थ विनती लिहिली २ १ १.

१ हिज १

उफर

राजश्री बाळाजीपंत फडनीस आपले लग्नाकरितां कोकणांत गेले आहेत हें वर्तमान पूर्वील पत्रीं लिहिलें आहे. फडनीस मजकूर अजिपर्यंत पुण्यास आले नाहीत.

राजश्री मोरो बाबूराव फडनीस यांची समजाविश करावयाकरितां रो कृष्णराव बलाळ पुण्यास गेले हें वर्तमान पूर्वील पत्रीं लिहिलें आहे त्यास रा॥ फडनीस मजकूर श्रीमंत पंतप्रधान स्वामीचा जन्म जाहला ते समई पुरंदरास आले आहेत ते समई मोरोपंतांचा पैगाम होता कीं नाना फडनीस व सखारामपंत ज्या प्रमाणें मदारुलमहाम आहेत त्या प्रमाणें आपल्यास शरीक करून फौजेचें काम सांगावें ते समई सखारामपंतांचे प्रत्यास गोष्ट आली नाही व उत्तर केलें कीं बतरीक मुसाहबाप्रमाणें राहावें व आम्हीं सांगू त्या प्रमाणें वर्तणूक करावी. या प्रकारचें उत्तर मोरोपंताचे ध्यानास न आलें व पुणें व जुनेरीं राहून कालक्रमणा केली. सांप्रत मोरोपंताची समजाविस करून त्यांस शरीक कामांत करावें हें बापू व नाना उभयतांचे तजविजीस पसंद येऊन रो कृष्णरायांस पुण्यास पाठविलें आहे.

राजश्री हरीबल्लाळ यांनीं बापू व नानाचे आज्ञेप्रमाणें अजिपर्यंत सरदारी केली व पुढेंहीं उभयतांचे अनुमतानुरूप हरीपंताची चाल आहे त्यास हरीपंताचा नेक सलूक सिपाही लोकांसीं बहुत व दाब नाही याकरितां सिलेदारांची समजाविस पडत नाही व पंत मजकूर रुपयावितरिक्त सीरीं जुवानीनें समजाविस करितात अजिपर्यंत लोक समजले. सांप्रत सालझाड्याची बाकी झाडून दिधल्या वितिरिक्त सिपाही लोक समजत नाहीत. याकरितां कित्येक लोकांचे जुवानीं वर्तमान यैकिलें कीं हरीपंतास हजार स्वाराची सरदारी सांगोन फौजेचे सरदारीचें काम मोरोपंतास सांगावें या प्रकारचा निश्चय येथील कारभान्यांचा म्हणोन खारिज वर्तमान यैकिलें. जे गोष्ट अमलांत येईल ते विनती लिहीन.

मुंबईकरांकडील वकील आल्यानंतर कर्नल इपटैनाचें कूच होईल हें वर्तमान पूर्वी लिहिलें आहे. त्यास सांप्रत कलकत्याहून पत्रें श्रीमंतास आलीं. त्यांत मार आहे कीं श्रीमंतांचा व आमचा जो करार होऊन करारनामे जाहले आहेत त्यांत सरेमो तफावत होणार नाहीं. रघुनाथराव मुंबईस गेला आहे त्यास भयें करून जो आमचे आसऱ्यास येईल त्यास मीं अभय देऊन ठेवितों हा कायदा कदीम आमचा आहे. रघुनाथराव आसऱ्यास आला आहे. त्याची कुमक करून पेशव्यांसी विगाड करणें सर्वथैव होणार नाहीं. तुम्हीं राव माराची समजाविस करून घेणें याविषयी इंगरेज मानें मुजाहिम सर्वथैव होणार नाहींत. कर्नल इपटैन यांस एक वर्ष होऊन गेलें. अद्यापि रखसत केलें नाहीं याचें कारण काय? प्रस्तुत कर्नल मारास सत्वर रखसत करणें. सखारामपंत सेवकासी वोलिलेजे, नाना फडनीस पुरंदरास आल्यानंतर सात आठ दिवसाचे संधीत कर्नलास निरोप देतों. कलकत्तेकरांची पत्रें कर्नलास व मुंबईचे जरनलास होती. मुंबईकरांची पत्रें मुंबईस पाठविली. उत्तर येण्याची मार्गप्रतीक्षा आहे. उत्तर आल्यानंतर कर्नल इपटैन मुत्सद्यांचा निरोप घेऊन कूच करून हुजूर येईल.

राो हरी बलाळ फडनिसांचे गुमास्ते व काम सरदारीचें करीत आहेत. याकरितां मोरोपंतास हरीपंताविषई आजुर्दगी बहुत आहे. राो हरी बलाळ यांनीं एकदां पुरंदरास यांचें या विषई वापू व नानाची आज्ञा आहे. बहुशा बालाजी जनार्दन आल्यानंतर येतील.

महादजी सिंदे बिडास जाऊन माघारा जामगांवास आले. पेंडगांवास येणार. बाळाराव दिवाण निा सिंदे सिद्याकडें मामलत संवंधीं वाकी आहे. त्याची तडमोड करावयास व रघुनाथरायाकडील श्नेहाचें जवाब-सालांत पूर्वीपामून राव मार आहेत याकरितां छ ११ मोहरमीं बाळाराव मासबडास आले. वटेश्वरासमीप उतरले आहेत. शंभर स्वार समागमें आहेत. तुकोजी होळकर जेजारीस आहेत. पुरंदरास येणार.

रामचंद्र गणेश व बाजीपंत मिरजेसमीप तीन हजार स्वारांनसीं आहेत. श्रीमंताकडील तोफा व फौज मातबर गेल्यावांचून येसाजी

सिंध्याचे रुखावर जात नाहीत. सिद्धा मार रामचंद्र गणेशावर गालिव आहे.

परशरामपंत मिरजकर व कृष्णराव पानसे मुलेहलीसमीप आहेत. दाहावारा हजारपर्यंत फौज जमा जाहली आहे म्हणोन येकतो. महमद अली कुमनदान यानें धारवाडेस वेढा घातला होता. परशराम-पंतासमीप जमियत भारी. येकाने मोरचे उठऊन च्यार पांच कोसी हुबलीस जाऊन उतरला म्हणोन तहकीक व कलमीं वर्तमान येकिलें त्याप्रमाणें सेवेसी विनती लिहिली असे. श्रुत होये. हे विनती.

A. R. No. 17.

१७ मोहरम ११९१ हिजरी

२५ फेब्रुवारी १७७७

पां छ १७ सफर सन ११९१ हिजरी मंगळवार साइंकाळ मये दारोगे.

श्रीशंकर

विनती विज्ञापना येथील कुशल तां छ १७ माहे मोहरम मुा का सासवड स्वामीचे कृपावलोकणे करुण यथास्थित जाणौन स्वानंद लखजा करीत असिले पाहिजे विशेष. यथील वर्तमान छ १० माहे मोर रोज बुधवारी विनंतीपत्रे दोण, यक छेटू मिरधे याचे जोडी-समागमे व दुसरे रो ह्येवतराव याचे जाडीसमागमे, यकून दोण पत्रे सेवेसी रवाणा केली ते पाऊण सविस्तर वर्तमाण विदित जाले असेल. तदनंतर यथील वर्तमाण बापूकडे दरबार वगैरे जाला होता विदित होये. छ ११ माहे मोरी रोज गुरवार रो हरीपंत यांचा मुकाम अद्याप पुन्याहून दीड दो कोसावर घोरपडीवर आहे. लोकाचा देण्याचा दंगा विशेष दोण वरशे नालबंदी वगैरे नाही

याजमुले लोक म्हणतात की मागील आमचे फडचे करून द्यावे. फडचे जालियानंतर आम्ही आपले हमराहच आहो. ऐसा जावसाल आहे. यास्तव हरीपताचे कूचांस दिवसगत आहे. हरीपंतही लोकाची समजायश बहुतां प्रकारे करितांत. परंतु विण्या पैसया वांचून लोकाची समजायश होये ऐसा प्रकार नाही. प्रस्तुत नाना आपले लग्न करावयास कोकनात गेले आहेत तेही दो चौ दिवसा यथ येणार. आलियानंतर लोकाचे काहीं समजुती करून उपरांतिक हरीपताचे कूच होणार ऐसे आहे. पुढे काये निश्चये होऊन हरीपंताचे कूच होईल ते लखन केले जाईल. हरीपंताचे कूचास रा० कृष्णरावजी वहुंत वाजिदी करितांत की ये विशयी आम्हास नवावसाहेब इनायेतनामे वरचेवर पाठवितांत. श्रुत होये. छ १२ माहे मजकूर रोज शुक्रवार ममईहून वकील येणार होता. तो आलिया नंतर उपरांतिक येथून करनेल वकील याही कूच करावे ऐस आहे. त्यास वर्तमाण आहे की ममईहून वकील. प्रस्तुत यत नाही. जो परियेत ममईकराचा वकील येत नाही तो परियत करनेल वकील याचेही येथून कूच होत नाही. श्रीमंत दादासाहेब ममईस बाहिर बागात आहे. वर्तमाण आहे की त्यांपासी दोण तीन पलटणे जमां जाली आहेत. ममईवालाही कांही नवनिगादास्त करितो म्हणून येथे वर्तमाण आहे. ममईवालियांने दोन तीन जहाज तयार केली आहेत. आंगरयाचे मुलकांत उपद्रव करणार आहे म्हणून वर्तमाण आहे. श्रुत होये. रा० भिवराव पानशे कोकनात कल्याण प्रांती आहेत. त्याचे येथे फालगुन मासी लग्न आहे. उभयता कारभारेचे मर्जीस आहे की त्यांही लग्नांस न यावे परंतु भिवराव लग्नास येणार. आल्यावर लेखन केले जाईल. हयेदरनाइकाची फौज वंकापुरास दाहा वारा हजार आहे व दाहा पंधरा हजारां वारही आहे. आनिकही नाईक मजकुराही पांच सात हजारां फौज कुमकेस वंकापुरास पाठविली म्हणून वर्तमाण आहे. श्रीमंतांकडील फौज परसरामपंत भाऊ गोपालराव याचे बंधू फौजसहित धारवाड प्रांती वंकापूरचे शहावर आहेत. परसरामपताचे कुमकेस फौज पाठवयांची योजना करितांत. पाठविलियास लग्न केले जाईल. विदित होये. छ १३ माहे मोर रोज मणवोर रा० यसाजी

सिंदा पनाळ प्रांती तीन च्यार हजार फौजनसी आहे. त्या प्रांती त्याणे बहुत उपद्रव मांडला आहे. त्याचे शहावर रो रामचंद्र गणेश दो ती हजार फौजनसी आहे. रामचंद्र गणेशाकडील दोन च्यारशे लोक खाया खर्चा वांचून उठून आले. शृत होये. रो हरीपताचे फौजेच्या देण्याचा बंदोबस्त करून लौकर हरीपताचे कूच करवावे या उद्योगात कारभारी आहेत. निश्चये आहे की नाना आलियावर हरीपताचे कूच व्हावे. मधे ऐसही वर्तमाण आहे की दो ती कोसाचे कूच करून हरीपंत थेवरास जाणार. परंतु नाना आलिया विरहित कूच होईल ऐस नाही. तथापि कूच जालिया लेखन केले जाईल. नानाही सत्वरच येणार. शृत होये. तुकोजी होलकर विठलवाडीहून दोण तीनशे लोकानसीं माघी पौनिमची दिवसी जेजुरीचे यात्रेस आले आहेत. देवदेव करून पुन्हा विठलवाडीस फौजंत जाणार. शृत होये. छ १४ माहे मोर रोज अदित-वार रो महादजी सिंदे पारनेराजवल जामगावांस आहे. येथे यणार आहे म्हणून वर्तमाण आहे. सिंद्याकडील बालाराव पांच च्यार दिवस जाले येथे आले आहे. बालाराव यांसी व बापूसी यक दोन खिलवत जाला. खिलवताचा भाव की पेशकशेपैकी बापू म्हणतांत की दाहा लक्ष रुपये द्यावे. होलकराही दाहा लक्ष रुपये दिले त्या प्रमाणे तुम्हीही द्यावे. ये विशई बालाराव यानी उतर केले कीं सरदारीस खर्च भारी. यंदा कोकन प्रांतीही तोतियाची स्वारी जाली यास्तव खर्चवच भारी पडला. ऐस असून स्वामी आज्ञा करितांत ये विशई आम्ही माहदजी सिंदे यांस लिहितो. त्याचे उतर आलियावर विनंती करूं. बालाराव पुन्यास हरीपंताकडे यका दो दिवसा जाणार. विदित होये. छ १६ रोज सोमवार रो जिवाजीपताचे पत्रे डाकेबरोबर रो कृष्णरावजीकडे नित्य यका दिवसा आड येत असतांत. पत्राचा भाव-गर्भ कांही ऐकिलियात येत नाही. वर्तमाण आहे की नवाब जफरदोला बाहादर यांची व येजमान साहेबाची मुलाजमत जाली म्हणौन वर्तमाण आहे. शृत होये. छ १६ माहे मोर रोज मंगलवार हरीपंताचे कूच. विना नाना आल्यावाचून होत नाही. नाना आलियावर सिबदीचा काये फडच्या होईल तो पाहावा परंतु सिबदीचा गवगवा भारी आहे.

विदित होये . प्रस्तुत हरीपताचे कूचास दिवसगत आहे . श्रुत होये . छ २७ माहे जिल्हेजचे आज्ञापत्र हैवतराव याचे जोडीसमागमे पाठविले ते छ १२ माहे मारी पावले . बहुत संतोश जाला . आज्ञा की हजूरचा दरज्यवाव इनायेतनामा मागून पाठवून देऊन नवाव विकारुःदौला बहादुर याचे ज्यवाव दोन पाठविले . आहे . ते पावतील . ते पावेल . फालगुन मासी सेवकाचे पुत्राचे लग्न आहे . आज्ञा विशई पूर्वीचे विनतीपत्रात सविस्तर लेखन केले आहे त्याजवरून ध्यानास येईल . गतवर्शी मुलीचे लग्न जाले . तेव्हाही जाणे न जाले . कृपाकरून महिन्या दिडा महिन्याची आज्ञा आल्यास लग्न प्रसगास जाऊ . विनंती मान्य करावी . सर्व भरवसा स्वामीचे चरनाचा आहे . विदित होय . बहुत काये लिहिणे . कृपा लोभं कीजे हे विज्ञाप्ती .

A. R. No. 18.

२१ मोहरम ११९१ हिजरी

१ मार्च १७७७

पा छ ६ माहे सफर सन ११९१ हिजरी, रविवार .

श्रीनिवास

पोष्ये हैवतराव गोपाळ सां। नमस्कार विनती उपरी . येथील वर्तमान ता छ २१ मोहरमपर्यंत स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे . विशेष . पूर्वी छ १७ माहे मारी राणोजी पुंड वगरे हरकारे यांजसमागमें छटूचे विद्यमानें पत्र पाठविलें तें पाऊन सविस्तारें वर्तमान श्रुत जाहलें असेल . त्या उपरी स्वामीचें कृपापत्र छ ६ माहे मारचें हुजूरचे इनायतनाम्यासहित जासूदांचे ततमे तलय आखरें शवालपर्यंत मागे रुपये १३४॥ पैकीं हुंडनावळ वा रुपये ३ तीन वजा करून बाकी रुपये १३१॥ येकसें साडे एकतीसा रुपयाचे हुंडीसहित पाठविलें तें छ १८ माहे मारी पाऊन सविस्तारें

वर्तमान कळोन संतोष जाहला . इकडील राजकी वर्तमान पृथक पत्रीं सविस्तारें लिहिलें आहे त्यावरून श्रुत होईल . हरकाऱ्यांचें कबज आखर शवालपर्यंत घेणें म्हणोन आज्ञा त्यास इप्तदाय निगाहदास्ती-पासून यैवज मुबादला बहुतांचा जाहला आहे व स्वामीनीं पूर्वील इस्मनवीसीवर खास दसखत करून घेतले आहेत . त्याचप्रमाणें सिलसिला चालविला आहे व आखर शवालपर्यंत हिशोब करून पाठविला त्यास मोहरमांत रुपये आले . दोन महिन्याची तलब चढली व इकडील लोकांस श्रीमंतांचे दरबारचा सिरस्ता किंवा त्यांची समजूत पडेल त्याप्रमाणें समजाऊन द्यावें लागेल . सांप्रत स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें जासूदांचे नायकाचे नांवचें कबज व वरकड लोक त्याचे सिकमात लिहून घेतों . मानूरावर तनखा घेऊन पाठवितों म्हणोन आज्ञा केली . उत्तम असे . जिलकादेपासून तनखा माह बमाहीची पाठवावी . च्यार हरकारे नवे ठेविले म्हणोन आज्ञा तरी चौघें जासूद यैवजी ठेविले आहेत . या चौघापैकीं येक रामजी नामे हैदराबादेत श्रीमंत राजश्री भाऊसाहबांचे सरकारांत राहिला म्हणोन यैकिलें . त्यास जासूद यैवज मुबादल्यावितरिक्त नाहींत व स्वामीनीं सेवकाचे विनती-प्रमाणें पूर्वीच हुजूरचे दसखत यैवजीविषई करून घेतले आहेत . साल आखरीं पुन्हां राजीनामे घेऊन बहाल व बरतफ करावे लागतील . वर्षाचे करारानें लोकांस ठेविलें आहे . सविस्तारें वर्तमान स्वामीस श्रुत व्हांवें याकरितां विनती लिहिली असे . बहुत काय लिहिणें . हे विनती . वेदमूर्ती राजश्री विश्वंभरदेवास अनुष्ठानाचे आरंभाविषई सांगितलें आहे . हे विनती . यतसामुदी मुनसीचा रुका नवाब विकारुदौला बाहदरांचे अर्जीत घातला असे .

पौा छ ६ सफर रविवार, सन ११९१ हिजरी .

श्रीनिवास

अखबार पुरंदर अजं इ। छ १७ मोहरम लगायत छ २१ माहे

मा॥ र सन ११९० हिजरी माघ वद्य अष्टमी रविवार राजश्री वाळाजी जनार्दन फडनीस स्वकीय विवाहाकरितां कोंकणांत गेलें म्हणोन पूर्वी लिहिलें होतें. सांप्रत लग्न सिधी करून छ २० माहे मार शनिवारी पुण्यास आल्याचें वर्तमान येकिलें. राजश्री कृष्णराव वलाळहीं पुण्यांत आहेत. उभयतां येकत्र पुरंदरास येतील. मोरोपंत फडनिसांचे येक्यतेंचें वर्तमान शोध घेऊन माघाहून लिहून पाठऊं.

रो हरी वलाळ फडके पुण्यासमीप आहेत. सिलेदारांस आजीपर्यंत रोजमरे पावले नाहींत. सालझाडा व नालवंदीची चर्चाही नाहीं. सारांश रघुनाथरायांकडील वेध सुटून पनाळेकराचे मुकाबल्यास मातवर फौजेची नेमणूक होईल. ते समई हरीपंत किंवा अन्यत्र फौजेसुधां मोहिमेस जातील. दरकूच जाण्याचा निश्चय जाहल्यानंतर सिपाही लोकांस सालझाडाचा येवज व रोजमरे द्यावे हा निश्चय व मसलत येथील कारभार्यांची दिसते. सांप्रत सिलेदार लोकांचा दंगा आहे.

कर्नल इपटैन यांचे कूचाच्या निश्चय राजश्री वाळाजी जनार्दन फडनीस पुरंदरास आल्यानंतर होईल. येतसामुदीन मुनसीनें सेवकाचे खयावर जवाब लिहिला आहे. तोच रुका वजिनस सेवेसी पाठविला असे.

रो वाळाराव दिवाण नि॥ सिंदे सासवडासमीप आहेत. फडनीस आल्यानंतर सिद्याकडून मामलत समंधी रुपये यण्याचा निश्चय होईल. तुकोजी होळकर श्रीजेजोरीस आहेत. फडनिसाचे आगमनोत्तर येतील.

सौ॥ वती आनदीवाई धारेहून नर्मदातीर मंडळश्वरास आली म्हणोन वर्तमान आलें.

रो परशरामपंत मिरजकर व कृष्णराव पानसें दाहा वारा हजार फौजेनेसी मुलेहलीसमीप आहेत. महमदअली

कुमदान नि॥ हैदरनाईक धारवाडेहून पांच सात कोसी हुबलीसमीप आहे. कुमदान मा॥राचे कुमकेकरितां हैदरनायकाचा पुत्र टिपू येणार म्हणोन पूर्वी लिहिलें होतें. सांप्रत यैकिलें कीं पांच हजार फौज व पांच हजार बार कुमकी येऊन पावला. पंधरा वीस हजारपर्यंत स्वार व बार कुमदानासमीप जमियत जाहली. परशरामपंत मिरजकरास मुनहलीसमीप राहणें बहुत कठिण आहे. पर्जन्यकाळापर्यंत श्रीमंतांची मातबर फौज त्या प्रांती न गेलियां कृष्टणेपर्यंत नाई(क) मा॥राचा अमल होईल यैसें दिसतें. रामचंद्र गणेश व बाजीपंत तीन च्यार हजार स्वारांनसीं मिरजेसमीप आहेत. विसाजीपंत नि॥ हरीपंत फडके व मालोजी घोरपडे हजार दोन हजार लोकानसीं पुण्याहून गेले होते ते व रामचंद्र गणेश येकत्र जाहले परंतु येसाजी सिंदे नि॥ राजे पनाळेकर गालव आहे याकरितां रामचंद्र गणेशांची शक्ती मुकाबिल लढाई विषई नाहीं. येसाजी सिंदा नि॥ राजे पनाळेकर कोल्हापुरीं पांच सात हजार स्वार व प्यादे सुधां आहे व तीन च्यार हजार प्यादा व तीन हजार स्वार रामचंद्र गणेशाचे तोंडावर मिरजेपासून सात आठ कोसी वडगांव म्हणोन ठाण्याचा गांव आहे ते स्थलीं आहे. समग्र पनाळे प्रांत बेचिराग करून मिरज प्रांतांत खंडणी घेत आहे व गांव पाहून खंडणी घेणें असलियां रुपये घेतो किंवा लुटितो. धामधूम फार मांडली आहे. येसाजी सिद्धांचा सिलसिला हैदरनायकांसी आहे हें वर्तमान पूर्वीच सेवेसी लिहिलें असे.

राजश्री जयवंतराव पानसें यांचें लेंकाचे लग्नाचा निश्चय फालगुण शुद्धांत आहे. शरीरसंमध पुरंदर्यासी जाहला आहे. लग्नानिमित्त राजश्री भिमराव पानसे जरीदे यणार म्हणून यैकिले.

रघुजी भोंसले श्रीमंताचें भेटीकरिता येणार म्हणून त्यांचे वकीलाचे जुबानी वर्तमान यैकिले होतें ते लिहिले होतें. सांप्रत विशेष यैकिल्यात आले नाहीं. शोध घेऊन माघाहून लिऊन पाठऊ.

पैा छ ६ माहे सफर, सन ११९१ हिजरी रविवार.

श्री

विनती विज्ञापना येथील कुशल ता छ २२ माहे मोहरम मुकाम सासवड स्वामीचे कृपावलोकनेकरून यथास्थित जाणौन स्वानंद लेखज्ञा करीत असिले पाहिजे. विशेष येथील वर्तमाण छ १७ माहे मा॥ र रोज बुधवारी विनतीपत्र छेदु मिरधे याचे जोडीसमागमे खाना केले ते पाऊण सविस्तर वर्तमान विदित जाहले असेल. तदनंतर येथील वर्तमान छ १८ माहे, मोर रोज गुरुवार राजश्री हरीपताचा मुकाम पुन्याहून दीड कोस घोरफडीवर आहे. फौजेचे देन्याचा दंगा आहे. कूचाचे अद्याप ठीक नाही. फौजेचे लोकास प्रस्तुत वीस पचवीस लक्ष रुपये द्यावयास पाहिजेत. तेव्हा लोकाची समजुती पडल लोक मागील दो वर्षांचे फडचे करून मागतात. पुढे रोजमुरे वगैरे याची सोये करून द्यावी याप्रमाणे लोकाचा जावसाल पडला आहे. काही येक फौजेची समजुती जाल्यावाचून हरीपताचे कूच होत नाही. नाना फडनीस कोकनात लग्न करावयास गेले आहेत. ते पुन्यास आलियावर काही लोकाची समजू (त) करणार म्हणोन वर्तमान आहे. नानाही येक दो दिवसा पुन्यास सत्वरच येणार कारन की राजश्री मोरोबादादा फडनीस यास समाधान वाटत नाही. दुसरे फौजेचे लोकाची समजुती करणे यास्तव लवकरच येणार. आलियावर लेखन केले जाईल. नाना पुन्यास आलियावर लोकाची समजुती जालियावर हरीपताचे कूचाचा निश्चये होणार. नाना पुन्यास आलियावर लोकाची काये समजू करितात हे वर्तमान कललियावर मागाहून लेखन केले जाईल. हरीपताचे कूचास दिवसगत आहे. पुढे मुल (ख) गिरीचे दिवसही थोडे राहिले. काये निश्चये होऊन हरीपताचे कूच जाल्यास लेखन केले जाईल. शूत होये. छ १९ माहे मा॥ र रोज शुक्रवार ममईस फिरंगी सिवदी वगैरे ठेवितो. ज्याहाजे वगैरे दोन तीन

तयार केली. आगऱ्याचे तालुक्यास उपद्रव करणार हे वर्तमान पूर्वीचे विनंतीपत्रात लेखन केले होते त्याजवरून ध्यानास आले असेल. त्यास आगऱ्याचे मुलकास ममईकर उपद्रव करणार अन करितो यैसे वर्तमान आहे. दादासाहेबही ममईस बागात आहे. काही लोक वगैरे ठेवितात म्हणोन वर्तमान आहे. ममईकडून वकील येथे येणार होता तोही अद्याप आला नाही. वकील आल्यावाचून येथून करनेल अपैन वकील याचेही जाणे होत नाही. शृत होये छ २० माहे मा॥ २ रोज शनवार हैदरचे लोक बाकापूर प्रांतात आहेत. याजकंडील राजश्री परसरामपंत भाऊ वगैरे फौजेसहित धारवाड प्रातात आहेत. उभये- ताचे अतर पचवीस तीस कोसाचे आहे. त्याचे व याचे लोकाची परस्परे चोटपेट होते म्हणोन वर्तमान आहे. शृत होये. सध्याकाली बापूकडे दरबार वगैरे जाला होता. विदित होये. सध्याकाली नाना पुन्यांस येणार म्हणोन वर्तमान आले. शृत होये. मछली- बंदराहून करनेल वकील यांजकडे पत्रे घेऊन जोडिली. मछली- बंदरचे फिरंग्यानी करनेल यास लिहिले आहे की तुम्ही श्रीमतापासून रुखसत होऊन दीड पावणे दोन महिने जाले अद्याप तुम्ही तेथे मुकाम करून राहिला अंहा याचे कारन काये? काये तुम्हास अटकाव जाला आहे हे लिहून पाठवावे की त्याप्रमाणे तजवीज करू याप्रमाणे पत्र लिहिले आहे. शृत होये छ २१ माहे मा॥ २ रोज रविवार नवाब सुज्यायेन- मुलक बंहादुर याजकडून शुतरस्वार आदोनीहून पत्रे घेऊन त्याचे वकीलाकडे आला शृत होये. राजश्री बालाराव सिद्याकडून पुन्यास जाणार होते ते गेले नाहीत. येथेच आहेत. सिदे जाबगावासच आहेत. येथे यणार. होलकर विठलवाडीवर मुकाम करून आहेत. राजश्री नाना फडनीस लग्न करून काल सध्याकाली पुन्यास आले. पुढे हरीपताचे फौजेचे लोकाची काये तजवीज करून कूच करवितील ते मागाहून लेखन केले जाईल. नानाचे चितात आहे की काही पुन्याचे सावकारापासून येवज कर्जाऊ घे(ऊ)न फौजेस द्यावा येसे आहे. विदित होये. छ ६ माहे मा॥ २ रचे आज्ञापत्र हैबतरावजीचे जोडीसमागमे रवाना केले ते छ १७ माहे मा॥ २ री पावले. विनंतीपत्रे दोन. तीन वरचेवर पावले.

म्हणोन लेखन केले. आज्ञापत्र पाऊन बहुत संतोश जाला. आज्ञापत्री
 आज्ञा की सरकारचा ज्यवाव इनायेतनामा पाठविला आहे. पावला.
 स्वामीचे लिहिल्याप्रमाणे इनायेतनामा पावला. पुढे जे प्रसंगाचे
 वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. बहुत काय
 लिहिणे कृपा लोभ कीजे हे विज्ञापती.

A. R. No. 20.

२२ मोहरम ११९१ हिजरी

२ मार्च १७७७.

पैा छ ९ सफर सन ११९१ हिजरी रोज बुधवारं च्यारं घटका
 दिवस राहता पावले.

श्रीनिवास

पोष्य हैवतराव गोपाळ सां॥ नमस्कार विनूती, उपरि येथील
 वर्तमान ता॥ छ २२ मोहरम माघ वद्य नवमीपर्यंत मागे सासवड
 स्वामीचे कृपे करून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे;
 विशेष स्वामीनी छ ६ मोहरमचें पत्र हुजूरचे इनायतनाम्यासहित
 व जासूदांची ततमा तलव आखर शवालपर्यंत मागे रुपये १३४॥
 पैकी हुडणावळ वजा करून बाकी रुपये १३१॥ येकसे साडे येकतीस
 रुपयाची हुंडी पाठविली ते पाऊन पत्राचें प्रत्योत्तर छ २१ माहे मारी
 लिहून छटूचे विद्यमाने लिफाफे रहमायारखान दारोगे हरकारे
 यांजकडें पाठविले. तो लिफाफा स्वामीस पाऊन वर्तमान कळलें
 असल. पत्रे पाठविल्यानंतर गडावर राजश्री सखारामपंत वापूची
 भेट जाहली व वापूचें मुखें तथ्य वर्तमान यैकिलें तें यजमानांस व
 स्वामीस श्रुत व्हांवें याकरितां सविस्तारें पृथक लिहिलें असे. सारांश
 हरीपंत फडके यांजकडून फौजेची सरवराई होईना व येक रुपयापासून

लाखोपर्यंत विन्हां बापू व नानानी सरजामी केल्या वितरिक्त काररवाई न होय. याकरितां रो। हरीपंतांची सरदारी भवकूप करून रो। मोरो बाबूराव फडनीस यांस सांगावी हा निश्चय बापू व नानानी करून कृष्णराव बलाळ यांस पुण्यास मोरोबाचे मध्यस्तीस पाठविलें आहे. तह कोणे प्रकारचा ठराव जाहला हें वर्तमान अद्यापि निश्चय कळलें नाहीं. बापूनीं काररवाईवर द्रिष्ट देऊन मोरोपंतास शरीक करावयाचा उद्योग कला आहे. आरंभ सुखावह आहे. परिणाम कोणे रीतीनें होईल हें पाहांवें. बहुत काय लिहिणें. हे विनती.

पौ छ ९ सफर सन ११९१ हिजरी रोज बुधवार च्यार घटका दिवस राहता पावले.

श्रीनिवास

अखबार पुरंदर अज इ। छ २१ मोहरम लगायत छ २२ माहे मा।।र सन ११९० हिजरी सोमवार माघ वद्य

रो। बालाजी जनार्दन फडनीस लग्न करून पुण्यास आल्याचें वर्तमान पूर्वील पत्रांनीं लिहिलें आहे. सांप्रत यैकिलें कीं मोरोबाबा फडनीसांचे समजाविशीचा निश्चय करून पुरंदरास येणार. बहुशा सिवरात्रीचें पारणें करून येतील. कृष्णराव बलाळहीं राजश्री समाग-मेंच येतील.

हरीपंत फडके याजकडून फौजेचे कामाची सरबराई होईना व मोरो बाबूराव फडनीस यांचा मुदा श्रीमंताचे हुजूर मुख्तारीचे काम करावें किंवा कैलासवासी त्र्यंबकराव यांजप्रमाणें फौजेची सरदारी करावी यास्तव रो। सखारामपंत बापू व बाळाजी जनार्दन फडनीस यांचे विचारानें हरीपंताकडील सरदारी काढन मोरोपंतास सांगावी हा

निश्चय जाहला व सांप्रत नाना फडनीस व कृष्णराव बलाळ पुण्यांत आहेत. बहुशा मोरोपंतास पुरंदरास घेऊन येतील. रघोजी भोंसले यांचें पत्र छ १७ मोहरमचें जालनापूरचे मुकामीहून आलें, पैठणचे मार्गे येणार. अजीपर्यंत गंगा उत्तरोन आले असतील. फालगुण शुध द्वितीयेस छ ३० मोहरमी भोंसले मार पुरंदरास येणार म्हणोन तहकीक वर्तमान वापूनी सांगितलें.

रघुनाथरायांचे श्नेहाचा प्रकार करनल इपटैन कूच करून गेल्यानंतर निश्चय होईल. करनलास कूच करून जावयाची त्वरा व रघुनाथराव तलवन मिजाज याकरितां माष्टी व करनलाचे खबरू नेम होऊन करनल मार पुरंदरीहून कूच करून जातील. करनलाचे खसतीकरितां सत्वर यावें म्हणोन वापूनी नाना फडनीसास लिहून पाठविलें आहे. येसाजी सिद्यासमीप दाहा वारा हजार स्वार व प्यादे जमाव जाहला व रामचंद्र गणेशावर गालिव आहे, हें वर्तमान पूर्वील पत्रीं लिहिलें आहे. सांप्रत यकिलें की शंकराजी घोरपडे वगैरे याज-वरोवरी पांच साहा हजार फौज देऊन रामचंद्रपंताचे मुकाबल्यास वडगांवास पाठविलें. वडगांवीहून सात आठ कोसीं मिरज आहेत. मिरजे-समीप कृष्णातीरीं रामचंद्र गणेश व वाजीपंत व विसाजीपंत नि॥ हरीपंत एकत्र आहेत.

परशरामभाऊ मिरजकर व कृष्णराव पानसे दाहा वारा हजार फौजेनसीं मुनहलीसमीप आहेत. महमदअली कुमनदान नि॥ हैदर-नाईक धारवाडेहून कूच करून हुबलीस गेला. कुमनदान मार यास दाहा हजार फौज स्वार व वार नाईक मशारनुलेकडून कुमक आली. पंधरा सोळा हजार फौजेनसीं हुबलीसमीप आहे. टिपू हैदरनायकाचा लेंक दाहाहजार स्वार व दाहाहजार वारानसीं विदनूर प्रांती कुमनदानाचे पुस्तीस सिध आहे. श्रीमंताकडील फौज न गेल्यापक्षीं वैशाख जेष्ठान्त कृष्णातीरास नायकाची फौज येईल.

माहदजी सिंदे यानी दुसरें लग्न माघमासी केलें. सांप्रत जामगाव परगणें पारनेर येथें आहेत. तुकोजी होळकर जेजोरीस आहेत. रघुनाथ -

रायांची स्त्री सौ॥वती आनंदीबाई धारेहून उजनीस आली व उजनीहून नर्मदातीर मंडळेश्वरास राहावयास येणार होती. आली असेल.

आजी छ २२ माहे मारीं पुण्याहून वर्तमान आलें कीं हरीपंताचे समागमेची फौज पुण्याभोंवतालें सात आठ कोसी गवत व कडबा समग्र भरून नेला पुण्याचे मंगळवार व सोमवार पेंठेंत गवत व कडबा लोकांनी गजी करून ठेविला तो व लकडवाल्यांच्या गजी होत्या त्या समग्र लुटून नेल्या. गवत व कडब्याबरोबर लोकांचे दाणे लुटले गेले.

A. R. No. 21.

२३ मोहरम ११९१ हिजरी

३ मार्च १७७७.

पौा छ ९ सफर सन ११९१ हिजरी रोज बुधवार च्यार घटका दिवस राहता पावले.

श्रीशंकर

विनतीं विज्ञापना. यथील कुशल ताा छ २३ माहे मोहरम माा काा सासवड स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणौन स्वानद लेखन आज्ञा करीत असिले. पाा विशेष. येथील वर्तमान छ २२ माहे मजकूर रोज सोमवारी विनतीपत्र प्राथःकाली छटू मिरधे याचे जोडीसमागमे रवाना केले ते पावोन सविस्तर वर्तमान अवगत होईल. तदनंतर यथील वर्तमान राजश्री नाना फडनीस लग्न करून पुन्यास आले हे वर्तमान प्राथःकाली विनतीपत्र सेवेसी रवाना केले त्यात लेखन केले आहे त्याजवरून ध्यानास येईल. राजश्री हरीपत वगैरेचे वर्तमान त्यात सर्व लेखन केले आहे. हरीपताचे फौजेचे देन्याचा गवगवा विशेष. नाना आलियावर काही फौजेचे लोकाचा देन्याचा फड(शा) करावा यसा (नि) श्चये हरीपतानी

निश्चय जाहला व सांप्रत नाना फडनीस व कृष्णराव बलाळ पुण्यांत आहेत. बहुशा मोरोपंतास पुरंदरास घेऊन येतील. रघोजी भोंसले यांचें पत्र छ १७ मोहरमचे जालनापूरचे मुकामीहून आलें, पैठणचे मार्गे येणार. अजीपर्यंत गंगा उत्तरोन आले असतील. फालगुण शुध द्वितीयेस छ ३० मोहरमी भोंसले मार पुरंदरास येणार म्हणोन तहकीक वर्तमान बापूनी सांगितले.

रघुनाथरायांचे स्नेहाचा प्रकार करनल इपटन कूच करून गेल्यानंतर निश्चय होईल. करनलास कूच करून जावयाची त्वरा व रघुनाथराव तलवन मिजाज याकरितां माष्टी व करनलाचे खबरू नेम होऊन करनल मार पुरंदरीहून कूच करून जातील. करनलाचे खसतीकरिता सत्वर यावे म्हणोन बापूनी नाना फडनीसास लिहून पाठविलें आहे. येसाजी सिद्यासमीप दाहा बारा हजार स्वार व प्यादे जमाव जाहला व रामचंद्र गणेशावर गालिव आहे, हें वर्तमान पूर्वील पत्री लिहिलें आहे. सांप्रत यैकिलें की शंकराजी घोरपडे वगैरे याज-वरोवरी पांच साहा हजार फौज देऊन रामचंद्रपंताचे मुकाबल्यास वडगांवास पाठविलें. वडगावीहून सात आठ कोसी मिरज आहें. मिरजे-समीप कृष्णातीरी रामचंद्र गणेश व बाजीपंत व विसाजीपंत नि॥ हरीपंत एकत्र आहेत.

परशरामभाऊ मिरजकर व कृष्णराव पानसे दाहा बारा हजार फौजेनसी मुनहलीसमीप आहेत. महमदअली कुमनदान नि॥ हैदर-नाईक धारवाडेहून कूच करून हुवलीस गेला. कुमनदान मार यास दाहा हजार फौज स्वार व बार नाईक मशारनुलेकडून कुमक आली. पंधरा सोळा हजार फौजेनसी हुवलीसमीप आहे. टिपू हैदरनायकाचा लेंक दाहाहजार स्वार व दाहाहजार वारानसी विदनूर प्रांती कुमनदानाचे पुस्तीस सिध आहे. श्रीमंताकडील फौज न गेल्यापक्षीं वैशाख जेष्ठान्त कृष्णातीरास नायकाची फौज येईल.

माहदजी सिंदे यानी दुसरें लग्न माघमासी केलें. सांप्रत जामगाव परगणें पारनेर येथें आहेत. तुकोजी होळकर जेजोरीस आहेत. रघुनाथ -

रायांची स्त्री सौ॥वती आनंदीवाई धारेहून उजनीस आली व उजनीहून नर्मदातीर मंडलेश्वरास राहावयास येणार होती. आली असेल.

आजी छ २२ माहे मारीं पुण्याहून वर्तमान आलें कीं हरीपंताचे समागमेची फौज पुण्याभोंवतालें सात आठ कोसी गवत व कडवा समग्र भरून नेला पुण्याचे मंगळवार व सोमवार पेंठेंत गवत व कडवा लोकांनी गजी करून ठेविल्या तो व लकडवाल्यांच्या गजी होत्या त्या समग्र लुटून नेल्या. गवत व कडव्यावरोवर लोकांचे दाणे लुटले गेले.

A. R. No. 21.

२३ मोहरम ११९१ हिजरी
३ मार्च १७७७.

पौा छ ९ सफर सन ११९१ हिजरी रोज बुधवार च्यार घटका दिवस राहता पावले.

श्रीशंकर

विनती विज्ञापना. यथील कुशल ता छ २३ माहे मोहरम माा का सासवड स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथ्यास्थित जाणौन स्वानंद लेखन आज्ञा करीत असिले पाा विशेष. येथील वर्तमान छ २२ माहे मजकूर रोज सोमवारी विनतीपत्र प्राथःकाली छटू मिरधे याचे जोडीसमागमे रवाना केले ते पावोन सविस्तर वर्तमान अवगत होईल. तदनंतर यथील वर्तमान राजश्री नाना फडनीस लग्न करून पुन्यास आले हे वर्तमान प्राथःकाली विनतीपत्र सेवेसी रवाना केले त्यात लेखन केले आहे त्याजवरून ध्यानास येईल. राजश्री हरीपत वगैरेचे वर्तमान त्यात सर्व लेखन केले आहे. हरीपताचे फौजेचे देन्याचा गवगवा विशेष. नाना आलियावर काही फौजेचे लोकाचा देन्याचा फड(शा) करावा यसा (ति) श्चये हरीपतानी

केला आहे. प्रस्तुत नानाही आले. लोकाची काये समजूती करितात हे ध्यानास आणून मागाहून सविस्तर लेखन केले जाईल. विना लोकाची देण्याची समजूती जाल्यावाचून हरीपताचे कूच होत नाही. नानाचे चिंतात आहे की पुण्याचे सावकारापासून दाहा पाच लक्ष रुपये कर्जाऊ घ्यावे अनिही महाल वगैरेचे यैवजी पाच च्यार लक्ष रुपये घेऊन थोडा बहुत हरीपताचे फौजेचा गंवगवा वारून हरीपताचे कूच करवावे यैसे आहे. पुढे ये विशई काये निश्चये होऊन हरीपताचे कूच होईल ते लेखन केले जाईल. फौजेचे लोक सिलेदार व सरदार वगैरे म्हणतात की मागील आमचे दो सालाचे फडचे करून घ्यावे. पुढे रोजमुरे वगैरेची सोये करून घ्यावी. तेव्हां आम्ही हरीपता-समागमे जाऊ यैसी भवति न भवति आहे. प्रसंग तो दिसतो की लोकाची देण्याघेण्याची समजूती करावयास व लोकाची समजूती पडावयास आठपधरा दिवस पाहिजेत. तो परियेत काही हरीपताचे कूच होता दिसत नाही. पुढे मुल (ख) गिरीचे दिवसही थोडकेच राहिले. याप्रमाणे येथे कितिक लाहान थोर लोक म्हणतात. मग काये निश्चये होऊन कूच होईल ते लेखन केले जाईल, ममईकरही सिवदी वगैरे ठेवितो. राघोजी आगरे याचे तालुक्यास उपद्र (व) करणार यसे वर्तमान आहे. दुसरे श्रीमत दादासाहेबही तेथे आहेत. ममईकर सिवदी वगैरे ठेवितो हाही अदेशा येथे यास जाला आहे. शृत होये. करनेल अपन वकील अद्याप येथेच आहे. विना ममईहून वकील आल्यावाचून करनेलचे जाणे होत नाही. विदित होये. राजश्री रामचद्र गनेश येसाजी सिदे याचे शहावर आहे. राजश्री परसरामपंत भाऊ गोपालराव याचे वधु वगैरे फौजेसहित धारवाडप्राती आहे. हैदरची फौज वाकापुराजवळ आहे. तमाम करणाटक प्राताचे सवस्तानिकापासून हैदर लोक खडन्या वगैरे घेतात म्हणोन वर्तमान आहे. शृत होये. राजश्री माहादजी सिदे जावगावास आहेत त्याचे दिवान बालाराव येथे आहेत. उभयेता कारभारी बालाराव यासी पेशकसीचा जावसाल करितात. बालाराव यानी सिद्यास लिहिले आहे. ये विशई काये जावसाल होईल तो ध्यानास आलिया लेखन

केले जाईल. शृत होये. होलकर फौजेसंहित विठलवाडीवरच मुकाम करुन आहेत. विदित होये. राजश्री कृष्णरावजी अद्याप पुन्यास आहेत. नाना समागमे येथे येणार. विदित होये. फारसी अखबार लिहिणारास समाधान नाही, म्हणोन लिहिलिया अखबारेची फारसी करवून हजूरत व नवाब विकारूःदौला बहादुर यास गुजरानावी. शृत होये. पुढे जे प्रसंगाचे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. बहुत काय लिहिणे कृपा लोभ कीजे हे विज्ञापित.

A. R. No. 22.

२४ मोहरम ११९१ हिजरी

४ मार्च १७७७

पौ छ १२ माहे सफर शनिवार सन ११९१ हिजरी दोन घटका दिवस राहता.

श्रीनिवास

पोष्य हेवतराव गोपाळ सांगा नमस्कार विनती उपरि. येथील वर्तमान ता छ २४ मोहरम माघ वद्य येकादसी बुधवारपर्यंत माे सासवड. स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणोन स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष पूर्वी छ २२ माहे मारीं छटूचे विद्यमानें व छ २३ मोहरमी भींवजी व धोडी जासुदांसमागमें स्वामीचे सेवेसी हुजूरचे अर्जीसहित पत्रें पाठविलें तें पाऊन सविस्तारें वर्तमान कळलें असेल. सांप्रत पूर्वील पत्रीं वर्तमानें लिहिलीं त्याचा गोशवारा दाखल पृथकपत्रीं वर्तमान लिहिलें असे. आजी छ मारीं रघोजी भोंसले समीप आल्याचें वर्तमान येकिलें. त्यावरून भोंसल्याचे भेटीचे उदेशं श्रीमंत पंतप्रधान स्वामीचे डेरे गडाखालें जाहले. पूर्वील निश्चय येकिला होता कीं फालगुण शुध द्वितिया छ ३० मोहरमीं भेटी होणार. बहुशा याच

नेमाप्रमाणें भेटी होतील. जासुदांची तनखा, माहवमाही जिलकादा-
पासून स्वामीनी आपले पत्रासहित पाठवावी. बहुत काय लिहिणें
हे विनती.

पौ छ १२ माहे सफर शनवार सन ११९१ हिजरी दोन घटका
दिवस राहतां.

श्रीनिवास

अखवार पुरदर अज इ॥ छ २३ मोहरम लागायत छ २४ माहे
मॉर सन ११९० हिजरी.

राजश्री बालाजी जनार्दन फडनीस व कृष्णराव बलाळ मोरो
बाबूराव यांचे समजाविसीचा सिधांत करून पुरंदरास येणार.

रो हरीपंत फडके यांजकडोन फौजेची समजावीस होत नाहीं
याकरितां रो मोरो बाबूराव यांस सरदारी सांगोन मोहिमेस
रवाना करावें म्हणोन रागे बापू व नानांनीं योजना केली आहे.

माअली कुमनदान नि॥ हैदर नायक हुबलीवर आहे.
नाईक माराकडोन स्वार व प्यादे कुमकेस आले. पंधरा सोळा हजार
पर्यंत जमा जाहला आहे. परशरामभाऊ मिरजकर व कृष्णराव
पानसे मुनहलीसमीप आहेत. दाहा वारा हजार फौज मारानुले
समीप आहे. श्रीमंताकडील कुमक गेल्यावितरिक्त कुमनदानाचे
मुकाबिल्याविषयी परशरामपंताचा मकदूर नाहीं.

येसाजी सिंदे नि॥ राजे पनाळेकर यांची फौज वडगांव मिरजेहून
सात कोमी पांच हजार पर्यंत रामचंद्र गणेशांचे मुकाबिल आहे व
सिंदे मार काल्हापुरी पनाळे प्रांत समग्र उध्वस करून मिरज प्रांती

खंडणी घेत आहे. रघोजी भोंसल्याची पत्रें छ १७ मोहरमीची जालनापूरचें मुकामीहून आली. छ ३० मोहरमी पुरंदरास येणार आहेत. आजी छ २४ माहे मारीं श्रीमंताचे डेरे गडाखालें जाहलें. भोंसले मार सत्वरच येतील.

करनल इपटैन यांची रवानगी सत्वरच होणार. री नाना फडनीसानीं सत्वर यावें याविषई सखारामपंतानी पत्र पाठविलें आहे. बहुशा भोंसल्याचे भेटीनंतर करनलास निरोप देतील.

या उपरि ज वर्तमान नवल अपूर्व होईल तें माघाहून लिहून पाठऊं हे विनंती.

पुण्याची सोमवार पेठ व मंगळवार पेठ गवताचे हंगाम्याकरिता लुटली गेली हे वर्तमान पूर्वी लिहिले असे त्याजवरून श्रुत जाहले आसेल.

०

A. R. No. 23.

२५ मोहरम ११९१ हिजरी

५ मार्च १७७७

पौ छ ११ माहे सफर शुक्रवार सन ११९१ हिजरी जासूदाचे जोडीबराबर.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ साा नमस्कार विनतीं उपरि येथील वर्तमान ता छ २५ मोहरम माघ वद्य द्वादसी गुरुवासर माो सासवड स्वामीचे कृपे करून क्षम जाणोन स्वानंद लेखनाज्ञा कीजे. विशेष येथील वर्तमान छ २४ पर्यंत लिहून सेवेसी पत्र पाठविलीं तें पावलीं असतील, विशेषार्थ करनल इपटैन यांनीं जावयाकरितां बहुत निकड केली त्यावरून काल छ

२४ माहे मारीं अस्तमानी राजश्री सखारामपंतवापू करनलाचे डेन्यास जाऊन उदईक छ २६ मोहरम शुक्रवारी कूच करून जांवयाचा निश्चय करून गेले. आजी त्रितिय प्रहरी करनल इपटैन गडाखालें श्रीमंतानी डेरा उभा केला आहे त्या स्थलीं जाणार व उदईक येथोन स्वार होऊन दरकूच हुजूर येतात म्हणोन येतसामुदीन मुनसीनं सांगितलें व पूर्वी नवाब विकारुदौला बाहादर यांनी मुनसीस पत्र पाठविलें होतें त्याचें प्रत्योतर सांप्रत पाठविलें आहे. नवांवास पावतें करावें व करनल इपटैन यांस हुजूरचे मनसबदारांचे प्रांतापासून प्रत्यही ज्याफतीचें साहित्य करविलेंच असल. सांप्रत येतसामुदीन मुनसी यांनी करनलाचे इतल्यानं मजला चिठी पाठविली होती की प्रत्यही दर मजलीस तीन हातीस दाणा वगैरे व कडबा हजार पुले व काष्टें दाहा मण येणें प्रमाणें सरजाम पावता होत जावा. सेवेसी श्रुत होय. बहुत काय लिहिणें हे विनती. राजश्री वालाजी जनार्दन फडनीस यांनी सत्वर, यांवे या विपयी वापूची पत्रें गेली होती. करनलाचे जाण्याकरितां राी फडनीस आजी प्रायः काळची च्यार घंटका रात्र असतां गडास आले. सेवेसी श्रुत होय. व जे कृष्टणाजी देवाजी यांनी प्रातः कालीच छटूचे विद्यमानें पत्र पाठविले याकरितां सांप्रत सेवकाने सूचना केली असताही पत्र पाठविलें नांही हे विनती.

A. R. No. 24.

२५ मोहरम ११९१ हिजरी

५ मार्च १७७७.

पौ छ १२ माहे सफर शनवार सन ११९१ हिजरी दोन घटका दिवस राहतां.

श्रीशंकर

विनती विज्ञापना येसीजे. येथील कुशल ताा छ २५ माहे मोहरम स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणोन स्वानद

लेखन आज्ञा करीत असिले पाा. विशेष. येथील वर्तमान छ २३ माहे मार रोज मंगलवारी विनतीपत्र राजश्री हैबतराव याचे जोडी समागमे प्राथःकाली रवाना केले ते पावोन सविस्तर वर्तमान विदित जाहले असेल. तदनंतर येथील वर्तमान पुन्यात नाना एक दोन दिवस जाले आले. हरीपताची व नानाची भेट जाली. हरीपतानी फौजेचे देन्याचे व गवगव्याचे वगैरेचे वर्तमान सर्व नानास सांगितले की लोक दोवर्शाची फडच्या करून मागतात. पुढे रोजमुरे वगैरे याची निशा मागतात. याप्रमाणे लोकाची समजूती पडल्यास लोक चाकरीस हजर आहेत. हे न जाल्यास गवगवा मात्र आहे ये विशई नानाचे व हरीपताचे खलवत जाले. खलवत होऊन नानानी हरीपतासी उतर केले की आम्ही पुरधरास जातो. बापूची व आमची भेट जाली. यावर लोकाचे देन्याची हरयेक तजवीज करून तुमचे कुचाचा निश्चये केला जाईल. नानाही उदईक येथे येणार. श्रुत होये. छ २४ माहे मार राज बुधवार उभयेता कारभान्याचे चितात की राजश्री मारोबादादा फडनीस यास आपनात मेलऊन घ्यावे ते व आपन येक्या विचारे कारभार करावा. त्याचे व आपले अतरयाम येकच. परंतु ज्यानामधे की याचे व कारभान्याचे चित शुध नाही. यामुले कितीक राज्यभाराचे कामास बखेडा पडत जातो यामुले त्यानी व आम्ही येका विचारे असून कारभार करावा. याअर्थी उभयेता कारभान्यानी राजश्री कृष्णराव बलाल यास पुन्यास मोरोबादादाकडे पाठविले. मोरोबादादा सिवराव मार यासी पाच च्यार खिलवत जाले. खिलवताचे भाव येकिन्यात आले की राव मार यानी मोरोबादादास बहुत बोधाच्या गोष्टी सांगितल्या की उभयेता कारभारी व आपन येकत्र होऊन राज्यभार चालवावा. द्वईत न दाखवावे. दुसरे सर्वत्र फौजेची सरदारी आपन करावी. फौज घेऊन आपन मुल(ख) गिरीस निघावे. राजश्री हरीपंत आपले समागमी मात्र राहातील. ज्या प्रमाणे आपन आज्ञा करतील त्या प्रमाणे वर्तणूक करतील. त्याजवरून मोरोबादादानी राव मार यासी उतर केले की आम्ही आपले स्वस्त श्नानसध्या करून

आहो. कोन्हाचे बऱ्या वाईटात किमपि नाही व आमचे चितात द्वईत काडी मात्र नाही. यैसी भवति न भवति येक दोन दिवस जाली. सेवटी मोरोवानी म्हटले की फौज घेऊन सरदारी करावी. त्यास आम्ही आपले स्वाधीनचा कारभार करू. दुसरे श्रीमत दादासाहेबाची समजूती करावी. तिसरे फौजेच्या देन्याचा दगा पचवीस तोसं लक्ष रुपये देणे हे वारावे. या प्रमाणे जाल्यास कबूल करू. त्याजवरून राव मार यांनी उतर केले की दादाचे समजूतीचा प्रकार घडता घडता घडल. प्रस्तुत होत नाही. फौजेचे मात्र देन्याची वाट आपन व कारभारी येक होऊन करावी व सरदारी कबूल करावी याप्रमाणे जावसाल आहे. त्यास हे काम कबूल करावयास थो(डा) बहुत मोरोवा हमवार जाले आहेत. त्यास रावजीनी मोरोवास म्हटले की फौजेची देन्याची वाट कोन्याप्रकारे काहाडावी. त्यावरून मोरोवानी उतरं केले की प्रस्तुत फौजेस पचवीस लक्ष रुपये पाहिजेत. त्यास दाहा लक्ष रुपये याची तजवीज आम्ही करून देऊ व दाहाची तजवीज नानानी करावी. पाच बापूनी द्यावे. या प्रमाणे जाल्यास फौजेचा गवगवा वारल. याप्रमाणे भवति न भवति राव मार याचे विद्यमाणे होते. मग काये निश्च (य) ठरेल तो पाहावा. श्रुत होये. रावजी आज येथे येणार होते. मोरोवाचे बोलन्याचा भाव बापूस सर्व समजावावा. नानास तो सर्व भाव पुन्यास समजाविला त्यास मोरोवानी रावजीस चिठी पाठविली की येकदान दिवस पुन्यास राहाणे त्याजवरून राव मार दोन तीन दिवस पुन्यास राहाणार. राव मार येथे आलियावर मोरोवाचा विचार कारभान्याचे मते काये ठरेल तो ध्यानास आलिया लेखन केले जाईल. विदित होये. ममईहून पूर्वी वकील येणार होता तो रहित जाला होता. येथून करनेलने ममईकरास दाहापाच पत्रे लिहिली की वकील आल्यावाचून आमचे जाणे होत नाही. त्याजवरून कोन्ही वकील येणार म्हणोन वतंमान आहे. श्रुत होये. राजश्री मुघोजी भोसले प्रा सेवगावावर आले. फाल्गुन शुध ३ येस श्रीमताची भेट होणार म्हणोन वतंमान आहे. आनिक मागाहून याचा शोध करून लेखन केले जाईल.

शृत होये. होलकर यानी तुलजापुरास जावयाचा उद्योग केला होता. येक दोन मजल कूच करून गेले होते. उपरांतिक माघारा विठलवाडीवर आले. शृत होये. पुन्याजवलील खेडीपाडी वैरनीमुले हरीपताचे फौजेनी उज्याड केली देखील. पुन्याबाहेर पेठेतील वैरनी हरीपताचे फौजेचे लोक नेतात. विदित होये. राजश्री माहादजी सिंदे जाबगावास आहेत. आनिक दुसरे लग्न केले. पारनेरचे पाटलाची मुल केली. शृत होये. राजश्री भिवराव पानसे सडे मात्र लग्नाकरिता घरास आले. फौज वगैरे सरजाम कोकनप्राती ठेविला शृत होये. राजश्री नाना फडनीस छ मारी दोन घटका दिवस पूर्व येता पुरधरास आले शृत होये. मुधोजी भोसले दाहापध (रा) कोसावर आले. उदईक त्याच्या भेटी होणार. उदई छ २६ सावीस भेट न जाली तर फालगुन सुध ३ त्रियेस भोसल्याच्या भेटी होणार. शृत होये. बहुत काय लिहिणे कृपा लोभ कीजे हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 25.

२६ मोहरम ११९१ हिजरी

६ मार्च १७७७.

पौ छ १२ माहे सफर शनवार सन ११९१ हिजरी.

श्रीशंकर

विनती विज्ञापना. यथील कुशल ता छ २६ माहे मोहरम मुा का सासवड स्वामीचे. कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणोन स्वानंद लेखन आज्ञा करीत असिले पा. विशेष यथील वर्तमान छ २६ माहे मार रोज गुरुवारी प्रहर दिवस पूर्व येता विनतीपत्र छटू मिरधे याचे जोडीसमागमे रवाना केले ते पावोन सविस्तर वर्तमान विदित होईल. तदनंतर यथील वर्तमान ममईकराची जोडी पत्रे श्रीमतास व करनल

वकील यास घेऊन आली. ममईकरानी श्रीमतास लिहिले की करनेल वकील यास निरोप द्यावा. ते गेलियानतर आम्हीही वकील तुम्हाकडे पाठऊन देतो. कोन्हेही प्रकारे आम्हाकडील आपन शंशयेन आनावा. पूर्वीचे तुमचे आमचे करारमदार जे जाले आहेत त्यात अतर पडनार नाही. त्याजवरून करनेल यास रुखसत करावे यैसा निश्चये जाला. तिसरे प्रहरी गडाखाले उभयेता कारभान्यानी डेरा देविला. च्यार घटका दिवस शेष राहाता करनेल वकील व मेघफरसन स्वार होऊन श्रीमताचे डेन्यास गडाखाले कारभान्याचे रुखसतीस गेले. दोन घटका दिवस शेष राहाता उभयेता कारभारी गडाखाले डेन्यास आले, उभयेता कारभारी व करनेल वकील याचा खिलवत च्यार घटका रात्र पावेतो जाला. उपरातिक करनेल वकील व मेघफरसन यास कारभान्यानी रुखसत केले. श्रीमतापासून तो पूर्वीच रुखसत जाले होते. ममईहून जावसाल आलियानतर कारभान्यापासून रुखसत व्हावा येसे ठरले होते. प्रस्तुत ममईकराची पत्रे आली त्याजवरून करनेल वकील यास रुखसत केले. करनेल वकील यास कारभान्यानी च्यार वस्त्रे व येक रकम सिरपेच देऊन रुखसत केले. याच प्रमाणे मेघफरसन यास दिले. सा घटका रात्र पूर्व जाता करनेल रुखसत होऊन आपले डेन्यास गेले. उपरातिक उभयेता कारभारी गडावर गेले. उदईक करनेल वकी (ल) कूच करणार. छमारी करनेल वकील यानी ती कोसाचे कूच करून कोकेडीस मुकामास गेले. कूच दरकूच येज्यमान साहेबाकडे येतात. ममईकरास करनेल वकील यानी लिहिले की आम्ही कूच करून नवाव साहेबाकडे गेलो. श्रीमतानीही ममईकरास पत्रे लिहिली की करनेल वकील यास रुखसत केले, कूच करून गेले. ममईकरास श्रीमतानी दोन डाल्या अगुराच्या पाठविल्या. ममईहून वकील आलियावर लेखन केले जाईल करनेल व

पौ छ १२ माहे सफर शनवार सन ११९१ हिजरी.

कील यासमागमे श्रीमताकडील सेवकराम म्हणोन वकील जातो. वकीलासमागमे कलकतेकरास श्रीमतानी येक हाती वस्त्रे

व काही ज्यवाहेर रकमा दिल्या आहेत. श्रुत होये. मुधोजी भोसलेही लवकरच येणार म्हणोन वर्तमान आहे. आलियानतर लेखन केले जाईल. विदित होये. राजश्री कृष्णरावजी पुन्यांहून येथे येक दो दिवसा येणार विदित होये. पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. बहुत काय लिहिणें हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 26.

२६ मोहरम ११९१ हिजरी

६ मार्च १७७७

पौ छ १२ माहे सफर शनवार सन ११९१ हिजरी.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ सां नमस्कार विनती उपरि. येथील वर्तमान ताा छ २६ मोहरम शुक्रवार माघ वद्य त्रयोदसी पर्यंत मोा सासवड स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणोन स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. करनल इपटैन आजी छ मारी पुरंदरीहून कूच करून हुजूर यावयाचे उदेशें दंरमजल येतात म्हणोन हुजूरांत अर्जी व नवाब विकारुदौला बहादर यांस पत्र व लेखकांचे पत्र वकारपूर्वकास लिहून पिराजी व संताजी खांसगत जोडी सेवेसी छ २५ माहे मार गुरुवारी दोन प्रहरा रवाना केली ते सेवेसी पाऊन वर्तमान श्रुत जाहले असेल. त्यानंतर येक घटका दिवस असतां छ २५ गुरुवारी करनल इपटैन व मेघफरसन व मुनसी उभयतांचे श्रीमंत पंतप्रधानाचे डेन्यास गडाखाले उभा केला होता ते स्थलीं गेले. तेच समई बालाजी जनार्दन फडनीस गडाहून उतरून डेन्यास आले. त्याउपरि एक घटका रात्रीस राो सखारामपंतबापू गडाहून डेन्यास आले. दोन घटका रात्रपर्यंत गडाखाले डेन्यास नाना फडनीसांचे लग्नाच्या व अन्यत्र गोष्टी सांगत बसले होते. त्यानंतर खिलवतेचे डेन्यांत जाऊन दोन घटका येकांत केला. पुन्हां डेन्यांत आले. पूर्वी श्रीमंताकडील रुखसत व जवाहर व वस्त्रे करनलास दिली होती. उभयतां कारभाऱ्यांकडील वस्त्र देणें बाकी

होते याकरितां नानां व वापूकडील वस्त्रे करनल व मेघफरसन व मुनसीस दिल्ली.

करनल इपटेन		वापू नाना		मेघफरसन
वापू नाना				
८	८	महमूदी थाने	६ ६	महमूदी थाने
१	१	किमखाव	१ १	किमखाव
१	१	शालजोडी	१ १	शालजोडी
१	१	सिरपेच मुरसा	१ १	सिरपेच
११	११			

याचप्रमाणे येक खोन वापूकडील व एक खोन नानाकडील सदरहू प्रमाणे उभयतांस वस्त्र व जवाहर व उभयता मुनसीस पैठणी सेला व मुडासी व येके येक महमूदी देऊन रुखसत केलें. करनल इपटेन पांच घटका रात्रीनंतर डेन्याहून स्वार होऊन आपले डेन्यास गेला. मार्गी जातां भिवडीसमीप करनलाचे डेरे होते. तो मार्ग सोडून रुद्रमाळा-समीपचा जेजोरीचा रस्ता धरून दोन कोस वाट चुकोन गेले. पुन्हां आडमार्गाने वाटेचा शोध करून आपले डेन्यास आले. राी वापू व नाना करनल गेल्यानंतर दोन घटका डेन्यांत वसून उपरांतिक गडावर गेलेजी छ २६ माहे मार शुक्रवारीं करनल इपटेन यानीं पुरंदरा-पासून पांच कोसी कूच करून गेले. श्रीकृपे करून

पो १२ माहे सफर शनवार चेतुरदशी सन ११९१ हिजरी. पु॥ श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी

दरकूच सत्वरच हुजूर येतील. राी वालाजी जनार्दन फडनीस करनलाचे निरोपाकरितां पुण्याहून सत्वर आले. मोरोबा फडनीसाचे समजाविसीचा निश्चय पुरता जाहला नांही. राी कृष्णराव बलाळ पुण्यांतच आहेत. शोध घेऊन तहकीक लिहून पाठवितो.

सिपाही लोकांचा हगामा हरीपंतावर बहुत आहे. गवताचे निमित्तानें सोमवार मंगळवार पेंठ लुटली. हें वर्तमान पूर्वी लिहिलें होतें. त्यास लोकांस रोजमरा पावत नाहीं. याकरितां मनस्वी जाहले आहेत. हुकुमांत नाहींत. सेवेसी श्रुत होय. बहुत काय लिहिणें हे विनंती.

A. R. No. 27.

३० मोहरम ११९१ हिजरी

१० मार्च १७७७.

पौ छ १७ सफर सन ११९१ हिजरी गुरवार साइंकाळी
श्रीनिवास

पोष्ये हबतराव गोपाळ साा नमस्कार विनंती उपरि येथील वर्तमान ताा छ ३० मोहरम फालगुण शुध २ मंगळवारपर्यंत मे॥सासवड स्वामीचे कृपे करून क्षेम जाणोन स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. पूर्वी करनल इपटैन इंग्रेज याचे कूचाचें वर्तमान व इतर अखबारेसहित छ २५ माहे मारी खांसगत जोडी व छ २६ रोज शुक्रवारीं छटूचे विद्यमानें हुजूरांत व वकारपूर्वकांस व स्वामीस अर्जीसहित पत्रें पाठविली तें पाऊन सविस्तारें वर्तमान कळलें असल. त्या उपरि इकडील नवल विशेष वृत पृथकपत्रीं हुजूरांत व नवाब विकारुदौला बहादर व स्वामीस विनंती लिहिली आहे त्यावरून सेवेसी श्रुत होईल. हुजूरांत व वकारपूर्वकास फारसीपत्र लिहिले आहे त्यात न्यून असल्यां स्वामीनी पूर्ती करावी. मुख्यार्थ राजश्री सखारामपंतबापू कैलासवासी नीलकंठराव आबा पुरंदरे यांचे स्त्रीनें बहिणीची कन्या दत्त घेतली तिचा संबंध रो भीमराव पानसे यांचे बंधू जयवंतराव पानसे यांचे पुत्रासी जाहला आनि द्वितीया मंगळवारी लग्न केलं. या लग्नाचे साहित्यास व्याही मुख्य सखारामपंत याजकरितां माघ वद्य १४ शनिवार छ २७ मोहरमी सिवरात्रीस श्रीवटेस्वरासमीप येऊन उतरले व काल सोमवारीं गांवात आपले हवेलीस येऊन राहिले. लग्नाचे

उत्सहानंतर गडास जातील. रो रघोजी भोंसले सेनासाहब सुभा काली छ २९ माहे मारीं सासवडासमीप येऊन उतरले. आजी वापू व नानाची भेट जाहली. येथेच कूच करून कोडितासमीप करहातीरीं जाऊन उतरले. श्रीमंताचे भेटीचा व गडास जाऊन भोजनाचा आजीच नेम होता त्यास मातोश्री गंगावाई अस्पर्श जाहली. श्रीमंत प्रधान वाईवितरिक्त गडाखालें येऊन प्रहर दहा घटका स्वस्थ राहतील किंवा न राहतील हा भरवसा नाहीं. याकरितां आजीच्या भेटी राहिल्या. या उपरि बहुशा छ ३ सफर शुक्रवारीं किंवा येक दिवस न्यून अधिक भेटी होतील. सेवेसी श्रुत होय. बहुत काय लिहिणें हे विनती.

श्रीनिवास

पु॥. अखवार छ ३० मोहरम विनतीजे. रो सखारामपंत वापूचे मर्ते रघुनाथरावदादास समजाऊन आणांवें व हरीपंताकडून रुपयाचे सरवराईचें काम होत नाहीं याकरितां व मोरोपंतासी, स्नेह करावा म्हणून फौजेचे सरदारीचें काम मोरोवादादास सांगांवें हा निश्चय आहे. त्याप्रमाणें रो कृष्णराव बलाळ मोरोवाचे समजाविसीकरितां पुण्यास गेले होते त्यास मोरोपंतानी रघुनाथरावदादास आणांवें हा मुख्य पैगाम घालून परस्परें कोणे रीतीनें चालांवें व कामकाज व सलाह मसलतींत त्रिवर्गाचा येकोपा असावा व आणखीं कितेक मतलबाचे मुदे घातले आहेत. याकरितां राजश्री कृष्णराव बलाळ व गोपाळ नाईक तांबेकर उभयतां पुन्हां पुरंदरास आले आहेत. निश्चय कोणता होईल तो सेवेसी विनती लिहीन. सारांश राजश्री वापूचे मर्जीचे डीलाप्रमाणें आजीपर्यंत कारभार जाहला व पुढेहीं यांचेच सूत्रानें बलवट चालणार. काही येक नवल विशेष वर्तमान रो भीमराव पानसे यांनीं आजीच सेवकास सांगितलें ते. माघाहून खासगत जोडीसमागमे लिहून पाठवीन हे विनती.

पा० छ १७ सफर सन ११९१ हिजरी गुरूवार साइंकाळी

A. R. No. 28.१ सफर ११९१ हिजरी

११ मार्च १७७७.

पाँ छ १७ सफर सन ११९१ हिजरी गुरुवार साइंकाळी.

श्रीनिवास

अखबार पुरंदर अज इ। छ २७ मोहरम लगायत छ ३० माहे मार सन ११९० हिजरी मंगळवार फालगुण शुध. करनल इपटैण छ २६ माहे मारीं स्वार होऊन हुजूर जावयाचे उदेशें कूच करून गेले हें वर्तमान पूर्वील पत्रावरून श्रुत जाहलें असल.

कैलासवासी नीलकंठराव पुरंदरे यांचे दत्त गृहीत कन्येचा विवाह भीमराव पानसे यांचे बंधू जयवंतराव पानसे यांचे पुत्रासीं जाहला. पुरंदरे मार यांचे सरदारीचें व घरचें काम रो सखारामपंतबापूचे विद्यमानचें याकरितां छ २७ माहे मारीं गडाहून उतरोन वटेश्वरासमीप येऊन उतरले. छ २८ रोजी देवासमीप राहिले. छ २९ सोमवारीं सासवडीं आपले हवेलीस येऊन उतरले. लग्नाचे समाप्तीनंतर पुन्हां गडास जाणार. राजश्री भीमराव पानसे लग्नाकरितां येणार म्हणोन पूर्वील पत्रीं लिहिलें होते. त्यास कल्याणीसमीप फौज ठेऊन राजश्री पानसे मार छ २७ रोजीं सानोरीस आले. गडास श्रीमंतांचे व कारभान्यांचे भेटीस गेले होते. सांप्रत मंडलीसहित लग्नाकरितां सासवडास आले आहेत.

राजश्री कृष्णराव बलाळ व गोपाळ नाईक तांबेकर छ २९ माहे मार सोमवारीं पुण्याहून गडासमीप येऊन उतरले. मोरो बाबूराव फडनीस यांजकडील मार पृथक पुर्वणींत लिहिला आहे.

राजश्री हरीपंत फडके यांजकडील सरदारी काहडून मोरोबादादा फडनीसास सांगावी हा निश्चय व वर्तमान प्रसिध्द जाहलें आहे. याकरितां हरीपंत उदासीन व लोक बहुत बेमुरवत जाहले आहेत. सिबंदीचा

हंगामा फार आहे. रोजमऱ्याकरितां तिथे सिलेदार मुसलमान राी सदासिवपंत करमरकर गुमास्ते फडनीस हरीपंताचे तैनातीस होते त्यांसी उतर प्रत्योतर करितां सदासिवपंतांनीं सख्त उतर केलें, यास्तव सिलेदारांनीं तलवारेनें सदासिवपंतास जखमी केलें. चार घटका जिवंत होता. त्या उपरि समाप्त जाहला. सदासिवपंतासमागमे येक दोघें कारकून जखमी जाहले म्हणोन यैकिलें. तिघें सिपाही यापैकीं दोघांस जिवें मारलें व येकास धरलें किंवा लपला आहे म्हणोन पुण्याहून कालाच २९ म्हणजे तिसावें तारखेचे रात्रीस गडास वर्तमान आलें. सिपाही लोकांचा दंगा फार आहे.

छ २९ माहे मारीं रघोजी भोंसले व दिवाकरपंत दिवाण नि।। भोंसले दोन हजार स्वारांसीं सासवडासमीप येऊन उतरले. छ ३० मंगळवारीं उभयतां कारभारी व श्रीमंतांचे भेटीचा निश्चय होता त्याप्रमाणें छ ३० मंगळवारीं गडाखालें डेरा उभा करून सतरांवे घटकेस श्रीमंतानी खाले उतरांवे हा निश्चय जाहला. राी सखारामपंतवापूस लग्नाची गडवडी होती याकरितां प्राथ.कालीच स्नानसंध्या करून भोंसल्याचे लष्करासमीप गेले. रघोजी भोंसले व देवाजीपंत पुढें इस्तकवाल येऊन भेटले. बालाजी जनार्दन फडनीस इस्तकवाल येतील. श्रीमंतांचे भेटीस जावें, आपण लग्नाकरितां जातो याप्रमाणें बोलून माधारा आपले घरास गेले. त्यानंतर राी नाना फडनीस बालाजी जनार्दन पुरंदरे यांचे घरास आहेराकरितां आले. वापूची व त्यांची भेट ते स्थलीं होऊन येकांतीं बोलणें जाहलें. मातोश्री गंगावाई रजस्वला, याकरितां श्रीमंतांचें येणे गडाखालें होत नाहीं. भोंसल्याच्या भेटी राहिल्या. हा निश्चय करून बालाजी जनार्दन भेटीस गेले. सांप्रदायाप्रमाणें भोंसल्यांची व नाना फडनीसाची भेट जाहली. त्याउपरि फडनीस गडास गेले व रघोजी भोंसले कूच करून कोडीत कऱ्हातीरीं जाऊन उतरले.

रामचंद्र गणेश व बाजीपंत व विसाजीपंत वगैरे मिरजेसमीप होते. पनाळेवाले येसाजी सिद्याची फौज बडगांवी होती. त्यास रामचंद्र गणेश

यांनी दोन तीन कोसी कूच करून गेले म्हणोन वर्तमान आले. परंतु येसाजी. सिंदा रामचंद्र गणेशावर गालब आहे व रामचंद्रपंत बहुत हुशयारीने व खबरदारीने राहात आहेत.

परशरामपंत मिरजकर व कृष्णराव पानसे मुनहलीसमीप आहेत. महमदअली कुमनदान हुबलीसमीप सोळा सतरा हजार फौजेनसीं आहे व खंदक व बातेच्या लष्कराचे गिर्दनवाह बांधल्या म्हणोन खबर आली आहे.

रो हरीपंत फडके यांजवर सरदारी कायम न रहावयाची मसलत करारांत आली व याउपरि पंत मारनुलेकडून सरदारीचे कामाची संबरवाई घडून येणे बहुत दुस्तर आहे. बहुतकरून मोरो बाबूराव ठरतील. त्यानंतर सिलेदारांची समजावीस होऊन कदाचित् चैत्र वैशाखमासीं श्रीमंतांकडील सरदार व फौज कूच करून गेले तर कृष्णातीरपर्यंत जतील. कृष्णापार जावयाची शकल दिसत नाही. या उपरि जें वर्तमान घडेल तें लिहून पाठवीन हे विनंती.

पा छ १७ सफर सन ११९१ हिजरी गुरुवार साइंकाळी मयेदारोगा

श्रीनिवास

पोष्ये हंबतराव गोपाळ सा नमस्कार विनंती उपरि. येथील वर्तमान ता छ १ सफर फालगुण शुध त्रितिया बुधवारपर्यंत वास्तव्य. सासवड जाणोन स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष रघोजी भोंसले पुरंदरासमीप आले व उभयतां कारभार्यांची भेट जाहली व मातोश्री गंगाबाई रजस्वला, याकरितां श्रीमंताची भेट मक्कफ जाहली इत्यादिक वर्तमान लिहून जोगू व सेरी जासूद यांस छ १ किवा छ २ सफर फालगुण शुध त्रितिया बुधवारीं सेवेसी रवाना केले ते पावले असतील. त्यानंतर रो कृष्णरावजीची भेट जाहली. रावजीनीं गोष्ट सांगितली कीं सरदारी विन्हा हरीपंत दुसरा कोण करणार आहे. हरीपंतच सरदारी करतील. मोरो बाबूराव यांचे सम-

जाविसीचा निश्चय सांप्रत राजश्री बापू गडास गेल्यानंतर होईल म्हणोन रावजीचे मुखे येकिले. राजकी वर्तमान पूर्वील पत्रीं तपसीलवार लिहिलें आहे. सांप्रत विशेष येकिले कीं राो हरीपंत फडके यांनीं पुण्याहून दीड कोस घोरपडीवर होते तेथोन दोन कोस कूच करून तीन कोस खडीमांजरीवर मुकाम केला. थेऊरास जाणार. सारांश कूच करावे म्हणोन केलें. भीमापार जाहल्यानंतर हरीपंत फौजेस घेऊन येतील हा निश्चय होईल. राो रघोजी भोंसले सेनासाहब सुभा यांस मेजमानी मो रुपये ५००० पांच हजार गडाहून आजी नक्त येत्या पाठवून दिधल्या. सेवेसी श्रुत होय. बहुत काय लिहिणे हे विनती. पूर्वील पत्रीं सेवकानें राो भीमराव पानसे यांचे जुवानी वर्तमानाची पुर्वणी लिहिली हे सत्य असे हे विनंती.

श्रीनिवास

पु॥ श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनतीजे. छट्ठ मिरध्या-कडील जोडी रवाना करितों म्हणोन मिरधे मारव कृष्णराजी देवाजीनी सांगोन पाठविलें त्यावरून कागद लिहून सिध केले त्या उपरि त्यांनीं जोडी रवाना करणें मवकूफ केली यास्तव विलंब लागला व खासगत जोडी जोगू व सटवाजी दोघें जासूद सेवेसी विनतीपत्रासहित रवाना केले. इकडील विशेष वर्तमान माघाहून लिहून पाठवीन म्हणोन पूर्वील पत्रांत लिहिलें होतें त्यास प्रस्तुत जोडी स्वामीसमीप पावणार याकरितां विनती लिहितों. राजश्री भीमराव आवा पानसे सखारामपंताचे बहुतच येकयतें. आवाचे मुखें वर्तमान येकिलें कीं हरीपंत फडके यांनीं सखारामपंताचे वरखिलाफमर्जी वर्तणूक बहुत केली व फौजेंत लोकांच्या बोल्या चितास येतील त्या प्रमाणें केल्या व सेवटीं लोकांचा गवगवा आजीपर्यंत पडला याकरितां बापूनीं हरीपंताचे विपई वंषम्य भाव चितांत आणिला व मोरो दावूराव यांसीं व हरीपंतासीं येकयता नव्हती याकरितां मोरोपंतासीं इनेह बापूनीं केला व हरीपंताकडे मदारुलमाहामीं व फौजेची यक्षितयारी नसावी. सरदार दुसरा करावा, हे तजवीज करून मोरोपंताचे येकयतेचें राजकारण करित आहेत व

बापूचे चितापासून रघुनाथरावदादाची यैक्यता कराव. हरीपंत दादाचे स्नेहाविषई नेषजन आहेत याकरितां मोरोबासीं यैक्यता करून दादाचा स्नेह करावा हे मुख्य मानस बापूचें आहे. या प्रकारचें वर्तमान बहुत रहस्याचें यैकिलें तें सेवेसी विनती लिहिली असे. यजमानाचे सेवेसी वं वकारपूर्वकास हेच पुर्वणी वाचून याचा खुलासा व अर्थ विनती करावा. फारसी पत्रांत हा मार लिहिला नाहीं. दुसरा प्रकार मोरोबादादा फौजेची सरदारी कबूल करून यावर्षीं मोंहिमेस जात नांहीत याप्रमाणें मोरोपंताकडील साफ उतर जाहलें. दुसरा कोण ठरतो हें पाहांवें हाहीं मार आबानीं सांगितला. सेवेसी श्रुत होय. वकारपूर्वकाकडून गोष्ट बोलण्यांत येत असल्यां युक्तीनें त्यांस विनती करावी कीं सेवकाचं नांव व भीमरायाचें नांव जिवाजीपंत अथवा दुसरे कोण्हासमीपहीं उचार न करावा हे विनती .

पौ छ १७ सफर सन ११९१ हिजरी गुरुवार साईंकाळी .

श्रीनिवास

विनती जे पुण्याकडील पुन्हं वर्तमान यैकिले कीं सदासिवपंत करमरकर गुमास्ते फडनीस यांस ज्या लोकानी मारलें त्यापैकी दोघाचे सिरछेद केले व दोघांचे हात तोडले. सेवेसी श्रुत होय हे विनती .

पौ छ १७ सफर सन ११९१ हिजरी गुरुवार साईंकाळी .

A. R. No. 29.

२ सफर ११९१ हिजरी

१२ मार्च १७७७

पौ छ १७ सफर सन ११९१ हिजरी गुरुवार साईंकाळी मयेजोडी दारोगा .

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना. यथील कुशल ता॥ छ २ माहे सफर मु॥ क॥ सासवड स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणोन

स्वानंद लेखन आज्ञा करीत असिले पा। विशेष, यथील वर्तमान छ २६ माहे मोहरम रोज शुक्रवारी विनतीपत्र च्यार घटका दिवस शेष राहाता कर्नेल वकील फिरगी येथून कूच करून गेल्याचे वगैरे वर्तमान लेखन करून सेवेसी छटू मिरवे याजकडील जोडी रवाना केली ते पावोन सविस्तर वर्तमान विदित जाहाले असेल. तदनंतर यथील वर्तमान राजश्री रघोजी भोसले मोरेस्वरास जेजुरी पलीकडे साहा कोस आले म्हणोन वर्तमान आले. विदित होये. छ २७ माहे मोहरम रोज शनवार उदईक वापू सिवरात्रेस वटेस्वरास येणार व दुसरे आवा पुरधरे याचे सालीची कन्या राजश्री भिवराव पानसे याचे पुत्रास दिल्ली. लग्न माहे भारी सुध २ येचे आहे. लग्न समारंभ करून उपरातिक वापू गडास जाणार. राजश्री येसाजी सिंदे पनाल प्राती आहे त्याजपासी पाच च्यार हजार फौज आहे. त्याचे शहावर राजश्री रामचद्र गनेश आहेत. रामचद्र गनेश याजपासी फौज थोडकी म्हणोन येथून दोन तीन हजार फौज त्याजकडे पाठविणार. येसाजी सिद्यानी त्या प्राती बहुतच उपद्रव माडला आहे. या अर्थी फौज आनिख पाठविणार पाठविल्यावर लेखन केले जाईल. शूत होये. हरीपताचे लस्करचे वर्तमान येथे आले की तमाम लाहान मोठे सरदार पाटनकर व घोरफडे व निवालकर वगैरे मिलून हरीपताचे डेन्यास गेले. हरीपतासी जावसाल केला की पुन्याजवल कोठवर वसावे. वैन वगैरे मिलत नाही. सरकारातून पैका मिलत नाही. तुम्ही तो गोड बोलून आजची उद्यावर करिता. नाहीतो आम्हास आज्ञा द्यावी. दुसरे, आमचे देन्याचे फडचे करून द्यावे याप्रमाणे सरदार व सिलेदार वगैरे यानी जावसाल केला त्याजवरून हरीपतानी उतर केले की काही तुम्हाविशई धन्यासी जावसाल करीत नाही पैसा प्रकार नाही. तुम्ही व आम्ही कूच करून धन्याकडे जाऊ उभयेता कारभान्यास समजाऊन सागून बदोवस्त करून घेऊ. प्रस्तुत स्वारी करणाटक प्रातची आहे पैसी भवति न भवति हरीपतासी व सरदार वगैरे यासी जाली. त्याजवरून हरीपंत कूच करून येथे कारभान्याजवल येणार. कारभान्याजवल येऊन जावसाल करून उपरातिक कूच करून सिधटेकापावेतो जावे पैसी वंदता आहे.

मग येविशई काये निश्चये ठैरल तो सेवेसी लेखन केले जाईल. परतु हरीपतांचे येथे येणे व. कूच होणे हे दीर्घसूत्री आहे. दुसरे भोसलेही येका दो दिवसा येथे येणार येसे आहे. श्रुत होये. छ २८ माहे मोहरम रोज रविवार दीड प्रहर दिवस येतां सिवरात्र म्हणोन राजश्री बापू बटेस्वरास आले. रात्रौ तेथेच राहिले. दुसरे दिवसी भोज्यन करून सासवडास आले. माधवराव. निलकंठ याचे वाड्यात जाऊन देव-देवक बसविले. उदईक भीवराव पानशाचे यथील लग्न येणार. राजश्री बापू पाच च्यार दिवस लग्नप्रसगास राहिलें. लग्नप्रसग जालिया उपरातिक गडास जाणार. श्रुत होये. होलकराकडील पेशकसी बा दाहा लक्ष रुपये द्यावे येसा करार ठैरला. येवज हरीपताकडे देविला आहे. त्यापैकी दो ती लक्षाची निशापत्री जाली आहे. श्रुत होये. छ २९ माहे मोहरम रोज सोमवार राजश्री रघोजी भोसले सासवडास दाखल जाले. समागमे फौज दोन अडीच हजार आहे. देवाजीपंत चोरघोडेही समागमेच आहेत. उदईक कूच करून गडाखाले भिवडी व कोडीत या मैदानीत राहाणार. श्रुत होये. च्यार सा घटका दिवस शेष राहाता राजश्री कृष्णराव बलाल पुन्याहून पुरदरास आले. आपले डेन्यास न जाता तैसेच गडावर नानाचेभेटीस गेले. नानाचा व राव मार याचा खिलवत दोन तीन घटका रात्रपूर्व पावेतो जाला. उपरातिक राव मार आपले डेन्यास आले. श्रुत होये. सध्याकाली राजश्री भीवराव पानसे याचे लग्न सासवडास आले. वराचे श्रीमतपूज्यनास गावातून बापू व बज्याबा वगैरे गेले होते. श्रीमतपूज्यन जालिया बापू आपले घरास आले. बज्याबा वरास व भीवरावजीस समारंभे करून जानवशास प्रहररात्रपूर्व जाता घेऊन आले. उदईक लग्न मंगलवारी सुध द्वितीयेस चवदावे घटकेस दिवसा आहे. श्रुत होये. राजश्री वालाराव सिद्याकडील यासी कारभारी जाबसाल करितात की होलकरानी पेशकसी वा दाहा लक्ष रुपये दिले. त्याप्रमाणे प्रस्तुत तुम्ही दाहा लक्ष रुपये द्यावे. अद्याप निश्चयात आले नाही. सिदे आलियावर निश्चये काये होणे तो होईल. श्रुत होये. राजश्री हरीपताजवल सदासिदपंत करमरकर फौजेचे फडनीसीचे कामावर होते. त्यास कुदवी साहेबाचे पुत्राकडील

पाच च्यार बारगीर रोजमुरा मागावयास सदासिवपंत फडनीस याजकडे गेले. ते बारगीर रोजमुरा मागू लागले. बारगीर मुसलमान होते. सदासिवपंत त्यासी धड जावसाल करीनात. काही बारगीरास न्यून्यपूर्ण बोलले त्याजवरून त्या बारगीरानी सदासिवपतास कटारीने जेवच मारले. लस्करात येक गुल जाला ते बारगीरही तेथेच हरीपताचे लोकानी जिवे मारिले. सिवदीचा गवगवा हरीपतावर बहुत आहे. हरीपताचे कूच होत नाही. शूत होये. छ १ माहे सफर राज मंगलवार राजश्री भीवराव याचे पुत्राचे लग्न चवदा घटका दिवसात लागले. प्राथ. काली च्यार घटका दिवस येता वापू रघोजी भोसले याचे भेटीस गेले होते. भेटेउ घेऊन वापू घरास आले. दीड प्रहर दिवस येता नाना गडाहून भोसल्याचे भेटीस आले. भेट घेऊन भिवराव याचे येथे लग्नास आले. लग्न लाऊन मागती नाना गडास गेले. भोसले मार यानी सासवडाहून कूच करून कोडीतावर मुकामास गेले. श्रीमताची व भोसल्याची भेट येका दो दिवसा होणार. शूत होये. राजश्री कृष्णरावजी गडाहून वापूचे भेटीस सासवडास आले होते. वापू निलकंठ माहादेव याचे वाड्यात लग्नात होते. वापूचा व राव मार याचा सध्याकाल पावेतो खिलवत जाला उपरांतिक रावजी गडाखाले आपले डेन्या

(अपूर्ण)

A. R. No. 30.

१६ सफर ११९१ हिजरी

२६ मार्च १७७७

अखवार अज इ॥ छ ९ सफर लगा (का. फा.) सन ११९१ हिजरी

रो हरी बलाळ फडके यांस श्रीमंत पंतप्रधाना (का. फा.) जाहली जे होळकरा बाा रुपये दाहा लक्ष फौजेस रो (का. फा.) ऊन कूच दर कूच जाणें त्याजवरून पंत मार यानी लोकास रोजमन्याचा पैवज देऊन कच करून भीमातीर सिधटेंकास गेले. आजी छ मारी

सिधटेकीहून कूच करून पंढरपुरापर्यंत जाणार म्हणोन वर्तमान यैकिलें. कृष्णराव बळवंत अद्यापीं पुणें व सासवडीं आहेत. त्यांचे जावयाचा निश्चय नाहीं. रोज दिवाकर पुरुषोत्तम नि॥ रघोजी भोंसले हरीपंताचे भेटीस छ ९ माहे मारीं गेले होते. छ १० रोजीं हरीपंतानीं ज्याफत करून वस्त्रें देऊन रुखसत केलें. पुन्हां पुरंदरासमीप सैन्यास आले.

छ १२ सफरीं रघोजी भोंसले व दिवाकर पुरुषोत्तम गडावर श्रीमंताचे दर्शनास गेले होते. श्रीमंतांनी भोजनांचें आतिथ्य केलें. बापू व नाना व भोंसले व दिवाकरपंतांसी दोन घटका येकांत जाहला. त्याउपरि भोंसले निरोप घेऊन डेन्यास आले. छ १५ माहे मारीं रघोजी भोंसले व मुतसदीमंडली तमाम (का. फा.) स श्रीमंताचे सूचनेप्रमाणें भोजनास गेले होते. भोज (का. फा.) जी जनार्दन फडनीस व बाबूराव वकील व दिवाकर (का. फा.) टका येकांती बसले होते. गंगथडीस घांसद (का. फा.) आज्ञा द्यावी म्हणोन भोंसले. . . . . कोल्हापूर प्रांती जावें याप्रमाणें (का. फा.) स आहे. सिंदे मारपेडगांवास येणार होते. तुकोजी होळकर पुण्यांत आहेत.

परशरामपंत व कृष्णराव पानसे मुरंबासमी (का. फा.) मद अली कुमनदान हुबलीसमीप आहे. पर्जन्य का (का. फा.) मार्गप्रतीक्षा हैदरनायकांस व परशरामपंतास आहे. मृग प्रवेशानंतर परशरामभाऊस कुमक न गेलियां कृष्णापार राहात नाहींत व हैदरनाईक शानूर प्रांती येणार. याउपरि जें नवल विशेष वर्तमान होईल तें लिहून पाठवीन हे विनती.

पौ छ २९ माहे सफर मंगलवार सन ११९१ हिजरी, अडीच प्रहर.

श्रीनिवास

पोष्यं हैबतराव गोपाळ सां॥ नमस्कार विनती उपरि येथील वर्तमान ता छ १६ सफर फालगुण वद्य त्रितीया बुधवारपर्यंत मा

सासवड स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणोन स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष पूर्वी छ ९ माहे मारीं विनतीपत्र हुजूरचे अर्जीचेसहित पाठविलें तें पाऊन वर्तमान श्रुत जाहलें असेल. त्याउपरि इकडील ताजें वर्तमान पृथक पत्रीं लिहिलें आहे त्यावरून विदित होईल. रो हरीपंत फडके यांचे जाण्या (का. फा.) बहुत उत्पन्न जाहला होता. परंतु मोरो बाबूराव फडनीस यांनी मोहिमेस जाणें अंगीकार केला नाहीं व हैदरनायकाचे पारपत्य व त्याजवर दाव फौज गेल्या वितरित्क पडत नाहीं व रो जिवाजी रघुनाथ यांचीं पत्रें वरचेवर आली की हरीपंताची खानगी सत्वर करावी याविषई हुजूरची आज्ञा आहे त्याजवरून येथील कारभान्यांचे सूचनेनुरूप रो हरीपंतानीं थेंऊरचे मुकामीहून कूच करून मजल दरमजल सिधटेक भीमातीरास गेले. तेथोन पंढरपुरास जाणार. प्रस्तुत हरीपंत स्वतंत्र जाहले आहेत. श्रीकृपेकरून फौज फेरोजीसीं येकर होतील येंसं वाटतें. अमलांत येईल तें सत्य. हुजूरचा इनायतनामा अंताजी भगवंत याचें कर्ज गोंदीचे पाटलावर आहे. त्याचा रोखा व करारमदार जाहला असतां पाटील रुपये देत नाहींत याकरितां येथील मदारुलमहामास सागोन पाटलास ताकीद करून रुपये देववावे म्हणोन आला होता. त्याप्रमाणें रो कृष्णरावजी व उभयतां कारभान्यांस वर्तमान सांगितलें व रो जिवाजीपंतानी रावजीस सविस्तारें लिहिलें होतें. याचें उतर येशवंत गंगाधर नि॥ होळकर यांचे सांगितल्याप्रमाणें वापूनीं केलें कीं आसल रुपये पांच सातसैं बाकी राहिली आहे. साल गु॥ जवरदस्ती करून पाटलांपासून कबुलीयत लिहून घेतली आहे तरी बाजवी मनास आणून फंसला करावा. बाजवीचे रुयीनें जे रुपये निघतील ते गांवकरास ताकीद करून देऊं. याच अन्वयानें कारभान्यांनी हुजूर अर्जी पाठविली आहे. पुन्हां हुजूरची आज्ञा येईल त्याप्रमाणें अमलांत आणतील. दुसरा हे (का. फा.) जूरचा निर्णय वगैरे माहाल जागीर मुबारजुलमुलुक बहादर येथील चौथ व सरदेशमुखी व बावती व साहोत्रा माफ करून माफीची सनद श्रीमंत पंतप्रधानांची पाठवावी. माफ करण्यांत बहुत नुकसानी जाणून न करतील तरी ममता करून

पाठवावा . त्यांप्रमाणें रुपये सरकारातून देऊं या . माराचा व कृष्णराव बलाळ यांस इनायतनामा सादर जाहला त्याची नकल व मुबारजुल-मुलुक बहादरांनीं आपलें पत्र सेवकास छ २८ मोहरमचें पाठविलें तें आजी छ १६ माहे मारीं रो गोविंदराव भगवंत नि॥ कृष्णराव बलाळ यांनीं पावतें केलें त्यास रो कृष्णरावजी बारामतीस गेले आहेत . रो बाबूजी नाईक यांचे प्रकृतीस स्वस्थता जाहली . रावजी सत्वर येतील . सेवक उदईक गडास जाऊन बापू व नानास वर्तमान सांगोन कृष्णरायांचे इनायतनाम्याचा मार श्रुत करितों . श्रीकृपे-करून रावजी आल्यानंतर कार्य होईल . सांप्रत हुजूरीत व मकार-पूर्वकास अर्जी व पत्र पाठविलें तें वाचून .

(अपूर्ण)

A. R. No. 31.

(पो . ता .) ४ रबिलाखर ११९१ हिजरी
१२ मे १७७७

पौ छ ४ रबिलाखर सन ११९१ हिजरी सोमवार येक घटिका रात्रीस .

श्रीनिवास

पु॥ श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी, विनतीजे, मौजे मदनूर वगैरे पाा कौलास जागीर सेवकाची, येथील च्याहारूम विषई तकयुद फार आहे, व स्वामींनी हुजूरांत सेवकाचे विषईचा मार अर्ज केला, व बहुता दिवसाची बाकी राहिली म्हणोन आज्ञा केली, त्यास स्वामींनीं येकदां मजला सांगितलें होतें कीं च्याहारूमचा तकाजा आहे . माफ करून घेणें . परंतु ते समई प्रधान होते, याकरितां उपेक्षा जाहली . सांप्रतचा प्रकार तर मदनूर वगैरे गांवचा रुपया तनख्या-प्रमाणें समग्र येतो . त्याजवर प्रपंचे चालतो . निळें वगैरे गांवा-पासून गतवर्षीं तेरासे रुपये आले . सालहालीं काय वसूल येईल तो आखर सांली कळे . श्रीमंताकडून स्वामींनीं पैठण परगण्यात

गांव देविला आहे. . तथील पांच सातसें रुपये गत वर्षी आले. त्यापैकीं दोन तीनसे रुपये खर्चून जरूरी दिखाऊ एकदोन वस्त केली, व वरकड रुपये सासवडीच खर्च जाहले. सांप्रत तरी त्रिवर्ग चिरंजीव व भाचा व जामात व कन्या व स्त्री व शालक व वैदिक ब्राह्मण व पाकाचा व उदकाचा ब्राह्मण इतका समुदाय पंक्तीस भोजनाचा. यावितरिवत ती॥ आनंदरावजीचा पुत्र व मुकुंदराव येशवंत वीडकर रोजगाराचे तलाशास आले ते येथेंच आहेत, याविरहित शूद्र मनुष्ये येणेप्रमाणे आहेत. तीर्थरूप राजश्री नानास्वामी माघमासी खेडास गेले. कनिष्ठबंधु सहकुटुंब खेडीं व मध्यम बंधु सहकुटुंब मदनूरीं येणेप्रमाणें तीन स्थलीं खर्च आहे. सौ॥ वती मातोश्री व चिरंजीव रघोतमरावदादाची स्त्रीस आणविले आहे. ते येणार. जगत्कुटुंबी श्री स्वामी तो सर्वांचा निर्वाह करितो, परंतु बाह्यात्कारें यजमानाचे परवरसेवर अन्नवस्त्राचा निर्वाह होतो. मदनूर वगैरे गांवची च्याहारूम माफ व्हावी याविषई स्वामीनीं अर्ज केला व मी अर्जी व येक खुष्क फर्द मोहरी सेवेसी पाठविला आहे. तो पावला असेल. हे उपाय मात्र आहेत, कृपा करणें यत्तियार यजमानसाहवाचा. मनसव असल व इजाफा पांचसदी आहे. त्या हिशोबीं कांही तलवहीं वाकी निघते. त्या यैवजांत च्याहारूम इनायत व्हावी किंवा कृपा करून माफ करावी. स्वामीचा यत्न न चाले व यजमानाची मर्जी नसल्यास सर्वस्वें जागीर व मीं आपले शरीरें करून यजमानाचा आहे. जे आज्ञा करतील ते सर्वस्वें मान्य व च्याहारूम किंवा दरोवस्त जागीर मागतल्यास संतोपासच कारण. ज्याचें देणें त्यानें नेल्यास खेद किमर्थ ? परंतु माघील तकाज्यास सर्वथैव उपाय नाहीं. समग्र जागीर सोडून तीर्थयात्रेस जाणें प्राप्त होईल. पुढें मागतील तर त्यास उपाय आहे. चार रुपयाचें वस्त्र घेत होतें ते दोन रुपयाचें घेऊन कालहरण करूं. यांत भूषण व कीर्ती यजमानांची आहे. सारांश हा सर्व अर्थ वकारपूर्वकासहीं सांगावा. स्वामीचे यत्नास जे साध्य होईल ते करावें. कुटुंबातील गणना, तेव्हां घरचे सर्व वर्तमान कळलें पाहिजे म्हणोन लिहिलें असे. कार्तिक मासापासून स्मातं

सिध केलें आहे. प्रपंच आटोपाया योग्य स्त्रीची प्रौढ (पुढील एक अक्षर अस्पष्ट) नाही. जेष्ठ श्रुषा आल्यानंतर तिची परीक्षा कळेल.

२

पु॥ श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी, खेड व बीड प्रांती दीड मण किंवा सवा मण म्हणजे मापी सोळा वीस पायल्याची धारण, व सासवड पुण्यांत पांच साहा पायल्या त्रिगुण (का. फा.) अंतर पडतें. खर्च भारी. इतके समुदायाचा निर्वाह होणें बहुत कठीण. परंतु च्यार वर्षे समाप्त होऊन पांचवें लागलें. लेंकी व सुना व बंधूची भेट नाही. याकरितां येथें आणवणें प्राप्त जाहलें. वर्षास येक महिना घरास जावयाची परवानगी जाहलियां फार उपयोगी. परंतु गतवर्षीं स्वामीनीं यजमानास अर्ज केला व त्यांनी आज्ञा दिधली नाही. पुन्हां विनती किमर्थ करावी? सेवा म्हणजे शरीराचा विक्रय त्यास उपाय काय? राजश्री कृष्णजी देवाजी स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें लग्नाकरितां गेले आहेत. व त्यांचा गुमास्ता येथे आहे. याजप्रमाणें मजला सोडणूक असती किंवा होईल तर फार उपयोगी. सारांश यजमानांचें अन्न भक्षून त्यांचे सेवेत येकनिष्ठ राहिल्यांत सर्व सुख व भूषण आहे. या निश्चयावर येक सेवा मुख्य करून, इतर सुख याचे योगें जाणून निश्चित व संतोष वृत्तीनें आहे. सविस्तारें वर्तमान स्वामीस विदित आहे. पुन्हां ध्यानारूढ व्हांवें याकरितां विनती लिहिली आहे. बहुत काय लिहिणें हे विनती.

पौ छ ४ रबिलाखर सन ११९१ हिजरी सोमवार यक घटिका रात्रीस.

श्री

विनतीजें हरकान्याचे तनख्याविशई हुजूरचा इनायतनामा राजश्री नारायणराव बापूचे नांवचा येईल. परंतु परस्परेंही त्यास आज्ञा ल्याहवीजें जासूदांची तनखा माहबमाह देत जाणें, हे विनती,

रामजी जासूद दुर्गादासासमीप आहे तो येक मास राहिला असेल. त्यास तलव पावली. त्याचा हिशोब माघाहून लिहून पाठवितों हे विनती.

पौ छ ४ रविलाखर सन ११९१ हिजरी सोमवार येक घटिका रात्रीस.

A. R. No. 32.

(पो.ता.) ४ रविलाखर ११९१ हिजरी

१२ मे १७७७

पौ छ ४ रविलाखर सन ११९१ हिजरी, इंदुवार मये नागोनाथ श्रीनिवास

श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी.

पोष्य हंबतराव गोपाळ सांगा नमस्कार विनती उपरि. येथील वर्तमान स्वामीचे कृपे करून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. राजश्री नरसिंगराव खटांवकर जागीरदार सरकार आलीचे, व प्राचीन मनसबदार उमदे खानदानचे, त्यास पेशव्यांकडील सरदाराचे उपद्रवाकरितां तीन चार वर्षे बहुत पेंचात आले. राजश्री भीमराव आवा पानसे यांचे शरीरसंमधी, याकरितां आवानीं बहुत साहित्य केलें व करीत आहेत. सांप्रत हुजूरीहून नजरेचा तगादा रो नरसिंगराव यास लागला आहे. प्रथमतां येकदां नजर घेतली आहे. जागीरीचा वंदोंवस्त असतां व चाकरीस हाजर नसते तरी तगादा लागावा. या अर्थी आवानी स्वामीस पत्र लिहिलें आहे व मजला बहुता प्रकारें सांगितलें कीं नरसिंगरावजी बहुत पेंचात आहेत. यांजविपई जे साहित्य स्वामीकडून होईल तें करून हुजूरीहून नजरेचा तगादा न लागे. तो अर्थ जाहला, पाहिजे म्हणून त्यास आवाचा व स्वामीचा श्नेह अकृत्रिम. त्या अर्थी राजश्रीचे साहित्या-विपई जो प्रयत्न तो स्वामीकडून अमलांत येईल, विशेष काय लिहिणें, हे विनती.

२ मे १७७७

पाँ छ ११ माहे रबिलाखर सोमवार सन ११९१ हिजरी.
खासगत जासूदाचे जोडीबराबर सा घटका दिवस येताना.

श्रीनिवास

पोष्यं हैबतराव गोपाळ सां नमस्कार. विनती उपरि. येथील
वर्तमान त॥ छ २४ रबिलावल चैत्र वद्य येकादसीपर्यंत, वास्तव्य सासवड,
स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणून; स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे.
विशेष पूर्वी छ १८ माहे मारीं भिवजी धोंडोजी जासूदांसमागमें
विनतीपत्र हुजूरचे अर्जिसहित पाठविलें तें पाऊन वर्तमान सेवेसी
श्रुत जाहलें असेल. सांप्रत स्वामीकडील पत्रें सेवकाचे पत्राचे रसीदीची
हुजूरचे इनायतनाम्यासहित, जटचरल्याचे मुकामचीं, छ १ रबिलावलचें
व छ ११ रबिलावलचें पाठविलें तें छ १६ व छ २४ रबिलावलीं पाऊन
सविस्तारें वर्तमान कळलें. यापूर्वीं येक जोडी शंकराजी व सेटी राऊत
जासूद जोडी छ ९ सफरीं येथील अखबार व विनतीपत्रासहित रवाना
केली, ते स्वामीसमीप पावली किवा न पावली ? ते जासूद परतोन
येथें आले नाहींत. ठिकाणदार आहेत त्यांचे घरीं शोध घेतला, घरीं
नाहींत, त्यास ईश्वर क्षेम कर्ता ! पत्रें हुजूर पावली नाहींत. खबर
फौत जाहलियाविषई सेवक लाच्यार आहे. सांप्रत छ ११ रबिलावलचे
पत्रीं मार होता कीं राी नारायणरावजी यांस इनायतनामा जासुदांचे
तनख्याविषई पाठविला आहे व रावजी बहुत रसिक आहेत, माह-
बमाही रुपये देतील. आज्ञेप्रमाणं परवान्याची नकल व इनायतनामा
रावजीकडें पाठऊन दिधला. कबजहीं लिहून पाठविलें आहे. राजश्री
भीमराव आबाची पत्रें पाठविलीं ते अवलोकन करून लिफाफियास
गोंद लाऊन जिवाजीपंतनानास पत्र पावतें करावें. त्यांचा मार
तपसीलवार लिहिला आहे. स्वामीचे नांव व सेवकाचें नांवेंही रुपये
आबानी देणारास दिधले. परंतु समग्र रुपये खग्रास जाहले आहेत.
राजकी विशेष वर्तमान मुखतसर मुसारे सिवालियर

छ २२ रविलावली पुरदरासमीप येऊन उत्तरला भीमराव पानसे इस्तकवाल गेले होते श्रीमताचे कारभान्याची व फरासीसाची भेट उदईक छ २५ रोजी होणार रघोजी भोसल्याचे डेन्यास श्रीमत पतप्रधान आले आहेत बहुमान जवाहर व वस्त्रे सर्वत्र मडलीस अपूर्व दिवली छ २६ रोजी रघोजी भोसले श्रीमताचा निरोप घेणार व जेउरी श्री देवीदर्शन घेऊन नागपुरास जाणार देवाजी पताचे राहावयाचा गुता राहिला नाही माष्टी वकील येथेच आहे फरासीस त्याजवर दडपण आणले आहेत सविस्तारे वर्तमान अख- वारेत लिहिले आहे यजमानेसाहवास व वकारपूर्वकास विनती करावी. बहुत काय लिहिणे हे विनती

पाी छ ११ माहे रविवलाखर सोमवार सन ११९१ हिजरी.

श्रीनिवास

पु॥ पत्र श्रीमत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी

विनती जे छ २५ माहे रविलावली मुशोर सिवालीयेदे सालुवें फराससीसाकडील येलची याचे भेटीस्तव राजश्री सखारामपतवापू व बाळाजी जनार्दन गडाहून उत्तरोन त्रितीय प्रहरी गडाखाले डेरा उभा आहे त्या स्थळास आलें त्या उपरि सकेताप्रमाणे फरासीसही डे-यास आला राी कृष्टणराव बलाळ व राी माधवराव सदासिव वगैरे मडली आली होती परस्परे भेटी होऊन बेच्योव्यात उभयता कारभारी व माधवराव सदासिव कृष्टणराव बलाळ व फरासीस सरदार व दोघे दुभासे खलवतेस बसले होते च्यार घटका येकात करून अतर पानदान देऊन रससत केले उपरांतिक वापू नाना गडास स्वार होऊन गेले व फरासीस आपले डेन्याम आला खलवतेतील मार अद्यापीवर कळला नाही शोध घेऊन माघाहून लिहून पाठवीन

छ मारी राी रघोजी भोसले सेनासाहेब सुभा राी भीमराव आवा पानसे याचे घरास सोनोरीस भोजनास

दाहा वीस लोकासहित गेले होते. राजश्री भीमराव यांनीं भोसले मार यांस पैठणी शेला पागोटे बेश किमती व येक सिरपेंच मुरसा दिधला. समागमीचे मातबर सिपाई लोकास पैठणी शेला पागोटी मध्यम प्रतीची पाच असाम्यास दिली. भोजनास बेवीस आसाम्या गेल्या होत्या, भोजनोतर अतर पानदान घेऊन भोंसलें आपले डे-यास आले. सेवेसी श्रुत होये. फरासीसाचे भेटीचा मार ल्याहावयाकरितां येक दिवस जासूद जोडी राहिली. आजी छ २५ माहे मारी सेवेसी रवाना केली आहे हे विनती.

पौ छ ११ माहे रबिलाखर सोमवार सन ११९१ हिजरी.

श्रीनिवास

पु॥ पत्र श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचें सेवेसी, विनतीजें. विठलराम यांनीं श्रीमंताकडून सरदेशमुखी व बाबती वगैरें मामलती केल्या आहेत, व पांढरें यांचे तालुकियाची जत्फीही होती. हुजूरानून सरगराचे तालुकियाची जत्फी अजीमुदौला बाहादर यांजकडे जाहली. आहेत. यास्तव बाहादर मवसुफ पालिब वगैरे तालुकियांत आलें. सरगरांचे कारभारी यांचे दरखास्तीप्रमाणे रोज साडे पांचसे रुपये कबूल करून मदतीस विठलराम आलें. मार्गी येताना मौजे झोलपिंपरी पा पालिब हा गांव नवाब शर्फदौला बाहादरानीं चिरंजीव राजश्री कृष्णराव दाजी यांचे तनख्यात दिल्या आहेत. पिंपरी सेवकाकडील गांव जाणून विठलरामजी कांहीं इलाका नसतां तीनसे रुपये मौजे मारापासून घेतलें. तीर्थरूप नानास्वामींनीं पत्र पाठविलें असतांही यैकिले नाहीं. यास्तव तीर्थरूपजींनीं वर्तमान मजला लिहिलें. सेवकाने राजश्री कृष्णरावजीस व श्रीमंत राजश्री बापू नानास श्रुत केले. त्याजवरून उभयतानीं श्रीमंत पंतप्रधानस्वामीचे पत्र प्रखर देविले आहे कीं सेवकाकडील गांवापासून जे रुपये घेतले असतील ते माघारा देणे, व राजश्री रावजींनीं तों बहुता प्रकारें प्रखर

पंत वापू सासवडास श्राधाकरितां आले होते. छ १९ व छ २१ तीन दिवस होते. त्या उपरी छ २२ रोजी पुन्हां गडावर गेले.

फरासीसाकडील येलची मुशारे सिवालियदे सालुवे छ २२ माहे मार गुरुवारी पुरंदरास येणार, यास्तव श्रीमंत पेशव्यांचे आज्ञे-प्रमाण भीमराव पानसे इस्तकवालास गेले होते. फरासीस माराची भेट जाहल्यानंतर भीमराव व भीमरायाचे वंधु चिंमापास वस्त्रें च्यार पारचे प्रमाण देऊन उभयता समागमे आले. सासवडाचे व पुरंदराचे मध्ये अंवराईत डेरे दिधले होते. ते स्थली फरासीस मार येऊन उतरला, कारभान्यांचे व श्रीमंताचे भेटीस मुहूर्त सापेक्ष याकरितां दोन तीन दिवस भेटी राहिल्या. रघोजी भोंसले सेनासाहव सुभा यांचे डेन्यास श्रीमंतानी यावें, हा मनोदय भोंसले माराचा होता, यास्तव छ २२ माहे मार गुरुवारी त्रितीय प्रहरी श्रीमंत पेशवे मातोश्री वितरिक्त गडाहून स्वार जाहले, नाना फडनीस वगैरे समागमे होते राी सखाराम-पंत वगैरे मंडली सासवडाहून परस्परे भोसल्याचे डे-यास गेले. पाच घटका दिवस राहतां श्रीमंताची स्वारी भोंसल्याचे लश्करासमीप आली. रघोजी भोंसले घोड्यावर स्वार होऊन इस्तकवालास गेले. श्रीमंत पालखीत स्वार होते, भोंसले माराचा पालखीतून हात धरून डेन्यापर्यंत आले, पसीना वगैरे येण्याचे अयासाकरितां वेचोव्यांत अर्ध घटका विश्रांत करून सदरेस येऊन वसले. समागमें तमाम मुतसदी व सरदार होते. नाच व कवालांचे गायन व अरायश मजलसी बहुत चांगली केली होती. नदीचे कांठी आंब्याचे झाडा-खाले डेरे उभे केले होते.

१ श्रीमंत पेशवे	१ माहदाजी नीलकंठ पुरंदरे
१ सखारामपंत	१ राघो लक्ष्मण पुरंदरे
१ वालाजी जनार्दन	२ कृष्णराव वलाल मय पुत्र
१ त्रिवकराव मामाचा नातू	१ धोंडो आपा पुरंदरे
१ गोविंद सिवरामाचा लेक व वंधु	२ भीमराव पानसे व त्यांचे वंधुसहित

१ बालकोबा तात्याचा पुत्र
 १ त्रिबकराव चिटनीस
 १ नारायणराव मुनसी
 १ माहदाजीपंत मुजुमदार
 १ बालाजीपंत पोतेनीस
 १ जवाहरखान्याचे दारोगे
 १ कृष्णराव बलवंत
 २ कृष्णरायाचे दोघे पुत्र
 १ गणपतरायांचे पुत्र

१५

३०

१५ ब्राह्मण मंडली नि॥ श्रीमंत
 १५ सुद्र सरदार
 १५ नि॥ नाना फडनीस
 १० नि॥ सखारामपंत
 ५० सिलेदार नि॥ श्रीमंत

१०५

१०९

३० किता

११ किता

१५०

१ मलबा पानसे बक्षी
 १ फरासखान्याचे दारोगे
 १ मुतबखचे दारोगे जनोबा
 १ मोरोपंत भावे
 २ भगवंतराव मेडेकर
 २ माधवराव सदासिव पितापुत्र

१५

४ वकील मंडली
 १ हैबतराव गोपाल
 १ नारोपंत नि॥ सिंदे
 १ नि॥ भवानराव
 १ दिगंबरपंत नि॥ जाफरदौला
 बहादर

४

सदरहू प्रागे मंडली होती. त्यास सर्वत्रां पैठणी मुंडासी मरातंबाप्रमाणें सात आठापासून पंचेवीसापर्यंत. व सेले पैठणी आठ रुपयापासून शंभर रूो पावेतो, व किमखाब व मशरू व बन्हानपुरी पोषाक व कळसपाकी व शालजोड्या शंभरपर्यंत सर्वत्रास दिधल्या. सेवकास शालजोडी व पैठणी मुंडासे दिधले. श्रीमंतास व मुतसद्यास वस्त्रांचा व जवाहराचा तपसील १ श्रीमंत पंतप्रधान.

१० पोपाक वादली भरजरी किमत हो २५०० अडीच हजार.

२ चिरे

२ ज्यामेवार थानें

२ किमखाव वेश किमत विजारा

२ चादर भरजरी

२ शालजोड्या

१०

३ जवाहर मुरसा किमत हो १५०००

१ सरपेच

१ कंठी मोती व पाचाचे दाणे

सुमार मोती, पाच पदक अलमास

२५ १० १

१ लोलक मोती

३७

१ तुरा मोतीयाचा सर १२ दर

सरास मोती सुमारे दाणे ४०

३ हाती छांवा किमत हो ४०००

पैकी किमत दोन हजार हो-

तील निमच्या येक कबजा :

सखारामपंत

पोपाक छीटी व-हानपुरी

२ जामेवार थानें

१ मुंडासे

१ सेला

१ किमखाव थान

१ सरपेच मुरसा

६

वालाजी जनार्दन फडनीस

पोपाक छोट व-हानपुरी

२ जामेवार थान

१ मुंडासे

१ सेला

१ किमखाब थान

१ सरपेच मुरसा

६

१ माहदाजी नीलकंठ पुरंधरे पोषाक छीटी ब-हानपुरी

२ जामेवार थान

१ मुंडासे

१ सेला

१ किमखाब

१ सरपेच मुरसा

६

या वितरिक्त सखारामपंत व बालाजी जनार्दनासं हाती देणार म्हणोन यैकिलें. सेवकास सखारामपंत बापूनीं पाचारिले याकरितां गेलों होतों.

श्रीमंत पेशवे येक घटका बसले होते. उपरांतिक स्वार होऊन गडास गेले. त्यानंतर सखारामपंत व नाना. फडनीस च्यार घटका बसले होते. सर्वत्रांस वस्त्रें व विडे व अत्तर व पानदान दिधल्यानंतर येक घटका रात्रीस स्वार होऊन गेले. बापू व नाना गडाखाले वरकड समुदाय आपले आपले स्थळास गेले.

फरासीसांचे भेटीस व भोंसल्याचे रुखसतीस मुहूर्ताकरितां तीन च्यार दिवस अवकाश जाहला. फरासीसांची भेट उदईक होणार व भोंसले श्रीमंतांचे रुखसतीस छ २६ रबिलावल सोमवारीं गडावर जाणार. व येथोन कूच करून जेऊरनजीक सातारा तेथें जाणार, तेथोन नागपूरास जातील.

माष्टी तामस नि॥ इंगरेज मुंबई पुरंदरासमीप उतरला. मध्यस्तीस माधवराव सदासिव त्यांचे विद्यमाने उतर प्रत्यौत्तर होत आहे. हैदरनायकाचे पारपत्यास इंग्रजांनी शरीक व्हावें व रघुनाथरायांस आश्रय न द्यावा हे दोन मतलब श्रीमंतांचे आहेत. इंग्रजांकडील निश्चय अद्यापीवर नाहीं.

परशरामपत मिरजकर व कृष्णराव पानसे मुनहलीसमीप आहेत. कुमनदान पाच सात कोसी आहे.

रामचंद्र गणेश पनाळचापासून दाहा कोसी पाच हजार लोकानसी आहेत येसाजी सिंदे पनाळचास आठ हजार लोकानसी आहे. शकराजी घोरपडे सिंदे मारासमीप आहे. त्याने कऱ्हाडप्राती काही गाव लुटले व खडणी घेतली. मिरजकराचे वकिलाचे जुवानी वर्तमान येकिले, की हैदर नायकाने पनाळेकरास लाख रुपये पाठविले आहेत. लोकासी तलव झाडून दिधले पुढे निगाहदास्त करीत आहे. श्रीमता-कडून माहदाजी सिंदे पनाळेकराचे पारपत्यास जाणार. परस्परे जातील म्हणोन वापूनी सांगितले. दुसरी चर्चा येकिली की सिंद्याचे मर्ते पुरदरास येऊन पनाळयाकडे जाव. छ १ रविलाखरी मुहूर्त पनाळचाचे रुखे जाव याउपरि जे वर्तमान होईल ते लिहून पाठवू हे विनती

• छ २० रोजी रा० संखारामपत वापू देवाजीपत नि॥ भोसले याचे डे-यास गेले होते पत मारनुलेची प्रकृती पोटादुखीकरिता अस्वस्थ होती याकरिता गेले होते. छ मारी रा० नाना फडनीसही गेले होते छ २१ रोजी कृष्णराव वलाळ गेले होते. छ १९ माहे मारी रा० देवाजीपत वापूचे घरास भोजनास आले होते. वस्त्रे व सरपेच दिधला वस्त्रे पाच पारचे दिधले.

णो छ ११ माहे रविलाखर सोमवार सन ११९१ हिजरी.

श्रीनिवास .

पु॥ श्रीमत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी, विनतीज का खेड विसाद येथे वाडा बाधला आहे व गोदातीर यास्तव तीर्थरूप राजश्री नानास्वामी वास करून राहिले आहेत. कसवे मारचा अमल हुजूरात आल्यानंतर तेथील काम सेवकाकडे सागावे व तीर्थरूप स्वामीचे नाव सनद पाठवावी, म्हणोन स्वामीनी आज्ञा वेली. त्याम

सेवकास इतर रोजगार करावा हे इच्छाच नाही. तीर्थरूप स्वामीनीं तर सर्व प्रपंच्याचा त्याग करावा हेच इच्छा धरून स्नानसंधेत सदैव आसक्त. यास्तव कामाचा अंगिकार केला नाही. सांप्रत तीर्थरूप स्वामीचें पत्र चैत्र शुध सप्तमी सोमवारचें खेडाहून आलें व सौ॥वती मातोश्री व तिघी सुना व नात व यादवराय भतीजे याची स्त्री या-प्रमाणें मंडली येथे आली. तीर्थरूप स्वामीनीं पत्रीं मार लिहिला त्याची नकल पृथक् पाठविली आहे. ते मनन करून मर्जीस येईल त्याप्रमाणें राजश्री नारायणराव बापूस स्वामीचें पत्र परस्परं जावं, हे विनती आहे. याउपरि जे मर्जीस येईल त्याप्रमाणें तीर्थरूप स्वामीचा गोदातीरीं निर्वेध वास होय तो अर्थ करावा. जयवंतराव नामें सेखदार दि॥ नारायणराव बापू कसबे खेडांत आहेत त्यांची रीति फार उन्मत्ततेची. पूर्वी श्रीमंताकडील कमाविसंदार होते ते बहुत सन्मान रक्षित होते. दावरजंगाकडील आठसे रुपयाचा रोखा आला. पांचसे रुपये नवाब विकारुदौला बहादरांची जागीर खतगांव वगैरे पासून दावरजंगानी घेतले. व चिरंजीव सदासिवरायांकडून देविले. ते देणें प्राप्त, याकरितां अंगिकार केला, त्यास पांचस्यापैकीं साडे-तीनसे रुपये येने व दीडसे रुपये गुंडो माहादेव नामे कारकून, यानें मधें आपले केले होते. तहकिकातेचे समई कारकुनीचे रुपये जाणून साडेतीनसे रुपये दिधले, व बाकीचे रुपये १५० दीडसे गुंडो माहादेवास दिधले नाहीत. सांप्रत गुंडो माहादेव खेडास येऊन जयवंतराव नायब दि॥ नारायणराव बापू यांसी यैक्यता करून रुपये मागायाची तीर्थरूपांसी बहुत सख्ती केली. तीर्थरूपांनी त्यास उठोन दिधले ते समई जयवंतरायानी बहुत अमर्यादायुक्त भाषण करून, प्यादे घरास पाठवीत होते. वेंकटराव नामे सायरचे इजारदार आप्तविषयांत. त्यानीं जयवंतरायांचें शातवन केलें व उपाधि मवकुफ करविली, सांप्रत पाण्याची पखाल येत आहे ते पखाल परस्परें नेतात. व दाणें घराऊ खर्चाकरितां बाहेरून येणें त्यास हासल देणें म्हणोन तगादा करितात. याप्रमाणें उपद्रव त्यांचा बहुत आहे. याअर्थी स्वामीचे आज्ञेनुरूप च्यार दिवस अन्यत्र स्थलीं राहणें योग्य असल्या तीर्थरूप व वरकड मंडली

राहील. व जयवंतरायाची सेखदारी अक्षई राहणार नाहीं. ते जातील ते समई राहतील. या विपई आज्ञेनुरूप वर्तणूक होईल हे विनंती.

पौ छ ११ माहे रविलाखर सोमवार सन ११९१ हिजरी.

श्रीनिवास

नकल तीर्थरूप राजश्री नानास्वामीचे पत्राची आसीर्वाद उपरि. गुंडो माहादेव नि॥ लछीराम आमिल तरफ खतगांव याजपासून दावरजंग बहादरानीं रुपये घेतले होते. ते पुन्हां मदनूर वगैरे गांवा-पासून दावरजगानी रुपये घेतले तो यैवज रोखा सौभाग्यगिरी, चेला दौलतगीरीचा, यास रुपये आठसें व गुंडो माहादेवाचे विद्यमानें पांचसे रुपयेचा रोखा लछीरामास लिहून दिधला. त्यास श्रीमंत राजश्री नानाजीपंत नानाचे कृपेकरून, आठसें रुपयाचा रोखा माधारा आला. पांचसे रुपयापैकीं पावणेच्यारसे रुपये लछीरामाचे देणे, ते देऊन लछीरामाचे मोहरेनसी रसीद घेतली. बाकी सवासे रुपये लछीरामास विदित नाहीत. गुंडोपंताचे पोटीस्थाचे त्याविपई गुंडो-पंताने मदनूरीं वेरझारा करून चिरंजीव भाऊपासून पंचेवीस रुपये घेतले. पुन्हां येकदोनदां येऊन पांच रुपये घेतले. येकूण तीस रुपये पावले असतील. त्यापासी आपला दस्तायैवज नाही. रोखा होता तो उमा ज्या समई कलवुरग्यास गेला ते समई परतोन घेतला. दावरजंगाकडून पांचसे रुपये उगवतील ते समई तुमचे रुपये देऊं म्हणोन गुंडोपंतासी बोलत होतों. चिरजीव दादा मदनूरीं होते ते समई गुंडोपंताने कांही उपाधि केली, तेव्हां काहडून दिधला. सांप्रत खेडास येऊन, पांचसात दिवस राहोन खटपट केली. सामोप-च्यारानें सांगितल्यास त्याचे ध्यानास येईना. त्याउपरि येथील नूतन सेखदार राजश्री नारायणराव बापू, दिवाण नवाब शर्फंदौला बहादर, यांचे नायब जयवंतराव दबडघाव येथें आले आहेत. त्यांच आचरण व व्यवहार त्यासमान. जे त्यासच मान्य. उन्मत यवना-प्रमाणें व्यवहार दिसतो. राजे जगदेव याचे शालक सदासिवरायाचे पधतीचे ग्रहस्त मा॥रनुलेकडे गुंडो माहादेवानें जाऊन त्यासी माहघ

केली. व. येके दिवसीं येऊन उपोषण केलें व मनस्वी उन्मताप्रमाणें बोलूं लागला. ते समई काहडून दिधला. त्यानें कचेरीस जाऊन जयवंतराव सेखदारास वर्तमान सांगितलें व सेखदाराचें आश्वासन हें आम्हांस ठाऊक नाहीं, सेखदारानें जे न बोलावयाचें तें भाषण केलें. अस्तु. तो हाकीम म्हणजे बादशाही वंदा व आम्हीं केवळ मुनिवृत्तीनें ये स्थलीं. उपाय काये ? सेवटीं घरावर प्यादें पाठवावयाची तजवीज केली. ते समई वेंकटराव दवडघाव सायरचे इजारदार चिरंजीव कृष्णराव दाजीचे स्नेहित यांनीं बहुता प्रकारें समजाऊन सांगितलें व प्यादे मना करविले. व दुसरे दिवसी गुंडो माहादेवास घेऊन घरास आले. ते समई आपण उतर केले कीं दावरजंगा वा आठसे रुपयाचा रोखा परतोन आला. पांचसे रुपये येणें आहेत, ते रुपये उगवल्यावर देऊं किवा पावणेच्यारसे रुपयाची रसीद लछीरामाची आहे, वाकीचे सवासे रुपयाची रसीद लछीरामाचे मोहरेनसीं आणून देणे. रुपये देऊं ते समई कायल होऊन गेला. सारांश येथील सेखदाराची रीती मुनिवृत्तीनें स्वस्थ राहूं हा हेत त्यास हे उपाधि प्राप्त होती. तुमचे चितास आल्यां श्रीमंत राजश्री नानासह वर्तमान लिहून पाठवावे, अथवा रो नारायणरावजीस त्याहावें. व त्यांची पत्रें प्रखर सेखदारास यांची कीं व्यापारी ग्रहस्त व ब्राम्हण भिक्षुक क्षेत्रीं राहात आहेत. त्यास सर्वथैव उपद्रव न लावणं व हुकुमतीची रीति त्यांस न दाखवण. दुसरा प्रकार हेल्यावर पखाल पाण्याची येते ते नित्यशाह घेऊन जातो. व वाहेरून धान्य येणं त्यास अटकाव करितो इत्यादिक उपद्रव फार आहेत. तुम्हांस कळावें म्हणोन लिहिलें आहे.

पौ छ ११ माहे रविलाखर सोमवार सन ११९१ हिजरी.

श्रीनिवास

पु॥ श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनंतीजे. हरकान्यांचे तनख्याचा परवाना माहवमाहीचा खास मोहरी रो नारायणराव बापूचे नांवचा पाठविला, तो पावला. याचें उतर छ १८ रविलावलीं पाठविलें, तें सेवेसी पावलें असल. ६.

ध्यानास आला की कार्तिक वद्ये ५ पंचमीस मुहूर्ते करून राजश्री हरीपंत फडके याची स्वारी कर्नाटक प्रांती जावयाचे डेरे बाहेर होणार, यैसे वर्तमान होते. त्यास येविसीचा मार या प्रो तपसीलवार मसलत प्रकर्णीचे बोलणे, की मदारुलमहाम याचे मानस राजश्री हरीपंत तात्या याणी स्वारीस निघावे, म्हणोन मसलत होत होती. येसियासी फडके याणी उत्तर केले की पेशजी प्रांत मजकूरचे मोहिमीस जाऊन आलो, ते समईचे फौजेचे लोकाचे देणे तीस लक्ष रुपये निघाले होते, ते त्याजला अद्यापि पावले नाहीत. हाली मोहिमीस जावयाचे आपण म्हणतात. त्यास सदरहू मागील देण्याचा फडशा फौजेचा करून दिल्या पाहिजे आणि पुढे वीस पंचवीस हजार फौज बराबर यावी लागेल, त्यास नालबंदी वगैरे द्यावयाची तो सोय पडतच नाही. परंतु तूत दोन रोजमरे आधी पदरी घातले पाहिजेत. आणि समजाविश करावी तेव्हा फौज बराबर येईल, आणि न्यावयाचेही. साबार्थ आहे नाहीतर हे दोन्ही प्रकार न घडल्यास आमचे जावयाचे कैसे घडेल ? त्याजवरून मदारुलमहाम याणी सांगितले की मागील तिसा लक्ष्या पाँ बारा लक्ष रुपये व हालीचे रोजमन्यापैकी आठ लक्ष रुपये येकूण विसा लक्षाचा भरणा करून देऊ. स्वारीस जावे. त्यास फडके मजकूर याचे शरीर पोटदुखीमुळे ठीक नाही व फौजेचे मनोगतानरूप येवज त्याचे पदरी पडत नाही. या संधिधक्तेकरिता निश्चंये ठरला नाही. म्हणोन राजश्री आपा बलवंत याजला पाठवावे त्यास त्याणी उत्तर केले की सालगुदस्ता गुजरात प्रांतीचे स्वारीस जाण्याची नेमणूक आमची करून खाना केले होते. त्यास चार सा महिने बाहेर डेन्यात राहून मागती गावात आलो. मोहिमीस जाणे जाले नाही. आता कर्नाटकप्रांती जावयाची आज्ञा आपण करितात, त्यास जरीपटका व दाहा पंधरा हजार फौज देऊन स्वतंत्रच पाठवावे, परंतु राजश्री परशुराम रामचंद्र याचे तैनातीस पाठऊ नये या रदबदलीकरिता त्याचेही जाणे तूत राहिले. येसियासी इंग्रजाचे मसलत प्रकर्णी हुजूरची पत्रे पयेदरपये येतांत व इंग्रजाचे म्हणे वाजिदीचे आणि मिरजकरही मदतेविसी बरचेवर लिहितात, तेव्हा

फाजचा रवाणगी सरदार नेमून केली पाहिजे. यैसे बोलणं जाल्यावर राजश्री माहादाजीपंत बेहेरे याजला पाठवावे. बराबर अठरा वीस पागा व सरंजामी व सिलेदार व इतलाखी वगैरे दाहा हाजारा फौजेची भर्ती करावी, पाच तोफा व मुसामुंतरम फिरंगी या प्रांते सरजाम देऊन जलद रवाना करावे यैसे ठेराविले. श्रुत होये. छ २३. रोज बुधवारी पहिले साहा घटिका दिवसा, राजश्री माहादाजीपंत बेहेरे याजला घेऊन, रागा नारोपंत चक्रदेव बक्षी मदारुलमाहाम याचे वाडयात आले. त्यास मदारुलमाहाम याणी बक्षी मार याजला सांगितले की बेहेरे यासी सरकार वाड्यात घेऊन जावे. श्रीमंताणी आज्ञा केली आहे त्याजवरून बेहेरे याजला स्वारीस पाठवावयाचे ठरले आहे. त्यास येविसी श्रीमंतास विनंती करून बेहेरे याजला रुकसतीचे विडे देवावे. त्या प्रांते चक्रदेव श्रीमंतापासी बेहेरे मारारास घेऊन जाऊन विनंती केली, आणि माहादाजीपंत बेहेरे कर्नाटकचे स्वारीस जावयाचे म्हणोन श्रीमंताणी रुकसतीचे विडे दिले आणि ततःक्षणीच उभयेता मागती राजश्री नाना फडनवीस याजवल येऊन वर्तमान निवेदन केले. तेव्हा मदारुलमाहाम याणीही विडे मशारनिलेस देऊन निरोप दिले. बेहेरे मार आपले घरास गेले. त्रितीये प्रहरी मदारुलमाहाम याचे वाडयात सर्वत्र आले होते. राजश्री हरीपंत फडके जाल्यावर उभयेताचे खिलवत मसलत प्रकर्णी च्यार घटिका जाले. नंतर राजश्री नाना व फडके उभयेतां निघोन ते भिकाजीपंत पाळंदे अलीबाहादर याचे फौजेचे फडनवीस स्वारीबराबर हिंदुस्थानात गेले होते. त्यास पावट्याचे गढीवर लढाई जाली. तेथे पाळंदे मार यास गोली लागून मेले. हे वर्तमान येथे आले. सबब त्याचे मातुश्रीचे समाधानाकरिता त्याचे घरास जाऊन तेथोन फडके मजकूर निघाले. ते मागती रागे नानाचे वाड्यातच आले. आणि मदारुलमाहाम परभारा बेलंबागात जाऊन साइंकाली आपले घरास आले. तो मागती फडके व राजश्री नाना व मेहेदले यैसे बसोन दोन घटिका रात्रपावतो बोलणे केले. यावर तिसरीचे आमलात सर्वत्र आपलाले घरास गेले. रा माहादाजीपंत बेहेरे याचे महूर्त रोज मा

आकरा घटिका रात्रीस डेरे दाखल व्हावयाचे होते. सबब ते समई वेहेरे मार मूर्त करून आपले येथोन निघाले ते गारपीरावर डेरे दिले होते तेथे जाऊन राहिले. उदईक तेथून कूच करनार. श्रुत होये. छ २४ रोज गुरुवारी येकादसीस प्रायःकालीच श्रीमंत पर्वतीस गेले होते. येका प्रहरात देवाची पूज्याविधी करून माघारे येताना वेलवागात येऊन श्री विष्णूचे दर्शन घेतले आणि तैसेच निघोन सवा प्रहरा दिवसा आपले वाड्यात दाखल जाले. राजश्री नाना फडनवीस मागील दोन घटिका रात्र शेष राहता आपले वाड्यातून निघोन नव्या वाड्यात गेले. श्नानसंध्यादिक तेथे करून उपरांत वेलवागात आले. श्रीविष्णुमूर्तीचे पूजन दाहा घटिकापर्यंत जाल्यावर आपले घरास आले. त्रितीये प्रहरी श्रीमंताचे वाड्यात दरवार जाला. मदारुलमाहाम व हरीपंत फडके व मुत्सदी व दरकदार व मामलेदार सुभे आदिकरून सर्वत्र आले होते. श्रीमंत आर्से माहालात आल्यावर दोन घटिका माली मुल्की कामे जाली. नंतर श्रीमंत उठोन सातखणीवर गेले. मागाहून मदारुलमाहाम व फडके व मेहेदले यैसे तेथे गेल्यावर, श्रीमंतासी खिलवत च्यार पाच घटिकापर्यंत मसलत प्रकर्णी जाहाले. उपरांत श्रीमंत मागील दोन घटिका दिवस शेष राहता, सातखणीवरून माहालात गेले. आणि मदारुलमाहाम याणी राा नारोपंत चक्रदेव वक्षी यास बोलाऊन, वेहेरे याचेवरावर फौजेचे खानगीकरिता, पागा वगैरे सरंजामीची नेमणूक करावयाची त्याच्या यादी दोन घटिका रात्रपर्यंत वसोन पाहिल्या. नंतर तीन घटिका रात्र होता राा नाना आदिकरून आपलाले घरास गेले. राा माहादाजीपंत वेहेरे याणी गारपीरावरून कूच करून राा बालाजी नाा भिडे याचे वागाजवळ जाऊन उतरले. पागा वगैरे फौज जमा होऊन पुढे लोकरच जाणार. राजश्री फतेसिंग भोसले याणी भवानी पेठेचे देवीचे जवळ मुकाम केला होता. तेथून कूच रोज मारी करून लोणीस मुकामास गेले. श्रुत होये. छ २५ रोज शुक्रवारी त्रितीये प्रहरी मदारुलमाहाम याचे वाड्यात मुत्सदी व दरकदार वगैरे सर्वत्र आले होते. राजश्री हरीपंत फडके

आल्यावर उभयेता व मेहेदले येसे मसलत प्रकर्णी बोलत बसले होते. नंतर राा नारोपंत चक्रदेव याजला बोलाऊन पागे व सरंजामी याच्या यादी निवडून फौजेची नेमणूक बेहेरे याजबरोबर द्यावयाची ठरवीत आहेत. कर्नाटक प्रांतीचे वर्तमान सोदे बिदनूर येथील राजे संस्थानिक याजकडे हे दोन्ही संस्थाने होती. ते टिपूनी घेऊन राज्यास परागंदा केली. म्हणोन राजे गोंकाकास जाऊन राहिले होते. हाली या मसलतीची शुरुवात होऊन फौजा कर्नाटक प्रांती गेल्यावर कृष्णपासून तुंगभद्रेपलीकडेपर्यंत व चहूकडील मुळुक व ठाणी वगैरे टिपूनी सोडिली. तेव्हा सोदे बिदनूर येथील राजे याणी किल्यात फितूर करून दाहा बारा हजार फौज पाठविलीं. राजश्री परशराम रामचंद्र याणीही रा। गणपत आनंदराव मेहेदले पाच च्यार हजार फौजेनसीं तिकडे पाठविले होते. त्यास त्याणी राज्याची मदत केली. तेणेकरून राजे याणी सोदे बिदनूर येथील संस्थाने हस्तगत करून, तेथे ठाणी बसविली. आसमंतात भागीं सतेताळीस ठाणी आहेत. त्याज पो सतावीस ठाणी घेतली, बाकीचीही घेत आहेत. येसियासी रो परशराम रामचंद्र याणी राज्यासी दावा लाविला की, संस्थाने आम्हीं घेऊ. तुम्ही आपली ठाणी उठवावी. येसियासी राजे याणी सांगितले की तुम्हीं आपली खंडणी मात्र द्यावी. वरकड संस्थाने वगैरे ठाणी यांसी बोलो नये. त्यास ते गोष्ट मिरजकर मानीत नाहीत. मेहेदले मजकूर त्याचे मुलकात धूमधाम करितात. म्हणोन सोदे बिदनूरकरं राजे याणी आपला वकील येथे पाठविला आहे. तो रोज मांारी राजश्री सखारामपंत पानसे याचे विद्येमाने, मदारुलमहाम व फडके यास येऊन भेटून गेला. खंडणीचा तह येथेच करावा म्हणजे मिरजकर संस्थानासी बोलणार नाहीत. याकरिता राज्याकडून वकील आला आहे. टिपू तो घाटाखालेच आहे. सत्यमंगलावर फौजा ठेऊन कोयेमतुरावर इंग्रेज आहेत. त्यासी लढाईची शुरुवात आहे. इकडे वीस पंचवीस हजार फौजेनसी टिपूने आपला भाऊ किंवा कोण्ही सरदार रवाना केला आहे, म्हणोन वर्तमान आहे. मदारुलमाहाम व फडके वगैरे

तिसरे घटिका रात्रीस खिलवतातून उठिले. त्यास फडके आदिकरून आपलाले घरास गेले. आणि राजश्री नाना फडनवीस बेलवागात गेले. मागील पाच घटिका दिवस शेष राहाता, श्रीमंत रमन्यात गेले होते. तेथे घोडी फिरऊन स्वारी माघारे निघाली ते साईंकाली आपले वाड्यात येऊन दाखल जाले. राा वावूराव वैद्ये याजला मदारुल-माहाम याणी पैटणी सेला पागोटे देऊन नागपूरास जाण्यांविशी निरोप दिल्हा. या उपर मारनिले स्वार होऊन जाणार. हिंदुस्थानचे वर्तमान अलीवहादर याची पत्रे आली. त्यास बहादर मंवसूफ चमल नदीवर येऊन पावट्याचे गंडीवर लढाई जाली. तेथील ठाणे घेऊन हाली मुकाम तेथेच आहे. मथुरेहून पंनास कोस पुढे आले. इकडे यावयाच्या उद्योगात त्यास राजश्री माहादाजी सिंदे याणी पत्रे येथे पाठविली. त्याचे उतर मदारुलमाहाम याणी सिंदे यास लिहिले की, सरकार कामाचे बदोवस्ताकरिता बहादर त्या प्रांती रवाना जाले. त्यास फौजेचे खर्चाची नेमणूक आहे. त्याप्रमाणे त्याचा बदोवस्त येथेस्थित तुम्हीं करून दिल्हास, ते देसी काश्यास येतील. तेथे राहून सरकारकामच आहे. बदोवस्त मनोगतानरूप न जाल्यास इकडे सहजच येणे प्राप्त. या प्रो बहादरासही लोो गेले आहे. त्याजवरून सिंदे याणी होलकर व राजश्री सिवाजी विठल याचे विद्यमाने बोलणे घातले आहे. पाहावें काये तह ठरतो. पाचा घटिका रात्रीस राजश्री नाना फडनवीस बेलवागाहून परभारा बंगल्याचे वागात गेले. तेथे प्रदोपाचे भोजन जाल्यावर च्यार घटिका-पर्यंत नाच जाला. वारा घटिका रात्रीस तेथून माघारे निघोन तेंरावीचे अमलात आपले घरास आले. राा परशरामभाऊपासी दोन पलटने पेशजी इंग्रेजाची कोकणातून आवेगावचे घाटाणे आली. त्यास हालीही दोन पलटणे आणखी ममईहून निघोन त्याच घाटाखाले आली आहेत. मिरजकराचे मदतीस येतात. त्याज बोर काही तोफाही आहेत. येसे वर्तमान आहे. श्रुत होये. या उपरि पुढे प्रसंगीचे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखण केले जाईल

सदैव कृपाकरून आज्ञापत्र सादर होऊन, सेवकाचा सांभाल करनार स्वामी समर्थ. बहुत काये लिहिणे, कृपालोभ कीजे हे विज्ञापना.

A. R. No. 35.

१ रबिलाखर ११९१ हिजरी

९ मे १७७७

पौ छ १३ रबिलाखर सन ११९१ हिजरी, बुधवार, त्रितीय प्रहर, मुकाम तालीकुड्यांस पावले.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ सां नमस्कार विनती उपरि. येथील वर्तमान छ १ रबिलाखर वैशाख शुध द्वितीया, भृगुवासरपर्यंत, मां सासवड स्वामीचे कृपेकरून क्षेम असे. विशेष पूर्वी छ २६ माहे रबिलावली, विनतीपत्र हुजुरचे अर्जीसहित पाठविलें, तें पाऊन सविस्तारें वर्तमान श्रुत जाहलें असेल. त्या उपरि इकडील वर्तमान रघोजी भोंसले दिवाकरपंतांचेसहित सासवडीहून कूच करून गेले. व फरासीसांकडील येलची मुसार सीवालीयदे सालुबे यानीं छ २९ रबिलावलीं, श्रीमंत पंतप्रधान स्वामीची भेट घेतली. व पनाळेकरांकडील व परशरामपंत मिरजकराचें वर्तमान सविस्तारें पृथकपत्रीं लिहिलें आहे, त्यावरून श्रुत होईल. मुबारजुलमुलुक बहादर यांसीं व हैदरनायकांसीं तिसा कोसाचा फासला राहिला. व हरीपंत फडके मुदगलाहून कूच करून बहादर माराचे रुखं गेले. व हैदर नायकाकडून कांही लोक फुटोन मुबारजुलमुलुक बहादरांसी मिळाले म्हणोन मिरजेहून वर्तमान पुरंदरास आलें. सेवेसी श्रुत होये. फरासीसाकडील येलची आला आहे, त्याचे बोलण्याचा खुलासा समयोचित इंगरेजांसीं बिगाड करावा हा आहे. सांप्रत फरासीसाकडील मुसार सीवालयदे सालुबे च्यार महिने पर्जन्यकाळ पुण्यांत राहणार.

उमदे मराठे मुतसदी यास

१ पैठणी मुडासैं

१ पैठणी सेला

१ मशरू

१ महमुदी जामेवार

४

मध्यम व कनिष्ठास

१ मुडासैं पैठणी

१ सेला पैठणी

सदरहू प्रमाणे सर्वत्र मंडलीस

वस्त्रे दिधली

तसे वस्त्रें दिवाकरपंत.

किमखाव पैठणी सेला मुंडासे चंदेरी महमुदी थान

१ १

१

२

सरपेच मुरसा कंठी पदकासहित मोत्याची

१

१

रघोजी भोंसले .

१ चिरा बादली

१ जामेवार कारचोब .

१ किमखावी तुमान

१ पैठणी सेला

१ सरपेच मुरसा

१ कंठी मोत्याची पदर आवे

ज्या सहित .

१ तुरा मोत्याचा बारालडी

१ हाती .

८

दिवाकरपंत

सदरहू प्रमाणं वस्त्रें घेऊन पानदान घेऊन श्रीमंताचा निरोप घेतला

व गडीहून उतरले . राजश्री कृष्णराव बलाल यांनी आपले डेन्यास

रघोजी भोंसले व दिवाकरपंत व बाबूराव वकीलास आणलें .

रघोजी भोंसले

१ पैठणी मुंडासे

१ पैठणी सेला

१ शालजोडी

२ महमुदी थान

१ किमखाव

१ सरपेच मुरसा

७

दिवाकरपंत

१ मुंडासे चंदेरी

१ सेला चंदेरी

२ महमुद्या

॥ किमखाव निमथान ॥

१ शालजोडी

१ सरपेच मुरसा

६ ॥

बाबूराव

१ सेला पैठणी

१ मुंडासे पैठणी

२ महमुदी

॥ किमखाव निम

४ ॥

सदरहू प्रमाणं वस्त्रं देऊन विडे दिधले व येकांती आर्ध घटका भाषण करून निरोप घेऊन आपले डेन्यास गेले.

छ २७ रविलावलीं भोसले मा॥रीनीं कोडीतापासून कूच करून सासवडासमीप येऊन उतरले. दिवाकरपंत गडास गेले होते. वापू व नानांसी येकांती बोलणें होऊन श्रीमंतांचा व रघोजी भोंसल्याचा अकृत्रिम स्नेह व भोंसल्यानीं श्रीमंतांचे लक्षांत राहावें याविषई परस्परें बेलभंडार व शफत होऊन देवाजीपंत पुन्हा आपले लष्करास आले. छ मा॥रीं रघोजी भोंसले माहदाजी निळकंठ पुरंदरे, वज्यावाचे भाऊ, यांचे घरास गेले होते. पांच वस्त्रे व सरपेंच पुरंदरे मा॥रांनी दिधली. त्यानंतर देवाजीपंतासही वस्त्रें दिधली. रा० कृष्णराव वळवंत यांनीं रघोजी भोसले व देवाजीपंतास आपले घरास नेऊन वस्त्रें दिधलीं व सरपेच दिधला.

छ २८ रोजीं रा० दिवाकरपंत सोनेरीस रा० भीमराव पानसे यांचे घरी भोजनास गेले होते. भोजनोतर वस्त्रें व सरपेंच देऊन मार्गस्त केलें.

छ २९ रविलावलीं फरासीसांची व श्रीमंतांची भेट जाहली. व रा० दिवाकरपंतासही बोलाविलें होतें. याकरितां भोसल्याचा मुकाम जाहला.

छ १ रविलाखरीं रघोजी भोंसले यांनीं सासवडासमीप होते. तेथोन कूच करून जेजोरीस गेले. येकदोन दिवस जेजोरीस राहून जेऊर-नजीक सातारा तेथे जाणार. तेथोन तुळजापुरास जाणार म्हणोन चर्चा येकिली. रा० दिवाकरपंतांकरितां तीन दिवस रघोजी भोसल्याचे मुकाम जाहले होते. दिवाकरपंतासहित कूच करून गेले.

फरासीसांचीं व वापू व नानाची छ २५ रविलाखरीं भेट जाहली. ते दिवसीं खिलवतेंत बोलणें जाहले. ते रा० कृष्णरावजीचे मुखें सेवकानें श्रवण केलें. त्याप्रमाणं सेवेसी विनती लिहिली असे. मुसार सिवालीयानें उभयतांस सांगितलें कीं इंगरेजांकडील ज्वाब-

सालाचे मध्यस्तीस जे ग्रहस्त असतील, त्यांनी आमचे खिलवतेंत नसावें. वापूनीं उतर केलें कीं आमचे दरवारी बहुत प्रमाणिक चाल आहे. खावंदाचे मर्जीप्रमाणं सेवकाची वर्तणूक आहे. इंगरेजांकडील मध्यस्त असल्यां चितां नाहीं. त्याउपरि फरासीसाचे बजीरानें वापू व नानास पत्र लिहिलें होतें. तेंही दिधलें व आपले बादशाहानें श्रीमंतास पत्र व कांही तोहफा जिनस दिधला आहे. तो श्रीमंतांचे भेटीनंतर देऊं म्हणोन बोलला. वापूनीं विचारिलें कीं इंगरेजांचा व तुमचा इतिफाक कोणे प्रकारचा. त्यानीं उतर केलें कीं इंगरेजांसीं व आम्हांसीं श्नेह आहे व आमचे बादशाहानें आज्ञा केली आहे कीं, जो श्रीमंताचा श्नेहित तो आमचा श्नेहित व श्रीमंत पेशव्यांचा जो दुष्मन तो आमचा दुष्मन. या बोलल्यांत थोडीसी कुन्हा आडळली. त्याउपरि छ २९ रविलावल वैशाख शुध प्रतिपदा गुरुवारी श्रीमंत पंतप्रधान गडाखालें डेन्यास आले व फरासीस श्रीमंताचे आज्ञेप्रमाणें आपले जमावसुधां डेन्यास आले. धोडीं व हातीं वगैरे सरजाम श्रीमंतांचाच तैनात आहे. श्रीमंत पेशवे व सखारामपंत व नाना फडनीस व दिवाकरपंत नि॥ भोसले व वरकड मंडली होती. मुसार सिवालीयानें श्रीमंताचे पायांस हात लावून डोळ्यांस चुंबन केलें व आपण येकला सन्मुख बसला. वरकड फरासीस उभे राहिले. त्यानंतर फरासीसांचे बादशाहानें श्रीमंतास पत्र दिधलें होतें, तें दिधलें. श्रीमंतानी आपले हातें घेऊन वापूचे स्वाधीन केलें. त्या उपरि

१ पस्तील

२ डविया दोन त्याजवर तसवीर

१ तरवार गुप्ती

फरासीसांचे बादशाहाची

१ घडघाल थोर

व त्याचे स्त्रीची.

२ रेशमाचीं फुलें पिलायती
हरयेक जिनसाची दोन पेटारे.६ कृष्णाची मूर्तीचे तसवीरा व येक
माहादेवाची येकून साहा

२ आवसोरा व प्याला सोनेरी रंग

५ कृष्णाची मूर्ती

१ हार येक धातूचें, जहराची बाधा

१ न होय याकरितां भोजनास व

पाणी पिण्यास.

१*

सदरहू प्रमाणं येक येक श्रीमंतास दिधलीं. व हरयेकाचा तपसील सांगितला कीं पस्तोल व तरवार तुमचे शत्रूचे पारपत्याकरितां व घडयाल क्षण पळहीं तुमचे संरक्षणास कारभाऱ्यानीं असावध न राहांवें यास्तव, व पुष्पाचे पेटारे तुमचे सयरेकरितां, आबखोरा व प्याला पाणी पियास व भोजनास विष अन्नात किंवा पाण्यांत असलियां बाधित नाहीं, व दोन डब्या त्याजवर बादशाहाची व त्याचे बेगमेची तसवीर आहे. त्यास बादशाहानें सांगितलें आहेजे. तुमची व आमची भेट होणं दुस्तर. याकरितां आमची तसवीर नित्यशा पाहात जाणं व तुमची व तुमचे मातोश्रीची तसवीर लिहून आणविली आहे म्हणोन भाषण केलें. श्रीमंतांनी दोन्हीं डब्या आपले हातीं घेतल्या व अवलोकन केलें. त्याउपरि श्रीमंतांचं कौतुक पाहून मुसार सिवाली फरासीसाचे डोळयास उदक आलें. त्यानंतर श्रीमंतांनीं अतर व गुलाब व विडे देऊन आपण गडास जाण्याकरितां उठले. व स्वार होऊन गडास गेले. सूर्य अस्तमानानंतर सखारामपंत व नाना फडनीस व मुसा मार त्रिवर्ग बेचोब्यांत दोन घटकापर्यंत येकांती बोलिले. दुभासी एक प्रभु फरासीसांचे समागमीचा खिलवतेंत होता. त्याउपरि दिवाकरपंतास खिलवतेंत बोलाविलें. दुभासी यास सरे आम कचेरींत बसविलें. फरासीस च्यार घटका रात्रपर्यंत बसले. त्यानंतर स्वार होऊन आपले मकानास आले. दिवाकरपंत व सखारामपंत व बालाजीपंत नाना प्रहररात्रपर्यंत होते. त्याउपरि दिवाकरपंतानी निरोप घेतला व आपले लष्करास गेले. नाना फडनीस गडावर गेले. सखारामपंताचे पुतण्याचे लेंकींचा विवाह तृतीयेचा, याकरितां सासवडास आले.

महमदअली कुमनदान परशरामपंत मिरजकराचे रुखावर होता. त्यास मुबारजुलमुलक बहादर हैदराचे रुखावर गेले. याकरितां कुमनदान मार माघारा खान मारकडे गेला. दुसरे वर्तमान परशरामपंत मिरजकरानीं लिहिलें आहे की हैदर नायकानें शबखूनाकरितां कांही प्यादे व स्वार मुबारजुलमुलकावर पाठविले. बहादर मार बहुत खबरदार व हुशार होते. छाप्याचे लोकांस लुटून घेतलें. दोन हजार घोडें पाडाऊ जाहली. दुसरी

खबर जे हैदराचे लष्करातील लोक आजुर्दा होते ते वहादर मवसुफास येऊन भेटले.

येसाजी सिद्याकडें शंकराजी घोरपडे वगैरे नोकर होते. रामचंद्र गणेशांनी फोडून आपले मतलबावर आणिले, व येसाजी सिंदे बहुत धावरे होऊन पनाळ्याचे आसऱ्यास गेले. माहादाजी सिद्यांनी पनाळ्याचे मोहिमेस यावयाचें जरूर नाहीं म्हणून लिहिलें आलें, त्याजवरून माहदजी सिद्याची मोहीम पनाळे प्रांतास जावयाची मवकुफ जाहली. मुबारजुलमुलुक वहादरांनी हैदर नायकाचे लष्करांत कांहीं भेद केला होता. दोन हजार स्वार खान माराचे लष्करीहून फुटोन वहादराचे लष्करास आलें, व वाह्यात्कारें शोहरत घातली. जे शबखुनाकरितां लोक आले होते ते फौज वहादरांनी मारून घेतली. या प्रकारचें वर्तमान मिरजकर परशरामपंतानी लिहून पाठविलें होतें. सेवेसी श्रुत होये. हे विनती.

पै॥ छ १३ रविलाखर सन ११९१ हिजरी, बुधवार, तृतीये प्रहर.

श्रीनिवास

पु॥ पत्र श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचें सेवेसी विनतीजें रघोंजी भोंसलें व दिवाकरपंतानी श्रीमंतास व कारभान्यांस सांगितलें जें. हजरत वंदगानआलीचा व आमचा करार मामूल घांसदाणा घ्यावा यैसा नेम असतां, सवा दोन लक्ष रुपये आम्हास देतेंत, येणेकडून आम्हीं फार खराबीत आलों. सांप्रत आम्हीं कर्मळेकर निवाळकराचे तालुक्यांतून व शरफौदोलाचे महालातून घांसदाणियाचा येवज उगवून नागपूरास जातो. कारभारी यांनी उत्तर दिलेंजें नवाब-साहेब जे तुम्हास देतेंत हेच फार आहे. सांप्रत तुम्ही नवीन कांहीं कराल तर लौकिकात प्रसिद्ध होईल. जे आमचे समतें केले यास्तव कांहीं उपद्रव न करितां ज्या मार्गानें आलात त्या मार्गे जाणें म्हणून

प्रखर सांगितलें आहेत. दिवाकरपंताचें लक्ष हुजुरांत आहेच, परंतु येथील कारभारी यांजकडूनही दृढ करून घेतलें जे हुजूरचे आज्ञेत राहावे. कारभारियांचे सांगितलियाचे उतर दिवाकरपंती केलेंजे, तुमचे आज्ञेप्रमाणें हात पाय बांधून ज्या मार्गे आलो त्याच मार्गे जाऊ. सुमेरसिंगाचा पुत्र भोंसल्यासमीप होता. श्रीमंताचे दरखास्तीप्रमाणें भोंसल्यानी कारभारीयांचे स्वाधीन केला. सांप्रत बेडी घालून पुरंदर गडावर ठेविला आहे. सेवेसी श्रुत होये. तामस माष्टी इंगरेज पूर्वी रघुनाथरायांकडील ज्वाबसाल करीत होता. कारभारी यांनीं स्पष्ट सांगितलेंजे करनलाचे विद्यमाने जों करारमदार जाहला आहे त्याप्रमाणे जागीर देऊ. त्यांनीं स्वस्थ राहावे. पूर्वील करारावितरिक्त दुसरी गोष्ट आम्हास बोलणें नाहीं. याजवरून माष्टिनाने रघुनाथरायांकडील ज्वाबसालाचा सिलसिला टाकून, करनलाचे विद्यमानें ज्यागीर वगैरेचा जो करार जाहला आहे त्याचें बदोबस्ताविषईचा ज्वाबसाल करीत आहे. इंगरेजाचे विद्यमाने दादासाहेबाचा स्नेह न करावा हे मानस कारभार्यांचे. यास्तव करनलाचे कराराचा ज्वाबसाल केला. परंतु कारभारीयांचे मानस आहेजे रघुनाथरायाची समजाविश सात आठ लक्षाचे जागीरीवर जाहलीयांही करावी. सेवेसी श्रुत होये.

A. R. No. 36.

१० सफर ११९३ हिजरी

२७ फेब्रुवारी १७७९

४

पुरवणी

बोरघांटावर आले. व बालाजीपंत वगैरे कूच करून त्यांचे रुखावर जाणार. ते समई कृष्णराव व (ला) ळ यानी सखारामपंतास आपले घरास नेऊन परस्परें वचनप्रमाण जाहले कीं रघुनाथराव पुन्हा दखील रियासत जाहले तरी कृष्णराव यास कांहीं उपद्रव न लागावा. हे वर्तमान खुफिया, परंतु बालाजी जनार्दन व हरीपंतास कळलें. व कृष्णराव स्वारीसमागमें न येतां पुण्यांत राहिले. बालाजी

जनार्दन वगैरे मळेगांवास गेले. व दादइलाहीकरितां फते जाहली. व इंगरज खजील होऊन मुंबईस गेले. त्यानंतर वालाजीपंत व हरीपंत व माहदाजी सिंदे यकदिल होऊन पुरंदरास आले. व सखाराम-पंतास कैद केले. या मसलहतींत कृष्णराव विलकुल खारीज केलें होतें. ते समई कृष्णराव वलाळ यांनीं वालाजीपंत व हरीपंत व माहदाजी सिंध्याची नालिश व हुजुरांत नादुरुस्त वदयेतकाद याचा तपसील सांगितला. व वमोजिव इशारा दुसरा हुजूर लिहिणें म्हणोन फिदवीस सूचना केली. त्याउपरि महिना विसा रोजांत वालाजीपंतांनी कृष्णराव यांची तसफी केली. ते समई रावजीनी सांगितले कीं आम्ही जो किसान सांगितला तो हुजूर न लिहिणें. राव मा॥रनुलेचे जुवानीचा मा॥र विन्हा त्यांचे इतिला न ल्याहावा. व लिहिण्यांत पेंच, याकरिता हुजूर इतिला केला नाहीं. त्याउपरि कृष्णरावजीची आरजू फार होती व आहे कीं येक किला व जागीर द्यावी. त्यास कारपरदाज यांची समज आहे कीं कारभाराचे ज्वाबसालात हजारो रुपये रावजीस मिळत आहेत. मग जागीर किमर्थ द्यावी. त्यानंतर हँदरअलीखाना वा रुपये बीस हजार रावजीस आले. ते रुपये सरकारांत देणें म्हणोन वालाजीपंतांनीं पैगाम केला याकरितां रावजी नाखुप होऊन पुण्यांत खानेनिसीन जाहले. सेवटीं रुपये बीस हजार रुपये कृष्णरावजीनी दिल्ले व नाखुप फार जाहले. सारांश वालाजीपंतासीं व हरीपंतासीं दिली-इतिफाक आहे. व कृष्णरावजीसी कार्यकारण जरूरी व जे समई जे काम वारद होत आहे त्या कामापुरता श्नेह व शरीक मसलहत करीत आहेत व सांप्रत मसलहत व हरयेक तजवीज हरीपंताचे सलाहावित्तिरिक्त होत नाहीं. माहदाजी सिंध्यासी करार होता कीं कुलकामांत दखील करावें व सिंध्याची आरजू होती, परंतु हरीपंताचे सलाहानें वेदखल केले. व पांच लाख रुपये प्रथमतां त्यानंतर बीस लाख रुपयाची भरती करून दिवली, किंवा अधिक म्हणोन येंकिलें हे तपसीलवार वर्तमान हुजूर अर्ज करणे. हा आसीर्वाद.

A. R. No. 37.सुमारें ८ जिलकाद ११९३ हिजरी
१७ नोव्हेंबर १७७९

श्रीनिवास

बालाजी बाजीराव यांचा वाका जाहल्यानंतर, रघुनाथराव पोख्त म्हणोन दौलतचे काररवाईकरितां मुख्तार जाहले व पंत-प्रधानांचा खिलअत माधवराव बलाळ यास जाहला. माधवराव खुर्दसाल होतें याकरितां रघुनाथराव व सखारामपंत याजवर कारभार सोपून, आपण अयशआराम करीत होते. बाबूराव फडनीस व त्र्यंबकरावमामा यांचा इतिफाक व सखारामपंतांसीं व उभयता मा॥रनुलेसीं निफाक. गोपिकाबाई व गोपाळराव मिरजकर व बाबूराव फडनीस व त्रिंबकराव यांचा यका जाहला. व तजवीज केली कीं सखारामपंतासीं व रघुनाथराव यांसीं इतिफाक आहे. याचप्रमाणें रघुनाथराव सरदार व सखारामपंत कारपरदाज जाहले तरी माधवराव यांस कोण्हीं पुसणार नाहीं. व पसअंदाज होतील. याकरितां रघुनाथराव यांस कैद करावें. त्यानंतर सखारामपंत यांसही सजा पोंहचवावी. ते समई सखारामपंताचा नवउरूज व मुतसद्यापैकीं चितो विठल व कृष्टणराव बलाळ व चितो अनंत व आबाजी माहादेव व रामचंद्र गणेश, व सरदारापैकीं नारो शंकर व विठल सिवदेव व होळकर व आणखीं लाहान मोठे सखारामपंताचे यैक्यतेंत. माहदाजी पुरंदरे यांचा लेंक नीळकंठराव पुरंदरे रघुनाथराव यांचे शरीक होते. यांकरितां सखारामपंतानीं हिकमतीनें रघुनाथराव यांस पुण्याहून काढून दिधलें. व राव मा॥र नासिकास गेल्यानंतर नीलकंठराव पुरंदरे व सखारामपंत हेहीं राव मा॥रनुलेसमीप गेले. त्यानंतर बाबूराव व त्रिंबकमामानीं पिराजी नाईक वगैरे फौज जमा केली. व रघुनाथरावांसमीप नारो शंकर व विठलराव सिदे व बमय फौज गेले. व सखारामपंतानीं हुजूरान्त इलतिजा करून कुमकेस सरदार व फौजफेरोजी नेली. हुजूरचे फौजेचे इमदादीनें

माधवराव यांची सिकस्त होऊन दस्तगीर जाहले. व रघुनाथराव यांस फते जाहली. त्याउपरि वावूराव फडनीस हुजूरचे पन्हांत आले. व त्रिवकराव यांस सखारामपंतानी वेहुरमत केलें. त्या दिवसापासून फडनीस व त्रिवकराव यांचा इतिफाक व सखारामपंतासीं ज्यानी दुपमनीं. जनार्दनपंत, वालाजीपंत फडनीसाचे वालद, ते व वावूराव विरादर, याकरितां व सखारामपंतानीं फडनीसीचें काम चितो विठलास सांगितलें याकरितां जनार्दनपंतासी व सखारामपंतासीही निफाक व नाखुपी जाहली. त्या दिवसांत कृष्णराव बलाळ सखारामपंतासमीप पेशदस्त होते. यलगंदलचे सफरेंत रघुनाथराव त्या जिल्यांत आवारा जाहले ते समई सखारामपंतानीं रघुनाथराव यांचे तरफेनें कृष्णराव बलाळ यांस हुजूर ज्वाबसालाकरितां पाठविलें होतें. तें अवल येणें राव मा॥राचें. त्याउपरि राजे प्रतापवंत बाहादरांचे दिवाणींत रघुनाथराव याचेच तर्फेनें कृष्णराव हुजूर आले होते. सखारामपंतास हरकोण्हांसीं दुपमनी ज्यानी नव्हती. याकरितां व रघुनाथराव तलवन मिजाज, रियासतीस उपयोगी नाहींत, याकरितां माधवराव यांस पेशवाईवर पुन्हा कायम केलें. वावूराव फडनीस खानेनिसीन जाहले. त्रिवकरावमामा बहुत फंदी व शरीर, याकरितां रघुनाथराव यांचे हमराह त्रिवकराव यानीं राहांवें, हा करार होऊन राहिले. व माधवराव यांचे कारपरदाज सखारामपंत जाहले. कृष्णराव बलाळ सखारामपंताचे पेशदस्त, वमोजिव मामूल जाहले. माधवराव याची मिजाज जाहाल होती, याकरितां सखारामपंत कितेक काम आपले तरफेचे अकसर कृष्णराव याजकडून घेत होते. व सखारामपंताचे तरफेनें माधवराव यांसमीप कृष्णराव मुस्तार जाहले. व सन ११८१ हिजरींत जानोजी भोसल्याचे तंबीनंतर

२

पुरवणी

रघुनाथराव गोहदेस गेले. ते समई त्रिवकरावमामास वरोवर नेलें. व सखारामपंत व कृष्णराव माधवराव मुतवफीसमागमें राहिले.

त्याउपरि माधवराव खुदपसंद जाहले व सखारामपंताचे सांगितल्यास बरखिलाफ वर्तणूक करूं लागले, सबब सखारामपंतानीं कामातून चित काढलें व हरयेक कामास कृष्णराव बलाळास नमूद केले. राव-मारा नुलेनीं अंत्यस्थ बातनींत सखारामपंताचे श्नेहाचा सिलसिला कायम ठेविला व जाहिरा माधवराव मुतवफी यांचे रफीक व मुकरब जाहले. परंतु हुजूरान्त इतिफाक राखून दुसरे मुखालिफाचीं तंबी करावी, हे सलाह सखारामपंताची माधवराव यांस दिलनिशीन जाहली. व हुजूरचे ज्वाबसालाचे सिलसिल्यांत कृष्णराव, याकरितां माधवराव यांजपासी मुकरब व मुसाहब राव मार होते. कितेका दिवसानंतर मोरो बाबूराव फडनीस यांनी दिवाणीचें काम केलें. ते समई कृष्णराव बलाळ यांचा सिलसिला सखारामपंताचे निसबतीचा म्हणोन, परस्परें निफाक होता. कृष्णराव बलाळ यांजकडील मखलसीचें काम मक्कूफ करविलें व कामांत माजी जाहले. त्याउपरि माधवराव यांचा वाका जाहला. नारायणराव रईस जाहले. बमोजिब वसीयत माधवराव सात आठ महिनेपर्यंत सखारामपंत मदारुलमाहाम व मुख्तारीनें काम करीत होते. कृष्णराव बलाळ दस्तगिरपते सखारामपंताचे. परंतु चाल दुरंगी पाहून येक हुजूरचे ज्वाबसालाचा सिलसिला मात्र रावजीकडे कायम ठेविला. वरकड कोणतेही कामांत दखील नव्हते. हरीपंत फडके व बालाजी जनार्दन उभयतां नारायणराव यांसमीप मुकरब होते. यानीं सखारामपंताविषई पैशुन्य, सिकवा नारायणराव यांजसमीप सागून चितांत गिन्हे घातली. व सखारामपंतानीं कामातून चित काढिल. थोडकेच दिवसांत नारायणराव मारले गेले. त्यानंतर रघुनाथराव पेशवाईचे सरदारीवर कायम मुकीम जाहले. कृष्णराव बलाळ माधवराव मुतफीचे मसलतींत शरीक होते. यासबब रघुनाथराव याची इतराजी कृष्णराव यांजवर न्याहायत होती. सखारामपंत कृष्णराव बलाळ यांची ज्यानब व राव मार सखारामपंताची ज्यानब परस्परें राखीत होते. व कृष्णराव यांचे बेइतिला कितेक मार बारहा फिदवीकडून हुजूर अर्ज करविला आहे. परंतु कृष्णराव बलाळासीं व सखारामपंतासी

माधवराव यांची सिकस्त होऊन दस्तगीर जाहले. व रघुनाथराव यांस फते जाहली. त्याउपरि वावूराव फडनीस हुजूरचे पन्हांत आले. व त्रिवकराव यांस सखारामपंतानी बेहुरमत केलें. त्या दिवसापासून फडनीस व त्रिवकराव यांचा इतिफाक व सखारामपंतासीं ज्यानी दुपमनीं. जनार्दनपंत, वालाजीपंत फडनीसाचे वालद, ते व वावूराव विरादर, याकरितां व सखारामपंतानीं फडनीसीचें काम चित्तो विठलास सांगितलें याकरितां जनार्दनपंतासी व सखारामपंतासीही निफाक व नाखुपी जाहली. त्या दिवसांत कृष्णराव बलाळ सखारामपंतासमीप पेशदस्त होते. यलगंदलचे सफरेंत रघुनाथराव त्या जिल्यांत आवारा जाहले ते समई सखारामपंतानीं रघुनाथराव यांचे तरफेनें कृष्णराव बलाळ यांस हुजूर ज्वावसालाकरितां पाठविलें होतें. तें अवल येणें राव मा॥राचें. त्याउपरि राजे प्रतापवंत बाहादरांचे दिवाणींत रघुनाथराव याचेच तर्फेनें कृष्णराव हुजूर आले होते. सखारामपंतास हरकोण्हांसीं दुपमनी ज्यानी नव्हती. याकरितां व रघुनाथराव तलवन मिजाज, रियासतीस उपयोगी नाहींत, याकरितां माधवराव यांस पेशवाईवर पुन्हा कायम केलें. वावूराव फडनीस खानेनिसीन जाहले. त्रिवकरावमामा बहुत फंदी व शरीर, याकरितां रघुनाथराव यांचे हमराह त्रिवकराव यांनीं राहांवें, हा करार होऊन राहिले. व माधवराव यांचे कारपरदाज सखारामपंत जाहले. कृष्णराव बलाळ सखारामपंताचे पेशदस्त, वमोजिव मामूल जाहले. माधवराव याची मिजाज जाहाल होती, याकरितां सखारामपंत कितेक काम आपले तरफेचे अकसर कृष्णराव याजकडून घेत होते. व सखारामपंताचे तरफेनें माधवराव यांसमीप कृष्णराव मुस्तार जाहले. व सन ११८१ हिजरींत जानोजी भोसल्याचे तंबीनंतर

२

पुरवणी

रघुनाथराव गोहदेस गेले. ते समई त्रिवकरावमामास बरोबर नेलें. व सखारामपंत व कृष्णराव माधवराव मुतवफीसमागमें राहिले.

त्याउपरि माधवराव खुदपसंद जाहले व सखारामपंताचे सांगितल्यास वरखिलाफ वर्तणूक करूं लागले. सगळ्या सखारामपंतांनी कामातून चित काढलें व हर्येक कामास कृष्णराव बलाळान नमूद केले. राव-माारनूलेनीं अंत्यस्थ वातनीत सखारामपंताचे स्नेहाचा गिलगिला कायम ठेविला व जाहिरा माधवराव मुतवफी यांचे स्फीक व मुकरव जाहले. परंतु हुजूरान्त र्निफाक रागून दुसरे मुतालिफाची तंत्री करावी, हे सल्लाह सखारामपंतांनी माधवराव यांस दिव्निगीन जाहली. व हुजूरचे ज्वावसालाचे निव्निनल्यांत कृष्णराव, याकरिनां माधवराव यांजपासी मुकरव व मुनाह्व राव माार हांते. कितेंका दिवसानंतर मोरो वावूराव फडनीस यांनी दिवाणीनं काम केलें. ते समट कृष्णराव बलाळ यांचा निव्निनल्या सखारामपंताचे निमवनीचा म्हणोन, परस्परें निफाक होता. कृष्णराव बलाळ यांजकाटील मगळगीनं काम मवकूफ करविलें व कामांत बाजी जाहले. त्याउपरि माधवराव यांचा वाका जाहला. नारायणराव रडस जाहले. वमोजिव वगीयत माधवराव नात आठ महिनेपर्यंत सखारामपंत मदाळमाहाम व मुस्तारीनें काम करीत होते. कृष्णराव बलाळ दस्तगिरपते सखारामपंताचे. परंतु चाल दुर्गी पाहून येक हुजूरचे ज्वावसालाचा सिलसिला मात्र रावजीकडे कायम ठेविला. वरकड कोणतेही कामांत दखील नव्हते. हरीपंत फडके व वालाजी जनार्दन उभयतां नारायणराव यांसमीप मुकरव हांते. यांनीं सखारामपंताविपई पैशुन्य, सिकवा नारायणराव यांजसमीप सागून चितांत गिन्हे घातली. व सखारामपंतांनीं कामातून चित काढिल. थोडकेच दिवसांत नारायणराव मारले गेले. त्यानंतर रघुनाथराव पेशवाईचे सरदारीवर कायम मुकीम जाहले. कृष्णराव बलाळ माधवराव मुतफीचे मसलतींत शरीक होते. यासवव रघुनाथराव याची इतराजी कृष्णराव यांजवर न्याहायत होती. सखारामपंत कृष्णराव बलाळ यांची ज्यानव व राव माार सखारामपंताची ज्यानव परस्परें राखीत होते. व कृष्णराव यांचे बेइतिला कितेक माार बारहा फिदवीकडून हुजूर अर्ज करविला आहे. परंतु कृष्णराव बलाळासीं व सखारामपंतासी

नाखुसी नव्हती. रघुनाथराव खुदपसंद व वेवास्ता हुजूरचे बदअंदे-
सीचा खियाल केला. सवव सखारामपंत आजुर्दा होऊन वाहना
विमारीचा करून रुखसत घेऊन गेले. कृष्णराव बलाळ रघुनाथ-
रायाचे तकयुदीकरितां हमराह राहिले. त्याउपरि वेदरचे मुकामीं
जंगजदलचे मुकदम्यात फिदवीचे मारफातीनें कृष्णरावजीचा पैगाम
हुजूर अर्ज करीत होतो व रुवरू येऊन अर्ज केला. त्याची इतिला
हुजूर आहे. हुजूरचे ज्वावसालांत रघुनाथराव याजसमीप कृष्णराव
पुन्हा कायम जाहले. व हुजूरची रुखसत घेऊन गेले. त्यानंतर
सखारामपंत व हरीपंत व वालाजी जनार्दनाची परस्परें अहदपैमान
होऊन इतिफाक जाहला

३

पुरवणी

व हुजूर अर्जमारूज करावयाकरितां कृष्णराव बलाळ यांस व
फिदवीस केला. कृष्णराव बलाळ यांनीं जिवाजी रघुनाथ
यांस हुजूर पाठविलें. व फिदवीनेंही अर्जी लिहिली ते मंजूर
नजरआली जाहली. त्याउपरि कृष्णराव बलाळ यांनीं हिकमतीनें
रघुनाथराव यांपासून रुखसत घेऊन पुरंदरास गेले. व फिदवी
वमोजिव इशारा सखारामपंत व रुकनदौला मरहूम पुरंदरास गेलों.
त्याउपरि कृष्णराव बल्हानपूरचे मुकामी हुजूर मक्कव मनसूरास
गेले. फिदवी कारपरदाजासमीप हाजर होता. त्यानंतर माधवराव
पंतप्रधानाचा तबलुद जाहला. व सखारामपंत व वालाजीपंत कांही
दिवस बइतिफाक होते. परंतु कामाकाजाकरितां परस्परें चुरसाचुरसी
होऊं लागली. त्यानंतर राजे अमानतराम हुजूरीहून पुरंदरास आले.
सखारामपंताची व वालाजीपंताची परस्परें नाखुसी. याकरितां जागीरचे
माहाल बारा लाखाचे गुजास्त जाहले व पूर्वी पाच लाख रुपये नजर
केले होते. पुन्हा पांच लाख द्यावे म्हणोन करार असतां तफावतीची
गोष्ट बोलू लागले. त्यानंतर स्वारीमुवारक बल्हानपुरास गेली.
व कारपरदाज मदारलमहामही बल्हानपुरास गेले. व हुजूरची

ज्यांत रावजीनी पंतप्रधानाचे कामाची सरबराई व बेहबुदी व हुजूरची इनायत कारपरदाज बालाजीपंत व हरीपंताचे अहवालावर पाहिली असेल, त्या चालीने चालत असतील. परंतु फिदवीस येक शुबाह न्याहायत जाहला कीं कृष्टणराव बलाळ यांनीं जे गोष्ट न सांगावयाची व ज्या गोष्टीचे फाहिसींत रावजीचा इतबार पंतप्रधानांचे कार-परदाजासमीप किमपि न राहावा. याप्रमाणें बारहा बेदरचे खालीं रघुनाथरायाचे दौरांत व मोरो बाबूराव यांचे हगाम्याचे बाद सखारामपंतास कैद केल्यानंतर फिदवीसीं जे बोलिले व बमोजिब इशारा दुयम हुजूरअर्जी लिहिणें म्हणोन सांगितलें व मुलकी कामाचा तर कांहीच पडदा न ठेविला व आदरश इमान वचनप्रमाण जाहली. इतका खलामला असतां फिदवीजादे रघोतमराव यांसीही ज्वाब करून हुजूर व मोइनुदौलासीं खिलवत करितात. या करण्यांत फिदवीची नुकसानीं व रावजीसीं शरीक मसलहत असल्यां फखर नाहीं. व रावजीचा स्नेह संपादून यांजपासून कांहीं नफा आपला व्हावा हे उमेद आजीपर्यंत धरली नांही व पुढें नांहीं. येक खौफ मात्र वाटतो कीं यांचे नाखुसींत गिरफ्तार बाला न व्हावें. याकरितां व हुजूरचा कांही नफा होईल यासबब राव मारनुलेसीं स्नेह राखितों. परंतु राव माराचे बोलण्याचा व कराराचा व इमानाचा इतबार फिदवीस न राहिला. त्यापक्षीं हुजूर तर उमदे कामाचा ज्वाबसाल रुबकार आहे. रावजीचे बोलण्याचा व इमानाचा विश्वास कोणे प्रकारें यईल? हरगीज येणार नांही. बहरहाल रावजी व रावजीचे पेशदस्त बेइमान व जमानसाज पके आहेत. ज्या चालींत हुजूरचा नफा व जाहिरी येखलास व वचनप्रमाणाचा दस्तायैवज न गुंते त्याप्रमाणें जमानसाजी करणें लागेल. कृष्टणराव बलाळ तर पोस्तकार आहेत. परंतु आजीपर्यंत सखारामपंत

रावजीचे मुरबी मुकमील होते. सांप्रत रावजी यकअंगी जाहले. व जिवाजी रघुनाथ व गोविंदराव भगवंत ना-आजुमुदाकार व वचनाचे व

पुरवणी

येतमाद यकवयक कोणे प्रकारे पडेल मगर हुजूरचे फिदवी मवरुसी आहेत. व वमोजिव कायदा हमेशा इनायतनामे काही कामाचे सिल-सिल्याचे येत आहेत दरीविला इनायतनामे आले नाहीत परंतु येतील. व रघोतमराव आजीपर्यंत आमचे म्हणजे फिदवीचे गुमास्ते होते. साप्रत हुजूरीहून मनसब व खिताब इनायत जाहला व खानजादीचे सिल-सिल्यात मुतजम जाहले याकरिता हुजूरचे इरपादेवितरिवत येक हरफ लिहिणार नाहीत याप्रमाणे हरीपतास उतर केल्यानंतर पत मा॥रानी उतर केले की माधवराव मुतवफीपासून हुजूरचे तरफेचा ज्वाबसाल व काही खुफिया मजकूर हुजूरचे इरपादेप्रमाणे तुम्ही माधवराव यास सागत होता व कृष्णरायास वेडितिला. माधवराव तुम्हास म्हणजे फिदवीस हुजूर अर्ज करण्याचा मा॥र सागत होते परंतु ते समई रुकनदौला मरहूम दरमियान होते. साप्रत मोइनूदौला वहादर पतप्रधानाचे ज्वाबसालाचे वानीकार परंतु वहादर मा॥राचा व तुमचाही ज्वाब तुटला नाही म्हणतात मगर हुजूर तुम्ही अर्जमारुज करीत असाल. परंतु हुजूरीहून ज्वाबसालाचा सिलसिला तुम्हाकडे कोणते प्रकारचा ज्यारी होतो याची अजमाश व परीक्षा कम्न उपरातिक तुम्हासी काही वोलू फिदवीने उत्तम म्हणोन प्रत्योतर केलें. दरीविला फिदवीजादे रघोतमराव याचे खत छ ८ जिलकादचे फिदवीस मुजरद आले. त्यात फिदवीजादे यानी लिहिले होतें की कृष्णराव बलाळ यानी पुण्यात जो अहद व वचनप्रमाण करून तुलसी व बेलभडार दिवला, त्याची फरामोसी रावजीस जाहली. व जिवाजीपताचे इतिफाकाची हवा पैवस्त जाहली. मगर इनायात व तफजुलात हुजूरीहून मवरद अहवाल आहेत. व सिवाय ज्वाबसाल पतप्रधान व कृष्णराव वगैरे मोइनूदौला वहादरही मेहरबानी करितात. व राजे अमानतराम याचा जो वदीम यखलास आहे त्यात सरेमो तफावत नाही. त्यास मुलकी काम उमर्दे आहे.

ज्यांत रावजीनी पंतप्रधानाचे कामाची सरबराई व बेहबुदी व हुजूरची इनायत कारपरदाज बालाजीपंत व हरीपंताचे अहवालावर पाहिली असेल, त्या चालीनें चालत असतील. परंतु फिदवीस येक शुबाह न्याहायत जाहला कीं कृष्टणराव बलाळ यांनीं जे गोष्ट न सांगावयाची व ज्या गोष्टीचे फाहिसींत रावजीचा इतबार पंतप्रधानांचे कारपरदाजासमीप किमपि न राहावा. याप्रमाणें वारहा वेदरचे खालीं रघुनाथरायाचे दौरांत व मोरो बाबूराव यांचे हगाम्याचे वाद सखारामपंतास कैद केल्यानंतर फिदवीसीं जे बोलिले व बमोजिब इशारा दुयम हुजूरअर्जी लिहिणें म्हणोन सांगितलें व मुलकी कामाचा तर कांहीच पडदा न ठेविला व आदरश इमान वचनप्रमाण जाहली. इतका खलामला असतां फिदवीजादे रघोतमराव यांसीही जबाब करून हुजूर व मोइनूदौलासीं खिलवत करितात. या करण्यांत फिदवीची नुकसानीं व रावजीसीं शरीक मसलहत असल्यां फखर नाहीं. व रावजीचा स्नेह संपादून यांजपासून कांहीं नफा आपला व्हावा हे उमेद आजीपर्यंत धरली नांही व पुढें नांहीं. येक खौफ मात्र वाटतो कीं यांचे नाखुसींत गिरफ्तार वाला न व्हावें. याकरितां व हुजूरचा कांही नफा होईल यासबब राव मारनुलेसीं स्नेह राखितों. परंतु राव मारराचे बोलण्याचा व कराराचा व इमानाचा इतबार फिदवीस न राहिला. त्यापक्षीं हुजूर तर उमदे कामाचा जबाबसाल रुबकार आहे. रावजीचे बोलण्याचा व इमानाचा विश्वास कोणे प्रकारें यईल? हरगीज येणार नांही. बहरहाल रावजी व रावजीचे पेशदस्त बेइमान व जमानसाज पके आहेत. ज्या चालींत हुजूरचा नफा व जाहिरी येखलास व वचनप्रमाणाचा दस्तायैवज न गुंते त्याप्रमाणें जमानसाजी करणें लागेल. कृष्टणराव बलाळ तर पोख्तकार आहेत. परंतु आजीपर्यंत सखारामपंत

रावजीचे मुरबी मुकमील होते. सांप्रत रावजी यकअंगी जाहले. व जिवाजी रघुनाथ व गोविंदराव भगवंत ना-आजुमुदाकार व वचनाचे व

इमानाचे मजबूत नांहीत . व आपली बुजरगी व फखर व नफा व्हावा हेच उमेद . व वाजीगर व फंदफरेव . मणनार येक म्हणवितात . व दानाईचा गरूर फार आहे . वलक गोविंदराव याचे वोलण्यांत कृष्टणराव मौनी देत आहेत . हुजूर अनेक प्रकारची अजिजी व आपली फिदवीयत व हुजूरचा नफा व नुकसान व बदनामी व नेकनामी याचे दरजे अर्ज करतील . वफजल इलाही हजरत खुदावंद न्यामत रईस दक्षणचे व अरस्तूचे दरज्याचे व अफलातूनचे कियाफाचे, वाजीगराची वांजी पशरपत व मंजूर होणार नांही, व सिरफ वाजीगर आहांत हा दोष व हरफ लाऊन खजील व लाजवाव होतील . याप्रमाणें इरपाद होईल . परंतु रावजीस फिलफौर बेइमानी व कराराची मजबुती नांही . याचा इलजाम हुजूरीहून लागावयाकरितां फिदवीस येक फिकरा अमलनालासेंत आला आहे . जिवाजीपंत व गोविंदराव भगवंतास खिलवतेंत वारयाव न करितां राव मा॥रास इरपाद व्हावा कीं हैवतराव व रघोतमराव यासीं व तुम्हांसीं पडदा कोण्हेविपई नांही . वलक ज्यानी गोष्टीची इतिला तुम्ही यास दिधली व पेशज तुमचे येण्याचे रघोतमराव याचे जुवानी पैकिलें की हैवतराव व रघोतमराव यासीं व तुम्हांसी कांही करार व शरत जाहली आहे . त्याचे वरखिलाफ विलफय तुमची चाल दिसती . याचा वास्ता काय? हे गोष्टी रावजीस फार शरमंदगी वारद करील व पुढें जे वोलणे हुजूर व करार करणे तो मजबूतीनें करतील . मगर या वोलण्याचे मसलतीत जिवाजी रघुनाथ व गोविंदराव भगवंत यांस हरगीज शरीक न करावा . हरसूरत हे दोघे शरीक मसलहत जाहले तरी गोविंदराव फार तरार आहे . हुजूरीहून इरशाद जाहला याचा ज्वाव रावजीस बोलूं न देतां आपण हजरत करोवी करून बोलेल . अखरश अर्ज करील कीं, हैवतराव यांसी वचनप्रमाण केलें . परंतु मा॥रनुले व रघोतमराव यांजकडून राजदारी होणार नांहीं, व विलकुल हुजूरचें काम विगडेल व करोडीची नुकसानी हुजूरची होईल, हे आम्हांम स्पष्ट कळलें . याकरितां कोलकरार व इमानाची शरत येकीकडे ठेऊन, ज्या चालीत हुजूरचा नफा व पंतप्रधानाचे दौलतीचा वंदोवस्त, त्या चालीवर आम्हीं चालतो . येक खावंदाची नोकरी व

हुजूरची फिदवियत व दौलतखाही ह्या दोन्ही गोष्टी आम्हांस मंजूर आहेत. या त-हेन अर्ज करील. करोत. परंतु बेइमानी व बदकौलीची शर्त व परीक्षा जाहली व इप्तदायपासून फिदवीस काबूची लोकांची बेइमानी ठाऊक आहे व हुजूर तर जमीर मुनीर आईना ज्याहानुमा आहे. हरयेक उमदा व गरीब सर्वांची चाल रोशन आहे. याप्रमाणें फिदवीनें अर्ज केला. हे तकसीर, माफ व्हावी हे उमेद. व फिदवीची नौकरी व वोहदा खबररसाईचा याकरितां जुरत करून अर्ज केला आहे. ज्यांत नफा व सलाहदौलत ते तदबीर हुजूर मंजूर होईल. फिदवीची कमाल आरजू होती व आहे की फिदवीजाद्याची सरफराजी व्हावी, व हमचष्मांत आबरू वाढावी. ते बेवसीला. व अर्ज हुजूरीहून जाहली. याउपरि जे फिदवीजाद्याची सरफराजी होईल ते फिदवीस आपले सरफराजीपेक्ष्यां अधिक व खानजाद नवाजसीची प्रसिध सर्वत्र होईल. व फिदवीजाद्यास आरजू दिली आहे कीं हुजूरची खानजादी जोपर्यंत ध्यानकाल किंवा आलम व आलमियांत करावी. मंजूर करणें येस्तियार खावंदाचा.

A. R. No. 38.

२४ रजब ११९४ हिजरी

२६ जुलै १७८०

पै॥ २ साबान

श्रीनिवास

पुरवणी श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनतीजे. हुजूरचे इनायतनामे दोन किते व राजश्री बाळाजीपंत व राजश्री कृष्णरावजीचे नांवचे इनायतनामे पाठविले ते उभयतांस दिले. व सेवकानें इनायतनाम्याचें उतर अर्जी हुजूर स्वामीचे सेवेसी पाठविली आहे. हुजूर गुजराणावी. उभयतांचीं उत्तरें माघाहून येतील, ते सेवेसी पाठऊन देईन. छ १७ रजबचें पत्र व हुजूरचा इनायतनामा व चिरजीव रघोत्तमराव यांचा लिफाफा व रो। बाळाजीपंत नाना व कृष्णरावजीस हुजूरचे इनायतनामे सादर जाहले. त्याच्या नकला चिरजीवानां पाठविल्या. त्या सर्व आजी छ २४ रजब, आषाढ वद्य येकादसी मंगळवारीं प्राथःकालीं पत्रें रवाना करतेसमई पावली. उतर माघाहून सेवेसी पाठवीन हे विनती.

पै॥ छ २ सावान

श्रीनिवास

पुरवणी श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनतीजे. मौजे निळें वगैरे देहातील प्रा॥ परभणी खालसा सरकारचा याकरितां सेवकांनं दरखास्त मिनतवार करून जागीर मागितली. व स्वामीचे कृपेकरितां हुजुरीहून इनायत जाहली. जागीर घेतली. त्याचे दुसरे वर्षी जावितजंग बहादरास परगणे मजकूर सुपुर्द जाहला. त्याचा उपद्रव अतिशय, परंतु वकारपूर्वकानें त्यास फार अगत्यवादानें सांगितलें व लिहिलें. व स्वामी तर साहित्यास अनकूळ. तीन च्यार वर्षेपर्यंत दान तीनसे रुपये खर्च पडोन निर्वेध होता. सांप्रत जावितजंग समाप्त जाहले. त्यांचे पुत्र यहतशामजंग परंतु बापापेक्षया अधिक बहादर व गुणवंत. प्रथमतां मिरजा नजरबेग यानें रुपये घेतले, हे वर्तमान हुजूर व स्वामीस लिहिलें. व मोइनूदौलाचे आर्जव फक्त याच कामाकरितां. परंतु त्यांची आसीर्वादपत्रें मात्र येत आहेत कीं निर्मलेस लिहून पाठविलें. याउपरि बंदोबस्त होईल. हुजुरीहून ताकीद जाहली किंवा न जाहली हें वर्तमान कळत नाहीं. सांप्रत निळे वगैरेचा बोभाट पुन्हा आला आहे कीं चराईस उंट वगैरे निर्मलेहून परभणी परगण्यांत आले. त्यानीं दीगर जागीरीच गांव त्यांत निळ्यापासून कडवा कही करून नेला. चौथाईवाला कडू उदाजी यास निर्मलकरानी आपले आश्रयांत ठेऊन दस्तबंदीद्वारे रुपये देतात. व निळे वगैरे गांवापासून कचे वसूलाचे वाटणीपेक्षया अधिक रुपये घेतो. याच प्रकारें आमिलाचा उपद्रव. सारांश, यावर्षी पांचसे रुपये निळ्याचे आले नसतील. सेवकास हुजुरीहून सरदारीचें काम असतें, तरी याप्रमाणें बोभाट व नालिस सर्वयैव हुजूर न येती. सांप्रत जें होणे तें हुजूरचे आश्रयानें. हुजुरीहून बंदोबस्त न जाहलियां कांहीच उपाय नाहीं. यास्तव विनतीजे निर्मलकराग प्रगर ताकीद हुजूरची व त्याचे वकीलास ताकीद जाहलियां उदुल-हुकुम करणार नाहीं. परंतु प्रसर ताकीद मात्र व्हावी किंवा हुजुरीहून मदनजर सरफराजीवर त्यापक्षी चिरंजीव रघोतमराव विनती करतील

त्याप्रमाणें यैवजी जागीर देऊन हे गांव सरकारचे खालस्यांत ठेवावे.
याउपरि जें मर्जीस मुनासिब येईल ते आज्ञा करावी. त्याप्रमाणें
वर्तणूक होईल हे विनती.

A. R. No. 39.

(पो.ता.) ११ शवाल ११९४ हिजरी
१० अक्टोबर १७८०

पै॥ छ ११ शवाल

श्रीनिवास

पुरवणी श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनतीजे.
हुजराती लोक वगैरे सिलेदारास पुण्यास येण्याविषई दोन ताकीद पत्रें
गेली. परंतु अद्यापी लोक जमा जाहले नांहीत, याकरितां दसन्याचे
मुहूर्तें राजश्री वालाजीपंत नाना डेरे गारपीरासमीप देणार, किवा
जातीनें वालाजीपंत नाना डेरे दाखल होणार म्हणोन चर्चा बहुताचे
मुख यैकिली. राजश्री हरीपंततात्याची छ १ शवालीं रात्रौ भेट
जाहली. इतर वर्तमानें विचारिलीं व तात्यानी सांगितली. डेरे उभे
करणार याचा निश्चय विचारिला. तात्यानी उतर केले कीं डेरे
द्यावे याचा निश्चय आहे. परंतु तारीख व दिवसा (चा) निश्चय अद्यापि
जाहला नांहीं. निश्चय जाहल्यानंतर सांगू. खारिज सर्वतोमुखं यैकिले
वर्तमान हुजूर व स्वामीस श्रुत व्हावे यास्तव विनती लिहिली असे
हे विनती.

A. R. No. 40.

२१ जिल्हेज ११९४ हिजरी
१८ डिसेंबर १७८०

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ सं॥ नमस्कार विनती उपरि. येथील
वर्तमान ता॥ छ २०. जिल्हेज रविवारपर्यंत मो॥ सासवड स्वामीचे

कृपे करून क्षेम असे. विशेष. पूर्वी छ ७ माहे मा॥रीं हुजुरांत अर्जी व अखवार व विनतीपत्र सेवेसी पाठविलें. त्यानंतर श्रीमंत पेशव्यांचे जासूदांसमागमें अर्जी व हिंदवी पत्र छ १४ तारखेस पाठविली तें पावलें असेल. सांप्रत छ मा॥रपर्यंत अखवार व अर्जी हुजुरांत व हिंदवी अखवार सेवेसी पाठविली आहे. नवाब विकारुदौला बहादर व श्रीमंत राजश्री नानास्वामीं कुटुंबासहित आजी सासवडास आले. उदर्क छ २१ रोजी राजश्री सखारामपंत बापू व बालाजीपंत नाना इस्तकवालास येऊन गडासमीप श्रीमंताचे डेऱ्यांत श्रीमंताचे दर्शनास घेऊन जाणार. भेटीनंतर सविस्तारें वर्तमान लिहीन. स्वामीकडील कुशळ वर्तमान प्रतिकक्षणीं येत जावें याविषई श्रीमंत नानास निजध्यास आहे. स्वामीचें दर्शनाचा लाभ होय तोपर्यंत सदैव क्षेम वृत्त लेखनीं अंतःकरण ताप दूर करावयाविषयीं आपण समर्थ आहेत. सेवकाचे संरक्षणाचा पूर्ण अभिमान व कृपेची वृद्धी म्हणून श्रीमंत नानानी सेवकास वर्तमान सांगितलें. त्यास पोष्य मंडलीवर विशेष कृपा करावी हा प्रसिध्द गुण स्वामीचा. मी तर अंगीकृतांत आहे. त्यापक्षीं माझा परामृप करून कृपाद्रिष्टीनें संरक्षण करीत जावें हे विनती लिहिणें किंवा करणें अयोग्य. परंतु कार्यासक्तास विचार थोडका असतो. त्या रीतीनें कृपेची अभिवृद्धीविषई मी कार्यासक्त आहे. बहुत काय लिहिणें हे विनती.

श्रीनिवास

पु॥ श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे सेवेसी. पूर्वी छ २० जिल्हेजपर्यंत वर्तमान लिहिलें आहे. त्यानंतर छ २१ सोमवारीं सासवडापासून कूच करून श्रीमंतांचे व सासवडाचे मध्यें पुरंदराचे रुखें नवाब विकारुदौला बाहादर यांचे लश्कर उतरलें. श्रीमंतानीच इस्तकवालास यावें हा निश्चय होता. त्यास नवाब विकारुदौला बाहादरांनी निषेध केला कीं श्रीमंत आपले स्वाधीन नांहीत. मातोश्री वितरिक्त दूर येणें उत्तम नांहीं. त्यानंतर रा० सखारामपंतबापू

व बालाजी जनार्दन फडनीस व रास्ते वगैरे इस्तकबालास आले. सांप्रदायाप्रमाणें भेटी जाहल्या. श्रीमंत नानासीं सखारामपंत बहुत प्रीतीनें भेटले. त्यानंतर सखारामपंतानी सांगितलेंजे श्रीमंत गडाखालें येत आहेत त्या स्थलीं श्रीमंताची व नवाब विकारुदौला बाहादरांची भेट व्हावी. उभयतांची स्वारी गडाचे रुखें गेली. गडाखालें पाव कोसावर डेरा उभा करून श्रीमंत मातोश्रीसहित आले होते. राजश्री सखारामपंत बापू प्रथमतां डेन्यास गेले. माघोन बालाजीपंत व नवाब विकारुदौला बहादर डेन्यास आले. डेन्याबाहेर सखारामपंत पुढें येऊन हात धरून डेन्यांत गेले. श्रीमंत आपले पायानें चालत मातोश्रीपासून वसावयाचे स्थलीं आले व भेट घेतली. सहवासी लोकांची वळख आहे. संकेतानें समजतात. येक घटका बसले होते. त्यानंतर सर्वत्रांस अतर पानदान दिल्हें. श्रीमंतानी आपले हातें बहादर मवसुफास व श्रीमंत नानास विडे दिलहे. बापूनीं उभयतांस अतर लाविलें. समारंभ बहुत प्रीतीचा जाहला. त्यानंतर निरोप घेऊन नवाब विकारुदौला बहादर आपले डेन्यास आले व श्रीमंत गडावर गेले. व बापू व नाना आपले डेन्यास गेले. भेटीनंतर तोफा खुसीच्या सुटल्या. सेवेसी श्रुत होय हे विनती.

पुरवनी २*

ठवयाची तजवीजेत आहेत. विदित होये. छ २० माहे मा॥री नवाब वकारुदौला बहादुर व श्रीमत राये नानकराम सासवडास दाखल जाले. उदईक श्रीमताची व उभयेता कारभारी याच्या व वकारुदौला याच्या भेटी होणार. छ २१ माहे मा॥र रोज सोमवार वकारुदौला बहादुर आपला डेरा सोडून पऊन कोस आले. राजश्री बापू व नाना कोसभर पुढे इस्तकबाल येऊन याच्या भेटी जाल्या. उपराती श्रीमताचे भेटीस गेले. श्रीमत गडाखाले डेरा दिलहा आहे तेथे आले होते. तेथे श्रीमताची भेट जाली. दोन घटका वकारुदौला श्रीमताजवळ बसले होते. उपरातिक रुख्त (रुखसत) होऊन आपले डेन्यास आले.

* या पूर्वीचें एक पान गहाळ दिसतें.

श्रीमंतही याची (भे)ट घेऊ(न)मागती गडावर गेले. फिरग्याकडील जाबसाल काही अद्याप निश्चयात आला नाही. विदित होये. पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. येथे आम्हाजवळ जोडचा नवत्या म्हणोन बारा तेरा दिवस जाले. अखवार न आलियास सेवकाचा उपाये काये ? जोडचाविशई ताकीद जाली पाहिजे. विदित होये. बहुत काय लिहिणे. कृपा लोभ कीजे हे विज्ञापित.

A. R. No. 41.

४ मोहरम ११९५ हिजरी

३१ डिसेंबर १७८०

श्रीनिवास

पुरवणी श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनतीजे. स्वामीनीं छ ४ मोहरमचें पत्र पाठविलें त्यांत लेखनाज्ञा केली कीं चिरंजीव राजश्री रघोतमराव यांचे रखसतीचा प्रकार ज्या कारभाराकरितां चिरजीव आले आहेत ते समग्र हुजूर आले आहेत. त्यापक्षीं हुजूरीहून रखसत मागणें विदित असल्यां विचार करून लिहिणें म्हणोन आज्ञा. त्यास स्वामीचे कृपेचे व मुरबीपणाचे योगें करून यजमानसाहब चिरंजीवाचे अहवालावर मुतवजे व सरफराजी केली. व स्वामीचे कृपे करून विशेष सरफराजीची उमेद आहे. त्यास यजमानसाहब मुतवजे अहवाल व स्वामी कृपावंत असतां चिरंजीवानी हुजूर राहांवें यांत चिरंजीवांची सादत व माझाही मनोदय व स्वामी स्वहिताची बहुत कृपेकरून आज्ञा करीत आहेत. याविषई मी सेवेसी विनती ल्याहावी हा अर्थ नाहीं. स्वामीची कृपा व यजमानांची नवाजिस होण्यांकरितां बहुत प्रयत्न लागतो. ते कृपा व नवाजिस असतां रखसत मागावी हे सलाह सर्वथेव नाहीं. परंतु

दोन तीन कारणें प्राप्त, यास्तव विनती लिहिली होती. प्रथम हेच कीं कृष्णरावजीचा निजध्यास होता कीं हुजुरीहून इनायतनामा सादर व्हावा. म्हणजे सादत मुलाजमत हासल करून ज्यांत हुजूरची दौलतखाही तें काम करून देऊ. हुजूरचे दौलतखाहीचें काम याकरितां चिरजीव हुजूर आले व स्वामीचे कृपेकरून कृष्णरावजीस इनायतनामा सादर जाहला व रावजी हुजूर गेले. चिरंजीवानी जो उद्योग केला तो सिधीस गेला. याउपरि चिरंजीवांचे रुखसतीस कृष्णरावजीकडील कामाचा गुंता सेवकाचे मते दिसत नाहीं. दुसरें कारणें चिरंजीवांची सरफराजी होऊन ते येथें असले म्हणजे मजला सर्व प्रकारें निश्चिती. याकरितां चिरंजीवानीं रुखसत घ्यावी व स्वामीनी कृपा करून रुखसत त्यांची सरफराजी करून द्यावी म्हणोन विनती आहे. तिसरा प्रकार चिरंजीवांची कन्या विवाहास योग्य. तिचा विवाह करावा म्हणोन गतवर्षीपासून उद्योग करितों. परंतु उद्योग सिधीस जात नाहीं. सांप्रत माघमासीं किंवा फालगुण शुध सप्तमीपर्यंत प्रयोजन सिधीस न्यावें याकरितां चिरंजीवाचे रुखसतीविषई विनती लिहिली होती. व पृथक पुरवणींत पुन्हा लिहितों हे विनती.

A. R. No. 42.

१७ सफर ११९५ हिजरी

१२ फेब्रुवारी १७८१

श्रीनिवास

पुरवणी. श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनतीजे. छ १० माहे सफरचें कृपापत्र चिरंजीव राजश्री राय रघोत्तमराव यांचे लिफाफियासह दारोग्याचे विद्यमानें डांकेवर रवाना केलें ते छ १७ माहे मजकुरी पाऊन संतोष जाहला. सेवेसी श्रुत होय. चिरजीवास पत्र लिहून सेवेसी पाठविलें आहे हे विनती.

पै॥ छ २९ राखर

१

श्रीनिवास

पुरवणी पत्र श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे, सेवेसी.

विनती उपरि, हैदरअलीखानास गरूर अतिशय जाहला आहे कीं सांप्रतकाळी साहेब अजम व साहेब फौज व तरतुदी, दक्षण हिंदुस्तानांत येक आपण आहे, वरकड सरदारास ध्यानास आणीत नाही. हुजूर हजरत बंदगानआलीचे जनाबेंत मोतमद नाही. याचा विस्तार पत्री, ल्याहावयास माझी शक्ति नाही. खान मा॥रचे लश्करची अखबार हुजूर येत असेल. यैसियासी हुजूरीहून हैदरअलीखानांचीं तंबी करावयाचाच अजम होऊन त्याचें पारपत्य जाहलें पाहिजे. देशकाळानुरूप तंबीचा अजम होणें सलाह दौलत नसल्यास, त्यासी यैक्यता करून ताबेदारीत आणावा. इतिफाक होण्यांविषई हैदरअलीखानाची आरजू आजपर्यंत आहे व कांही देणे व घेणें याची शर्त दरमियान न आणित्तां वेवास्ता खान मा॥रानें हुजूरचे इतिफाकांत यावें. हे मर्जीमुद्बारकेचे खुलासा असल्यां खान मा॥राकडील विश्वासूक कोण्ही ग्रहस्त पुण्यांत आहे त्याचा सिलसिला आजपर्यंत सेवकासी आहे. फरासीस खान मा॥रनुलेस येऊन भेटणार, व त्यांचे इतिफाकानें इंगरेजांस जेरदस्त केल्यानंतर फारच मगरूर होईल. याकरितां फरासीस मुतिफीक होऊन इंगरेजास जेरदस्त केलें नाही, त्यापूर्वीं त्यास हुजूरचे ताबेदारीत आणावें. हे सलाहदौलत आहे म्हणोन कोण्ही ग्रहस्त सेवकाचा श्नेहित त्याचे बोलण्याचा आशय हुजूर व स्वामीस लिहिला असे. सारांश, हैदरअलीखानांचें पारपत्य करावें किवा यैक्यता करावी हे दोन मार्ग वरे दिसतात. उपेक्षेंत ईश्वरइछेनुरूप जें घडावयाचें ते समयोचित होईल. हा निश्चये करून राहावें. येथील कारपरदाजांस हैदरअलीखानाची खातरदारी फार दिसते. सांप्रत-

काळीं चितापासून खानमा॥रनुलेचे रफीक व शरीक दिसत आहेत येविषईची इतिला हुजूर व स्वामीस व्हावी म्हणोन लिहिलें असे हे विनती.

पै॥ छ २९ रा॥खर

श्रीनिवास

पुरवणी. श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनतीजे. मोइनुदौला बहादरांस मसीरुलमुलकीचा खिताब होऊन हुजूरीहून सरफराजी जाहली म्हणोन राजश्री गोविंदराव कृष्ण यांचे मुखं वर्तमान यैकिलें. त्यास ते अमीर व पंतप्रधानांचे व हुजूरचे ज्वाब-सालाचे बानीकार यास्तव भक्तीची प्रीति किंवा भयाची प्रीति, भक्तीपेक्ष्यां भयाची प्रीति अधिक असते. याकरितां मुबारकबादेची अर्जी व पांच रुपये ५ नजर येथोन धावजी व बाळू जासूदासमागमें स्वामीचे सेवेसी पाठविले आहेत. यांच जासूदासमागमें किंवा आपल्या-कडील जासूद अथवा खादमाबरोबर अर्जीचा लिफाफा व नजरे बा॥ रुपये ५ नवाब मवसुफास पावते करवावे. मुख्य यजमानसाहब बहुत कदरदान व स्वामी चितापासून कृपावंत यांत सेवकाची सरफराजी व मनोरथ श्रीकृपेकरून पूर्ण जाहले व होतील हा निश्चय आहे. विशेष काय लिहिणें हे विनती.

पै॥ छ २९ रा॥खर

श्रीनिवास

विनतीजे. कोंकणी आंबसोल वाळलेंलें पका दोन सर धावजी वगैरे जासूदासमागमें सेवेसी पाठविलें आहे. पुन्हा दुसरे जोडीसमागमें दोन सेर पाठवण्यांत येईल हे विनती.

पै॥ छ ७ माहे जमादिलावल सन ११९५ हिजरी रोज गुरुवार दोन प्रहर दिवस आल्यावर डाकेवर मये सुलतानखा नूर रहमानखां दारोगे हरकारे.

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना येसीजे. येथील कुशल ता। छ २ माहे जमादिलावल मु॥ लष्कर दरजागा मौजे पुनालेनजीक चिचवड स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणोन स्वानंद लेखन आज्ञा करीत असिले प॥. विशष. येथील व(र्त)मान छ २८ माहे रविलाखर रोज सोमवार प्राथ.काली विनंतीपत्र व हजूरत अर्जी व अखबार सरकारचे डाकेसमागमे रवाना केले. विनंतीपत्र पावोन सविस्तर वर्तमान विदित जाले असेल. तदनंतर येथील वर्तमान इग्रज चौक्यावर होते. हरीपंत व होलकर वगैरे भोवताले होते. लडाईं शुरू आहे. हे वर्तमान अक्षरशा लेखन केले होते त्याजवरून ध्यानास आले असेल. राजश्री हरीपतानी नानास पत्र लिहिले होते. इग्रज चौक्यावर आहेत. भोवताल्या आमच्या फौजा आहेत. त्यासी व आम्हासी लडाईं निकडेची होत असती. श्रीमताचे पुन्यप्रतापेकरून त्याचे पारपत्य होईल. चिंता नाही म्हणून लिहिले होते. त्याजवरून कारभारी बहुत संतोश जाले. दरवार वगैरे जाला होता. दोन घटका माली व मुलकी वगैरे कामकाज जाले. शूत होय. छ २९ माहे रविलाखर रोज मंगलवार. करनल गाडर इग्रज चौक्यावर होता. तेथून पनवेलीस जाणार. पनवेलीस गेला म्हणजे मग याचा येत नाही. पनवेलीजवळ कोसी आत कासी समुद्राची खाडी आहे व काही थोडी बहुत झाडीही आहे. चौक्यापासून पनवेली साहा सात कोस आहे. पुढे कल्यानी दहा वारा कोस आहे. व बेलापूर आठ नव कोस आहे. चौक्यापासून पनवेलीपावेतो मैदान आहे. इग्रजानी चौक्याहून

दो ती कोसाचे कूच केले. पुढे पनवेलीस जातो म्हणून हरीपंत व होलकर वगैरे यानी बहुत निकड करून लडाईं केली. मागून व पुढून व बाजूस लडाईंचा डौल घातला. इग्रजास अवलून तेथे उभे केले. व इग्रजही तेथेच उभे राहिले. लडाईं निकड करून मातबर केली. हरीपंत व होलकर वगैरे याजकडील पाचचारसे मणुश ठार व जखमी मिलून जाले. दोनतीनसे मणुश तो ठारच जाले. दोनतीनसे घोडी जाया जाली. इग्रजाकडीलही तीनचारसे मणुश ठार जाले. येक लाहान तोफ इग्रजाची यानी आनिली. हरीपंत वगैरे याचे लोकानी भाल्याने इग्रजाचे लोक हानिले. येथ परीयेत पोहचले होते. याप्रमाणे मातबर लडाईं होऊन उभयेपक्षी मानसे फार जाया जाली. इग्रज दोन कोस कूच करून गेले होते तेथेच मुकाम करून राहिला. हरीपंत वगैरे यानी त्याचे अलीकडे दो ती कोसावर मुकाम करून राहिले. पुढे इग्रज जुरत करून पनवेलीस जाणार व लडाईं वगैरे मातबर जाली यैसे वर्तमान येथे सध्याकाली कारभान्यास आले. शृत होय. इग्रजासी व हरीपंत व होलकर वगैरे यासी लडाईं मातबर जाली व लडाईं शुरू आहे. इग्रजाभोवते याच्या फौजा आहे व इग्रजही काही येक जेर आहे. परंतु इग्रज साभालून पनवेलीस जाणार. इग्रज पनवेलीस गेला म्हणजे तो साभालून गेला यैसे आहे. शृत होये. छ ३० माहे रबिलाखर रोज बुधवार इग्रज आपले सर्व सरजामानसी पनवेलीस गेला यैसे वर्तमान आले. हरीपंत व होलकर वगैरे यानी बहुत निकड करून लडाया केल्या की इग्रजास पनवेलीस पोहोचू न द्यावे, सिकस्त करावा. याअर्थी लडाया बहुत निकटीच्या केल्या. मणुश वगैरे घोडी फार जाया जाली. सेवटी इग्रज आपले मजबूतीने पनवेलीस पोहचला. याचे मुद्याप्रमाणे हासिल न जाले. इग्रज पनवेलीस पोचला. तेथे मुकाम करून आहे. पुढे तो कल्यानीकडे अथवा बेलापुराकडे जाणार. हरीपंत वगैरे सर्वत्र येकत्र होऊन इग्रजाचे अलीकडे तीन चार कोसी मुकाम करून आहेत. पुढे पनवेलीजवळ जाऊन लडाईं करावी तो अर्थ न राहिला. इग्रज

पनवेलीस गला तेव्हा याचे हातचा गेला. पुढे इग्रज कल्यानीकडे अथवा वेलापुराकडे जाणार. त्यास रा। हरीपंत वगैरेही काही येक दिवस तेथे मुकाम करून माघारे येतील यासे आहे. ज्या अर्थी इग्रज निघून गेला मग हे कशास राहातील ? मग काही येक दिवस तेथेच राहातात किवा माघारे फिरतात किवा दूरदुरून आनिक येखादी लडाई करितात हे वर्तमान आलिया लेखन केले जाईल. मुख्य प्रकार इग्रज निघून पनवेलीस गेला. शृत होये. छ १ माहे मा।र रोज गुरुवार ग्वालेरचा किला जाटाचे विद्यमाने फितुर करून सिद्यानी घेतला हे वर्तमान येक दोन विनंतीपत्री लेखन केले होते त्याजवरून शृत जाले असेल. तिकडील इग्रज ग्वालेरीकडे जात होते. ग्वालेरचा किला इग्रजापासून फितुराने गेला यासे वर्तमान आहे. दुसरे वर्तमान आहे की इग्रजानी सिद्यावर छापा घातला. दोन च्यारसे मणुश जाया जाले. उपरातिक सिदे आपले फौजेनसी कायेम होऊन सावध जाले. त्याचा छापा मारून काहाडला. प्रस्तुत इग्रजासी व सिद्यासी लडाई शुरू आहे यासे वर्तमान आहे. मागती तिकडील वर्तमान आलिया लेखन केले जाईल. शृत होये. हैदर नायेकासी व इग्रजासी लडाई होते यासे वर्तमान आहे. नाईक मा।र याजकडील वकील दरबारास आले होते. नाईक मा।र यांस पत्रे लिहिणार. शृत होये. इग्रज पनवेलीस गेला. तेथे पोहचला. रा। हरीपंत वगैरे तीन-च्यार कोस अलीकडे मुकाम करून आहेत. माघारे येतात किवा काही येक दिवस मुकाम करून राहातात हे वर्तमान आलिया लेखन केले जाईल. शृत होये. काल बुधवारी येथे प्रज्यन्य फार पडला. गारा विशेष पडल्या. काली जमीनीत मुकाम आहे म्हणोन मागे पुढे कोस आत कोस माल जमीन पाहून कूच करून राहानार. कूच जाल्यावर लेखन केले जाईल. शृत होये. छ १९ माहे रा।लाखर आज्ञापत्र सादर केले ते छ १ माहे मा।री सेवकास पावले. पावोन बहुत संतोश जाला. सदैव साप्रदायाप्र आज्ञापत्रे सादर करनार स्वामी समर्थ. बहुत काय लिहिणे. कृपा लोभ कीजे हे विज्ञापित.

A. R. No. 45.६ जमादिलावल ११९५ हिजरी

३० एप्रिल १७८१

पुरवनी २

राजश्री परशरामपताचे कूच दोन दीड कोसाचे जाले. परशरामपंत सडे मात्र आज तलावर होते. वर्जवार म्हणून सोमवारी श्रीमताची व परशरामपताची भेट पुरदराखाले होनार. उपरांतिक परशरामपंत कूच दर कूच मिरजेस जाणार. शृत होयें. पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. विदित होये. छ ३० माहे राखरचे आज्ञापत्र व छ २७ राखल परियेत ज्यवाबी इनायेतनामा सादर करून रा. हयबतराव याचे तैनाती जोडीसमागमे पाठविला, तो छ १५ माहे मारी पावला. इनायेतनामा व आज्ञापत्र पावले. बहुत संतोश जाला. सदैव याचप्रकारे इनायेतनामे व आज्ञापत्रे सादर करनार स्वामी समर्थ आहे. सर्व प्रकारे सेवकास त्राते स्वामीचे चरन आहेत. बहुत काये लि (हिणे). कृपालोभ कीजे हे विज्ञापति.

A. R. No. 46.१६ जमादिलावल ११९५ हिजरी

१० मे १७८१

श्रीनिवास

पोष्य हयबतराव गोपाळ सां नमस्कार विनतीजे. येथील वर्तमान ता. छ १६ माहे जमादिलावल वैशाख वद्य चतुर्थी शुक्रवारपर्यंत मो लश्कर नजीकचिचवड स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. पूर्वी छ १५ माहे मारीं डांकेवर अर्जी व अखबार व स्वामीचे सेवेसी विनतीपत्र पाठविलें ते दारागे हरकारें यांचे विद्यमानें प्रविष्ट होऊन वर्तमान श्रुत जाहलें असेल.

सांप्रत छ मा॥रपयेंत अखबार लिहून सांप्रदायाप्रमाणें पत्रें डांकेवर पाठविली आहेत. सविस्तारें पत्रावलोकनी ध्यानास येईल. कृपापत्रें दोन येक छ ३० माहे रविलाखरचें व येक छ २ माहे मा॥रचे सेवकाचे तैनाती जासूदासनागमें पाठविली, ते छ १५ रोजी व छ १६ रोजी यथाक्रमेंकडून पाऊन दहृत संतोष जाहला. हुजुरीहून इनायतनामा सादर जाहला तो पाऊन सरफराजी जाहली. जासूदांचे विपई मीं अर्जी लिहिली होती, त्याचा दरजवाव इनायतनामा सादर जाहला नाहीं. याकरितां हुजूर अर्ज करून इनायतनामा पाठविला पाहिजे. व इनायतनान्याप्रमाणें वर्तणूक करावी. हा सांप्रदाय सेवकाचा व स्वामीसमान आप्त मुरवी यांची नीती याचप्रमाणें, यास्तव विनती लिहिली असे. मौजे रेलेत पटी न घेण्याविपईचो याद नखलसी होऊन सिध जाहली. याउपरि पत्र लिहून राजश्री भगवंतरावजीकडें पाठऊन देतों. दहृत काय लिहिणें. भोसत्याची फौज बंगाले प्रांताहून माधारा आली. याकरितां कारभाऱ्यांचे चिंतात वैपन्यतेचा भाव दिसतो हे विनती.

श्रीनिवास

अखबार लश्कर पंतप्रधान अज इ॥ छ १५ माहे जनादिलावळ लगायत छ १६ माहे मा॥र सन ११९५ हिजरी, रोज शुक्रवार, करनल गाडर मौजे पनवेलीनजीक व हरीपंत व तुकोजी होळकर मौजे खालापूरानजीक आहेत. नाथवराव रामचंद्र व बाजी गोविंद यांस सुरत प्रांती जावयाकरितां रखसत करून उपरांतिक पंत मा॥रनिले बोरधांटावर येगार. व परसराम रामचंद्र निरजकर येका दो दिवसा कूच करून निरजेकडें जागार. या वितरिक्त कितेक वर्तमान लिहून छ १५ माहे जनादिलावळी प्रातःकालीं अखबार हुजूरपाठविली. त्याजवरून वर्तमान श्रुत जाहलें असेल. त्यानंतर येकिलें व जाहलें वर्तमान सांप्रदायाप्रमाणें दफेवार लिहिले असे. परसरामपंत निरजकराचे विद्यमानें तवारांची निगाहदास्त बाझाजीपंतानीं करविली होती. त्याचे तलवाचे रुपये पंत मा॥रनिले जादा करीत नाहींत,

म्हणून परशराम रामचंद्र आजुर्दा व छ १४ रोज बुधवारीं फडनवीस मा॥र परशरामपंताचे डेंन्यास गेले होते. व समजाविश अकसर केली म्हणून पूर्वी लिहिलेंच होतें. त्यास छ मा॥रीं वाळाजीपंत मा॥रनिलेचेथं गेले ते दिवसीं सवारांचे तलबेंपैकीं येक लाख रुपये नख्त मा॥रनिलेस देऊन समजाविश केली. त्यानंतर वाळाजीपंत आपल्या डेंन्यास आले. छ १६ रोजी परशराम रामचंद्र व रघुनाथराव नीळकंठ व हरिहरराव पुरुषोत्तम मिरजकर, फडनवीसाचे सूचने-प्रमाणें भोजनास फडनवीसाचे डेंन्यास आले. भोजनोतर वाळाजी-पंतानीं त्रिवर्ग मा॥र व या वितरिक्त कारकून वगैरें मिलून पंचवीस आसामियांस पैठणी, वस्त्रें, सेला, पागोटं व मा॥रनिलेस बन्हानपुरी व जैनावादी सेलें पागोटी व महमूदी थानें व किमखाव, दर आसामीस च्यार पारचें या प्रां वारा पारचें देऊन सर्वत्रांस रुखसत केलें. व अस्तमानपयेंत परशरामपंत व वाळाजीपंत खिलवत करीत बसलें होते. अस्तमानीं पंत मा॥रनिले आपल्या डेंन्यास गेले. सुरापुराकडें परशराम रामचंद्र यांनीं जावें म्हणून फडनवीसाचे मानस होतं, परंतु परशरामपंतानी कबूल केले नाहीं. याजकरितां सुरापुराकडें जाणें मा॥रनिलेचें सध्यां मक्कूफ जाहलें. पुरंधरीं, श्रीमंत पंतप्रधानांची भेटी घेऊन श्रीपंढरपुरास जाऊन देवदर्शन करून मिरजकडें जाणार या प्रां निश्चय ठरला. व छ १६ माहे मा॥र रोज शुक्रवारीं हरिहर-राव पुरुषोत्तम फौजेसुधां कूच करून मौजे खडकीसमीप पुण्याचे रुखें गेले. परशरामपंत व रघुनाथराव जरीदा छ मा॥रीं राहून फडन-वीसाकडे कांहीं बोलावयाकरितां त्रितीय प्रहरीं आलें. प्रहर रात्रपयेंत फडनवीसासीं खिलवत जाहलें. उदईक छ १७ रोज मंदवारीं उभयतां मा॥रनिले स्वार होऊन जाणार. व पुरंदरीं पंतप्रधानाची भेटी घेऊन पंढरपूरचे मार्गे मिरजकडे जातील म्हणून यैकिलें.

माधवराव रामचंद्र व वाजी गोविंद यांजसमागमें पांच साहा हजार फौज देऊन छ १४ माहे मा॥रीं हरीपंत फडके यांणी उभयतां मा॥रनिले रुखसत केले. वसई तालुकियांत जावयाकरितां कूच करून गेले म्हणून यैकिलें.

सांप्रत छ मा॥रपयेंत अखवार लिहून सांप्रदायाप्रमाणें पत्रें डांकेवर पाठविली आहेत. सविस्तारें पत्रावलोकनी ध्यानास येईल. कृपापत्रें दोन येक छ ३० माहे रविलाखरचें व येक छ २ माहे मा॥रचे सेवकाचे तैनाती जासूदासमागमें पाठविली, ते छ १५ रोजी व छ १६ रोजी यथाक्रमेंकडून पाऊन बहुत संतोष जाहला. हुजूरीहून इनायतनामा सादर जाहला तो पाऊन सरफराजी जाहली. जासूदांचे विषई मीं अर्जो लिहिली होती, त्याचा दरजवाब इनायतनामा सादर जाहला नाही. याकरितां हुजूर अर्ज करून इनायतनामा पाठविला पाहिजे. व इनायतनाम्याप्रमाणें वर्तणूक करावी. हा सांप्रदाय सेवकाचा व स्वामीसमान आप्त मुरबी यांची नीती याचप्रमाणें, यास्तव विनती लिहिली असे. मौजे रेलस पटी न घेण्याविषईची याद मखलसी होऊन सिध जाहली. याउपरि पत्र लिहून राजश्री भगवंतरावजीकडें पाठऊन देतो. बहुत काय लिहिणें. भोसल्याची फौज बंगाले प्रांताहून माघारा आली. याकरितां कारभान्यांचे चिंतात वैषम्यतेचा भाव दिसतो हे विनती.

श्रीनिवास

अखवार लश्कर पंतप्रधान अज इ॥ छ १५ माहे जमादिलावल लागायत छ १६ माहे मा॥र सन ११९५ हिजरी, रोज शुक्रवार. करनेल गाडर मौजे पनवेलीनजीक व हरीपंत व तुकोजी होळकर मौजे खालापूरानजीक आहेत. माधवराव रामचंद्र व बाजी गोविंद यांघ सुरत प्रांती जावयाकरितां रुखसत करून उपरांतिक पंत मा॥रनिले वीरघांटावर येणार. व परशराम रामचंद्र मिरजकर येका दो दिवसा कूच करून मिरजेकडें जाणार. या वितरिक्त कितेक वर्तमान लिहून छ १५ माहे जमादिलावलीं प्रातःकाली अखवार हुजूरपाठविली. त्याजवरून वर्तमान श्रुत जाहलें असेल. त्यानंतर यैकिलें व जाहलें वर्तमान सांप्रदायाप्रमाणें दफेवार लिहिले असे. परशरामपंत मिरजकराचे विद्यमानें सवारांची निगाहदास्त वाळाजीपंतानीं करविली होती. त्याचे तलवाचे रुपये पंत मा॥रनिले आदा करीत नाहीत,

म्हणून परशराम रामचंद्र आजुर्दा व छ १४ रोज बुधवारीं फडनवीस मार परशरामपंताचे डेंन्यास गेले होते. व समजाविश अकसर केली म्हणून पूर्वी लिहिलेंच होतें. त्यास छ मारीं वाळाजीपंत मारनिलेचेंथं गेले ते दिवसीं सवारांचे तलवेंपैकीं येक लाख रुपये नख्त मारनिलेस देऊन समजाविश केली. त्यानंतर वाळाजीपंत आपल्या डेंन्यास आले. छ १६ रोजी परशराम रामचंद्र व रघुनाथराव नीळकंठ व हरिहरराव पुरुषोत्तम मिरजकर, फडनवीसाचे सूचने-प्रमाणें भोजनास फडनवीसाचे डेंन्यास आले. भोजनोतर वाळाजी-पंतानीं त्रिवर्ग मार व या वितरिवत कारकून वगैरें मिलून पंचवीस आसामियांस पैठणी, वस्त्रें, सेला, पागोटं व मारनिलेस वन्हानपुरी व जैनावादी सेलें पागोटी व महमूदी थानें व किमखाव, दर आसामीस च्यार पारचें या प्रां वारा पारचें देऊन सर्वत्रांस रुखसत केलें. व अस्तमानपर्यंत परशरामपंत व वाळाजीपंत खिलवत करीत वसलें होते. अस्तमानीं पंत मारनिले आपल्या डेंन्यास गेले. सुरापुराकडें परशराम रामचंद्र यांनीं जावें म्हणून फडनवीसाचे मानस होतं, परंतु परशरामपंतानी कबूल केले नाहीं. याजकरितां सुरापुराकडें जाणें मारनिलेचें सध्यां मवकूफ जाहलें. पुरंधरीं श्रीमंत पंतप्रधानांची भेटी घेऊन श्रीपंढरपुरास जाऊन देवदर्शन करून मिरजकडें जाणार या प्राो निश्चय ठरला. व छ १६ माहे मार रोज शुक्रवारीं हरिहर-राव पुरुषोत्तम फौजेसुधां कूच करून मौजे खडकीसमीप पुण्याचे रुखें गेले. परशरामपंत व रघुनाथराव जरीदा छ मारीं राहून फडन-वीसाकडे कांहीं बोलावयाकरितां त्रितीय प्रहरीं आलें. प्रहर रात्रपर्यंत फडनवीसासीं खिलवत जाहलें. उदईक छ १७ रोज मंदवारीं उभयतां मारनिले स्वार होऊन जाणार. व पुरंदरीं पंतप्रधानाची भेटी घेऊन पंढरपूरचे मार्गे मिरजकडे जातील म्हणून यैकिलें.

माधवराव रामचंद्र व वाजी गोविंद यांजसमागमें पांच साहा हजार फौज देऊन छ १४ माहे मारीं हरीपंत फडके यांणी उभयतां मारनिले रुखसत केले. वसई तालुकियांत जावयाकरितां कूच करून गेले म्हणून यैकिलें.

हरीपंत व तुकोजी होळकर घांटाखालें मौजे खोपवली व खाला-
पुराचे दरमियान फौजसुधा आहेत. उभयेता मारनिले सत्वरच
घाटावर येणार. व तुकोजी होळकर तळेंगांवासमीप छावणी करून
राहणार म्हणून यैकिलें.

पुरंधरची हवा प्रकृतीस रास्त नाहीं म्हणून पंतप्रधानाचें
मानस कीं पुण्यास यावें, व येविषई वाळाजीपंतास बहुतवार सांगून
पाठविलें. त्याजवरून पंत मारनिलेंनीं इंगरजाचा गलबा दूर जाहला
म्हणून पंतप्रधानास पुण्यास आणावयाचा निश्चय केला. छ ३ माहे
जमादिलाखरीं व छ १९ माहे जमादिलावलीं दोन मुहूर्ते नेमलीं आहेत.
प्रायाह छ १९ माहे मारींच पंतप्रधान पुण्यास येणार. छ मारीं न
आले तर छ ३ माहे जमादिलाखरी येणार म्हणून यैकिलें.

श्रीनिवास २

ॐ

पु। अखवार छ १६ माहे जमादिलावल सन ११९५ हिजरी.
गोविंदराव गाइकवाड वाळाजीपंताचे लश्करास आले म्हणून पूर्वी
लिहिले होतें. छ १६ माहे मार रोज शुक्रवारीं गाइकवाड मारचे
दरखास्तीप्रमाणें वाळाजीपंत वगैरें पंतप्रधानाचे मुतसदी व कारपर-
दांज वगैरे आसाम्या पनासपर्यंत गाइकवाडाचे डेन्यास मामुली कायद्या-
प्रां गेले. दर आसामीस पारचे दोन पैठणीं व जालनापुरी सेले पागोटीं
वमय फडनवीस यांस दिलीं. त्यानंतर गुलाब व अतर पानदान
देऊन गाइकवाड मारानीं फडनवीस वगैरे मंडलीस रुखसत केले.

करनेल गाडर जंगी सरंजामानसी अद्यापी पनवेलीनजीक
मुकामात करून आहे. बलके छावणीहीं मौजे मारींच करणार म्हणून
यैकिलें. खंडेराव भोंसले मुधोजी भोंसल्याचे पुत्र, कटक प्रांतास वंगाल्याचे
रुखें गेले होते, ते माघारा नागपूरचे रुखें फिरले म्हणून खारिज
यैकिल्याप्रां पेशजी लिहिलें होते. सांप्रत पंतप्रधानाच्या वकीलाचीं
पत्रें कारभारीयांस आलीं. त्यांत मार लिहिला आहे कीं, खंडोजी
भोंसल्याचे हमराही फौजेतील घोडी फार सक्त जाहलीं. व कांहीं हाल
लोकांत राहिला नाहीं म्हणून खंडेराव मार माघारा फिरलें. सत्वरच

नागपुरास येणार म्हणून वर्तमान येकिलें. चंदी चंदावराकडे हेंदर नाईकाची फौज कांही गेली होती, त्यांणी चंदीचा किला फितुरांन घेतला म्हणून येथे वदंता आहे.

छ १६ रोज शुक्रवारी दोन प्रहर रात्रीनंतर परशरामपंत व रघुनाथराव बाळाजीपंताचा निरोप घेऊन स्वार होऊन मौजे खडकीचे मुकामास गेले. तेथून पुरंधरास जाणार. श्रुत होये हे विनंती.

A. R. No. 47.

१७ जमादिलावल ११९५ हिजरी

११ मे १७८१

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना येसीजे. येथील कुशल त॥ छ १७ माहे जमादिलावल मु॥ पुनालेनजीक चिंचवड स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणोन स्वानंद लेखन आज्ञा करीत असिले प॥ विशेष. येथील वर्तमान छ १५ माहे म॥ रोज गुरुवारी प्राथःकाली विनंती-पत्र डाकेसमागमे सेवेसी रवाना केले ते पावोन सविस्तर वर्तमान श्रुत होईल. तदनंतर येथील वर्तमान राजश्री परशराम रामचंद्र व रघुनाथराव व हरिहरराव वगैरे दाहावीस आसामी नानाचे येथे डेन्यास भोज्यनास आले होते. रघुनाथराव व हरिहरराव वगैरे यांनी भोज्यने केली. राजश्री परशरामपंत यांनी भोज्यन केले नाही. कारन की त्याची मातोश्री शात जाली आहे म्हणोन वर्षभर कोठे भोज्यनास जात नाहीत. म्हणोन परशरामपतानी भोज्यन केले नाही. वरकडानी भोज्यने वगैरे केली. परशरामपंत वगैरे आदिकरून दाहा वीस असाम्यास वस्त्रे दिल्ली. याप्रमाणे समारंभ होऊन उपरांतिक परशरामपताचा व नानाचा खिलवत जाला. खिलवत जाल्यावर रा॥ दौलतराव घोरफडे, मुरारराव घोरफड्याचे बंधु हे परशरामपताचे समागमे आहेत, हे नानाचे भेटीस आले होते. नानाची व घोरफडे

मा॥र याची भेट जाली. दोन घटका वसले होते. उपरांतिक घोरफडे मा॥र उठून गेले. परशरामपंत सध्याकालपावेतो नानाचे डेन्यास होते. उपरांतिक ते आपले डेन्यास गेले. उदईक परशरामपताचे कूच होनार. वर्तमान होते की परशरामपंत कूच करून सुरापुरचे रुखास जानार. उपरांतिक मिरजेकडे जाणार यैसे होते. प्रस्तुत वर्तमान आहे परशरामपंत सुरापुराकडे न जाता पढरपुराकडून मिरजेस जाणार. मग काये निश्चये होऊन कोन्हीकडे जातील हे लेखन केले जाईल. बहुत करून मिरजेस जातील यैसे असे. शृत होये. इग्रज तो पनवेलीस आहेत. राजश्री हरीपंत वगैरे अलीकडे दाहा कोसाचे अतराने आहेत. हरीपत वगैरे घाट चहडून वरते येणार. वरते आलियावर घाटाचा बदोवस्त करून हरीपत व नाना येकत्र जालिया पुन्यास जावे यैसां निश्चये आहे, व श्रीमंतही पुन्यास येणार याप्रमाणे निश्चयात आहे. त्यास नानासी व परशरामपतासी खिलवत जाला. खिलवताचा भाव यैकिन्यात आला की इग्रजाचे पारपत्य न होता तो पनवेलीस आहे. अद्याप कोन्हीकडे जात नाही. तस्मात तेथे छावनी करितो, कदाचित त्याने तेथे छावनी केल्यास घट दाहा पधरा कोस आहे. यैसे असता शह सोडून पुन्यास जावे. कदाचित त्याने चाल करून घाट घेतला तेथे पाच च्यार पलटने ठेऊन खाले त्याने छावनी केल्यास पेच भारी पडल. याअर्थी हरीपताने घाटाखाले छावनी करावी. व आम्ही जेथे आहे तेथेच छावनी करून राहू. यैसी भवति न भवति परशरामपतासी होऊन हरीपतास व होलकरास नानानी पत्रे लिहिली की, ज्याअर्थी इग्रजाचे पारपत्य न होता तो पनवेलीस आहे, त्यास तुम्ही घाट न चहडता खाले घाटाजवळ छावनी करावी. आम्ही मुकाम मा॥रींच छावनी करू. यैसे पत्रे लिहिली कारन की इग्रजास शह पडावा. यैसी पत्रे यानी हरीपतास लिहिली. परतु घाटाखाले हरीपंत छावनी करितात यैसे नाही. फौजेचा गवगवा, अन छावनीही घाटावर अथवा खाले हरीपंत करितात यैसे नाही. परतु वदता यैसी यानी घातली आहे की इग्रजास शह पडावा. राजश्री वाजीपताची खानगी सुरतअठाविशीकडे करावयाचा निश्चये

जाला आहे. त्याची खानगी जालियावर हरीपंत घाट चहडून वरते येणार. जेष्ठ शुद्ध ५ पंचमीस नाना हरीपतासहित पुन्यास दाखल होणार येसे आहे. मग काये निश्चये होईल हे लेखन केले जाईल. शृत होये. श्रीमत माहे मा॥री छ १९ वीस पुन्यास दाखल होणार येसे आहे. शृत होये. छ १६ माहे मा॥र रोज शुक्रवार राजश्री परशरामपंत फौजेसहित कूच करून वानोडीस गेले. उदईक पुरदरास जाणार. पुरदरास जाऊन श्रीमताची भेट घेऊन पुढे कूच दरकूच परशरामपंत मिरजेस जातात. दोन हजार फौज परशरामपताची येथे राहणार. राजश्री नाना फडनीस वगैरे दाहावीस असाम्यासहित गोविंदराव गायेकवाडाचे डेन्यास बहुमानास गेले होते. गायेकवाड मा॥र यानी नानास वगैरे मडलीस वस्त्रे दिली. उपरांतिक नाना आपले डेन्यास आले. शृत होये. राजश्री बाजीपंताची खानगी चिंचनी तारापुराकडे गुजरातचे लंग्यास केल्यानंतर हरीपंत घाट चहडून वरते येणार येसे वर्तमान आहे. शृत होये.

श्री

छ २ माहे जमादिलावलचे आज्ञापत्र राजश्री हैबतराव याचे तैनाती जोडीसमागमे पाठविले ते छ १६ माहे मा॥री पावले. पावोन सतोश जाला. सदैव याचप्रकारे आज्ञापत्रे सादर करणार स्वामी समर्थ. रा० परशरामपंत याचे फौजचे कूच होऊन आज गेली, ते सडे नानाचे डेन्यास आलेत. खिलवत होऊन मुकामास जातील.

A. R. No. 48.

२० जमादिलावल ११९५ हिजरी

१४ मे १७८१

पै॥ छ २७ जमादिलावल सन ११९५ हिजरी रोज मंगलवार अस्तमान सरकारच्या डाकेवरावर आले, मा॥ दारोगे हरकारे.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराय गोपाळ सां नमस्कार विनतीजे. येथील वर्तमान ता॥ छ २० माहे जमादिलावल वैशाख वद्य अष्टमी भौम्यवासर पर्यंत मु॥ लष्करनजीक चिंचवड, स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. पूर्वी छ १६ माहे मा॥र पर्यंत अखवार लिहून छ १७ माहे मा॥रीं हुजूर अखवार रवाना केलीं त्याजवरून वर्तमान श्रुत जाहलें असेल. सांप्रत छ मा॥रपर्यंत अखवार लिहून सांप्रदायाप्रमाणें अर्जी व अखवार हुजूर व स्वामीचे सेवेसी विनतीपत्र डांकेवर दारोगे हरकारें यांजकडें पाठविलें असें. मा॥र-निले प्रविष्ट करतील. हुजूरीहून डांक बसवण्याविषई दारोग्यास आज्ञा जाहली व सेवकास इनायतनामा आला. त्यांत इरशाद होता की सत्वर वर्तमान कळत जावें. याकरितां डांक बसविली आहे. डांकेवर अखवार पाठवीत जाणें. सेवकाचे निगाहदास्ती व तैनाती जासूद डांकेवर बसवणें म्हणोन आज्ञा नाहीं व दारोग्यानी लिहिलें की डांकेस उणे कमती जासूद जाहलियां साहा सात जोड्या देणें. त्यास काम सरकारचें व इकडील उपयोगी व पत्राचा सिलसिला याच संमधीचा या अर्थी व हुजूर विचारून परवानगी दारोग्यानीं घेतली म्हणोन लिहिलें किंवा कोणे प्रकारें म्हणोन संशय आणिला. परंतु जोड्या साहा डांकेवर बसविल्या व हुजूर अर्जी व स्वामीस पत्र लिहिलेंजे. दारोग्याचे लिहिल्यावरून जोड्या डांकेवर बसविल्या आहेत. याविषई काय आज्ञा त्यास स्वामीनीं स्पष्टन लिहिलें व हुजूरचे इरशादेप्रमाणें कांहीं आज्ञा लिहिली व माघाहून इनायतनामा पाठऊं म्हणोन आज्ञा केली. त्यास इनायतनामा सिध्द जाहला असेल तो डांकेवर पाठवावा. किंवा येथोन जोडी उदईक रवाना करितों त्याजसमागमें पाठऊन द्यावा. डांकेवर पाठविल्यासही माझे मते चिता नाहीं. याउपरि जे ध्यानास येईल त्याप्रमाणें अमलांत येईल. परंतु सेवकानें अर्जी लिहिल्याचें उत्तर यावें व येविषई हुजूर अर्ज करून उत्तर पाठवावें. बहुत काय लिहिणें. चिरजीव रघोतमराव यांस

सेवेसी पाठवायाचा उद्योग केला आहे . निश्चय करून पुन्हा सेवेसी विनती लिहीन हे विनती .

A. R. No. 49.

२० जमादिलावल ११९५ हिजरी

१४ मे १७८१

पै॥ छ २७ जमादिलावल सन ११९५ हिजरी

श्रीनिवास

अखवार लष्कर पंतप्रधान . अज इ॥ छ १७ माहे जमादिलावल लागायत छ २० माहे मा॥र सन ११९५ हिजरी, मंगळवार . पंतप्रधान पुरंधरीहून छ १९ माहे जमादिलावली किंवा छ ४ माहे जमादिलाखरी पुण्यास येणार, व परशरामपंत मिरजकर छ १६ माहे मा॥रीं कूच करून गेले . पुरंधरी पंतप्रधानाची भेटी घेऊन पुढे मिरजकडें जाणार . व. हरीपंत व तुकोजी होळकर मौजे खोलापुरावर व करनेल गाडर पनवेलीनजीक आहे . सुरत प्रांती जावयाकरितां माधवराव रामचंद्र व बाजी गोविंद यांस छ १४ माहे मा॥र रोज बुधवारीं हरीपंतानीं रुखसत केले . नकल मकान करून येका कोसावर जाऊन राहिले आहेत . या वितरिक्त कितेक वर्तमान छ १६ माहे मा॥रपर्यंत लिहून छ १७ रोजी अखवार हुजूर रवाना केली त्याजवरून वर्तमान श्रुत जाहले असेल . सांप्रत यैकिलें व जाहलें वर्तमान छ २० रोजपर्यंत सांप्रदायाप्रमाणें दफेवार लिहिलें असें .

परशरामपंत छ १८ रोज रविवारीं पुरंधरास गेले . छ १९ रोज सोमवारीं प्रातःकालीच पंतप्रधानांची भेटी घेऊन तेच समई रुखसत मिरजेस जावयाकरितां घेतली . रुखसतीचे वेळेंस पंतप्रधानानीं पंत मा॥रनिलेस वगैरे जेवाहर व वस्त्रें दिलीं .

परशराम रामचंद्र

३ जेवाहर रकम

१ सिरपेच मुरसा

१ मोत्याची कंठी

१ चौकडा

३

५ वस्त्रे जैनावादी

१ पागोट

१ सेला

२ ज्यामेवार थान

१ किमखाव

५

हरिहराव पुरुषोत्तम

२ जेवाहर

१ कंठी मोत्याची

१ चौकडा

२

५ वस्त्रे वन्हानपुरी

१ पागोट

१ सेला

२ ज्यामेवार थाने

१ किमखाव

५

रघुनाथराव नीलकंठ,

परशरामपंताचा पुतण्या

२ जेवाहर

१ कंठी मोत्याची

१ चौकडा

२

पारचे वन्हानपुरी

१ पागोट

१ सेला

२ ज्यामेवार थान

१ किमखाव

५

दौलतराव घोरपडे, मुन्हार-

राव घोरपड्याचा पुतण्या यास

२ जेवाहर

१ सिरपेच

१ चौकडा

२

५ वस्त्रे पैठणी

१ पागोट

१ सेला

१ किमखाव

२ ज्यामेवार थान

५

या प्रमाणें जेवाहर व वस्त्रें पंतप्रधानानी परशरामपंत वगैरेस देऊन रुखसत केले व पंत मा॥रनिलें मिरजकडें कूच करून गेले

पंतप्रधानाचे मानस पुण्यास यावयाचें, व येविपई पैहम वालाजी-पंतास पत्रें येत गेली. त्याजवरून पंतप्रधानांस पुण्यास आणावयाचा निश्चय केला म्हणून पूर्वी लिहिलें होंत त्यास वालाजीपंताचे सूचनेप्रमाणें छ १९ माहे मा॥र रोज सोमवारी प्रातःकाली पंतप्रधान

पुरंधरीहून स्वार होऊन छ मा॥री अस्तमानी पर्वतीसमीप आले. हवेली दाखल व्हावयाचे मुहूर्त रात्रीच होतं. याजकरितां बेवीस घटका रात्र गुजरल्यानंतर छ मा॥रीं पंतप्रधान हवेली दाखल जाहलें. हवेली दाखल जाहले म्हणून खुषीच्या तोफा पंचवीस सोडल्या. जनार्दन आपाजी वगैरें हमराह होते. त्यांनी नजरा केल्या. कृष्णराव बलाळ पुण्यांत आहेत. ते श्रीमंताचे भेटीस छ मा॥रीं गेले होते.

प॥ छ २७ जमादिलावल सन ११९५ हिजरी.

श्रीनिवास २

पु॥ अखवार छ २० माहे जमादिलावल सन ११९५ हिजरी. माधव रामचंद्र व बाजी गोविंद यांनी सुरत प्रांती जाऊन हंगामा करावयाकरितां छ १४ माहे मा॥र रोज बुधवारीं हरीपंतापासून रुखसत जाहलें म्हणून पेसजी लिहिलेंच आहे. त्यास पंत मा॥रनिले समागमें फौज जाणार त्यांची समजाविश होत नाहीं. माघील रोजमरें बाकी राहिले आहेत ते देणे म्हणजे जाऊं. या प्रमाणें आड पडली आहे म्हणून छ १८ रोज पर्यंत मा॥रनिले कूच करून गेले नाहींत. छ १९ रोजी तीन कोसाचें कूच करून गेले. परंतु लोकांची समजाविश होऊन रुपये पावज्योपर्यंत मा॥रनिल पुढें जात नाहींत. हरीपंताचे पासखातरेकरितां छ मा॥रीं कूच करून अलाहिदा जाहलें आहेत.

करनेल गाडर आजपर्यंत जंगी सरंजामांसहित पनवेलीनजीक होता. सांप्रत मा॥रनिलेकडील वर्तमान यैकिलें कीं करनेल मा॥रानें मौजे पनवेलीनजीक खाडीचे आश्रयास दोन पलटणें ठेऊन वरकड जमीयत खुष्कीचे मार्गानें झाडून कल्याणीस पाठविली, व आपण जातीनें मुंबईस कौसलाकरितां गेला आहे. या प्रमाणें बाळाजीपंतास हरिपंतानीं लिहिलें आहे म्हणून यैकिले.

हरीपंत फडके व तुकोजी होळकर सत्वरच घांटावर येणार म्हणून पूर्वी लिहिलें होतें. त्यास गाडरानें पनवेलीहून आपली जमीयत

कल्याणीस पाठविली व पंत मा॥रनिले वगैरें घांटावर आल्यास येखाद्या किल्यास इंग्रेज लागतील. शह सोडून जाणें मुनासब नाहीं म्हणून सध्या आठ च्यार दिवस बोंरघांटावर मा॥रनिले येत नाहींत. व मौजे खालापूरानजीक पाण्याची किलत फार म्हणून कल्याणीचे-रुखें मौजे दंहीगांवावर पंत मा॥रनिले येका दो दिवसां जाणार म्हणून यैकिलें.

परशरामपंतासमागमें सात आठ हजार फौज होती. त्यास सध्या फौज ठेवावयाचें प्रयोजन नाहीं म्हणून पंत मा॥रनिलेनी लोकास निरोप दिल्या व पुन्हा देत आहेत. या उपरि जें वर्तमान होईल ते सेवेसी लिहिण्यांत येईल हे विनती.

A. R. No. 50.

२२ जमादिलावल ११९५ हिजरी

१६ मे १७८१

श्रीनिवास

पौष्ये, हयवतराय गोपाळ सां नमस्कार. विनती उपरि. यंथील वर्तमान ता॥ छ २२ ज॥लावलपर्यंत वास्तव्य सासवड स्वामीचे कृपेकरून क्षेम असे. विशेष. पूर्वी छ १७ माहे मा॥रीं पत्र पाठविलें तें पाऊन वर्तमान श्रुत जाहलें असल. सांप्रत छ १० माह मा॥री कृपा-पत्र पाठविलें तें छ २१ रोजी पावलें. स्वामीचे आगमनाचा मा॥र रोा जिवाजी रघुनाथ यानीं श्रीमंत बापूस लिहिला होता. ज्यांत बंद-गानआलीचा संतोप व यजमानाचे व यांचे श्नेहाची वृद्धी, तोच प्रकार स्वामीचे आगमनोत्तर घडावा यैसा प्रकार राजश्री कृष्णरावजीनी योजिला आहे. इकडील वर्तमान. आनंदराव रास्ते आपले प्रांताचे बंदोवस्ताकरितां विज्यापूर प्रांती गेले आहेत. रोा वामनराव यानी श्रीमंतासमीप राहांवें हा कारभार्यांचा मनोदय. मिरजेस जाऊन पुन्हा समयास सत्वर यावें यास्तव निरोप घेऊन जाणार. रघुनाथरायां-कडील वर्तमान बापूचे मुखोदगत यैकिलें कीं नर्मदा उतरोन आले.

चांदवडापर्यंत आल्यानंतर सिंदे व होळकर उभयतां सरदारातून येकानीं श्रीमंत पंतप्रधान स्वामीसमीप येऊन करारमदार निश्चयांत येईल. सरदारांचे रदबदलीकरितां कांहीं अधिकउणें यैकावें लागेल या प्रा॥ बापूनी सांगितलें. लोकिक चर्चा यैकतो कीं रघुनाथरायानीं कितेक खानदेशप्रांतीचे कमाविसदारास पत्रें पाठविलीं आहेत कीं सखाराम भगवंत व बाळाजी जनार्दन यांजकडें वसूल न देणें. हाही मा॥र बापूस विचारिला. उतर केलें कीं असत्य आहे. रो मोरो बाबूराव यांचे यैकयतेंचा प्रकार हा काळ घडिला नाहीं. रो कृष्टणराव बलाळ छ मा॥रपर्यंत पुण्यांत आहेत. छ २४ जमादिलावलीं येणार म्हणोन त्यांज-कडील कारकून सांगत होते. आपले येण्याचे संधीत येतील. रो धोडोराम कृष्टणरावजीसमागमें आले व बापू व नानाची भेट रावजीचे विद्यमानें घेतली. रावजी पुण्यास गेले त्या समई समागमें गेले. रघुनाथरायांकडील लक्ष ठेवीत होते म्हणोन त्याजवर शब्द आला आहे. अद्यापि रघुनाथरायांकडील फितुर तुटला नाहीं, व येथेंहीं कितेक उभयपक्षीचे आहेत. यास्तव कोणाची भेट न घेतां रावजी-चाच समागम धरला आहे. मदगिरीचा किल्ला टिपून घेतला म्हणोन पूर्वीं सशयात्मक लिहिलें होतें. सांप्रत कलमी वर्तमान आलेजे मदगिरी घेऊन चैनरायदुर्गास माहासरा केला आहे. तें स्थळ घेत-ल्याचप्रमाणें. तेथोन गुरमकोंड्यास जाणार. रो भवानराव प्रतिनिधीचा प्रांत श्रीमंताचे जप्तींत होता तो भवानरायास देविला. राव मा॥र निरोप घेऊन किले वगैरे माहालाचे बंदोबस्तीस जाणार. श्रुत होय. बहुत काय लिहिणें हे विनती.

A. R. No. 51.

१६ जमादिलाखर ११९५ हिजरी

९ जून १७८१

२

पुरवणी दुसरी

म राहिले यैसे वर्तमान आहे. मागती तिकडील वर्तमान आलि-

यास लेखन केले जाईल. श्रुत होये. हिंदुस्थान प्रांती सिंघासी व इंग्रजासी लडाई होती. प्रस्तुत वर्तमान आहे कीं इंग्रज कोल्हूर-सिपरीहून सिंघाचा शह सोडून माघारा गेले. व.सिंदे फौजेसहित त्यांचे पाठीमागे लागले आहेत यैसे वर्तमान आहे. सिंघाचे दिवाण राजश्री बाळाराव मृत्य पावले हे वर्तमान पूर्वी लेखन केले होते, त्याजवरून ध्यानास आले असेल. मागती सिंघाकडील वर्तमान आल्यास लेखन केले जाईल. श्रुत होये. दरवार वगैरे जाला होता. श्रीमंत वाड्यांत घोडी वगैरे फिरवीत असतात व तीरंदाजी करीत असतात. विदित होये. छ १५ शुक्रवार वाराणसीकर राजे बलवंतसिंग याचा पुत्र याणे पूर्वी इंग्रजाचे पारपत्य करून इंग्रज मारले हे वर्तमान पूर्वी सविस्तर लेखन केले होते, त्याजवरून ध्यानास आले असेल. प्रस्तुत वर्तमान आहे की मागती ते इंग्रज जमले. त्यास शामिल सुज्यायेतदौलाचे पुत्र जाले. इंग्रज व सुजायेतदौलाचे पुत्र येकत्र होऊन वाराणसीस आले. वाराणसीचे ठाणे घेतले. वाराणसीकर, बलवंतसिंग राना याचा पुत्र धरला यैसे वर्तमान आले आहे. मागती तिकडील वर्तमान आल्यास लेखन केले जाईल. श्रुत होये. राजश्री नाना हरीपंताचे डेन्यास गेले होते. उभयेताचा खिलवत जाला. खिलवत होऊन नाना आपले घरास आले. खिलवतीचा भाव यैकिल्यात आला की राजश्री कृष्णरावजीकडील पत्रे आली होती ते वाचली. पत्राचा भाव यैकिल्यात आला की येजमानसाहेब तहाचे काम आपले मुद्या-प्रो करून घेणार, येविसी काये मर्जी ते लिहून पाठवावी यैसे रावजीनी कारभारीयास लिहिले होते. त्याचे उत्तर येथून कारभारी काय लिहितात हे पाहावे. दुसरे माहे मा॥री वद्य सप्तमीस रा॥ नाना डेरे दाखल होणार. याअन्वये खलवत जाला यैसे यैकिल्यात आले. नाना डेरे दाखल जालियास लेखन केले जाईल. श्रुत होये. छ १६ शनिवार. राजश्री वाजीपंत अणा माहे मा॥री छ १८ स वाहेर निघून डेरे दाखल होणार यैसे वदंता आहे. डेरे दाखल जाल्यास लेखन केले जाईल. श्रुत होये. राजश्री गोविंदराव गायेकवाड याची उभारणी करितात. त्यांजवळ हजार दोड हजार स्वार जमा

जाले आलेल, एकेन कोकान जावणान पेसा नाहीं हे पूर्वी विनंतीपत्री
नामदार लेखान हे हे होते. त्या नंतर व धन जाले असेल वर्तमान
आहे ही मागे मागे मागे गेले तेव्हा येणे वर्तमान आहे. अज नोवे,
पुढे जे वर्तमान वर्तमान वेळानाच येईल ते नेवेसी लेखान हे हे आहेत.
अज नोवे. १८ माहे मागेन आतापर मन्वाराचे जेडीममागमे मागेन
हे हे हे १८ माहे मागेन पावले पावले मनीस जाय मनेन
जान वगळे आताचे मागेन मन्वारा व तमी मन्वारे जाले काय
निर्माणे. ह्या दोन गोष्टे हे निर्माणे.

—

A. R. No. 52.

२२ नवोदयवार ११९७ हिजरी

१७ ऑग १९८१

पेसा न १ माहे मनेन मने ११९७ हिजरी. या मागे दोर प्रकर
निर्माण हे या हे मन्वारा.

कीर्तमान

पोपट ईश्वरराय गोपाळ मागे मन्वारा, विनंती उपरि, येथील
वर्तमान ना १८ आतापर मन्वारापर्यंत मागे पूर्ण स्वामीचे कुणे
करून येत जाणून, स्वर्गाय वृषळ लेखनाचा करावी (वि)नेप, पूर्वी
छ १८ माहे मागेन हजुरी अशी व अगत्वार व स्वामीचे नेवेसी पत्र
जांकेवर पाठविले ते दाखोता हजुराचे यांचे विद्यमाने हजुर व स्वामीचे
नेवेसी पाठून वर्तमान कळले असेल. नांप्रत छ २२ माहे मागेपर्यंत
वर्तमान लिहून पत्र पाठविले आहे ते नेवेसी पावेळ, मोल्नदोल्हा
ब्राह्मदरानी चांधाळेचे तहाविपर हजुराचे आज्ञेप्रमाणे वृद्धमनवर्जित
व नाना पत्र पाठविले आहे. त्यानें उतर असावी गेले नाहीं.
प्रत्योतर इकडून खाना होईल, त्याप्रमाणे हजुर व नेवेसी मन्वारा
जोडीममागमे लिहून पाठवीन, वहुन काय निर्माणे हे निर्माणे.

या॥ छ १ माहे रजेव सन ११९५ हिजरी, रविवार, दीढ प्रहर दिवस मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

अखबार पुणें अज इ॥ छ १८ जा॥लाखर लगायत छ २२ माहे मा॥र सन ११९५ हिजरी, रोज शुक्रवार. तुकोजी होळकराकडें चौथ व सरदेशमुखीचे मळ्या वा॥ रुपये बाकी होते, त्यापैकीं निमे पंतप्रधानांचे कारभान्यानी होळकरास माफ केले. व निमे तवकूफ ठेविले. हुजराती फौजेस दरमाह रोजमरे मोकळर केले त्यापैकीं बाकी राहिले रोजमन्याचे यैवजीं कोण्हास दोन कोण्हास तीन येणें-प्रमाणें रोजमन्याचे रुपये देऊन रुखसत केलें. घोरपडे व पाटणकर वगैरे यांस रुखसत जाहली नाहीं. तळेगांव व बोरघांटावर फौज पाठवावयाची तजवीज येथील कारपरदाजांची आहे. परंतु फौजेची नेमणूक व रवानगी अद्यापी जाहली नाहीं. करनल गाडर मुंबईस हवेलींत उतरला आहे. परंतु मुंबईकर जनरालाची व गाडराची भेट जाहली नाहीं. याकरितां लोकानीं कयासी वर्तमान उठविलें आहे कीं गाडरास जखम लागली व पनवेलीहून मुंबईस गेल्यानंतर मेला असेल. या वितरिक्त अवांतर वर्तमान लिहून पूर्वी हुजूर व स्वामीचे सेवेसी छ मा॥रीं पत्रें डांकेवर पाठविलीं तें पाऊन सेवेसी वर्तमान श्रुत जाहलें असेल. सांप्रतचें वर्तमान दफेवार लिहिलें असे. मालोजी व शंकराजी घोरपडे व आपाजीराव पाटणकर वगैरे यांस रुखसत अद्यापी जाहली नाहीं. तलवेचे रुपये कराराप्रमाणें माहवमाही रोजमन्यापैकीं बाकी राहिला यैवज नस्त द्यावा व बाकीचे रुपये आखंरसाल द्यावे याप्रमाणें निश्चय जाहला. घोरपडे वगैरेनी हमराही लोकांस रुखसत करून जरीदे पुण्यांत राहिले आहेत.

तळेगांव व बोरघांटावर फौज अद्यापी रवाना जाहली नाहीं. मुंबईकडून इंगरेजांची कांही हरकत दिसत नाहीं याकरितां येथील कारभारी इंगरेजांविषई प्रस्तुत सुस्त आहेत.

करनेल गाडराची तहकीक खबर कळावी याकरितां येथोन कार-
भाऱ्याचे तरफेनें कोण्हीं खिदमतगार व हरकारे खुफिया मुंबईस गेले
होते, ते परतोन आले. त्यांचे जुबानी गाडर गोसेनिसीन होऊन
बसला आहे. बाहेर निघत नांहीं. आपली मसलहत सेवटास गेली
नांहीं व सिकस्त जाहली याची पशेमानीं व शरमिंदगी गाडरास फार
जाहली आहे. लोकानीं कयास मेला म्हणून केला, 'तेही वर्तमान
लोकांचे जुबानी यैकिल्यांत येतें, परंतु गाडर मेला या वर्तमानाचा
निश्चय येथील कारभारी करीत नांहींत.

गाडराचे हमराही जमीयतेपैकीं दोन पलटणें समुद्राहून तरीचे
मार्गानें मुंबईहून जाहाजांत बसून चिनापटणास रवाना जाहलीं होतीं.
तें त्यापैकीं दोन जाहजांतील जमीयत तुफानाचे गर्दीकरितां समुद्रांत
बुडालीं म्हणून गोवे बंदरीहून बातनी आली म्हणून वर्तमान
कारपरदाजांचें जुबानीं यैकिलें व गोवेकर वकीलानेही सांगितलें.

भगवंतराव निंबाळकर सोळापुरीं आहे. व त्याचें दरखास्ती-
प्रमाणें येथील कारपरदाजांची पत्रें पुण्यास येण्याविषई गेलीं आहेत.
हें वर्तमान पूर्वीं रबिलाखरचे महन्यांत लिहिलें होतें. सांप्रत
भगवंतराव निंबाळकर शंभर स्वारांनसीं छ २० माहे मा॥रीं पुण्यास
वानवडीसमीप येऊन उतरला.

पै॥ छ १ माहे रजेब सन ११९५ हिजरी, रविवार.

२

पुरवणी अखबार छ २२ जा॥लाखर सन ११९५ हिजरी. छ २१
माहे मा॥रीं हरीपंत व कृष्टणराव बलाळ उभयतां मा॥रनुलेचे भेटीस
पुण्याहून पाव कोस गेले होते. भगवंतराव आपले डेऱ्याहून स्वार
होऊन आला. परस्परें भेटी होऊन भगवंतराव पुन्हां आपले डेऱ्यास
गेला व हरीपंत व कृष्टणराव बलाळ आपले हवेलीस आले.
भगवंतराव याचा वकील कृष्टणराव बलाळ यांचे विद्यमानें नौकर
राहावयाचे विषई बोलणार. चिमापा पानसे याचा पुत्र गणपत

विश्वासराव यास मातमीची वस्त्रें व इस्तकलालीचें श्रीमंताकडून देणें होतें. मातमीची वस्त्रें कारकूनासमागमें सोनोरीस पाठविलीं, व गणपतराव यास पुण्यास आणविलें. छ २१ माहे मा॥रीं पंतप्रधानांनीं आपले सन्मुख च्यार पारचें खलअत व येक कंठी मोत्याची गणपतराव यास देऊन, चिमापाचें जातीची जागीर जे होती ते गणपतराव याजवर बाहाल केली. 'मा॥रनुलेचें वय साहा वर्षाचें आहे. सांप्रत तो फखान्याचा कारभार जयवंतराव व सखाराम वगैरे पानसे करीत आहेत.

कोंकणांत विरेवाडीं म्हणून गड जंजीन्याचे रुखें पंतप्रधानांचे तालुक्याचा आहे. गड मा॥रासमीप जंजीन्याहून हवसी यांचे हजार बारासे प्यादे आले होते. येकदोन दिवस मुकाम करून राहिले. हें वर्तमान पुण्यांत कारपरदाजांस कळल्यानंतर विरेवाडीचे गिर्दनवाह कितेक गड किले आहेत, तेथील किलेदारांस ताकीदपत्रें लिहून पाठविली कीं विरेवाडीचे कुमकेस जमीयत सत्वर पाठऊन देणें. दोन हजारपर्यंत कुमकी प्यादे गेले होते. हवसीयांची जमीयत कुमकी लोक आल्याहून पूर्वी पुन्हां माघारा जंजीन्यास गेली. व कोण्हेहीं मकानास त्यांचा उपद्रव लागला नाहीं म्हणून येथील कारपरदाजांस वर्तमान आलें.

माहदाजी सिंदे सिपलीकोल्हारसाहून पांच सात कोस पुढें व इंगरेजांची पलटणें सिद्यापासून च्यार पांच कोसी, हररोज सिद्याची फौज तयार होऊन इंगरेजांचे मुकाबिल्यास जात आहे. तोफाची लढाई परस्परें होत आहे म्हणून सिद्यांचे वकीलाचे जुवानी येकिलें. खारीज वर्तमान येकिलें कीं कालपीस इंगरेजांची पलटणें आलीं आहेत. ते ग्वालेरीस येणार व करनल पापड ग्वालेरीस जाणार आहे.

वाजी गोविंद व माधवराव रामचंद्र पारनेरापर्यंत गेल्याचें वर्तमान पूर्वी लिहिलें होतें. सांप्रत येकिलें कीं नवापुरापर्यंत जाऊन सुरत जिल्याचे माहाल ताखताराज केले. गणेशपंत व दुरगोजी भापकर त्याच प्रांतांत आहेत. सोनगडांत इंगरेजांची कांहीं जमीयत होती, ते वाजीपंताचे रुखावर आली म्हणून पूर्वी लिहिले होते. सांप्रत येकिलें कीं सोनगडीहून

दोन पलटणें सुरतेस गेलीं. वाजीपंत व माधवराव रामचंद्र यांस छावणीकरितां पुण्यास येणें म्हणून पंतप्रधानांची पत्रें गेलीं आहेत. रजवाचे महिन्यांत येतील. दुर्गोजी भाषकरहीं माघारा येणार. गणेशपंत वहिरे कोंडावरीचे जिल्ह्यांत राहतील.

हैदर नाईक चंदावर प्रांतीं आहे. सांप्रत ताजें वर्तमान नाईक मा॥रावडील विशेष अकिलें नाहीं. याउपरि नवल विशेष होईल तें सेवेसी लिहिल्यांत येईल हे विनंती.

A. R. No. 53.

२७ जमादिलाखर ११९५ हिजरी

२० जून १७८१

पै॥ छ १० माहे रजेव सन ११९५ हिजरी मंगळवार. सांडंकाली मै डाक सरकार.

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना येसीजे. यथील कुशल ता॥ छ २७ माहे जा॥खर मु॥ का॥ पुणे स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथ्यास्थित जाणीन स्वानद लेखन आज्ञा करीत असिले पा॥. विशेष यथील वर्तमान छ मा॥री प्राथःकाली विनंतीपत्र सेवेसी व हजूरत अखवार व अर्जी सरकारचे डाकेसमागमे रवाना केले. विनंतीपत्र दारोगे याचे विद्यमाणे पावोन सविस्तर वर्तमान ध्यानास येईल. यानंतर प्राथःकाली डाकेसमागमे पत्रे रवाना जाली. दो प्रहरा हैवतराव यांनी सागून पाठविले की जोडी रवाना होते. पत्रे काही द्यावयाची असली तर द्यावी. अखवार तो प्राथःकालीच सेवेसी डाकेसमागमे रवाना जाली, त्याजवरून सविस्तर ध्यानास येईल. काही जरूरी वर्तमान असल म्हणोन आजच हैवतरावजीनी जोडी रवाना केली. काये वर्तमान असेल ते ध्यानास येईल. श्रुत होये. वाड्यात श्रीमतानी मानकरी वगैरे

सरदार भोज्यनास आनिले होते. भोज्यने वगैरे होऊन मानकरी वगैरे सरदार आपले डेन्यास गेले. शृत होये. होलकर जेजुरीहून वाफगावाकडे गेले म्हणोन वर्तमान आले. शृत होये. राजश्री भगवतराव निवालकर येथे आले आहेत. त्याची व नानाची वगैरे भेट जाली. याच्या भेटी होऊन उपरातिक श्रीमताची व भगवतराव निवालकर याची भेट वाड्यात जाली. श्रीमताची भेट होऊन उपरातिक निवालकर मा॥र आपले डेन्यास गेले. शृत होये. इग्रजाची पलटने कल्यानीवर छावनी करून आहेत. करनेल गाडर सुरतेस गेला होता. मागती तो ममईस आला यैसे वर्तमान आहे. ममईस व कल्यानीस इग्रजाचा जंगी सरजाम होतो. पुढे ते उद्दोग सत्वरच इकडे करनार, यैसे वर्तमान आहे. शृत होये. हफशानी कोकनप्राती तल्याघोसाल्याचे किल्याकडे उपद्रव माडला आहे. हपशासी व किलेवाल्यासी लडाईं जाली, यैसे वर्तमान आले आहे. येथून त्याचे पारपत्यास काही गारदी वगैरे पाठविनार. शृत होये. राजश्री बाजीपंत आना सुरत प्राती होते ते कोडाईवारी चहडून वरते आले. इकडे येतात यैसे वर्तमान आले आहे. शृत होये. सिद्यासी व इग्रजासी लडाईं सुरू आहे. इग्रजास कलकत्याहून काही पलटने मदत आली. इग्रज सिद्यावर गालिव आहेत, म्हणोन वर्तमान आहे. शृत होये. नाना व हरीपत याचा नित्य खिलवत होत असतो. भाव येकिल्यात आहे की, पुढे दौलतीचा वदोवस्त येयास्थित करावा व इग्रजाचे पारपत्य करावे. या अनवये

पुरवनी २

खिलवत होत असतो. दरवार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे कामकाज जाले. शृत होये. दो ती दिवसाआड सरकारचे डाकेसमागमे वरचेवर सेवेसी विनंतीपत्रे व हजुरात अर्ज्या व अखवार खाना होतात. विनंतीपत्रे पावोन सविस्तर वर्तमान शृत होत असेल. विदित हाये. छ १० माहे मा॥रचे आज्ञापत्र रा। हवतराव याचे तैनाती जोडीसमागमे सादर जाले ते छ २३ माहे मा॥री पावले.

दुसरे छ १७ माहे मा॥रचे आज्ञापत्र डाकेसमागमे सादर जाले ते छ २५ माहे मा॥री सेवकास पावले. पावोन बहुत सतोश जाला. सदैव याचप्रकारे आज्ञापत्रे सादर करनार स्वामी समर्थ. बहुत काय लिहिणे. कृपालोभ कीजे हे विज्ञापित.

पै॥ छ १० माहे रजेब सन ११९५ हिजरी मंगळवार साइंकाळ मै डांक सरकार.

A. R. No. 54.

२८ जमादिलाखर ११९५ हिजरी

२१ जून १७८१

पै॥ छ १० माहे रजेब सन ११९५ हिजरी, मंगळवार, साइंकाळ मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ साा नमस्कार. विनती उपरि. येथील वर्तमान ता॥ छ २८ ज॥लाखर ज्येष्ठ वद्य अमावास्या, गुरुवासरपर्यंत मा० पुर्णे स्वामीचे कृपे करून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. छ १० व छ १७ माहे मा॥रचें पत्र पाठविलें होतें त्याचें प्रत्योतर इकडील अखबारेसहित छ २६ माहे मा॥रपर्यंत छ २७ रोजीं डाकेवर रवाना केलें, तें दारोगे हरकारे याचे विद्यमानें सेवेसी पाऊन वर्तमान कळलें असेल. येथील अखबार डांकेवर पय दर पय रवाना होत आहे व डांकेवरील पत्रें साहा साता दिवसात पावतात व जासुदांस बारा तेरा किंवा चवदा दिवस लागतात. याकरितां अखबारीं वर्तमान डांकेवरच पत्रें सेवेसी हुजूर येतांत त्यांत लिहितों.

कांही विशेष वर्तमान सांप्रत सेवेसी लिहिण्यांत येतेंजे. अजिमुदौला बहादरांस हरीबावाजी बा॥ रुपये माघारा द्यावयाचा करार होऊन दोन किस्ती दुसाला ठराव जाहला. त्यापैकीं येके किस्तीच्या चिठ्या बहादर मा॥राकडें पाठविल्या. दुयम किस्तीच्या चिठ्याकरितां बहादरानी च्यार पांच पत्रें कृष्टणरावजीस कांहीं सेवकाचे विद्यमानें कांहीं आलाहिदा पाठवलीं. त्याचें उतरें कांही हीला उजर करून लिहिलीं. याचा तपसील पूर्वी पत्र पाठविलें त्यांत लिहिला होता. सांप्रत राजश्री कृष्टणराव बलाळ वारामतीहून पुण्यास आल्यानंतर, सेवकानें रावजीस सांगितलें कीं, अजिमुदौला बहादराकडील करार-मदार तुमचे मारफतीनें जाहला. व चिठ्याचा जिमा तुम्हीं आपला केला असतां, सांप्रत वालाजीपंत फडनवीसांचे परवानगीचा उजर करितां बि.(?) चिठ्या पाठऊन देत जांहीत. यांत तुमचे बोलण्यास द्रोप लागतो. ते समई रावजीनीं उतर केलें कीं, वाजवी कामें पंतप्रधानांचे सरकारचे निसवतींची त्यास बहादर मा॥राकडून अडथळा पडला आहे. याकरितां वालाजीपंतांनी चिठ्या अटकाविल्या आहेत. सांप्रत पंतप्रधानाचे सरकारचीं कामें बहादराकडून जें होंणें त्याचा जिमा आम्हीं आपला करून घेऊन, चिठ्या देण्याची परवानगी घेतों. याप्रमाणें बोलून परवानगी घेतली. व मंजला सांगितलें कीं, सदासिव-पंत नामे कारकून रावजीचे तरफेनें औरंगाबादेस आहेत, त्यांसमीप चिठ्या पाठऊन देतों. ते बहादरास चिठ्या देतील. च्यार पांच कामांचे बेंढ उगऊन द्यावे. याप्रमाणें बोलिले. चौथाईचे तहाचा प्रकार पूर्वी करार जाहला आहे कीं हजरत मगफरतमाव यांचे समई अमल होता त्याप्रमाणें तह होऊन अमल ज्यारी व्हावा. त्या करारास येथील कारभारी रजाबंद आहेत. परंतु हरयेक माहालांत कची रुजवात व्हावी, त्या उपरि तह व्हावा. त्यास मोरो गिरमाजी अठरा बीस महिने हुजूर राहिले, रुजवात होत नाहीं. व जमीदारांनी लिहून दिधल्याप्रमाणें अमल ज्यारी व्हावा म्हणून इरशाद हुजूरचा. तो यांस मान्य नाहीं. नवाब मोइनुदौला बहादरांनी कृष्टणरावजीस पत्र जिवाजीपंताचे विद्यमानें पाठविलें. त्यांत दोन शखला

पै॥ छ १० माहे रजेब सन ११९५ हिजरी.

पुरवणी श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी. लिहिल्या होत्या. अवल जमीदारांनी जो वसूल लिहून दिधला आहे त्याप्रमाणें सध्या अमल ज्यारी करावा. व उपरांतिक रुजवात करावी. रुजवातीमुळें कमज्याद जे रुपये निघतील ते परस्परें मुजरा द्यावे. दुसरी शकल सुबे बेदर व विज्यापूर येथील चौथ सरदेशमुखीचा अमल जो चालतो त्याची तादाद करून त्यापैकीं हुजूर नियाज करावयाचा करार करून बाकीचे यैवजाची तफरीक करून घ्यावी. या प्रा॥ दोन शकली लिहिल्या होत्या. रो बालाजीपंत नानानी कृष्टणरावजीस याच कामाकरितां बारामतीहून बोलाऊं पाठऊन आणिलें व दोन तीन दिवस प्रत्यहीं येकांत होत होता. त्याउपरि मोइनूदौला बहादरास प्रत्योतर रावजीनी आपले तर्फेचें व नानाकडील लिहून पाठविलें. पत्राचा खुलासा कृष्टणरावजीनीं जुबानीं मजला सांगितला कीं हुजूरचे इरशादे-प्रमाणें पूर्वीं कारपरदाजानी करार केला आहे कीं हजरत मगफरतमाब यांचे समई स्वराज्याचा अमल होता. त्याप्रमाणें ठराव रुजवातीनें करावा. आम्हास कबूल आहे. या करारास बालाजीपंत रजावंद आहेत. याप्रमाणें करार केला म्हणून रुजवातीस मोरो गिरमाजीस पाठविलें आहे. सांप्रत हुजूरचा इरशाद जमीदारानी लिहून दिधल्या प्रा॥ अमल ज्यारी करावा. किंवा महमदाबाद व विज्यापूरचा वसूल चौथ व सरदेशमुखीचा निवडून त्यांत सोडं द्यावी, हे बाबत नवीन आहे. पूर्वीं जो इरशाद जाहला आहे तो मक्कूफ होऊन दुसरे तऱ्हेनें इरशाद होत असल्यास याचें उतर हुजूरचे मर्जीप्रमाणें करूं. याप्रमाणें बालाजीपंत पेंचून बोलतात. याकरितां सांप्रत बालाजीपंताचे सांगितल्याप्रमाणें मोइनूदौलास पत्र लिहिलें आहे. हा मा॥र हुजूर अर्ज करून हुजूरचा खुलासा लिहून पाठवितील. त्याप्रमाणें येथें उतर प्रत्योतर. दुसरा मा॥र मोइनूदौलानीं कृष्टणरावजीचे पत्रीं बमोजिब इरशाद हुजूरचे लिहिला होता कीं खिसान्याची बाबत सध्यां

मवकूफ केली. जे समई पंतप्रधानास काम पडेल ते समई समजोन घेऊं. याची चर्चा नानानी केली. ते रावजीचे जुवानीं सेवकांनं येकिली कीं इंगरेजासी बिगाड करावा म्हणून हुजुरीहून इरशाद होऊन नकशा जाहला. व आम्हीं हुजूरचे इरशादेप्रमाणें वर्तणूक केली. सांप्रत हुजूरांत नकशा केला तो इरशाद जाहला तो मंजूर नाहीं, व आम्हास गरज पडेल ते समई हुजूरचे आज्ञेप्रमाणें खिसारा कबूल करावा. त्यानंतर इंगरेजांचे तंबीचा अजम हुजुरीहून व्हावा. हा करार व शर्त रोज अवल बोलण्यांत आली नाहीं. श्रीमंत पंतप्रधानास वडील व आम्हांस पंतप्रधानांचे स्थलीं हजरत बंदगानआली आहेत याप्रमाणें बालाजीपंत बोलतात म्हणून रावजीनीं सांगितलें. याचा खुलासा चिरजीव राजश्री रघोतमराव यांजसमागमें जो निरोप मतालिया हुजूर अर्ज करावयाचे सांगितले आहेत त्याचें उतर हुजुरीहून इरशाद होईल व कृष्टणरावजीस वर्तमान कळेल ते समई निखालसतेनं सर्व कामाचा गुंता उरकेल. तोपर्यंत कागदपत्राचे लिहिण्यांत निखालसता होण्याचा मार्ग दिसत नाहीं. सविस्तारें वर्तमान सेवेसी व हुजूर विदित व्हावें म्हणून विनती लिहिली असे. बहुत काय लिहिणें हे विनती.

४ श्रीनिवास

पुरवणी श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनतीजे. प्रभाकरपंत नामे कोण्ही ग्रहस्त मकरंदनायका बा॥ रुपयाचे हवालयांत व जिवाजीपंतानीं हुजूर रुपये दिले असतां प्रभाकरपंत त्यास रुपयाचा फसला करीत नाहींत. सवव जिवाजीपंतानी मा॥रनुलेस तकाजा केला असतां श्रीमंत राजश्री राजे भाऊसाहबानीं प्रभाकरपंताचा पक्ष धरला व हुजूरांत रुबरू जिवाजीपंताचा. श्रीमंत राज्याजीचा कांहीं जवाबसाल जाहला हा मा॥र जिवाजीपंतानीं रो कृष्टणरावजीस लिहिला होता. त्यावरून रावजी गोविंदरावजीनी सेवकास सांगितलें कीं पंतप्रधानांकडील वाजवी कामास उभयतां राज्याजीनीं अनकूळ होऊन हुजूर अर्जमारुज करीत जावा, जिवाजीपंत व आमचें काम

जें असेल तें उभयतांचे घरचे कामाप्रमाणें. वाजबीस तरी जिवाजी-पंताचा पक्ष धरावा. परंतु गैरवाजबी असल्यासहीं बाह्यात्कारें येक पक्ष दाखवावा. घरांत समजाऊन सांगावें कीं तुम्हीं अन्याय करितां. याप्रमाणें परस्परेण् स्नहाचा मार्ग असतां, राज्याजीनीं प्रभाकरपंताचा पक्ष दरबारीं धरला हें लोकांत विपरीत भासेल. याउपरि जिवाजी-पंतानी व उभयता राज्याजीनीं येकचितें असावें यांत आम्हास बहुत समाधान, म्हणून उभयतानी सांगितल्याप्रमाणें लिहिलें असे. हे विनती.

पै॥ छ १० माहे रजेब सन ११९५ हिजरी. मंगळवार साइंकाळ मै डांक सरकार.

५ श्रीनिवास

पुरवणी पत्र श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी. विनतीजे. येशवंतराव निंबाळकराचा मा॥र खारिज कळला. व येथें कितेक हुजूरचे दौलतखाह फिदवी, त्यांचे सूचनेवरून सेवकास अवगत जाहला. त्यावरून हुजूर व स्वामीचे सेवेसी पत्रीं व अर्जीत मा॥र लिहिला आहे. व येथील कारपरदाज बालाजीपंत व कृष्णराव बलाळ यांस हुजूरहून इनायतनामे येण्याचा मसवदा बमोजिब सलाह-दौलतखाह लिहून चिरजीव राजश्री रघोतमराव यांसमीप पाठविला आहे. ते सेवेसी विनती करतील त्याप्रमाणें हुजूरीहून इनायतनामे उभयतांस व इनायतनामे उभयतांस पावते करावयाकरितां सेवकास इनायतनामा हुजूरचे डांकेवर यावा याचा आशय समग्र चिरजीव विनती करतील. त्याप्रमाणें जें मुनासिब जाणतील आपण त्याप्रमाणें हुजूर अर्ज करून इनायतनामे येण्याचा मा॥र अर्ज करावा किंवा मसवदा दाखवावा. हे विनती.

पै॥ छ १० माहे रजेब सन ११९५ हिजरी. मंगळवार साइंकाळ मै डांक सरकार.

पै॥ छ १४ माहे रजेव शनवार सन ११९५ हिजरी, अडीच प्रहर दिवस, मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ. सांग नमस्कार विनती उपरि. येथील वर्तमान ता॥ छ ६ रजव शुक्रवारपर्यंत मो पुणें स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष पूर्वी छ २ माहे मा॥री डांकेवर पत्रे पाठविलीं तें व छ २८ जा॥लाखरी जासूद जोडी रवाना केली, ते पत्रासहित सेवेसी पावली असेल. दारोग्याचे विद्यमानें डांकेवर पत्र पाठविली तें जासूदासमागमीचीं पत्रे सेवेसी व हुजूर पाऊन वर्तमान कळलें असेल. सांप्रत छ ६ माहे मा॥रपर्यंत इकडील प्रत्यक्ष पाहिलें व यैकिलें वर्तमान लिहून डांकेवर हुजूर व स्वामीचे सेवेसी अर्जी व अखवार व पत्र पाठविलें आहे. दारोग्याचे विद्यमानें पत्र पावेल. चौथाईचे प्रकरणाचें वर्तमान यैकिलें, व रो कृष्णरावजीस पुसोन माघाहून खांसगत तैनाती.जोडीसमागमें लिहून पाठवितों. मानाजी फांकडे व येशवंतराव नाईक व सटवाजी भोंसले येकत्र होऊन तीन हजारपर्यंत जमीयत जमा केली. पंढरपुरासमीप आहेत. वाजीराव वरवेही यांत मिळनार. पंतप्रधानांचे प्रांतांत कांही हंगामा करीत नांहीत. येशवंतराव नाईकानें पूर्वी करमालें वगैरे सरकार आलीचे प्रांतांत हंगामा केला व सांप्रत सरकार तालुकियांत हंगामा करणार म्हणून यैकिलें. याचा तपसील पूर्वी लिहिला आहे. जे सलाह दीलत असेल त्याप्रमाणें तदवीर हुजूरीहून होईल. बहुत काय लिहिणें हे विनती.

विनतीजे. चिरजीव राजश्री रघोतमराव सेवेसी पावले असतील. त्यास पत्र लिहिले ते पावतें होईल. हे विनती.

पै॥ छ १४ माहे रजेब शनवार सन ११९५ हिजरी, अडीच प्रहर दिवस, मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

अखबार पुणें अज इ॥ छ २ माहे रजब लगायत ६ माहे मा॥र शुक्रवार सन ११९५ हिजरी, आषाढ मास. बिरेवाडी प्रांत कोंकण तालुका पंतप्रधान येथें हबसी व इंगरेज बइतिफाक येऊन मोरचे लाविले व लढाई शुरू जाहली. व करनल गाडराकडील पलटणें कल्याणीहून चौक्यास येणार. व बाजी गोविंद व माधवराव रामचंद्र गंगातीरास आले. सत्वर पुण्यास येतील. माहदाजी सिंदे इंगरेजांचे मुकाबिल सिपरीकालारसेसमीप व सिद्यांची व इंगरेजांची लढाई जाहली म्हणोन खारीज वर्तमान यैकिलें. व हैदरअलीखान चंदावर प्रांतीहून पुन्हा अरकाट चिदांबरास जाणार. या वितरिक्त अवांतर यैकिलें वर्तमान लिहून हुजूर अखबार व स्वामीचे सेवेसी पत्रें डांकेवर पाठविलीं तें दारोग्याचे विद्यमानें सेवेसी व हुजूर पावलीं असतील. सांप्रत प्रत्यक्ष जाहलें व यैकिलें वर्तमान लिहिलें असे.

बाजी गोविंद व माधवराव रामचंद्र दोन हजार फौजेनसीं छ ५ माहे मा॥रीं पुण्यास आले. राजश्री बाळाजीपंत व हरीपंत इस्तकबाल मुळामुठेचे पार गेले होते. परस्परें भेटी जाहल्यानंतर उभयतां मा॥रनुलेस हरीपंत आपले समागमें पंतप्रधानासमीप घेऊन गेले. माधवराव व बाजीपंतांनीं सांप्रदायाप्रमाणें पंतप्रधानास नजर करून भेटले. श्रीमंतानीं सर्वत्रांस विडें देऊन रुखसत केलें.

करनल गाडर व मुंबईकर जनरालांची पलटणें तीनपर्यंत पूर्वी-पासून कल्याणीस आहेंत. सांप्रत वर्तमान यैकिलें कीं, पांच पलटणें-पर्यंत कल्याणीस इंगरेजांची जमीयत जमा जाहली आहे. पुढें चौक्यास येणार म्हणोन वदंता आहे. अद्यापि कल्याणीहून हरकत केली नाहीं.

विरेवाडीचे किल्यास हवसी यानी मोर्चे लाविले आहेत. त्यांची परस्परें अद्यापि लढाई होत आहे. बाजारी खबर विरेवाडी हवसियानी घेतली. परंतु तहकीक खबर नाही. पंतप्रधानाचे कारभार्यांचे सांगण्यांत विरेवाडीस दोन तीन हजार प्यादा व जंगी सरजाम पोस्त आहे. कुमकी गाडद पुण्याहून रवाना जाहली तेही पोहचले असतील. हवस्यास मुकाविल लढाईत मारून काढतील. किल्याचे आसन्यानें कायम व मजबूत राहावयाचें काय आश्चीर्य आहे. किंवा हवसी माधारा गेल्याचें वर्तमान सत्वरच येईल.

इंगरेज करनल पापड वगैरे पंधरा सोळा पलटणेंपर्यंत सिपरी-कोलारसासमीप, व त्यांचे गिर्दतवाह माहदाजी सिंदे आहेत. सांप्रत तहकीक कलमी वर्तमान सिद्याचे लष्करीहून आलें कीं इंगरेजांचा मजहला दूर होय. जोपर्यंत सिंदे मार इंगरेजांचे मुकाविल्यावर मजबूत कायमीन राहिले, पर्जन्यकाळात व वादज दसहारा इंगरेजांचा मुकाविला टाकून अलाहिदा होत नाहीत.

हंदरअलीखान यांनीं कोण्हीं मातवर सरदार व दाहा हजार स्वार व वारंदाहा हजार चंदावर प्रांती ठेऊन जातील. खान मार आरकाट चिदांवरसासमीप पूर्वीं फौज करनल कूटाचे रुखावर ठेविली होती तिकडें गेला म्हणून वर्तमान यैकिलें.

बाजीपंताचे हमराह फौज गेली होती. त्यां लोकांस रवानगीचे समई रोजमरे देऊन रवाना केलें होतें. सांप्रत सर्वत्रांस हरीपंतांनीं सांगितलें की दसन्याकरितां पुण्यास येणें. नालवं(दी)

२

पुरवणी अखवार पुणें छ ६ रजव सन ११९५ हिजरी. व समजाविशीचे रुपये येकादांच देऊं. बहुत करून आपले घरास गेले व बाकीचे जाणार.

गणेशपंत वहिरे पुण्यास यावयाकरितां माधारा फिरले होते. परंतु दुर्गोजी भापकर यांजकडील पत्रें वरचेवर कारपरदाजास

येतात कीं आपल्यास खर्चास माकूल पाठवाल तरी आपण छावणीस या प्रांतीं राहूं. खर्चास न आल्यां हमराही लोक उठोन जातील. ते समई आम्हासहीं माघारा येणें प्राप्त होईल. भापकर मा॥र नवमुलाजम. यांचा भरवसा पुरतेपणें नांही. याकरितां येथील कारपरदाजानीं गणेशपंतास लिहून पाठविलें कीं तुम्हीं कोंडाईबारी-समीप पूर्वीलप्रमाणें कायम राहणें. माघारा न येणें.

मानाजी फांकडे व येशवंतराव नाईक दहीगांवकर येकत्र होऊन फौज जमा करणार. यांचा तपसील पूर्वी लिहिला आहे. सांप्रत वर्तमान यैकिलें कीं येशवंतराव नाईक अद्यापि दहीगांवी आहे. परंतु मा॥रनुलेचे कारभारी भांबूराव व मानाजी फांकडे व सटवाजी भोंसले दोन तीन हजार पर्यंत स्वार जमा करून पंढरपुरासमीप आहेत. पंढरपुरकर सावकारांस कर्ज सूदी मागत आहेत. येकदोघा सावकारापासून दाहा हजार रुपये कर्ज जबरदस्ती व रजावंदी ज्याप्रमाणें सावकार यैकतील त्या पधतीनें सागून रोखे लिहून देऊन रुपये घेतले व घेतात. पंतप्रधानाचे तर्फेनें प्रतिनिधीची फौज पांच सातसें स्वार मानाजी फांकडे वगैरेवर रवाना जाहलें. ते पंढरपुरीहून पांच कोस फासल्यानें उतरले आहेत. पंतप्रधानांचे हरकारे व बातनी लिहिणार मानाजी फांकड्याचे लश्करांत त्यांचे इतिल्यानें आहे. फौजेचे जमाव वरचेवर करीत आहेत. येशवंतराव नाईक दहीगांवकर मानाजी फांकड्यासमीप सत्वरच जाणार, गेला असेल. परशरामपंत मिरजकराचे विद्यमानें पंतप्रधानाचे कारपरदाजासीं फांकडे वगैरेनीं यैक्यता केली. हें वर्तमान पूर्वील पत्री लिहिलें आहे. सांप्रत पंढरपूर प्रांती ताखताराज व लोकास उपद्रव किमपि करीत नाहींत. पंढरपुरकर सावकरास कर्ज मात्र मागतात. याउपरि त्यांचा दाइया फिसादाचा दिसतो.

बिरेवाडीचे कुमकेंस पंतप्रधानानी गाडदी रवाना केले ते आजीपर्यंत तळेगांवासमीपच आहेत म्हणून यैकिलें.

मानाजी फांकडे यांचे तंबीकरितां पंतप्रधानानीं प्रतिनिधीची फौज हजार स्वार पर्यंत रवाना केले होतें. ते व फांकडे पंढरपुरासमीप

पांचूकोसाचे फासल्याने आहेत म्हणून पंतप्रधानांचे कारभाऱ्या-
समीप वर्तमान येकिलें. प्रतिनिधीचे मुतालिक वासुदेववावा पुण्यांत
आहेत. त्यांचेथें वांतनी आजी छ माारी आली कीं फांकड्यासी व
प्रतिनिधीचे फौजेसी लढाई जाहली. फांकड्याचा मोड होऊन
फरारी जाहला. येकिल्याप्रमाणें लिहिलें असे. पुन्हां शोध कळल्या-
प्रमाणें सेवेसी सूचना लिहिण्यांत येईल. हे विनती.

पै॥ छ १४ माहे रजेव शनवार सन ११९५ हिजरी, अडीच
प्रहर दिवस, मै डांक सरकार.

A. R. No. 56.

७ रजव ११९५ हिजरी
२९ जून १७८१

श्रीशंकर

पै॥ छ १४ माहे, रजेव शनवार सन ११९५ हिजरी, अडीच प्रहर
दिवस मै डांक सरकार.

विनंती विज्ञापना येसीजे. येथील कुशल ता॥ छ ७ माहे रजव
मु॥ का॥ पुणे, स्वामी कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणोन, स्वानद
लेखनआज्ञा करीत असिले पा॥. विशेष. येथील वर्तमान छ २ माहे
मा॥ र रोज सोमवारी प्रायःकाली विनंतीपत्र सरकारचे डाकेसमागमे
सेवेसी रवाना केले. ते पावोन सविस्तर वर्तमान शृत जाले असेल.
तदनंतर येथील वर्तमान जंजिरेवाले हपसी यानी कोकनप्राती तल्या-
घोसाल्याकडे उपद्रव माडला आहे. हपशास इग्रजाचे येक दोन पलटन
शामील जाले येसे वर्तमान आहे. तल्याघोसाल्याचे किल्यासी
हपशाने उपद्रव माडला आहे. किल्याचे लोकासी व हपशासी लढाई
आहे. किल्याचे साहित्यास व हपशाचे पारपत्यास येथून दोन हजार
गारदी रवा (ना) जाले आहेत. शृत होये. कोकनप्राती कितीक किले
राहिले आहेत त्यास उपद्रव करावयास इग्रजानी प्रारंभ माडला आहे.
इग्रजानी हपशास अपनात मेलऊन त्याजकडूनही उपद्रव माडविला
आहे. शृत होये. राजश्री वाजीपंत अना वगैरे येका दो दिवसा

पुन्यास दाखल होनार. शृत होये. दरवार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे काम जाले. उपरातिक राजश्री नाना व हरीपंत याचा खिलवत जाला. भाव यैकिल्यात आला की पुढे इग्रजाचे पारपत्याचे मसलतीविशई जाला. दुसरे, थोडेवहुत लोकास देऊन राजी ठेवावे कारन की पुढे दसऱ्याचे संधीस फौज जमा जाली पाहिजे या अनवये खिलवत जाला. शृत होये. छ ३ माहे मा॥ रोज मंगलवार इग्रजाची पलटने कल्यानीस आहेत. करनेल गाडर कल्यानीस व ममईस राहतो. पलटने सपूर्ण कल्यानीस आहेत. जंगी सरजाम वगैरे करितात. पुढे भाद्रपद मासीच इग्रज इकडे चाल करनार यैसी वदंता दाट आहे. दुसरे, कल्यानीही घाटाजवलून वीस पचवीस कोस आहे, याअर्थी कारभान्याचे मानस आहे की श्रावन सुद पचमीस सरकारचे डेरे वाहेर करावे. कारन की दसऱ्याचे संधीस फौज जमा जाली पाहिजे. याकरिता श्रावन मासी डेरे वाहेर करावे यैसी यांज्यना करितात. शृत होये. सिद्यासी व इग्रजासी लडाई आहे. सिद्यावर इग्रजानी आनिक छपा घातला यैसे वर्तमान आहे. सिद्यावर इग्रज गालिव आहेत, यैसे वर्तमान आहे. शृत होये. राजश्री सखारामपंत वापू याचे पायात वेडी आहे. रायेरीचे किल्यात कैदेत आहेत. त्या किल्याची हवा फार वाईट. फार दिवस त्या किल्यास मणुश राहिल्यास वाचत नाही. त्यास वापू बहुत श्रमी आहेत. पाये वगैरे सुजले, अवस्ता कठिन, यैसे वर्तमान आहे. शृत होये. राजश्री चितो विठल मासूरचे* किल्यात कैदेत आहेत. त्यानी आपले हाते आपली सेडी उपडली, संन्याशाचे रूप धरले आहे यैसे वर्तमान आहे. शृत होये. दरवार वगैरे जाला होता. शृत होये. छ ४ रोज बुधवार फौजेचे लोकास दोन दोन रोजमुरे देऊन समाधान करून वाटे लावितात. लोकास ताकीद करितात की दसऱ्यास सत्वर येऊन जमा व्हावे. ताकीद करावयाचे कारन की पुढे इग्रजावर स्वारीचा उद्वोग. शृत होये. होलकर वाफगावास दाखल जाले हे पूर्वीचे विनंतीपत्री लेखन केले होते. शृत जाले असेल. होलकर वाफगावास आहेत फौजेस निरोप

दिल्हा. जवळ दोन हजार स्वार आहेत. दसरा जालिया होलकरही फौज जमा करणार. शूत होये. हैदर नायेकाचे वर्तमान. नाईक मा॥र यासी इग्रजासी लडाई चिनापटनाकडे आहे. प्रस्तुत इग्रजाचे शहावर फौज ठेऊन नाईक मा॥र चंदावराकडे गेला, यैसे वर्तमान आहे. त्यास इग्रजाचा ज्यमा(ब) भारी जाला. नाईक मा॥र यासी लडाई आहे, यैसे वर्तमान आहे. दुसरे, नाईक मा॥र याचा पुत्र टिपू तो काही फौज घेऊन बलदेज फिरगी आहेत त्याचे मुलकात गेला. बलदेजासी बटिपूसी लडाई आहे. बलदेजाची नागपटन म्हणून ठिकान आहे तेथवर टिपू गेला. नागपटनास बलदेजाची कोठी होती ते टिपूने लुटली. तेथे दाहाबारा लक्ष होन साप(ड)ले व लूटही फार सापडली यैसे वर्तमान येथे आहे. त्याजवरून कारभारी म्हणत होते की हैदर नायेकास मुल(ख)गिरी बरीच साधली. पैका फार मिळाला. व इग्रजावरही त्याचा शह बराच आहे. अन तारीफही करीत होते. यैसी भाशने होत होती. शूत होये. दरवार वगैरे जाला होता. शूत होये. उदईक रा। बाजीपंत वगैरे येथे पुन्यास दाखल होणार. त्यास सामोरे कारभारी कोस आत कोस जाणार. शूत होये. छ ५ रोज गुरुवार रा। बाजीपंत अना व राजश्री माधवराव रामचंद्र व गगाधरराव रास्ते वगैरे पुन्यास येऊन दाखल जाले. बाजीपंत वगैरे आले म्हणून त्यास पेशवा आत कोस नाना व हरीपंत वगैरे गेले होते. बाजीपंत वगैरेच्या भेटी जाल्या. भेटी होऊन बाजीपंत वगैरे श्रीमताचे भेटीस वाड्यात आले होते. श्रीमताची भेट होऊन बाजीपंत वगैरे आपले डेन्यास गेले. बाजीपंत पुन्याबाहेर उतरले आहेत. येका दो दिवसा बाजीपंत मोहतासी आपले वाड्यात दाखल होणार. बाजीपंत वगैरे यानी सुरत अठाविसीचा मुलुक गुजरात प्रातीचा लुटून जालला. लोकानी गुरे वगैरे लूट आनली. तो प्रात वगैरे लुटून बाजीपंत वगैरे येथे आले. गेने(श)पत वेहेरे याचे शहावर दोन पलटने होती. ते बाजीपंत तिकडे गेले होते म्हणून ते पलटने सुरतेस गेली यैसे वर्तमान आहे. शूत होये. राजश्री गनेशपंत वेहेरे यानी कोडाईवारीवर छावनी करावी यैसा निश्चये होता. त्यास लोकाचे देन्याचा गवगवा भारी. त्यामधे त्यास

तीन वरशे तिकडे जाली याकरिता गनेशपंतही पुन्यास येतात . तेथून कूच करून निघाले . पाचव्या मजली आले . पुन्यास येतात यैसे वर्तमान आले . राजश्री दुर्गोजी भापकर हजार पाचसे स्वारांनसी गनेशपतासमागमे होते . त्यास भापकर मा॥र यास कोडाईवारीजवल ठेऊन गनेशपंत वेहेरे पुन्यास येतात . सत्वरच येणार . आलियावर लेखन केले जाईल . शृत होये . श्रीमंत राजश्री दादासाहेब सुरतेत आहेत . आसपास वगैरे कोसी दो कोसी चौक्या इग्रजाच्या आहेत . त्याचे खर्चास इग्रजानी पचवीस हजार रुपये वसूलाची खेडी दिल्ली आहेत . सिवाये दोन हजार रुपये दरमाह देत असतात . यैसे वर्तमान आहे . शृत होये . तिसरे प्रहरी रा॥ नाना व हरीपंत व कृष्णरावजी याचा खिलवत जाला . भाव यैकिल्यात आला की पुढे कितीक बदोवस्ताविशई जाला . दुसरे, येज्यमानसाहेवाकडे व हैदर नायकाकडे पत्रे लिहिणार . शृत होये . छ ६ रोज शुक्रवार राजश्री भगवतराव निवाळकर माढेकर हे आपले रोजगाराचे उद्योगे व हजूरतून जागीरचा बदोवस्त करावा म्हणून येथे आले आहेत . हे पूर्वी विस्तारे लेखून केले आहे त्याजवरून शृत जाले असेल . निवाळकर मा॥र चालीस पनास स्वारांनसी येथे आहेत . मग काये त्याजकडील जाबसाल होईल हे ध्यानास आलिया लेखन केले जाईल . शृत होये . सिवराम नाईक नासिककर याजकडे नारो शकर याची दाहा पधरा लक्ष रुपयाची ठेव होती . तो देईना म्हणून त्यास येथे आनिले होते . यैवज देईना म्हणून त्यास कैद करून किल्यास पाठविले . शृत होये . राजश्री भादूराव प्रतिनिधी व मानाजी फाकडे वगैरे यानी हजार बारासे स्वार मेलऊन मसवडाजवल खूल माजविले होते . भादूराव प्रतिनिधी यानी खूल केलें म्हणून भवानराव प्रतिनिधी याचे हजार दीड हजार स्वार त्याजवर गेले होते . पठरपुरापलीकडे दाहा बारा कोसावर भादूराव प्रतिनिधी व मानाजी फाकडे यासी व भवानराव प्रतिनिधी याची फौजे गेली होती त्यासी लडाई जाली . भवानराव प्रतिनिधीचे फौजेनी भादूराव प्रतिनिधी धरला . पाचसातसे घोडे पाडाऊ करून आनिलें . मानाजी फाकडा पलून गेला . त्याचा दिवान धरला गेला .

यैसे वर्तमान सध्याकाली सरकारात आले. मानाजी फाकडा सुरा-
पुराकडे गेला. तिकडे सटोजी भोसले वगैरे यानी ज्यमाव केला आहे.
त्याजकडे गेला. यैसे वर्तमान आले. शृत होये. सोहोलतजंग
वाहादूर बीडाकडे गेले यैसे वर्तमान आहे. शृत होये. राज.....

पुरवनी २

पै॥ छ १४ माहे रजव शनवार सन ११९५ हिजरी, मै डांक
सरकार.

श्री भगवंतराव निवालकर याजला पाचसे रुपये मेजमानी भेट
जाल्यावर दिल्ली. भगवतराव याजसमागमे पनास पऊ(न)से स्वार
आहेत. त्याचे खर्चाची वगैरे नेमणूक करून द्यावी यैसी रदवदली
आहे. शृत होये. दरवार वगैरे जाला होता. राजश्री वाजीपंत
नानाचे घरी आले होते. नाना व हरीपंत व वाजीपंत या त्रिवर्गाचा
खिलवत जाला. खिलवत होऊन हरीपंत व वाजीपंत आपले घरास
गेले. शृत होये. पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास येईल ते
सेवेसी लेखन केले जाईल. शृत होये. सेवकाचे जागिरीस याजकडील
मुभ्याचा व सरदार वगैरेचा उपद्रव लागतो. घासदाना वगैरे घेतात.
दुसरे, खानदेशचे सुभेदार मोगलाई जागीर असता सुभेपटी घेतात.
नानाप्रकारचा उपद्र (व). यामुळे गावची वसाहत येथ्यास्थित होत नाही
ये विशई कारभान्यास इनायेतनामे सादर जाले पाहिजेत. ये विशई
येक दोन विनंतीपत्री विनंती लिहिली होती. त्यास विनंती मान्य
करून लिहिल्याप्रमाणे सेवकाचे साहित्य जाले पाहिजे. सर्व उमेद
सेवकास स्वामीचे चरनाची आहे. जे विनंती करणे ते स्वामीचे
चरनासी आहे. विनंती मान्य करून कारभान्यास इनायेतनामे व
स्वामीचे पत्रे माझे गावखेड्याचे साहित्याविशई आले पाहिजेत.
सर्वस्वे दास स्वामीचा आहे. बहुत काये लिहिणे, कृपालोभ कीजे
हे विनंती.

पै॥ छ २० माहे रजेव शुक्रवार सन ११९५ हिजरी . अडीच प्रहर दिवस मै जोडी तैनाती राये हैवतरावजी

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना यैसीजे . यथील कुशल ता॥ छ ७ माहे रजव मु॥ पुणे स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणीन स्वानंद लेखन आज्ञा करीत असिल पा॥ विशेष . येथील वर्तमान छ मा॥री प्राथःकाली विनंतीपत्र सरकारचे डाकेसमागमे सेवेसी रवाना केले ते पावोन सविस्तर वर्तमान ध्यानास येईल . तदनंतर यथील वर्तमान राजश्री वाजीपंत अना वगैरे सुरतअठाविसीकडे गेले होते . तो प्रात ताराज करून वाजीपंत वगैरे येथे पुण्यास येऊन दाखल जाले . श्रीमताच्या कारभारी वगैरे याच्या व वाजीपंत वगैरे याच्या भेटी जाल्या . शृत होये . इग्रज कल्यानीवर छावनी करून आहेत . पलटने सपूर्ण कल्यानीस आहेत . करनेल गाडर ममईस जातो . पुन्हा कल्यानीस येतो . कल्यानीस सरजाम वगैरे होतो . भाद्रपद मासीच ते इकड उद्दोग करणार यैसी वंदता आह . याअर्थी कारभारीही श्रावन मासी सरकारचे डेरे वाहेर करविणार . कारन की दसऱ्याचे सधीस फौज जमा जाली पाहिजे म्हणोन श्रावन मासी डेरे वाहेर करावे यैसी यौज्यना करितात . शृत होये . राजश्री भादूराव प्रतिनिधी व मानाजी फाकडे वगैरे यानी हजार बारासे स्वार मेलऊन मसवडाकडे खूल उभे केले होते . त्यांजवर भवानराव प्रतिनिधी याची फौज गेली होती . त्यासी व भादूराव वगैरे यासी लडाई जाली . भादूराव प्रतिनिधी धरले गेले . पांच च्यारसे घोडी वगैरे लुटली गेली . मानाजी फाकडे पलून गेले . त्याचा दिवान धरला गेला . याप्रमाणे वर्तमान येथे आले . शृत होये . जजीरेवाले हपसी याजला येक दुसरे इग्रजाचे पलटन मिळाले . त्यानी तल्याघोसात्याकडे कोकनप्राती उपद्रव माडला

आहे. तल्याचे किल्यासी व हपशासी लडाईं आहे. हपशाचे पारपत्यास येथून दोन हजार गारदी रवाना जाले आहेत. शृत होये. सिद्यासी व इग्रजासी लडाईं आहे. सिद्यावर इग्रजानी आनिक छापा घातला येसे वर्तमान आहे. शृत होये. होलकर वाफगावास दाखल जाले. लोकास निरोप दिलहा. दोन हजार स्वार याचजवल आहेत. दसऱ्या(स) फौज जमा करणार. शृत होये. हैदर नायेकासी व चिनापटनकर इग्रजासी लडाईं आहे. नाईक मार याचा पुत्र टिपू वलदेज फिरगी याचे मुलकात गेला होता. वलदेजाची कोठी नागपटनास होती. ते कोठी टिपूने लुटली. दाहावारा लक्ष होन सापडले व लूट बहुत सापडली येसे वर्तमान आहे. शृत होये. कारभाऱ्यास इग्रजाची मसलत दरपेश आहे येविशई नित्य खलवत होता. शृत होये. हे सविस्तर वर्तमान प्राथःकाली डाकेसमागमे विनंतीपत्र रवाना केले त्यात लेखन केले असे. त्याजवरून ध्यानास येईल. बहुत काय लिहिणे, कृपालोभ कीजे हे विज्ञाप्ती.

५

A. R. No. 58.

८ रजव ११९५ हिजरी
३० जून १७८१

पै॥ छ २० माहे रजेव शुक्रवार सन ११९५ हिजरी. अडीच प्रहर दिवस मै जोडी तैनाती राये मजकूर

श्रीनिवास

पोप्य हैवतराव गोपाळ साष्टांग नमस्कार, विनती उपरि. येथील वर्तमान ता॥छ ८ माहे रजव आपाढ शुभ दशमी रविवारपर्यंत माो पुणें स्वामीचे कृपे करून क्षेम जाणून, स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. येथील असवार डांकेवर छ ६ माहे मारपर्यंत सेवेसी लिहून पाठविली, त्यावरून वर्तमान श्रुत जाहलें असेल. पुन्हां वरचेवर डांकेवर असवार रवाना करितों, तें पत्रें या जासूदापूर्वीं सेवेसी

पावतील. सांप्रतचे प्रसंगोपाद इकडील कारभान्याचे मसलतीचा खुलासा येसाजे. हैदरअलीखानाचे सलाहानुरूप इंगरेजासीं विगाड किंवा सलूक करावा. तोपर्यंत विगाडाचे शकलेवर परस्परें चाल आहे. बादज वरसात पुन्हां मोहिमेचा अज्म होणार. याकरितां परस्परें जंगी सरंजामाची सिधता होत आहे. हैदरअलीखान तर वरसर मोहीम व लढाईस मुस्तैद आहेत. याचप्रमाणें माहदाजी सिंदे करनल पापड वगैरे इंगरेज सिपरीकोल्हारासमीप परस्परें लढाई कावूनें करीत आहेत. पर्जन्यकाळांत छावणी किंवा परस्परें लढाई रुवकार आहे. हुजुरीहून पंतप्रधानावर इनायात आहे. त्याप्रमाणें सांप्रत इंगरेजांचे विगाडाविषयीं पूर्वी इरशाद जाहल्याप्रमाणें व नकशा ठरल्या अन्वयानें इंगरेजांची तंबी हुजुरीहून व्हावी किंवा पुढें तजवीज कोणे प्रकारची व काय करावें याची सलाह उत्तम इरशाद व्हावी. याप्रमाणें बालाजीपंताचा आशय कृष्णरावजीचे चिंतांत इंगरेजांसी विगाड करावा व हुजुरीहून त्यांची तंबी होईल, याप्रमाणे इरशाद जाहला. त्याप्रमाणें पंतप्रधानांचे कारपरदाजानीं अमलांत आणिलें. हुजुरीहून इंगरेजांचे तंबीचा अज्म होत नाही. याकरितां हुजूरचे इरशादेचा व जमीर मुवारकेचा खुलासा काय हें वर्तमान कागदीपत्रीं लिहितां कळत नाही. यास्तव आपल्यास इनायतनामा मुतजमीनतलव हुजूर पाठवावा म्हणजे आपण हुजूर येऊन सादत मुलाजमत हासल करूं. व येथील कारपरदाजांचा खुलासा जनावेंत अर्ज केल्यानंतर, ज्या कामांत मर्जी मुवारक मुतवजे असेल, त्याच रीतीनें कारभान्यांस समजाऊन सांगोन हमवार करून हुजूरचे सांगितल्या मार्गावर यांजकडून वर्तणूक करऊं. यांत उभयपक्षीं स्पष्टता व सफाई होऊन परस्परें संशय राहात नाही. याउपरि इनायतनामा येण्याकरितां नच पाठवावा हेंच मंजूर असल्यापक्षीं चिरंजीव रघोतमराव यांस कितेक

२.

पुरवणी पत्र श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी
वर्तमान हुजूर अर्ज करावयाकरितां समक्ष सांगितलें आहे. ते

स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें हुजूर अर्ज करतील. त्याचें उतर येईल त्या-
 प्रमाणें आपण वर्तणूक करूं म्हणून कृष्णरावजी म्हणतात. दुसरा
 प्रकार राव मा॥रचे सांगण्यात आपल्यास इनायतनामा पाठऊन हुजूर
 बोलाऊन न्यांवें किंवा हुजूरीहून मातवर मुस्तार पंतप्रधानाकडे यावा. या
 दोन्हीं वितरिक्त परस्परे संशय दूर होऊन इतिफाकानें येके कामावर
 सरगरम होण्याचा मार्ग दिसत नाहीं. चौथाईचा तह व्हावा म्हणून
 हुजूरचे इरशादेप्रमाणें नवाब मुइनुदौलानीं कृष्णरावजीस पत्र लिहिलें
 होतें. त्याचें उतर राव मा॥रनुलेनीं जें पाठविलें तें पूर्वी लिहिलें
 आहे. त्याउपरि जिवाजी रघुनाथ यानीं येथील कारभार्यास पत्रें
 पाठविलीं त्यांत मा॥र लिहिला होता कीं चौथाईचा तह जाहल्यां-
 वितरिक्त चौथ वगैरे मामलतीचे रुपये न देणें म्हणून समग्र जागीर-
 दार व आमीलास हुजूरीहून इनायतनामे सादर जाहले आहेत. यावरून
 कारपरदाजानीं हुजूर अर्ज करावयाविषई जिवाजीपंतास
 मा॥र पत्रां लिहून पाठविला कीं हजरत भगफरतमाब यांचे
 समई ज्याप्रमाणें अमल चालत होता त्या पधतीनें अमल ज्यारी
 व्हावा म्हणून प्रथमतां जो इरशाद हुजूरीहून जाहला तो आम्हीं
 कबूल केला व उभयपक्षीचे आमिल पाठऊन हरयेक माहालाची
 रुजवात करावी म्हणोन करार जाहला असतां रुजवात होत नाहीं.
 व सांप्रत नवीन शकलेनें इरशाद होतो व चौथाईचा अमल बंद व्हावा
 म्हणोन सांप्रत जागीरदार व आमिलास ताकीद जाहली. त्यास
 पूर्वीं मुवारजुलमुलुक वहादराकडून अमल ज्यारी होत नाहीं, म्हणून
 हरयेक मामलतदार नालिस व सिकवा सांगत होते व भांगतांत.
 त्याचो समजावीस आम्हीं करीत होतो कीं जनाव मुवारकेंत अर्ज
 करून तुमचे मामलतीचा फैसला करऊन देऊं. सांप्रत हुजूरीहून
 मामलतीचे रुपये न द्यावे म्हणून इरशाद जाहला. त्यापक्षीं कारपर-
 दाजांस तालुकदारांची समजावीस करावयास कांहीच मार्ग राहिला
 नाहीं. व मामलेदार राज्याचे चाकर व चौथाईची मामलत राजे
 शाहूपामून सर्वत्रांस आहे. याकरितां आमचे म्हणजे कारपरदाजांचे
 तावेदारींत मामलतदार राहणार नाहींत. व ज्यास ज्या प्रमाणें

कळेल त्या रीतीनें मुफसदी करून हंगामा करतील. याप्रमाणें जिवाजीपंतास उतरहुजूर अर्ज करावयाकरितां गेलें. व कृष्णरावजीनी बालाजीपंताचे जुवानीचा इजहार मजलाहीं याप्रमाणें सांगितला. सविस्तारें वर्तमान हुजूर व स्वामीस कळावें म्हणून लिहिलें आहे. अजिमुदौला बहादरांकडील किस्त दुयमच्या चिठ्या रो कृष्णरावजीनी औरंगावादेस सदासिवपंतनामे कारकून रावजीचे तरफेनें तेथें आहे त्यासमीप पाठविल्या. कितेक लंहान मोठीं कामें बहादर मा॥राकडून होणें त्याची याद लिहून पाठविली आहे. यादी प्रो कामें जाहल्यानंतर चिठ्या बहादरांस देईल. बहुत काय लिहिणें. हे विनती.

पै॥ छ २० माहे रजेव सन ११९५ हिजरी. मै जोडी तैनाती राये मजकूर रो शुक्रवार.

A. R. No. 59.

१२ रजब ११९५ हिजरी

४ जुलै १७८१

पै॥ छ १९ माहे रजेव गुरवार सन ११९५ हिजरी. च्यार घटका दिवस बाकी असता मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

पोष्य हैवतराव गोपाळ सांष्टांग नमस्कार. विनती उपरिं येथील वर्तमान ता॥ छ १२ रजब गुरुवासरपर्यंत मा॥ पुणें स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष पूर्वीं छ ७ माहे मारीं हुजूर अर्जी व अखवार व स्वामीचे सेवेसी पत्र पाठविलें होतें ते पाऊन वर्तमान श्रुत जाहलें असेल. त्याउपरि छ मारपर्यंत सविस्तारें दफेवार वर्तमान लिहून सेवेसी व हुजूर पत्रें डांकेवर पाठविलीं

आहेत. दारोग्याचे विद्यमानें पत्रें सेवेसी पावतील. छ ८ रजवी पृथक जोडी पत्रासहित सेवेसी पाठविली तेही पावेल. सांप्रत हैदर-अलीखानांचे वकीलासीं व येथील कारपरदाजासीं खिलवत दोन तीनदां जाहली. त्याचा शोध घेऊन माघाहून सेवेसी लिहून पाठवीन. बहुत काय लिहिणें, हे विनती.

श्रीनिवास

विनतीजे. हैदर नायकाची व इंगरेजांची लढाई त्रिचनापली-समीप जाहली. त्याचें वर्तमान हैदरअलीखानांचे वकीलानीं समक्ष सेवकास सांगितलें, त्याची इतिला हुजूर व स्वामीस व्हावी म्हणोन लिहिलें असे. तीन च्यार हजार स्वार, व येक हजार बार व तोफासहित छ २१ जमादिलाखरीं चंदावरापासून स्वार होऊन घारा १२ कोस त्रिचनापलीस रातोरात घटका दिवस प्राथःकाळचा आला, ते समई जाऊन पोहचले, व किल्यासमीप हजार बारासे लोक नमूद जाहले, ते समई त्रिचनापलीहून तीन पलटणें जमियत व तोफा बाहेर निघाल्या. गोरा फिरंगी शंभरपर्यंत होते व तुरकस्वारही कांही होते. हैदरखानाचे लोकावर शलक करीत आले. खान मा॥राचे लोकानीं त्यांस आंगावर घेऊन पसपा जाहले. दोन कोसपर्यंत इंगरेजांचे लोकास कसीस करून आणिलें. हैदरअलीखानाकडील आणखीं कुमकी बार व स्वार व खांसा येऊन पोहचले व परस्परें लढाई जमले. ते समई हैदरखानाचे लोकांनी बहुत निकड करून चालून घेतलें. ते समई पांचसातसे लोक खान मा॥राकडील व हजारपर्यंत इंगरेजांकडील लोक जखमी व ठार जाहले. व इंगरेजांची जमियत पसपा जाहली, व त्यांचे पिछद्यावरसान मारचे स्वार व बार लढाई करीत गेले. त्रिचनापलीचे किल्यापर्यंत गेले. ते समई किलेवाल्यांनी दरवाजे बंद करून तोफाचा मार केला, त्यांत दुतरफा लोक जाया जाहले व इंगरेजांचे लोक बेहिमत होऊन कांहीं

खंदकांत पडले, व कांहीं पळाले व कांहीं मारले गेले. व दोन तीनसें बार व कांही तुरक स्वार व येक दोघें कुमनदान सरदार व तीन तोफा पाडाऊ खानमा॥रांचे फौजेत आले. त्याउपरि त्रिचनापलीसमीप चिंतामणीपेंठ म्हणोन होती ते लुटून जाळली व श्रीरंग व जंबुकेश्वर हें दोन्हीं ठाणीं घेतलीं, व तेथे मुकाम केला. याप्रमाणें छ २२ जमा-दिलाखरीं लढाई जाहली. व छ २४ माहे मा॥रीं खानमा॥रनें बाला-जीपंत व हरीपंत व कृष्णराव व माहदाजी सिंदे यांचे नांवें पत्रें लिहून जासूद मुजरद पाठविले. ते छ ११ माहें रजबीं पुण्यास बालाजीपंता-समीप आले. व पंत मा॥रनुलेनीं हरकान्यांस इनाम दिधला. सेवेसी श्रुत होय, हे विनती.

पौा छ १९ माहे रजेब गुरवार सन ११९५ हिजरी. च्यार घटका दिवस बाकी राहता, मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

पुरवणी, श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी, विनतीजे. राजश्री माधवराव रामचंद्र यांचे इनामी गांवची सनद स्वामीनीं करून दिधली, याची शुक्रगुजारी राजश्री फार करीत होते. चालीसगांव परगण्यांत दोन हजार रुपयाची जागीर राजश्रीस आहे. बशर्त नजर तनख्याप्रमाणें बहालीची सनद करून द्यावी. येविषई स्वामीस विनती लिहिणें म्हणून मजला सांगितलें, व रा० गणेशपंत वकील त्यांजकडील स्वामीचे सेवेसी आहेत, त्यांचे नांवचा लिफाफा राजश्रीनी लिहून पत्र पाठविलें आहे. गणेशपंत स्वामीसमीप असलियां त्यास पत्र द्यावे, ते नसलियां चिरंजीव राजश्री रघोत्तमराव यानी लिफाफा फोडून पत्र वाचून, मा॥र स्वामीस विनती करावी, म्हणोन मजला माधवरावजीनीं सांगितलें आहे. सेवेसी श्रुत होय. बहुत काय लिहिणं, हे विनती.

पौा छ १९ माहे रजेब सन ११९५ हिजरी, गुरुवार. च्यार घटका दिवस बाकी राहता, मै डांक सरकार.

पैा छ १९ माहे रजेव गुरवार सन ११९५ हिजरी. च्यार घटका दिवस राहता, डाक सरकार.

अखवार पुणें, अज इ॥ छ ७ माहे रजव लगायत छ १२ माहे मा॥र सन ११९५ हिजरी गुरुवासर, बाजीपंत व माधवराव रामचंद्र छ ५ माहे मा॥री पुण्यास आले. गाडराची पलटणें कल्याणीस पांच पर्यंत जमा जाहलें आहेत. विरेवाडीस हवसियांनी मोरचे लाविले आहेत. माहदाजी सिद्याची छावणी सिपरीकोलारसासमीप जाहली. हैदर अलीखान चंदावर प्रांतीहून पुन्हां चिदांवरास करनल कूट इंगरेजांचे रुखावर जाणार. मानाजी फांकडे व भांवूराव दोन हजार स्वारानसी पंढरपुरासमीप जमा जाहला होता. त्याची व प्रतिनिधीकडील फौज मारनुलेचे तंबीकरिता पंतप्रधानाकडून खाना जाहली होती, त्यांसी लढाई जाहली. फांकड्याचा मोड होऊन पळाला. या वितरिक्त अवातर वर्तमानासहित छ ७ माहे मा॥रीं पत्रें पाठविलीं तें पाऊन वर्तमान कळलें असेल. त्याउपरि, प्रत्यक्ष व यैकिलें वर्तमान दफेवार लिहिलें असे.

प्रतिनिधीची फौज मानाजी फांकड्याचे तंबीकरितां खाना जाहली होती. त्यांची व फांकड्याची लढाई पंढरपुरासमीप जाहल्याचें वर्तमान पूर्वी लिहिलें आहे. सांप्रत कलमी खबर आली कीं, भांवूराव दस्तगीर जाहला व तीन च्यारसैं घोडीं लुटीत आली. मानाजी फांकड्या पळून सुरापुरचे रुखें गेला. येशवंतराव नाईक निवाळकर दहीगांवी परशुरामपंत मिरजकराचे विचारानें राहिला आहे. येथील कारभान्यानी भांवूराव यास पुण्यास आणविलें आहे. विरेवाडीस हवसियांनी मोरचे लाविले होते. याकरितां पंतप्रधानांनी पुण्याहून हजार वारामे गाडदी खाना केले. ते अद्यापि घांटतोंडी पुण्याहून दाहावारा कोसीं आहेत. गिर्दनवाह किल्याचे प्यादे दोन तीन हजारपर्यंत विरेवाडीचे कुमकेस आले. त्यांनी हवसियांचे

मोरचे किल्याजवळील उठविले व किल्यांत मजबूतीने आहेत. या दिवसांत कोकणांत पर्जन्य येकरूप दिवारात्र वृष्टी, याकरितां हबसियांची जमीयत पुन्हा माघारा जजिन्यास गेली. खारीज वर्तमान याकिलें कीं, बिरेवाडीहून तीनच्यार कोसी हबसियांचें मकान आहे, त्या स्थळीं हबसियांची जमीयत राहिली आहे. पर्जन्य उघडल्यानंतर काबू पाहून पुन्हां येणार.

करनल गाडर व जनरल मुंबईकर यांची पलटणें कल्याणीत व पनवेलीस आहेत, तेथोन हरकत करून पुढें येत नाहींत. याकरितां येथील कारपरदाजानी तळेगांवासमीप व घांटावर बतरीक चौकी दोन तीनसैं लोक ठेविले आहेत. इंगरेजांचे हरकतीप्रमाणें मातबर फौज रवाना करतील.

करनल गाडर मुंबईहून वसईस गेला. व जंगी सरजामाची तयारी होत आहे. मोमज्याम्याच्या खांद्या हजार बारासेपर्यंत तयार करविल्या आहेत म्हणोन येथील कारपरदाजासमीप खबर आली आहे. मोमज्यामे करवावयाचें प्रयोजन ध्यानास येत नाहीं.

२

पुरवणी अखबार छ. १२ रजब सन ११९५ हिजरी. खंडोजी भोसले मुधोजीचें पुत्र यानीं इंगरेजापासून रुपये घेऊन माघारा फिरले. याकरितां बालाजीपंत कारपरदाज बहुत नाखुश होऊन दिवाकरपंतास ताच्याचें पत्र लिहून पाठविलें होतें. त्याचें उतर पंतमा॥रनुलेनीं पाठविलें कीं, श्रीमंत पंतप्रधानांचे सेवेंत मुधोजी भोसले व आपल्यास दुसरा भाव सर्वथैव नाहीं. खंडोजी भोसले व त्याजसमागमें जे कारभारी होते त्यानीं छावणीची ताबीसेची बरदास्त न करितां, घोडीं बेशुमार मेलीं, म्हणोन घाबरे होऊन माघारा फिरावयाचा निश्चय केला. रिकामें फिरोन येण्यापक्षीं, कांहीं येक आपला नफा व शत्रूचें नुकसान करावें, म्हणोन बतरीक जियाफत कांहीं रुपये घ्यावे, म्हणोन घेतले असतील. श्रीकृपेनें दसऱ्यानंतर मातबर व ताजें दमाचे फौजेनसीं पुन्हां इंगरेजांचे तंबीस बंगाल्याचे रुखें रवाना होतील. याप्रमाणें उजरखाही करून पत्र पाठविलें आहे म्हणोन याकिलें.

हैदरअलीखानाकडील वर्तमान नरसिंगराव वकीलाचें जुवानीं यैकिलें कीं, खानमा॥र आखर जमादिलाखर चंदावरापासून च्यार कोसा-वर होता. चिदांवरास जावयाची तजवीज होती. कूच करून गेल्याचें वर्तमान आलें नाहीं. चंदावर प्रांती कितेक मातवर स्थळीं ठाणीं वसविलीं व तमाम प्रांत ताख्तराराज केला याप्रमाणें वर्तमान यैकिलें. खारीज यैकिलें कीं, पंतप्रधानांचे कारपरदाजानीं हैदरअली-खानास लिहून पाठविलें होतें कीं, हजरत बंदगानआलीचा कस्द इंगरेजांचे तंबीचा दिसत नाहीं. व मुधोजी भोंसल्यानीं इंगरेजापासून रुपये घेऊन आपली फौज माघारा आणविली. याउपरि आम्हीं व तुम्हीं उभयतां राहिलों. याउपरि इंगरेजांचे विपईची काय तजवीज याचें प्रत्योत्तर खानमा॥रानें कारपरदाजास पाठविलें-कीं, उभयतानीं नेमाप्रमाणें इंगरेजांचे तंबीस सरगरम असावें हेंच उत्तम. कदाचित ते शरीक मसलहत न होतील तरी काय चिंता आहे. आम्हीं व तुम्हीं उभयतां एकचितेंकरून जे काम चितावर घेऊन, च्यांहूं त्याचा बंदोबस्त करूं. मुंबई व सुरतकर इंगरेजांचे रुखावर तुम्हीं मजबूत राहणें. व माहदाजी सिद्धानीं सिपरीकोलारसेसमीप इंगरेजांची जमीयत आली. त्यांची तंबी करारवाकई करावी. सांप्रत आमचे रुखावर इंगरेजांची जमीयत मातवर आहे, व पुन्हां जमा होत आहे. त्याची तंबी करारवाकई होईल याप्रमाणें पत्रें खानमा॥राची आली म्हणोन खारीज यैकिल्याप्रमाणें लिहिलें असे.

छ ११ भाहे मारीं हैदरअलीखानाकडील पत्रें मुजरद जासूदा-वरोवर आलीं. पत्री मा॥र लिहिला होता कीं, इंगरेजांची कांहीं पलटणें त्रिचनापलीसमीप आली होतीं खानमा॥र चंदावरापासून स्वार होऊन गेला. परस्परें लढाई जाहली. इंगरेजांची सिकस्त जाहली येक दोन सरदार दस्तगीर जाहले व तोफा वगैरे लूट आली म्हणोन यैकिलें. पंतप्रधानांचे काभाच्यानी जासूद जोडीस बीस रुपये व दोन सेले व मुंडामे इनाम दिधला. पुन्हा शोध करून वर्तमान लिहून पाठऊं, हे विनती.

पै॥ छ १९ माहे रजेब गुरवार सन ११९५ हिजरी. च्यार घटका दिवस बाकी राहता, मै डांक सरकार.

A. R. No. 60.

१३ रजब ११९५ हिजरी

५ जुलै १७८१

पै॥ छ १९ माहे रजेब गुरवार सन ११९५ हिजरी, च्यार घटका दिवस राहता मै डांक सरकार.

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना यैसीजे. येथील कुशल ता॥ छ १३ माहे रजब. मु॥ का॥ पुणे स्वामीचे कृपावलोकणे. करून येथास्थित जाणौन, स्वानद लेखन आज्ञा करीत असिले पा॥ विशष. येथील वर्तमान छ ७ माहे मा॥र, रोज शनवारी प्राथःकाली सरकारचे डाकेसमागमे दुसरे तिसरे प्रहरी राजश्री हैबतराव याचे तैनाती जोडीसमागमे यैसी दोन विनंतीपत्रे सेवेसी खाना केली. ते पावोन सविस्तर वर्तमान ध्यानास आले असेल. तदनंतर येथील वर्तमान दरबार वगैरे जाला होता. उपरांतिक राजश्री नाना व हरीपंत व बाजीप(त) आना या त्रिवर्गाचा खिलवत जाला. भाव येकिल्यात आला की, राजश्री बाजीपतासमागमे फौज होती. त्या लोकाचे देन्याचा गवगवा. त्याचा काही थोडा बहुत देन्या(चा) फडच्या करून द्यावा. व पुढे लोकाची समजावीस करून लोकानी दसऱ्याचे हंगामास जमा सत्वर व्हावे याअर्थी खलवत जाला. श्रुत होये. राजश्री भादूराव प्रतिनिदी व मानाजी फाकडे वगैरे यानी हजार दोन हजार स्वार मेलऊन खूल केले होते. त्याचे पारपत्यास भवानराव प्रतिनिदी याची फौज गेली होती. त्याची लडाई होऊन रा॥ भादूराव प्रतिनिदी धरला. व मानाजी फाकडा पळून गेला. पाच सातसे घोडी पाडाऊ.

करून आनिली. हे वर्तमान पूर्वीच विनंतीपत्री सविस्तर लेखन केले आहे. त्याजवरून श्रुत जाले असेल. २॥ भादूराव व मानाजी फाकडे यासी व भवानराव प्रतिनिदी याचे फौजेसी लडाई जाली. भादूराव व मानाजी फाकडे वगैरे सिकस्त जाले. भादूराव प्रतिनिदी धरले व मानाजी फाकडे वगैरे पलून गेले. भादूराव व फाकडे वगैरे यांजकडील पाच सातसे घोडी वगैरे येक हाती पाडाऊ करून, भवानराव याचे फौजेनी अनीक भादूराव धरला. मानाजी फाकडे वगैरे पलून सुरापुराकडे गेले. श्रुत होये. छ ८ माहे मा॥र रोज रविवार आशाडी येकादसी म्हणून श्रीमंत व नाना व हरीपत व बाजीपंत वगैरे सर्व मडली वगैरे परवतीस दशर्णास गेले होते. च्यांर घटका वसले होते. वाघ व हाती आणून दोन घटका तमाशा केला. उपरातिक श्रीमंत वगैरे आपल्या वाड्यास आले. श्रुत होये. हैदर नायेकाची पत्रे आली. पत्रे घेऊन वकील दरबारास आले होते. पत्रे वकीलानी नानास दिल्ली. उपरातिक नाना व हरीपंत व कृष्णरावजी व बाजीपंत व हैदर नायेकाकडील वकील यासी खिलवत जाला. नाईक मा॥र याचे पत्राचा व खिलवताचा भाव येकिल्यात आला की हैदर नायेकासी व इग्रजासी सलूकाचा पैगाम लागला आहे. सलूक त्याचा होनार. या सलेची पत्रे नाईक मा॥र यानी यास लिहिली आहेत की आपले मर्जीचा भाव ल्याहावा. या अनवये पत्राचा भाव येकिल्यात आला आहे. परंतु हे वर्तमान अद्याप कोठे कलू देत नाहीत. परंतु वदंता पत्राची सलूकाची आहे. मागती शोध करून लेखन केले जाईल. हैदर नायेकासी व इग्रजासी याचे सूत्राने सलूक जाल्यास उत्तम आहे. याचे सूत्राने न जाल्यास याचे मसलतीस पेच भारी पडल, येसे आहे. हैदरसी व इग्रजासी सलूक होतो, येसी वदंता आहे. मागती तहकीक वर्तमान येकिल्यास लेखन केले जाईल. श्रुत होये. राजश्री हरीपत व नाना याचा खिलवत नित्य होत असतो. कितीक राज्यकारनाविदाई व आपले दौलतीचे वदोवस्ताविदाई होत असतो. परंतु यास इग्रजासी मसलत दरपेश फार आहे. श्रुत होये. छ ९ रोज सोमवार इग्रजाची पलटने कल्यानीस आहेत.

जगी सरजाम कल्यानीस व ममईस भारी होतो. करनेल गाडर ममईस व कल्या(नी)स येत जात असतो. या समई इग्रजानी भारी सरजाम करने माडला आहे. पुढे ते भाद्र(पद) मासीच इकडे उद्दोग करणार जैसे वर्तमान आहे. या अर्थी कारभारीही श्रावन मासी सरकारचे डेरे बाहेर करनार यैसी वदता आहे. सरदारास व फौजेचे लोकास ताकीद करितात की दस-न्यास सत्वर जमा व्हावे. लोकास दोन दोन रोजमुरे वगैरे कापड देऊन रुखसत घरास केले आहेत. त्यास ताकीद केली आहे की दोन महिने घरास राहून दस-न्यास यावे. पुढे तुम्हास नालबदी वगैरे देऊ. परंतु सांगितल्याप्रमाणे सत्वर यावे. यैसी ताकीद केली आहे. शृत होये. कमावीसदार वगैरे मिळाले आहेत. माहाली वगैरे कामकाज ज्यारी आहे. शृत होये. राजश्री गनेशपंत बेहेरे व दुर्गोजी भापकर कोडाईबारीकडे होते. त्यास दुर्गोजी भापकर दोन हजार फौजेनसी कोडाईबारीवर पिपलनेरास छावनी करून राहिले. गनेशपंत पुन्यास येतात, कारन की त्याचे फौजेचा गवगवा, याकरिता येतात. हे पूर्वी लेखन केले होते. त्यास भापकर मा॥र कोडाईबारीकडे राहिले. गनेशपंत पुन्यास येतात. दोन तीन कूचे गनेशपंताची जाली. सत्वर येथे येणार जैसे वर्तमान आहे. आलियावर लेखन केले जाईल. शृत होये. दरबार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे काम जाले. शृत होये. छ १० रोज मंगलवार, हपशानी कोकनप्राती तल्याघोसाल्याकडे उपद्रव माडला आहे. त्याचे पारपत्यास येथून गारदी वगैरे गेले आहेत. प्रस्तुत वर्तमान आहे की हपशानी येक स्थल लहानसे तल्याचे किल्याजवल होते, ते घेतले. मागती वर्तमान आलिया लेखन केले जाईल. परंतु हपशानी इग्रजास मेलऊन उपद्रव माडला आहे. शृत होयें. सिदे कोल्हारसिप्रीवरी आहेत. इग्रज तेथून नवा दाहा कोसावर आहेत. इंग्रजासी व सिंघासी लढाई आहे. इग्रजाजवल दाहा पधरा पलटण जमली आहेत. इंग्रज गालिब आहेत जैसे वर्तमान आहे. शृत होये. दरबार वगैरे जाला होता. विदित होये. छ ११ रोज बुधवार, राजश्री कृष्णरावजी दरबारास गेले होते. नाना व हरीपंत व

कृष्णरावजी या त्रिवर्गाचा खलवत जाला. खलवताचा भाव कितीक आपले दौलतीचे वंदोवस्ताविशयी जाला. दुसरे इंग्रजाचे पारपत्या-विशई जाला की दसऱ्याचे सनास फौज जमा करून इंग्रजाची मोहीम करावी. येविशई येज्यमानसाहेवास पत्रे ल्याहावी म्हणून रावजीस सांगितले. या अनवये खलवत जाला म्हणून येकिल्यात आले. श्रुत होये. हैदर नाइकाची पत्रे आली. त्यांचा अनवये येकिल्यात आला, तो बजिनस पत्री लेखण केला आहे. त्याजवरून ध्याणास येईल. पत्राची उतरे नाईक मजकुरास लिहिणार. काये उतरे लिहितील ते ध्याणास आलिया सेवेसी लेखण केले जाईल. श्रुत होये. छ १२ रोज गुरुवार, रा॥ भगवंतराव निवालकर येथे चाकरीचे उद्दोगे व येज्यमानसाहेवाकडून जागीर मोकली करावी या उद्दोगे आले आहेत. हे येक दोन विनंतीपत्री सविस्तर लेखण केले आहे. त्याजवरून ध्याणास आले असेल. निवालकर मजकूर याचे कारकूण कृष्णरावजीचे धरी येतस्तात. रोजगाराविशई व जागीर मोकली करवावयाविशई रावजीसी बोलने बोलतात. रावजीही त्यासी समाधानपूर्वक गोष्टी सांगतात की तुमचा सर्व वंदोवस्त करून देऊ. हाजूरतून वंदोवस्त करून देऊ अथवा येथील रोजगाराची सोये करून देऊ. येसी भाशने करितात. श्रुत होये. दरबार वगैर जाला होता. उपरांतिक नाना व हरीपंत यासी खिलवत जाला. श्रुत होये. पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्याणास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. सर्व प्रकारे दासाणुदास स्वामीचा असे. बहुत काये लिहिणे. कृपालोभ कीजे हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 61.

१७ रजव ११९५ हिजरी
९ जुलै १७८१

श्रीनिवास

पोप्य हैवतराव गोपाळ सांग नमस्कार, विनती उपरि. येथील

वर्तमान ता छ १७ रजब आषाढ वद्य पंचमी मंगळवारपर्यंत मो पुणें स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष पूर्वी छ १३ माहें मा॥रीं डांकेवरं हुजूर अर्जी व स्वामीचे सेवेसी पत्र पाठविलें. तें दारोग्यांचे विद्यमानें सेवेसी पावलें असेल. सांप्रत छ १७ माहे मा॥र पर्यंत येथील वर्तमानासहित हुजूर अर्जी व अखबार व स्वामीचे सेवेसी पत्रें पाठविलीं आहेत. पृथकपत्रावरून सविस्तारें वर्तमान सेवेसी व हुजूर श्रुत होईल. खांसगत तैनाती जोडी छ १९ माहे मा॥रीं रवाना करितों, तेहीं अर्जी व विनतीपत्रासहित सेवेसी पावतील. चिरंजीव राजश्री रघोतमराव सेवेसी पाऊन येथील कचें वर्तमान व खानगी सर्व विनती केली असेल. मुलकी कामाचा बंदोबस्त खांवद जबरदस्त वालीमुलक आहेत, त्यापक्षीं होईल. व सर्वत्र इलतिजा व मिनतवार इरशादेप्रमाणें अमल करतील. सेवकाकडील खानगी काम स्वल्प. स्वामी हुजूर अर्ज करतील. परंतु अर्ज हुजूर-पिजीरा होऊन काम मनोदयानुरूप व विनतीरूप होण्याची आशा व उमेद स्वामीचे कृपेची आहे. कृपापत्र छ २९ ज॥लाखरचे हणमता व कृष्टणा जासूदासमागमे पाठविलें तें छ १३ माहे रजबीं पाऊन संतोष जाहला. विशेष काय लिहिणें हे विनती.

श्रीनिवास

पुरवणी. श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचें सेवेसी. विनती उपरि. चौथाईचा तह कारपरदाज करून देत नाहींत. व मोरो गिरमाजीस बोलांऊ पाठविलें आहे. व अजीमुदौला बाहादरांस किस्त दुयमच्या चिठ्या देत नाहींत. व खिसान्याची बाबत कबूल न करितां इंगरेजांची तंबीस मुतवजे होणें म्हणून कारपरदाज म्हणतात. यावरून हुजूरची मिजाज मुबारक बरहम होऊन येथील कारपरदाजांचे कोतेअंदेसीचा अंज्याम ठीक नाहीं. व अमागनिं चालल्यास तदारूक होईल. या अन्वयानें मजला इनायतनामा हुजूरचा आला. त्याचा मा॥र राजश्री कृष्टणरावजीस सांगितला. राव मा॥रनिलेनीं त्याचे उत्तर केलें कीं, अजीमुदौला बाहादरांकडील

किस्त दुयमच्या चिठ्या पाठऊन दिवल्या. जुजवी कामाकरितां वहादर मा॥र दिकत करितात, ते न करावी. या करितां दोन दिवस वालाजीपंतानी चिठ्या आटकाविल्या होत्या. खिसान्याचा मा॥र बहुतवार बोलण्यांत व लिहिण्यांत आला. परंतु इंगरेजांची मसलत कोणे प्रकारें करावी, हे सलाह इरशाद हुजूरीहून जाहल्याप्रमाणें येथील कारपरदाजानीं अमल केला आहे. सांप्रत खिसान्याची बाबत कबूल जाहल्यावितरिक्त इंगरेजांचे तंबीचा अजम हुजूरीहून होत नाही, म्हणोन इरशाद होत आहे. त्यास ज्याप्रमाणें मर्जी मुबारकेचा खुलासा असेल त्याप्रमाणेंच येथील कारभारी वर्तणूक करतील. परंतु हुजूरचे मर्जीमुबारकेचा खुलासा व येथील कारपरदाजांचा येतकाद हुजूरांत कोणे प्रकारचा, याचा विस्तार परस्परें कागदपत्री कोठवर ल्याहावा, व लिहिल्यांत येणार नाहीं. याचप्रमाणें चौथाईचे तहाचा मा॥र, चौथाईचा तह सनदीपत्री करून देणें. काम लहान नाहीं. पूर्वी शंकराजी मल्हार या कामाकरितां सातान्यास आले होते. व वालाजीपंत अमीरुलउमराव याजकडें गेले तेव्हां तह ठरला. या अर्थी कृष्णरावजीनी स्वामीस व हुजूर व मोईनुदौला वाहादरांस आपले तरफेने लिहिणें म्हणोन मजला सांगितलें नाहीं. परंतु रावजीचे बोलण्याचा खुलासा जो सेवकाचे ध्यानास आला तो हुजूर व मोईनुदौला वहादर व स्वामीचे सवसी लिहितों. इंगरेजानीं अरकाट व सिकाकोल राजबदरी वगैरे सरकारआलीचा प्रांत घेतला. बंगाला वगैरे बादशाही सुबा व सुजायदौलाचा मुलक घेऊन ते दौलत पायमाल केली. सांप्रत पंतप्रधानांचे रियासतींत खल्ले पाहून हगामा करितात. या अर्थी इंगरेज बदमाबली व हिंदुस्तान व दक्षणेचे रियासतीचा दाईया त्यांचा आहे. याचप्रमाणें हैदरअलीखान बदकौली. दोघांचे कराराचा भरवसा नाहीं. सांप्रत समयोचित हुजूरचे इरशादे-प्रमाणें हैदरअलीखानांसीं व पंतप्रधानांसीं दारमदार जाहला आहे. त्यास हुजूरीहून पंतप्रधानांची दस्तगिरी जाहली आहे. त्याची परवरग मंजूर आहे व व्हावी. व दौलतचे उपयोगी हरवक्त जे सलाह ग्यातरमुबारकेस येत जाईल त्याचा इरशाद व्हावा. व येथील

कारपरदाजांची व या दौलतेचा अहवाल कोणे प्रकारचा याची पुरसीस सदैव होत जावी. बालाजीपंताकडून फिदवियतींत हरगिज कसूर होणार नाही. व कृष्णराव तर प्रतिक्षणीं हुजूरचे इनायतीचा दम मारतात व शरीरेंकडून नौकर व ताबेदार पंतप्रधानांचे परंतु अंतःकरणापासून फिदवी व ताबेहुकम हुजूरचे म्हणवितात. जाहिरा नौकर पंतप्रधानांचे, याकरितां मुख्तार नाहीत. दुसऱ्याचे ताबेदार त्यांचे सांगितल्याप्रो वतणूक करावी लागती. राव मारनुलेचे चितापासून हुजूर येऊन सादत मुलाजमत हासल करावी. व हुजूरची व पंतप्रधानांची दौलतखेवाहीचा यत्न आपले मकदुराप्रमाणें करावा हे चितापासून आरजु. याकरितां साल गुजस्तां सेवकाकडून अर्जी हुजूर लिहविली. जे इनायतनामा

२

पुरवणी पत्र श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी

मुतजमनतलब राव मारचे नांवें व कृष्णराव यांस हुजूर पाठवणें. म्हणोन बालाजीपंतास पाठऊन द्यावा म्हणोन लिहविल त्यास हुजूर व अर्ज मंजूरपिजीरा न जाहला. याकरितां सांप्रत चिरजीव राजश्री रघोतमराव यांचे मुखोदगत किते मार अर्ज करावयाचा सांगोन चिरंजीवास हुजूर रवाना केलें. त्यानीं स्वामीचे विचारें हुजूर अर्ज केला असेल. प्रस्तुत पुन्हा रावजीचे बोलण्याचा खुलासा हाच कीं, इतर नौकराप्रमाणें मीं नौकर परंतु ताबेदार पंतप्रधानाचा. याकरितां आपले यस्तियारीनें हुजूर येतां येत नाहीं. येथील कार-भान्यांनी आपले तरफेनें पाठवावें. तरीं पूर्वी औरंगाबादचे छावणींत हुजूरीहून इनायतनामा सादर जाहला. त्यावरून कारपरदाजानीं येथोन राव मारनुलेस रवाना केलें. श्रीकृपेनें हुजूरचे मर्जीमुबारके-प्रमाणें सर्व कामाचा फैसला जाहला. वैकुंठवासीं माधवराव जातीनें पोख्तकार होते. व त्यास कर्नाटकची मोहीम करणें, ते समई आपले तरफेनें हुजूर अर्ज मारूज करीत होते. सांप्रत बालाजीपंत पंतप्रधानासहित हुजूरचे ताबेदार. व यांची परवरश व अहवालपुरसीस

सदैव हुजुरीहून होत जावी. याकरितां राव मा॥रनुलेस इनायतनामा हुजूर येण्याविपई व पाठवण्याकरितां वालाजीपंतास बहुत सत्वर यावा. पत्रदर्शनीं रावजी हुजूर येतील. चौथाईचा बंदोवस्त व इंगरेजांकडील मोहिमेचा निश्चय, व ज्यांत हुजूरची मर्जीमुवारक खुश, व पंतप्रधानांचे अहवालावर मुतवजे, व पंतप्रधानांची वेहवूदी, व कृष्टणरावजीस व हुजूरचे मुकरव व मुसाहवांस येश व रावजीचे अहवालावर हुजूरची इनायत व सरफराजी व हमजीनसांत सुरखरई इतकीं कामें होत आहेत. या अर्थीं इनायतनामा सादर व्हावा हा रावजीचा खुलासा. सेवकाचा वोहदा यैकिलें वर्तमान हुजूर ल्याहावें त्याप्रमाणें लिहिलें आहे. परंतु येथील प्रकार पाहतां कयासास जो निश्चय जाहला त्याची इतिला स्वामीस लिहण्यांत कांहीं संशय नाहीं. परंतु धैर्य व जुरत करून हुजूर व मोईनुदौला बहादरासही लिहिलें आहे. जे कृष्टणरावजीची अरजू हुजूर येण्यांची व येथील कारभारी कां पाठवीत नाहींत म्हणोन आपण म्हणतील. तरी हे नवीन कारभारी. यांस हुजूरचे मर्जीचा प्रकार पुरतेप्रमाणें ध्यानास आला नाहीं. व अरण्यचराप्रमाणें संवशई. व रावजींनी हुजूरचा पक्ष धरून कांहीं सलाह सांगावी तर हुजूरची ज्यानवदार. याप्रमाणें संशय करून निवड करतील. याकरितां रावजीस हुजूरचे तरफेंचा जवाबसाल स्पष्ट करता येत नाहीं. याकरितां यांस हुजूर वोलाऊन न्यावें. व हुजूर आल्यानंतर येथील कारपरदाजास माकुल करून लिहतील व ज्यांत मर्जी मुवारकेचा खुलासा त्या डौलावर रसायणें करून कारभार उतरतील. चौथाईचा तह ज्यांत हुजूरची किफायत त्याप्रमाणें होईल. परंतु इंगरेंजासी विगाड किंवा सलाह करणें याचाही निश्चय मर्जीमुवारकेचे इरशादेप्रमाणें होईल. या प्रकारचें काम होत आहे त्यापक्षीं रावजीस हुजूर वोलाऊन नेण्यांत सरकार किफायत सेवकाचे ध्यानास आली. यास्तव विनती लिहिली आहे. याउपरिजे सलाहदौलत असेल त्याप्रमाणें हुजुरीहून अमल होईल, हे विनंती. स्वामीनी सेवकाचे लिहिल्याप्रमाणें व ज्यांत मर्जीमुवारक मुतवजे होऊन कृष्टणरावजीस येण्याविपई

इनायतनामा सादर होईल त्याप्र॥ विनती करून प्रत्योतर डांकेवर सत्वर पाठवावें, हे विनती.

श्रीनिवास

अखबार पुणें. अज इ॥ छ १३ रजब लगायत छ १७ माहे मा॥र सन ११९५ हिजरी. पंचमी मंगळवार आषाढ वद्य. मुंबईहून करनल गाडराची पलटणें च्यार कल्याणीस येऊन जमा जाहलीं. व खांसा गाडर वसईस गेला म्हणोन खारिज येकिलें. व वसई व मुंबईत जंगी सरंजामाची तयारी होत आहे. व बिरेवाडीस हबस्यानीं मोरचे लाविले होते. तें उठऊन माघारा तीन च्यार कोस जाऊन आपले तालुकियाचे मकानांत राहिले आहेत. पंतप्रधानाचे तरफेनें बिरेवाडीचे कुमकेस गाडदी रवाना जाहले ते घांटावर आहेत. हैदरअली खानांची व इंगरेजांची लढाई त्रिचनापलीसमीप जाहली. इंगरेजांची सिकस्त होऊन कितेक मारले गेले. व कांहीं फरारी व दस्तगीर जाहले म्हणोन व आवांतर वर्तमानासहित हुजूर अर्जी व स्वामीचे सवसी पत्रे डांकेवर पाठविली. ते दारोग्याचे विद्यमानें सेवेसी पावलीं असतील. त्याउपरि प्रत्यक्ष व येकिले वर्तमान सविस्तारें लिहून हुजूर व स्वामीचे सेवेसी पत्रे पाठविली आहेत.

बिरेवाडीहून च्यार कोसाचें फासल्यानें हबसियांकडील जमीयत आहे. पुन्हां काबू प्राहून बिरेवाडी अथवा दुसरे मकानास येऊन माहसरा करतील. याकरितां पंतप्रधानाचे तरफेनें गाडदी कुमकेस रवाना जाहले होते ते घांटावर मुकामात करून राहिले होते. त्यास येथील कारपरदाजानी ताकीद पाठविली कीं, बिरेवाडीस जलदीनें जाणें व तेथेंच राहणें.

करनल गाडर मुंबईहून वसईस गेला म्हणोन खारिज वर्तमान येकिल्याप्रमाणें पूर्वी लिहिलें होतें. सांप्रत येथील कारपरदाजाचे

जुवानों यैकिलें कीं, गाडर मा॥राकडील च्यार पलटणें वसईत आहेंत व तीन च्यार कल्याणीसमीप. व खांसा गाडर व च्यार पलटणें मुंबईत आहेंत. महिना पंधरा दिवसानंतर पलटणाची तबदिल होत आहे.

हैदरअलीखानांची पत्रें छ ११ माहे मा॥रीं आलीं. त्रिचनापलीचे लढाईत खान मा॥राची फते होऊन जंबुकेश्वरासमीप मुकाम करून राहिला आहे. छ मा॥रचे पत्री खान मा॥रानें येथील कारपरदाजास पत्री मा॥र लिहिला आहे कीं, भोंसल्याची फौज वंगाल्याचे रुखावरून माघारा फिरली, व भोंसल्यानी इंगरेजासीं साख्त केली. याकरितां वंगाल्याचे मोहिमेस तुम्हांकडील सरदार मातवर फौजेनसीं गेला तर भोंसलें त्या फौजेस शरीक होतील. व इंगरेजांस पायबंद होऊन कसीस पडेल. याकरितां वंगाल्याचे रुखें फौज खाना करणें सलाह आहे. याप्रमाणें पत्र आलें. याचें उतर पाठवावयाकरितां पांच साहा दिवस कारपरदाजांची परस्परें बहस व सला व मसलत होत होती. त्यानंतर प्रत्योतर खान मा॥रनुलेस लिहून पाठविलें कीं, वंगाल्यास फौज पाठवावी म्हणोन तजवीज बहुता दिवसापासून आमची आहे. परंतु चालीस हजार पर्यंत स्वार पाठविल्यावित्तिरिक्त तिकडील मोहिमेची सरबराई होत नाहीं. चालीस हजार फौजेचे खानगीस तीस लाख रुपये नख्त पाहिजेत. पंतप्रधानांचे सरकारांत रुपया नांही. लोक तीन पिढ्याचे नौकर. सांगितल्याप्रमाणें चाकरी करतील परंतु त्यांचे रफीकास रुपये दिवल्यावित्तिरिक्त रिफाकत करणार नांहीत. याकरितां रुपयाची मदद तुम्हांकडून वतरीक कर्ज हसना किंवा पेशकसी

२

पुरवणी अग्यवार छ १७ रजब सन ११९५ हिजरी.

चे यैवजी जाहलियां, येके महिन्याचे फुरसतीत फौज जमा करून वंगाल्याम खाना करितों. या प्रमाणें पत्र लिहून खान मा॥रास पाठविलें, म्हणोन कारपरदाज व कृष्टणराव बलाळ यांचे जुवानों यैकिलें. सारिज यैकिलें कीं, वंगाल्यास फौज पाठविलियां इंगरेजास पायबंद

होऊन त्यांची पलटणे दक्षणेस येत आहेत ते मक्कफ होतील. व हे सलाह पोखत आहे म्हणोन येथील कारपरदाजानी तजवीज करून हैदरआलीखानास आपले तरफेने लिहून पाठविलें. व वीस लाख किंवा पंधरा लाख पर्यंत रुपये पेशकसीचे येवजीं पेशगी तुम्हीं घाल तर हे मसलहत सेवटास जाईल व फौजेची रवानगी बंगाल्यास होईल म्हणून पंतप्रधानांचे कारपरदाजानीं आपले तरफेने नूरमाखान व नरसिंगराव वकीलास सांगोन त्यांजकडून पत्रें लिहविलीं व आपण लिहून पाठविलीं.

माहादाजी सिंदे सिपरीकोलारसेसमीप इंगरेजांचें रुखावर पांच साहा कोसाचे फासल्यानें सडे फौजेनसी आहेत. बाहिर बुनगा जाजती सरंजाम उजनसी माघारा पाठविला. सिंदे मारानीं येथील कारपरदाजास लिहिलें आहे कीं, सांप्रत पंचेवीस हजार स्वारांनसीं इंगरेजाचे रुखावर आम्हीं आहोंत. परंतु इंगरेजांची जमीयत भारी. सोळा सतरा पलटणे सांप्रत मुकाबिल आहेत. व च्यार पलटणे ग्वालेरींत व पांच साहा पलटणे कालपीसमीप राहिलीं तेंही येणार. याकरितां पुन्हां दाहा हजार स्वार अम्हास जरूर पाहिजेत. स्वाराचे निगाहदास्तीकरितां येथोन मुतसदी रवाना करितों. मदद खर्चाची कांहीं कुमक तुम्हांकडून जाहलियां यांसमई बहुत उपयोगी आहे. त्यास येथील कारपरदाजांनीं अबाजी नाईक वानवळे वगैरे सावकारांस पत्रें पाठविलीं आहेत कीं, माहादाजी सिंदे कर्ज मागतील त्याप्रमाणें देणें. रुपये आम्हीं उगऊन देऊं.

मानाजी फांकडा फरारी होऊन तुळजापूरचे मार्गानें सुरापुराकडे गेला म्हणोन येथें चर्चा आहे. भांबूराव लढाईत प्रतिनिधीचे सरदारानी दस्तगीर केला. त्यास वासुदेवबावा प्रतिनिधीचे मुतालिक कारभारी यांचा पुतण्या भांबूराव, याकरितां वासुदेवबावांनीं पंढरपुरीच मारनुलेस ठेविलें आहे. घोडीं वगैरे लूट सांपडली. त्यापैकीं निमे हिंसा पंतप्रधानास द्यावा म्हणोन येथील कारपरदाजांनीं वासुदेवबावास तकाजा लाविला आहे. अमलात येईल त्या

प्रा॥ सेवेसी सूचना होईल. गणेशपंत वहिरे यांचे समागमेचे लोकास तीन वर्षेपर्यंत सालझाडा पावला नांही. याकरितां लोक वेदिल. यास्तव मा॥रनुलेनी पय दरपय कारभान्यांस पत्रे पाठविली कीं येकदां पुण्यास येऊन स्वारांची समजावीस करून पुन्हां आज्ञेप्रमाणें मोहिमेस जाऊं. त्यावरून दुर्गोजी भापकरास पंधरा हजार रुपये खर्चास देवऊन कोंडाईवारीस छावणीस ठेविलें व गणेशपंतास पुण्यास येण्याविपई आज्ञापत्र लिहून पाठविलें. त्या प्रा॥ गणेशपंत पुण्यास येणार. पुण्यात जुना कसब्याचे दरवाज्यासमीप कांही द्रव्य सांपडले म्हणून सुभानशाह मस्तान आहेत. त्यानीं सांगितलें त्यावरून पंतप्रधानांचे कारपरदांजानीं खाणती लाविली आहे. दाहा हातपर्यंत खाणलें. येक देवालय लागलें आहे. तीन तोफेचे गोळे निघाले. याउपरि जें प्रत्यक्ष वर्तमान होईल तें सेवेसी श्रुत होईल.

A. R. No. 62.

१८ रजव ११९५ हिजरी

१० जुलै १७८१

छ ३ माहे शावान संन ११९५ हिजरी रोज बुधवार दोन प्रहरा

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना येसीजे. येथील कुशल ता॥ छ १८ माहे रजव मु॥ पुणे स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणोन स्वानद लेखन आज्ञा करीत असिले पाहिजे. विशेष. येथील वर्तमान छ मा॥री प्राथःकाली विनंतीपत्र सरकारचे डाकेसमागमे सेवेसी रवाना केले. ते पावोन सविस्तर वर्तमान श्रुत होईल. या नंतर येथील वर्तमान हैदर नायेकाचे वकीलाचे येथे पत्रे आली. वर्तमान होते की, हैदर नाईक यासी व इग्रजासी त्रिचंणापलीजबल लडाई जाली. हैदर नायेकानी इग्रजाची दोनतीन पलटने गारद केली. व हजार वारासे मणुश व

सेपनास गोरे धरून आनिले. इग्रज लडाईत सिकस्त होऊन माघारा पाचसात कोस गेले. यैसे पत्र नाईक मजकुराचे वकीलास आले. वकीलानी बजिनस पत्र येथे कारभान्यास दाखविले. इग्रज सिकस्त जाले व दोन तीन पलटना बुडविल्या व मणुशे वगैरे गोरे धरले, यैसे लिहिले होते. त्याजवरून कारभारी बहुत संतोश जाले. दोन घटका हैदर नाईकाचे मरदानगीची तारीफ करीत होते : लडाईची बातनी जासूदाने आनिली म्हणौन त्यास दाहा रुपये नगद व दोन दोन वस्त्रे इनाम दिल्या. नाईक मा॥र यास यानी पत्रे पाठविले की, इग्रजाचे पारपत्य येथास्थितच करावे. कदाचित त्यानी सलूकाचा पैगाम पाठविला तर हरगिज न येकावे. यैसे पत्रे लिहिली. शृत होये. ज्याफरःदौला बहादुर मरहूम याचे पुत्राची सरकारातून सरफराजी जाली म्हणौन येथून श्रीमताची व कारभान्याची वस्त्रे त्यास निर्मले(स) जाणार. येका दो दिवसा वस्त्रे रवाना होणार. शृत होये. कल्यानीस व ममईस इग्रजाचा सरजाम जंगी मातवर तयार होतो. भाद्रपद मासीच ते इकडे उद्योग करणार, यैसे वर्तमान आहे. त्याजवरून कारभारीही श्रावनमासी डेरे वगैरे बाहेर करनार यैसी वदंता आहे. शृत होये. हपशानी तल्याघोसल्याकडे कोकन प्राती उपद्रव माडला आहे. तल्याचे किल्याजवल बिरवाडी होती ते हपशानी घेतली. पुढे तल्याचे किल्यास उपद्रव करनार यैसे वर्तमान आहे. त्याचे पारपत्यास गारदी वगैरे पाठविले आहेत ते अद्याप बोर-घाटावरच आहेत. पुढे ते तल्याचे किल्याकडे हपशाचे पारपत्यास जानार. शृत होये. राजश्री नाना व हरीपंत व कृष्णराव वगैरे याचा खलवत होत असतो. खिलवताचा भावू हाच की, पुढे इग्रजाचे पारपत्याविशई व पुढे आपले दौलतीचे बदोबस्ताविशई होत असतो. व येज्यमानसाहेबाकडेही रावजीचे विद्यमाने अर्ज्या वगैरे पाठवीत असतात. याअर्थी खिलवत होत असतो. शृत हाये. हे सविस्तर वर्तमान छ मा॥री प्राथःकाली डाकेसमागमे विनंतीपत्र सेवेसी रवाना केले आहे त्याजवरून ध्यानास येईल. येथील प्रसंगाचे वर्तमान वरचेवर डाकेसमागमे सेवेसी व हजुरात रवाना होते त्याजवरून

ध्यानात येत असेल. विदित होये. छ २९ माहे जमादिलाखरचे आज्ञापत्र पाठविले ते छ १३ माहे मा॥री सेवकास पावले. त्याचे उत्तर डाकेसमागमे विनंतीपत्र पाठविले आहे. त्यात अक्षरशा लिहिलें आहे. त्याजवरून ध्यानास येईल. सदैव आज्ञापत्री परामृश होत असावा. बहुत काये लिहिणे कृपा लोभ कीजे, हे, विज्ञापित.

A. R. No. 63.

१८ रजब ११९५ हिजरी

१० जुलै १७८१

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना येसीजे. येथील कुशल ता॥ छ १८ माहे रजब मु॥ क॥ पुणे स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणोन स्वानंद लेखन आज्ञा करीत असिलें पा॥. विशेष येथील वर्तमान छ १३ माहे मा॥र रोज शुक्रवारी प्रायःकाली विनंतीपत्र सरकारचे डाकेसमागमे सेवेसी रवाना केले ते दारोग्ये हरकारे याचे विद्यमाने पावोन सविस्तर वर्तमान श्रुत जाले असेल. तदनंतर यथील वर्तमान. हैदर नायेकाकडील वर्तमान, हैदर नाईक त्रिचनापलीजवळ फौजेसह वर्तमान होते. इयजाचे पलटने तें ये होती. नाईक मा॥र यासी व त्या पलटनासी लडाई जाली. दोन पलटने नाईक मा॥र यानी गारद केली व हजार बारासे मणुश धरले, सेपनास गोरे धरले, बाकी पलटने सिकस्त होऊन माघारा गेले, दोनतीन पलटने गारद केली. या प्रमाणे वर्तमान नाईक मा॥र याचे वकील येथे आहेत त्याचे येथे आले. वकीलानी वजिनस पत्रे कारभान्यास दाखविली. दोन तीन पलटने गारद केली, हा मा॥र पत्री होता, त्याजवरून कारभारी बहुत संतोश जालें. जानुदास दहा रुपये व दोन दोन वस्त्रे इनाम दिल्या. नाईक मा॥र याचे मरदानगीची दोन घटका तारीफ होत होती. याप्रमाणे

हैदर नायेकाकडील लडाईचे वर्तमान आले. पुढे नाईक मा॥र इग्र-
जावर गालिब आहेत, यैसे वर्तमान आहे. शृत होये. पूर्वी वर्तमान होते
की इग्रजानी हैदर नाइकासी सलूकाचा पैगाम लावला आहे यैसी वदता
होती. वर्तमान आहे की नाईक मा॥र सलूकाचा जाबसाल इग्रजाचा
यैकत नाही. प्रस्तुत नाईक मा॥र यानी इग्रजाची दोन तीन पलटने
बुडविली. पुढे पारपत्य येथास्थित करावे हाच नाईक मा॥र याचा
निश्चय आहे, यैसे वर्तमान आहे. नाईक मा॥र याजवल फौजेचा
भरना मातबर आहे. चालीस पनास हजार स्वार व साठ सतर
हजार गारदी वगैरे प्यादे, सिवाये तिकडील सवस्थानिकाचे प्यादे
पचवीस तीस हजार व दोनसे तोफा, याप्रमाणे ज्यमाव आहे यैसे
वर्तमान आहे. प्रस्तुत हैदर नायेकाचे लडाईचे वर्तमान आले.
इग्रजाची दोन तीन पलटने गारद करून सिकस्त केले यैसे वर्तमान
आले आहे. मागती तिकडील वर्तमान आलिया लेखन केले जाईल.
शृत होये. दरबार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे कामकाज
जाले. विदित होये. छ १४ रोज शनवार ज्यफरःदौला बाहादुर
याचे पुत्राची हजुरातून सर्फराजी झाली म्हणोन त्यास येथून श्रीमताची
वस्त्रे व येक रकम ज्यवाहेर व नानाची व हरीपताची व कृष्णरावजीची
व भवानी सिवराम याची वस्त्रे त्यास निरमलेंस जातात. येका दो
दिवसा त्याजकडे वस्त्रे वगैरे रवाना होनार. शृत होये. कल्यानीस
व ममईस इग्रज सरजाम करितात. करनेल गाडर ममईस राहातो
व कल्यानीसही येतो. सरजाम वगैरे तयार करून श्रावन गेलिया-
नतर सत्वरच-इकडे उद्योग करनार यैसे वर्तमान आहे. शृत होये.
राजश्री नाना व हरीपंत वगैरे याचा नित्य खलवत होत असतो.
खलवतीचा भाव हाच यैकिल्यात येतो की पुढे फौज वगैरे सत्वर
दसऱ्याचे हगामास जमा करून इग्रजाचे पारपत्य करावे या अर्थी
खिलवत होत असतो. शृत होये. होलकर वाफगावी आहेत. फौजेस
नरोप प्रस्तुत दिलहा आहे. दसऱ्याचे हगामास होलकराचीही फौज
जमा होनार. शृत होये. तिसरे प्रहरी कृष्णरावजी नानाचे घरास
गेले होते. नाना व हरीपंत व रावजी या त्रिवर्गाचा खिलवत जाला.

भाव यैकिल्यात आला की हैदर नायेकाकडे पत्रे लिहिणार व येज्यमान-
साहेवासही अर्जी वगैरे पत्रे लिहिणार. दुसरे कितीक आपले दौलतीचे
वदोवस्ताविशई खलवत जाला. शृत होये. छ १५ रोज रविवार
हपशानी कोकन प्राती तल्याघोसाल्याकडे उपद्रव माडला आहे.
तल्याघोसाल्याकडे विरवाडी येक लाहानसे स्थल आहे ते हपशाने
घेतले. तल्याघोसाल्यासही उपद्रव करणार. हपशाचे पारपत्यास
येथून गारदी वगैरे खाना केले ते अद्याप वोरघाटावरच आहेत.
पुढे ते गारदी घाट उतरून तल्याघोसाल्याचे किल्याकडे जाणार,
शृत होये. दरवार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे कामकाज
जाले. शृत होये. भोसल्याची पत्रे नागपुराहून आली. वर्तमान यैकिले की
पत्रे श्रीमतास व कारभान्यास बहुत ममतापूर्वक लिहिली होती.
पुढे दसरा जालियानंतर भोसलेही इग्रजाकडे स्वारीचा उद्दोग करणार
यैसे वर्तमान आहे. शृत होये. भोसल्यानी निर्मलेस बाहादर मरहूम
याचे पुत्रास सर्फराजी जाल्याची वस्त्रे पाठविली, यैसे वर्तमान आहे.
शृत होये. छ १६ रोज सोमवार सिद्यासी व इग्रजासी लडाई आहे.
सिद्याजवल तीस चालीस हजार फौज आहे. इग्रजाजवल चवदा
पधरा पलटने आहेत. लडाई होत असती. इग्रज मुस्तौद आहेत
यैसे वर्तमान आहे. शृत होये. हैदर नायेकानी दोनतीन पलटने
दुडविली व लडाई मातवर जाली. इग्रज सिकस्त केले म्हणोन
कारभान्यानी बहुत ममतापूर्वक नाईक मा॥रास पत्रे लिहिली व याचे
वकील तेथे आहेत त्यास पत्रे लिहिली. पत्रे कासद जोडीसमागमे
नाईक मा॥र याचे लश्करात खाना केली. नाईक मा॥र यास कार-
भान्यानी लिहिले आहे की इग्रजानी कदाचित सलूकाचा पैगाम
पाठविला तर न यैकावे, त्याचे पारपत्यच करावे, यैसे लिहिले आहे
म्हणोन यैकिले. शृत होये. राजश्री हरीपतास येक दोन दिवस ज्वर
येत होता, आता आराम आहे. शृत होये. दरवार वगैरे जाला
होता. शृत होये. छ १७ रोज मंगलवार श्रीमत वाड्यात घोडी
वगैरे फिरवीत असतात व तीरदाजी वगैरे करितात. शृत होये.
इग्रज कल्यानी वगैरेस सरजाम जंगी करितात. पुढे उद्दोग

सत्वरच करनार याअर्थी कारभारीही श्रावन मासी डेरे, बाहेर करनार, अन उद्दोगही डेरे वगैरे जालिया लवकरच करतील, येसाही विच्यार करितात. शृत होये. पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. शृत होये. छ २९ माहे जमादिलाखरचे आज्ञापत्र राजश्री हैवतराव याचे तैनाती जोडीसमागमे सादर केले ते छ १३ माहे माारी सेवकास पावले. पावोन बहुत संतोश जाला. सेवकाचे जागीरीस याजकडील सुभ्याकडील उपद्रव होऊन सुभेपटी व दहकपटी वगैरे येवज घेतला. येविशई विनंती लिहिली होती की येथील कारभान्यास इनायेतनामे पाठवावे की सुभ्याकडून येवज माघारे देवावा. पुढे सुभे व कमाविसदार वगैरे उपद्रव न करीत व कोन्ही सरदार येतात जातात ते उपद्रव घास-दान्या वगैरेचा न करीत या अनवये इनायेतनामे सादर जाले पाहिजेत. आज्ञापत्री उतर सादर जाले की लिहिल्या-अनवये इनायेतनामे सादर करून पाठऊ. त्याजवरून संतोश जाला. सर्वस्वे माझी गनना चिरजीवात आहे, सर्व माझी लज्या स्वामीस आहे. विनंती लिहिल्याप्रमाणे इनायेतनामे सादर करनार स्वामी समर्थ. मौजे भालगाव प्रा॥ राताजन येथील पाटलाचे नावे कौल व रफअत.दौला बहादुर याचे नावे इनायेतनामा सादर करून रा॥ कोनेर बाबूराव याचे स्वाधीन केला. ते तुम्हाकडे पाठवितील म्हणोन आज्ञापत्री सादर केले, त्याजवरून संतोश जाला. आज्ञापिले गाव कोन्हाकडून आहे, त्यास सरकारातून आमचे आतेचे चिरजीव माहापुरुश आहेत, त्याचे नावे आहे. त्याचें देवस्थानाचा वगैरे सर्व खर्च माहाराजाकडूनच चालतो. सर्व पुन्यप्रताप स्वामीचा आहे. त्याचे नावे मात्र करून घेतले आहे. परंतु सर्व देवाचा वगैरे खर्च स्वामीसच चालवावा लागतो यैसे आहे. येविशई इनायेतनामा व कौल सादर करून दिल्या, हे सर्व पुण्यायेस स्वामीस आहे. तेथील पाटलाने मारा केला व खूल केले. त्याचे पारपत्यास येथून पागा गेली होती. खूल त्या प्रातातच जाले होते. त्यासह पाटीलही मिलाला होता. फौज गेली होती त्यानी गाव

मारून ताराज केला. गाव खाणून टाकला येसी त्या गावची अवस्ता जाली. या अर्थी कौल वगैरे इनायेतनामा मागविला होता. विदित होये. सदैव आज्ञापत्रे सादर होत असावी. बहुत काय लिहिणे. कृपालोभ कीजे हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 64.

१९ रजव ११९५ हिजरी

११ जुलै १७८१

पे॥ छ ३ माहे शावान संन ११९५ हिजरी रोज बुधवार दोन प्रहरा जोडीवरोबर.

श्रीनिवास

पोष्य हैवतराव गोपाळ साष्टांग नमस्कार, विनंती उपरि. येथील वर्तमान ता॥ छ १९ रजव, आपाढ वद्य सप्तमी गुरुवासरपर्यंत, मो पुणें स्वामीचे कृपेकरून, क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष छ १७ माहे मा॥रीं डांकेवर हुजूर अर्जी व स्वामीचे सेवेसी पत्र पाठविलें. तें पाऊन राजकी वर्तमान व राजश्री कृष्णरावजीचे बोलण्याचा सुलासा सर्व ध्यानास आला असेल. हुजूरचे अर्जीत व मकारनामकास संक्षेप रीतीनें मुस्तसर मा॥र लिहिला आहे. याकरितां स्वामीचे सेवेसी जे विनती लिहिली तो मा॥र हुजूर अर्ज करावया योग्य व करावा म्हणून पत्रां विनती लिहिली होती. अर्ज करण मुनासिव असल्यापक्षी केला असेल. सारांश चिरंजीव राजश्री रघोतमराव यांचे मुखोदगत कृष्णरावजीनीं जो मा॥र हुजूर अर्ज करावयाचा सांगितला व चिरंजीवांनीं स्वामीचे विचारें हुजूर रावजीचे विनतीचा भाव अर्ज केला असेल. त्यांत कांहीं वाकी मरातिव राहिला नाहीं. छ १७ रजवीं डांकेवर जें पत्र व अर्जी मी पाठविली यांत कांहीं गुंता ठेऊन लिहिलें नाहीं. यांत जे सलाह दीलत असेल ते

तदवीर हुजुरीहून होईल. सांप्रत पंतप्रधानांचे राजद्वारी वकील मुतलक व मुख्तार वज्याय श्रीमंत राजश्री बालाजी जनार्दन फडनीस व यांचे किळदकार किंवा गुरू हरी बलाळ, उभयतां वितरिक्त तिसरा कोण्हीं नाहीं. फडनसीचें कामाची नियावत लक्ष्मणपंत देशमुख करितात. व मुलकी व फौजेचे कामाचे बानीकार हरीपंत, यांचे हस्तक विसाजी अपाजी अठवलें व बाजी गोविंद सलाह मसलत मुलकी कामाची जे होणें ते वृट्णराव बलाळ यांचें इतल्यावितरिक्त व यांस जे पसंद पडेल ते मंजूर, व बहुत करून मुलकी कामाची तजवीज राव मा॥राचे सांगितल्याप्रमाणें होत आहे. अखवारेपैकीं विशेष वर्तमान, येथील स्नेहिताचे मुखें येकिलें कीं, हैदरअलीखानानीं आपले वकीलास स्पष्ट लिहिलें आहे. व वकीलानीं तेंच पत्र वजिनस येथील कारपरदाजास दाखविलें, त्यांत मा॥र लिहिला आहे कीं, देशची फौज दाहा पंधरा हजारपर्यंत आपल्यास नोकर ठेवणें आहे, त्यांस नालवंदी देऊन रजावंदीनें दरमाहे वगैरे मोकळ करून फौज जमा करून घेऊन येण्याकरितां येथोन मुतसदी व मातवर सरदारास पुणे प्रांती रवाना करितों. स्वारांची बोली करून नालवंदी मुतसदी देईल. परंतु कोण्हीं बदमामली केलियां व चाकरीस न येईल त्यास शिक्षा करून रुपये गुन्हेगारीसहित माघारा देववावे. किंवा त्यापासी जामीन घेऊन चाकरीस पाठऊन द्यावयाचा बंदोबस्त पंतप्रधानांचे कारपरदाजानीं करावा. व सदर कौल पंतप्रधानांचे मोहरेनसीं लिहून द्यावा कीं, पंतप्रधानासी व हैदरअलीखानासीं अकृत्रिम स्नेह आहे. खुपरजावंदीनें ज्याचे चितास येईल त्यानें चाकरीस जावें. ये विषईचा मा॥र व वजिनस पत्र वकीलानें कारपरदाजांस दाखविलें. याचें उतर काय द्यावें याची तजवीजींत कारभारी आहेत. नौकरीस जाणें म्हणोन सिपाह लोकांस परवानगी

पुरवणी पत्र श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी

दिधलियां खान मा॥रासमीप रुपये देण्यास कांही गुंता नाहीं.

मारून ताराज केला. गाव खाणून टाकला येसी त्या गावची अवस्ता जाली. या अर्थी कौल वगैरे इनायेतनामा मागविला होता. विदित होये. सदैव आज्ञापत्रे सादर होत असावी. बहुत काय लिहिणे. कृपालोभ कीजे हे विज्ञापती.

A. R. No. 64.

१९ रजव ११९५ हिजरी

११ जुलै १७८१

पै॥ छ ३ माहे शावान संन ११९५ हिजरी रोज बुधवार दोन प्रहरा जोडीवरोवर.

श्रीनिवास

पोष्य हैवतराव गोपाळ साष्टांग नमस्कार, विनंती उपरि. येथील वर्तमान ता॥ छ १९ रजव, आपाढ वद्य सप्तमी गुरुवासरपर्यंत, मो पुणें स्वामीचे कृपेकरून, क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष छ १७ माहे मा॥रीं डांकेवर हुजूर अर्जो व स्वामीचे सेवेसी पत्र पाठविलें. तें पाऊन राजकी वर्तमान व राजश्री कृष्णरावजीचे बोलण्याचा खुलासा सर्व ध्यानास आला असेल. हुजूरचे अर्जोत व मकारनामकास संक्षेप रीतीनें मुस्तसर मा॥र लिहिला आहे. याकरितां स्वामीचे सेवेसी जे विनती लिहिली तो मा॥र हुजूर अर्ज करावया योग्य व करावा म्हणून पत्रां विनती लिहिली होती. अर्ज करण मुनासिव असल्यापक्षी केला असेल. सारांश चिरंजीव राजश्री रघोतमराव यांचे मुखोदगत कृष्णरावजीनीं जो मा॥र हुजूर अर्ज करावयाचा सांगितला व चिरंजीवांनीं स्वामीचे विचारें हुजूर रावजीचे विनतीचा भाव अर्ज केला असेल. त्यांत कांहीं बाकी मरातिव राहिला नाहीं. छ १७ रजवीं डांकेवर जें पत्र व अर्जो मी पाठविली यांत कांही गुंता ठेऊन लिहिलें नाहीं. यांत जे सलाह दीलत असेल ते

तदवीर हुजूरीहून होईल. सांप्रत पंतप्रधानांचे राजद्वारी वकील मुतलक व मुस्तार वज्याय श्रीमंत राजश्री वालाजी जनार्दन फडनीस व यांचे किळदकार किंवा गुरू हरी वलाळ, उभयतां वितरिक्त तिसरा कोण्हीं नाहीं. फडनसीचें कामाची नियावत लक्ष्मणपंत देशमुख करितात. व मुलकी व फौजेचे कामाचे वानीकार हरीपंत, यांचे हस्तक विसाजी अपाजी अठवलें व वाजी गोविंद सलाह मसलत मुलकी कामाची जे होणें ते कृटण्णराव वलाळ यांचे इतिल्यावितरिक्त व यांस जे पसंद पडेल ते मंजूर, व बहुत करून मुलकी कामाची तजवीज राव मा॥राचे सांगितल्याप्रमाणें होत आहे. अखवारेपैकीं विशेष वर्तमान, येथील स्नेहिताचे मुखें यैकिलें कीं, हैदरअलीखानानीं आपले वकीलास स्पष्ट लिहिलें आहे. व वकीलानीं तेंच पत्र वजिनस येथील कारपरदाजास दाखविलें, त्यांत मा॥र लिहिला आहे कीं, देशची फौज दाहा पंधरा हजारपर्यंत आपल्यास नोकर ठेवणें आहे, त्यांस नालवंदी देऊन रजावंदीनें दरमाहे वगैरे मोकळ करून फौज जमा करून घेऊन येण्याकरितां येथोन मुतसदी व मातवर सरदारास पुणे प्रांती रवाना करितों. स्वारांची बोली करून नालवंदी मुतसदी देईल. परंतु कोण्हीं वदमामली केलियां व चाकरीस न येईल त्यास शिक्षा करून रुपये गुन्हेगारीसहित माघारा देववावे. किंवा त्यापासी जामीन घेऊन चाकरीस पाठऊन द्यावयाचा बंदोबस्त पंतप्रधानांचे कारपरदाजानीं करावा. व सदर कौल पंतप्रधानांचे मोहरेनसीं लिहून द्यावा कीं, पंतप्रधानासी व हैदरअलीखानासीं अकृत्रिम स्नेह आहे. खुषरजावंदीनें ज्याचे चितास येईल त्यानें चाकरीस जावें. ये विषईचा मा॥र व वजिनस पत्र वकीलानें कारपरदाजांस दाखविलें. याचें उतर काय द्यावें याची तजवीजींत कारभारी आहेत. नौकरीस जाणें म्हणोन सिपाह लोकांस परवानगी

पुरवणी पत्र श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी

दिधलियां खान मा॥रासमीप रुपये देण्यास कांही गुंता नाहीं.

लोक रुपयाचे लालुचीनें समग्र उठोन जातील. कौल लिहून द्यावा तरी खान मा॥रनुलेचे चितांत संशय उत्पन्न होईल. याकरितां प्रत्योतर सांगावयाचा सिधांत अद्यापि जाहला नाहीं. खारिज येकिल्या-प्रमाणें हुजूर व स्वामीचे सवसी विनती लिहिली आहे. बहुत काय लिहिणें. चिरंजीव राजश्री रघोतमराव समग्र श्रावणमास सेवेसी राहतील. उपरांतिक चिरंजीवास सत्वर आज्ञा देऊन मार्गस्त करावें. येथील वातनीचे कामास त्यांजवितरिक्त सेवकास बहुत साहस करणें प्राप्त होतें. हे विनती.

छ ३ सावान संन ११९५ हिजरी.

श्रीनिवास

विनतीजे. विरेवाडीचे बंदोबस्तास व कुमकेस पुण्याहून गाडदी खाना केले होते. ते घाटाखाले गेलें. हें वर्तमान छ १७ रजबचे अखवारेंत लिहिलें आहे. आनि छ १९ रजबी खारिज वर्तमान येकिलें कीं, गाडद्यांसी व हवसी यांचे जमियतीसीं तळेंघोंसाळयासमीप लढाई जाहली. पंतप्रधानांकडील गाडद्यांचा मातवर सरदार ठार पडला व गाडद्यांची सिकस्त जाहली व माघारां पांच कोस येऊन राहिले. वर्तमान तहकीक करून डाकेवर अखवारांत लिहिलें जाईल. हे विनती.

A. R. No. 65.

२३ रजब ११९५ हिजरी

१५ जुलै १७८१

पै॥ छ २ सावान संन ११९५ हिजरी बुधवारी अस्तमानी सर-
कारच्या डाकेवरावर मा॥ दारोगे.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ साष्टांग नमस्कार. विनती उपरि. येथील वर्तमान ता॥ छ २४ (किंवा २३) रजब आषाढ वद्य दशमी इंदुवासरपर्यंत मो पुणें स्वामीचे कृपे करून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष पूर्वी छ १८ माहे मा॥रीं विनती-पत्र डांकेवर पाठविलें. तें दारोग्याचे विद्यमानें पाऊन वर्तमान सेवेसी श्रुत जाहलें असेल. त्या उपरि कृपापत्र हुजूरचे इनायतनामे दोन किते छ १४ माहे मा॥रीं चिरंजीव राजश्री रघोतमराव यांचे लिफा-फियासहित रवाना केलें. तें छ २१ रजबीं पाऊन सविस्तारे वर्तमान कळलें व संतोष जाहला. येशवंतराव नाईक व मानाजी फांकडे मुतफिक होणार. व परशरामपंतभाऊचे विद्यमानें फांकडा व नाईकाची सफाई जाहली. व येकत्र होऊन हंगामा करणार हें सत्य वर्तमान. त्यांस वासुदेवबावा गमाजीबावाचे भाऊ, प्रतिनिधीचे कदीम मुतालिक, व सांप्रत पुण्यांत बाळाजीपंतासमीप प्रतिनिधी-कडून मुख्तारीनें वासुदेवबावा आहेत. यांचा पुतण्या भांबूराव त्यासीं व वासुदेवबावासीं द्वेष. व प्रतिनिधीचे जागिरींत कितेक गांव भांबूराव यानें मारले, व कितेक गांवापासून खंडणी रुपये घेतले. याकरितां वासुदेवबावांनीं त्याचे पारपत्यास्तव फौज पाठविली होती. येशवंतराव नाईक व बाजीराव बरवे व सटवाजी भोंसले वगैरे समग्र येकत्र होणार. यापूर्वीं प्रतिनिधीची फौज गेली व लढाईत भांबूराव यास धरले व मानाजी सिद्या पळाला. याकरितां येशवंतराव, नाईक वगैरेचा मनसुबा सेवटास गेला नांही. परंतु नाईक मा॥र दंहींगांवांत आहे. याकरितां हुजूरचा इनायतनामा रो कृष्टणराव-जीस देऊन रावजीचे विचारें बालाजीपंतनानास मींच नेऊन दिधला. चिरजीव रघोतमराव हुजूर पावले. व तुम्हीं सांगितला मा॥र हुजूर अर्ज केला. व हुजूरीहून पंतप्रधानावर कृपा चितापासून व इंगरेजांची तंबी मंजूर. परंतु कितेक कामें तुम्हाकडून हुजूरची होणें, तें होत नाहींत. याकरितां मजीं मुबारक नाखूष. हुजूरची

कामें कोणतीं व तुमचा खुलासा काय, याची दरयाफ्त व्हावयाकरितां कांही येक तजवीज ठराऊन त्याची इतिला तुम्हास होणार. याप्रमाणे सांगोन येशवंतराव नाईक व मानाजी सिद्याची तंत्री तुम्हीं करावी. ये विपई इनायतनामा सादर जाहला आहे. याप्रमाणें सांगोन इनायतनामा दिधला. बालाजीपंत नानांनीं उतर केलें कीं, येशवंतराव नायकास पूर्वीं ताकीद प्रखर केली आहे, पुन्हा करितों. व मानाजी लढाईत पळोन गेला, व भांबूराव दस्तगीर केला. बाजीराव वखे वगैरे येणार होते, ते मानाजीचे सिकस्त जाहल्याचें वर्तमान येकोन सुरतेकडें गेले. आम्ही सर्व प्रकारें स्थापित व फिदवी हुजूरचे आहोंत. व जो इरशाद जाहला त्या कामावर कमरवस्ता सरगरम व लाखों रुपयाचे पेंचात आलो. हजरतेचे इनायतीनें व मदतीनें इंगरेजांस अजीज आणनें अगाध नाहीं. याप्रमाणें बोलिले. समयोचित श्रीमंत पंतप्रधानांचे कामास, राजश्री राजे दियानतरामजी धोंडोपंत व राजे आमानतरामजी नानाजीपंत बहुत उपयोगी व अर्ज-मारुज युक्तीनें करीत आहेत. व सांप्रत दुसरे ग्रहस्त वानीकार. याकरितां उभयतां हुजूरचे इरशादेप्रमाणें आपले कामावर सरगरम. परंतु श्रीमंदाकडील लक्ष ठेवितात. याप्रमाणें नानास सांगितलें. त्यावरून उभयतां स्वामीचा स्तव बहुत केंला कीं, तें फार प्रमाणिक. सांप्रत कामाचा वखेडा पाहून अलाहिदा (अपूर्ण)

श्रीनवास

पै॥ छ २ सावान

अखवार पुणें अज इ॥ छ १८ रजव लगायत छ २३ माहे मा॥ र सन ११९५ हिजरी आपाढवघ दशमी सोमवार.

पंतप्रधानांचे कारपरदाजानीं वंगल्यांत फौज पाठवावयाची तजवीज करून, रुपयांची मदद पेदाकसीचे येवजी किवा करज द्यावे,

याकरितां हैदरअलीखानास पत्रें लिहून पाठविलीं. व माहदाजी सिंद इंगरेंजांचे मुकाबिल्यास सिपरीकोलारसेसमीप आहे. इंगरेजाकडील जमाव पंधरा सोळा पलटणें सध्या अहेत व पुन्हां सात आठ येणार. याकरितां सिंदे मा॥रानीं येथील कारपरदाजास पत्रें पाठविलीं होतीं कीं, फौजेचे निगाहदास्तेकरितां आपले तरफेचा मुतसदी पुणे प्रांती पाठऊन देतो. रुपयाची कांही मदत करावी. त्यावरून कारपरदाजांनीं आबाजी नाईक वानवळे वगैरेस सूचना लिहून पाठविलीं कीं, बतरी (क) कर्ज दोन च्यार लाख रुपयें सिद्यास देणें. रुपयाचा निकाल करऊन देऊं. गणेशपंत बहिरे कोडाईबरीपासून निघाले. पुण्यास येणार. करनल गाडर मुंबईस आहे. जंगी सरजामाची तयारी करितो. या वितरिक्त वर्तमानासहित हुजूर व स्वामीचे सेवेसी पत्रें पाठविलीं ते पावलीं असतील. त्यानंतर यैकिले व प्रत्यक्ष जाहलें वर्तमान दफेवार लिहिलें आहे.

बिरेवाडीस हबसियांकडील जमीयत आली होती, ते प्रांच कोस माघारा जाऊन, काबू पाहून कोण्ही मकान घ्यावें व धामधूम करावी, या तजवीजींत आहेत. व पंतप्रधानाचे तरफेनें गाडदी रवाना जाहले ते घांटाखालें गेले. हें वर्तमान पूर्वील पत्रीं लिहिलें होतें. सांप्रत छ २० माहे मा॥रीं वर्तमान यैकिलें कीं, पंतप्रधानाकडील गाडद्यांसी व हबसियांसी तळेंघोसाळ्याचेसमीप लढाई जाहली. दुतर्फा लोक ठार व जखमी जाहले. त्याउपरि गाडदी वगैरे पंतप्रधानाकडील तळेंघोसाळ्याचे गडचे आश्रयास येऊन राहिले व हबसी माघारा आपले मकानास गेले. टिकाराम नामे जमादार मातबर गाडद्याचा ठार जाहला. गाडदी माघारा हटले म्हणोन जनवेदंता. दरबारी यैकिलें कीं गोळा गोली परस्परें होऊन हबसी माघारा गेले व गाडदी मजबूतीनें तळ्याचे किल्यासमीप आहेत.

जुनें पुण्यांत खजाना आहे म्हणोन कोण्ही मस्तानानें किंवा इतरानें सांगितलें. त्यावरून खाणती लाविली, व देवळाचा पाया

लागला. हें वर्तमान पूर्वी लिहिलें होतें. त्यानंतर खाणतींत तळघराप्रमाणें संगी भोयारें लागलें. त्यांतील माती काढली. आंत कांही निघालें नाहीं. दगड ढासळून पडूं लागले. व सेवटपर्यंत शोध घेतला. कांही नफा व लाभ नाहीं. याकरितां चौकी उठविली व शोध घेण्याचा उद्योग भवकूप केला.

गणेशपंत बहिरें खानदेशांत गिरना नदीपर्यंत आले. पागा जमा दोनतीनसे स्वार पुढे रवाना केले. ते पुण्यास आले. गणेशपंत सत्वरच येणार.

माहदाजी सिंदे इंगरेजांचे मुकाबिल लढाईस सिपरीकोलारसासमीप आहेत. उमरावगिरी बगरे गोसावी आठ हजार प्यादे व स्वार सिंध्यासमीप नौकर राहिले आहेत. ते इंगरेजासीं बहुत मजबूतीने लढत आहेत, म्हणोन बालाजीपंत आपले मुखं सागतात. देशची फौज नवी निगाहदास्त करविली आहे. पांचसात हजार स्वार सिंध्याकडें जातील. हेही पंत मारानुलेचे जुवानीं येंकिलें. खंडोजी भोसलें संवलपुरासमीप मोहसरा करून आहेत. ते जागा हस्तगत जाहल्यानंतर, तेथील बंदोबस्त करून नागपुरास येणार म्हणोन भोंसल्याकडील वकीलाचे जुवानीं येंकिलें.

मानाजी फांकडे व भांवूराव दोघांस प्रतिनिधीकडील फौजेने लुटल्यानंतर भांवूराव दस्तगीर जाहला व मानाजी पळोन गेला. हें वर्तमान पूर्वी लिहिलें आहे. येशवंतराव नाईकाचा बानीकार भांवूराव होता, तो दस्तगीर जाहला. याकरितां नाईक मार दंही-गांवी दम खाऊन बसला आहे. बाजीराव बरवे व सटवाजी भोंसले यांनी मानाजी व भांवूराव यांचे सिकस्तीचें वर्तमान येंकोन, मुलाजिम जमा करून, सुरतेस रघुनाथराव याजकडें गेले म्हणोन बालाजीपंताचे मुखं येंकिलें.

पै॥ छं २ साबान

श्रीनिवास

पु॥ अखबार पुणें. छ २३ रजब सन ११९५ हिजरी. हैदरअली-
खानाने त्रिचनापलीस जाऊन इंगरेजासी लढाई केली, व कितेक इंगरेज
लढाईत मेले, व कितेक खंदकांत पडले. व येकदोन मातबर सरदारा-
सहित दोनतीनसे लोक दस्तगीर केले. हे वर्तमान पूर्वील अखबारेत
लिहिल होतें. त्याउपरि छ २२ रजबी हैदरअलीखानाची पत्रें बाळाजीपंत
व रास्त्यांस आली, ते नूर म॥ खान व नरसिंग वकील बाळाजीपंतासमीप
घेऊन आले. दोन घटका बसले होते. पत्रें देऊन खान मजकुराकडील
वर्तमान सांगून रुखसत होऊन गेले. त्या उपरि हुजूरचा इनायतनामा
येशवंतराव नाईकाचे तंबीकरिता आला होता. तो सेवकांनं
बाळाजीपंतास द्यावयाकरिता दरबारास गेलो. पंत म॥रनिलेची
भेट घेऊन हुजूरचा इनायतनामा दिलहा व उतर प्रत्योतर जाहले.
ते वर्तमान पृथकपत्री लिहिलें आहे. हैदरअलीखानाने पत्रीं म॥र
लिहिला व तो वकीलानी निवेदन केला. तो बाळाजीपंतानी सेवकास
सांगितला कीं, त्रिचनापलीची लढाई जाहल्यानंतर खान म॥र
जंबुकेश्वरासमीप मुकामात करून राहिला. करनल कूट इंगरेजाने
रुखावर. चिदबरासमीप मीर रंजाअलीखान वगैरे फौज होती.
ते, खान म॥रचे सूचनेप्रमाणें, चिदबरचें देऊळ किल्याप्र॥ मजबूत,
तेथील बंदोबस्त करून त्रिचनापलीचे तालुकियांत आली. खाली
मकान पाहून करनल कूटनं आपले जमीयतीसुधा तयार होऊन
चिदंबरास आला व देवळावर हला केली. देवळाहून हैदरअली
खानाचे लोकानीं व खालून इंगरेजाकडील लोकानी दुतर्फा तोफा व
बंदुखाची सिलक होत होती. इंगरेजानीं बहुत अंगेज व निकंड करून
बातेरी व येक दरवाजा देवळाचा घेतला, व तेथून दोन तोफा देवळास
लागू केल्या. त्यास हैदरअलीखानाकडील लोक देवळांत होते. ते
समग्र येकत्र होऊन शत्रूस मारावें किंवा आपण मारावें, हा निश्चय करून
दरवाजा उघडोन बाहेर आलें. व बंदुखाची सिलक करीत इंगरेजानी

लागला. हें वर्तमान पूर्वी लिहिलें होतें. त्यानंतर खाणतींत तळघराप्रमाणें संगी भोयारें लागलें. त्यांतील माती काढली. आंत कांही निघालें नाहीं. दगड ढासळून पडूं लागले. व सेवटपर्यंत शोध घेतला. कांही नफा व लाभ नाहीं. याकरितां चौकी उठविली व शोध घेण्याचा उद्योग मवकूफ केला.

गणेशपंत बहिरें खानदेशांत गिरना नदीपर्यंत आले. पागा जमा दोनतीनसे स्वार पुढे रवाना केले. ते पुण्यास आले. गणेशपंत सत्वरच येणार.

माहदाजी सिंदे इंगरेजांचे मुकाविल लढाईस सिपरीकोलारसासमीप आहेत. उमरावगिरी वगैरे गोसावी आठ हजार प्यादे व स्वार सिंध्यासमीप नौकर राहिले आहेत. ते इंगरेजासीं बहुत मजबूतीने लढत आहेत, म्हणोन वालाजीपंत आपले मुखं सागतात. देशची फौज नवी निगाहदास्त करविली आहे. पांचसात हजार स्वार सिंध्याकडें जातील. हेही पंत मारनुलेचे जुवानीं येंकिलें. खंडोजी भोसलें संवलपुरासमीप मोहसरा करून आहेत. ते जागा हस्तगत जाहल्यानंतर, तेथील बंदोवस्त करून नागपुरास येणार म्हणोन भोंसल्याकडील वकीलाचे जुवानीं येंकिलें.

मानाजी फांकडे व भांवूराव दोघांस प्रतिनिधीकडील फौजेने लुटल्यानंतर भांवूराव दस्तगीर जाहला व मानाजी पळोन गेला. हें वर्तमान पूर्वी लिहिलें आहे. येशवंतराव नाईकाचा वानीकार भांवूराव होता, तो दस्तगीर जाहला. याकरितां नाईक मार दंहीगांवी दम खाऊन बसला आहे. बाजीराव बरवे व सटवाजी भोंसले यानी मानाजी व भांवूराव यांचें सिकस्तीचें वर्तमान येंकोन, मुलाजिम जमा करून, नुस्तेस रघुनाथराव याजकडें गेले म्हणोन वालाजीपंताचे मुरां येंकिलें.

पै॥ छं २ सावान

श्रीनिवास

पु॥ अखबार पुणें. छ २३ रजव सन ११९५ हिजरी. हैदरअली-
खानाने त्रिचनापलीस जाऊन इंगरेजासी लढाई केली, व कितेक इंगरेज
लढाईत मेले, व कितेक खंदकांत पडले. व येकदोन मातवर सरदारा-
सहित दोनतीनसे लोक दस्तगीर केले. हे वर्तमान पूर्वील अखबारेत
लिहिलहोतें. त्याउपरि छ २२ रजवी हैदरअलीखानाची पत्रें वाळाजीपंत
व रास्त्यांस आली, तेनूर मा॥ खान व नरसिंग वकील वाळाजीपंतासमीप
घेऊन आले. दोन घटका वसले होते. पत्रें देऊन खान मजकुराकडील
वर्तमान सांगून रुखसत होऊन गेले. त्या उपरि हुजूरचा इनायतनामा
येशवंतराव नाईकाचे तंबीकरिता आला होता. तो सेवकांनं
वाळाजीपंतास द्यावयाकरिता दरवारास गेलो. पंत मा॥रनिलेची
भेट घेऊन हुजूरचा इनायतनामा दिलहा व उतर प्रत्योतर जाहले.
ते वर्तमान पृथकपत्री लिहिलें आहे. हैदरअलीखानाने पत्रीं मा॥र
लिहिला व तो वकीलानी निवेदन केला. तो वाळाजीपंतानी सेवकास
सांगितला कीं, त्रिचनापलीची लढाई जाहल्यानंतर खान मा॥र
जंबुकेश्वरासमीप मुकामात करून राहिला. करनल कूट इंगरेजाने
रुखावर. चिंदवरासमीप मीर रंजाअलीखान वगैरे फौज होती.
ते, खान मा॥रचे सूचनेप्रमाणें, चिंदवरचें देऊळ किल्याप्र॥ मजबूत,
तेथील बंदोबस्त करून त्रिचनापलीचे तालुकियांत आली. खाली
मकान पाहून करनल कूटनें आपले जमीयतीसुधा तयार होऊन
चिंदवरास आला व देवळावर हला केली. देवळाहून हैदरअली
खानाचे लोकानीं व खालून इंगरेजाकडील लोकानी दुतर्फा तोफा व
बंदुखाची सिलक होत होती. इंगरेंजानीं बहुत अंगेज व निकड करून
बातेरी व येक दरवाजा देवळाचा घेतला, व तेथून दोन तोफा देवळास
लागू केल्या. त्यास हैदरअलीखानाकडील लोक देवळांत होते. ते
समग्र येकत्र होऊन शत्रूस मारावें किंवा आपण मारावें, हा निश्चय करून
दरवाजा उघडोन बाहेर आलें. व बंदुखाची सिलक करीत इंगरेजानी

तोफा लागू केल्या होत्या, व जमाव जमून मोरचे लावावयाचे तज-
विजीत होते, त्याजवर चालून आले. दुतर्फा फार निकडीची लढाई
जाहली. इंगरेजाकडील लोक फार मारले गेले. व बाकीचे
वेइस्तकलाल होऊन तोफा टाकून, मोरचा सोडून माघारा हटून गेले.
हैदरअलीखानाचे लोकानीं तोफा त्याच स्थली ठेऊन, इंगरेजावर लागू
केल्या, व मजबूतीने देवळाची वंदोवस्ती करून राहिले. हें वर्तमान
दुसरे दिवसी हैदरअलीखानास कळलें. तेच समई जंबुकेश्वरापासून
वमयफौज कूच करून चिदंवराचे रुखें रवाना जाहला. खान मार
आल्याचें वर्तमान इंगरेजास कळतांच, चिदंवरापासून कूच केले. प्रहर
साहा घटकाचे फुरसतीने हैदरअलीखान फौजेसहित चिदंवरास आला.
इंगरेज कूच करून माघारा गेले हे वर्तमान येकोन ताकुव केला.
इंगरेज महमदमही वंदराचे पनाहास जाऊन राहिले. हैदरअलीखान
तीन कोसाचे फासल्याने माहासरा करून मुस्तैदजंग आहे. याप्रमाणे
आपले पत्री मजकूर लिहिला. व वर्तमान वकीलानी सांगितलें
म्हणोन वाळाजीपंतानी आपले मुखें सेवकास सांगितलें. त्याप्रमाणे
हुजूर व स्वामीचे सेवेसी लिहिले आहे, हें विनती.

A. R. No. 66.

२४ रजब ११९५ हिजरी

१६ जुलै १७८१

पै॥ छ २ सावान सन ११९५ हिजरी बुधवारी अस्तमानी
सरकारच्या डाकेबरावर मा॥ दारोग्याच्या.

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना येसीजे. येथील कुशल ता॥ छ २४ माहे
रजब मु॥ का॥ पुणें, स्वामीचे कृपावलोकणे करून येयास्थित जाणोन
स्वानंद लेखन आज्ञा करीत असिले पा॥. विशेष येथील वर्तमान

छ १८ माहे मा॥र रोज बुधवारी प्राथःकाली, सरकारचें डाकेसमागमे, दुसरे दो प्रहरा राजश्री हैबतराव याचे तैनाती जोडीसमागमे, अर्जी-सहित, यैसे दोन विनंतीपत्रे सेवेसी रवाना केली. ते पावोन सविस्तर वर्तमान विदित जाले असेल. तदनंतर येथील वर्तमान राजश्री भगवतराव निबालकर येथे से पनास स्वारांनसी आले आहे. कारन की याचे पदरी राहून चाकरी करावी अथवा कृष्णरावजीचे विद्यमाने येज्यमानसाहेबाकडून जागीरचा बदोबस्त करून घ्यावा, या अर्थी येथें आले. भेटी वगैर सर्व जाल्या. हे वर्तमान पहिले पाचव्यार विनंतीपत्री तपसीलवार लेखन केले होते, त्याजवरून ध्यानास आलें असेल. निबालकर मा॥ येथे तो मोठी उमेद धरून आले. प्रस्तुत त्याची खर्चाची बहुत विपत्य. याचे सरकारचे लोकास रोजमुरें वगैर मिलत नाहीत. मग याचे खर्चाची सोये कसी पडते. असो. निबालकर मा॥र याचे कारकून रावजीचे घरी येतात की आमचे खर्चाची सोये करून द्यावी. त्याजवरून रावजीनी उतर केले की प्रस्तुत हजार रुपये दरमाहा देत जाऊ, मग पुढे काय करणें ते करू. त्याजवरून निबालकार मा॥र याचे वकील रदबदली करीत होतें की, हजार रुपये दरमाहां कैसा पुरल. मागती रावजीनी उतर केले की या वेगळे काही अधित होत नाही यैसे आहे. मग पुढे ये विशईचे जे वर्तमान ध्यानास येईल ते लेखन केले जाईल, शृत होये. दरबार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे कामकाज जाले. उपरांतिक नाना व बाजीपंत व कृष्णरावजी वगैर याचा खिलवत जाला, शृत होये.

१९ माहे मा॥र रोज गुरुवार हैदरनायकासीं व इग्रजांसी चिरचनापलीस लडाई जाली. नाईक मा॥र यानी इग्रजाची दोन तीन पलटने गारद केली. हजार पाचसे मणुश धरून आनिले. हे वर्तमान येथें आलिया-वर कारभारी बहुत संतोश जाले. नाईक मा॥रास पत्रें लिहिली की त्याचे पारपत्यच करावें. कदाचित त्यानी सलूकाचा डौल लावला तर हरगीज न यैकावें. हे वर्तमान पूर्वीचे विनंतीपत्री अक्षरशाह लेखन केले होते, त्याजवरून ध्यानास आले असेल. नाईक मा॥र यानी इग्रजाची दोन तीन पलटने दुडविली म्हणोन कारभारी

बहुतच संतोश आहेत. मागतीही नाईक मा॥र यास पत्रे पाठविली की, इग्रजाचे पारपत्यच करावे. कदाचित त्यानी सामदामाचा डौल लावला तर हरगिज न येकावे येसी पत्रे लिहून पाठविली, शृत होये. हपशानी तल्याघोसल्याकडे कोकनप्राती उपद्रव माडला आहे. त्याचे पारपत्यास येथून दोन हजार गारदी पाठविले आहेत. त्यास व हपशासी लढाई जाली. उभयेपक्षी से दोनसे मणुश जाया जाले. इकडील येक जमादार होता तो ठार जाला, येसे वर्तमान आले. मागती तिकडील वर्तमान आल्या लेखन केले जाईल, शृत होये. नित्य नाना व हरीपंत वगैर याचा खिलवत होत असतो. भाव येकिल्यात येतो की, पुढे इग्रजाची मसलत प्राप्त आहे, त्याचे पारपत्य करावे. त्यास श्रावन मासी डेरे वगैर वाहेर करून दसऱ्याचे हगामास फौज वगैरे जमा करून इग्रजाचे पारपत्याचा उद्दोग करावा. दुसरे कितिक आपले दौलतीचे बदोवस्ताविशई नित्य खलवत होत असतो. शृत होये. छ २० माहे मा॥र रोज शुकरवार इग्रज कल्यानीस व ममईस जगी वगैरे सरजामा करितात. पुढे ते सत्वरच इकडे उद्दोग करणार येसे वर्तमान आहे, शृत होये. राजश्री गनेशपंत वेहेरे कोडाईवरीकडे होते. त्यास कोडाईवरीकडे दुर्गोजी भापकर यास हजार दोन हजार फौजेनसी ठेऊन गनेशपंत पुन्यास येतात. हे वर्तमान पूर्वी लेखन केले होतेच. त्यास गनेशपंत खानदेशाहून कासारवारी चहडून वरते आले. पुन्यास येतात. सत्वरच येऊन दावळ होनार. गनेशपतानी माहलोमाहाल खानदेशात बहुत उपद्रव कम्न सडन्या घेतल्या. फारच उपद्रव केला. सरकारचे माहाल चालीसगाव व देहार या उभयता माहालापासून सडनी घेतली, शृत होये. दरवार वगैर जाला होता, शृत होये. छ २१ रोज मनवार राजश्री जिवाजीपताकडील पत्रे आली होती. पत्रे घेऊन कृष्णरावजी दरवारास गेले होते. पत्रें नानानी वाचली. उपरांतिक नाना व कृष्णरावजी वगैरे याचा खिलवत जाला. भाव येकिल्यात आला फी, येज्यमाननाहेवास पत्रें व अर्ज्या लिहिनार, शृत होये. राजश्री भादूराव प्रतिनिधी व मानाजी फाकडे यानी मूल

केले होते. भवानराव प्रतिनिधी याची फौज जाऊन त्याचे पारपत्य जाले. भादूराव धरला. मानाजी फाकडा पळून गेला. हे वर्तमान पूर्वी लेखन केले होत त्याजवरून शृत जाले असेल. राजश्री भादूराव धरला आहे, त्यास येथे पुन्यास घेऊन येणार. मानाजी फाकडा सुरापुलाकडे गेला. मागती तो व सटोजी भोसले खूल करून म्हसवडा-कडे येणार येसे वर्तमान आहे, शृत होये. राजश्री हरीपतास येक दोन दिवस जाले ज्वर येत होता. आता आराम आहे, शृत होये. पुन्यात जुन्या कोटात लाहानसे टेकूड मातीचे होते. कारभान्यास कोन्ही सांगितले की येथे माल आहे. त्याजवरून त्या मातीचे टेकडावर चौकी बसऊन खनावयास लावले. पुरुश दो परसे खणले. सेवटी तेथे काही सापडले नाही. उगेच कोन्ही बहकाऊन सांगितले म्हणून खणले. सेवटी काही सापडले नाही, शृत होय. छ २२ रोज रविवार राजश्री कृष्णराव दरबारास गेले होते. रावजीसी व नानासी वगैर खिलवत जाला. भाव यैकिल्यात आला की, आनिक हैदर नायेकाकडे काही पत्रे वगैर लिहिणार. काये मजकुराची पत्रे लिहितील हे कळल्यावर लेखन केले जाईल, शृत होये. श्रीमत वाडयात घोडी वगैर फिरवीत असतात व तीरदाजी वगैरे करीत असतात, शृत होये. सध्याकाली नाना राजश्री त्रिबकराव दीक्षित याचे घरी गेले होते. ते मातबर सावकारी करीत असतात. त्याजपासी काही यैवज कर्जाऊ मागनार म्हणून गेले होते, शृत होये. छ २३ रोज सोमवार मामलतदार वगैर मिलाले आहेत. खानदेशचे दोन तीन माहालची रसद घेऊन माहाल मामलतदारास सांगितले. मामलेदाराचे काम ज्यारी आहे. शृत होये. हैदरनाईक याचे वकील दरबारास आले होते. त्यासी व कारभान्यासी खिलवत जाला. भाव यैकिल्यास आला की नाईक माल यास पत्रे लिहिणार. शृत होये. दरबार वगैर जाला होता. विदित होये. श्रावन सुद ५ चा धर्म पनास हजार रुपये करावा यैसा निश्चये जाला आहे. यैवज सावकारापासून घेऊन दक्षना पचमीची करनार. शृत होये. पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. शृत होये. छ ६ माहे

मा॥र व छ १२ माहे मा॥र येसी दोन आज्ञापत्रे व छ १२ माहे जमादिलाखरचा इनायतनामा सादर करून पाठविला. इनायतनामा ज्यवावी व आज्ञापत्रे छ १९ माहे मा॥री सरकारचे डाकेसमागमे पावले. पाऊन बहुत संतोश जाला. आज्ञापत्री सादर केले की वारीक मोठे वर्तमान शोधून वरचेवर लिहित जाणे, येसी आज्ञा सरकारची आहे. त्यास आज्ञाप्रमाणे डाकेसमागमे हजूरत अर्ज्या व विनंतीपत्रे तपसीलवार रवाना होतात. शृत होये. छ १४ माहे मा॥रचे आज्ञापत्र व छ २६ व छ २७ माहे जमादिलाखरचे दोन इनायेतनामे सादर करून पाठविले ते छ २१ माहे मा॥री सरकारचे डाकेसमागमे सेवकास पावले. पावोन बहुत संतोश जाला. सदैव इनायेतनामे व आज्ञापत्रे सादर करनार स्वामी समर्थ आहेत. सर्व उमेद स्वामीचे चरनाची आहे. सेवकाचे जागिरीचे खेड्यास गणेशपंत वगैरे व खानदेशचे सुभेदार यांनी उपद्रव देऊन मनमाने तंसा येवज घेतला. ये विशईचे वर्तमान अहवालाचे छ १८ माहे मा॥री डाकेसमागमे व हवतराव याचे जोडीसमागमे विनंतीपत्र पाठविले आहे त्यात सविस्तर खेड्याचा मा॥र लिहिला आहे त्याजवरून ध्यानास येईल. विनंती लिहिल्याप्रमाणे सेवकाचे खेड्याचे बदोवस्ताविशई सरकारचे इनायेतनामे व स्वामीचे पत्रे येथील कारभान्यास व कृष्णरावजीस सादर जाले पाहिजेत. सर्वस्वे माझी लज्या स्वामीस आहे. माझे सर्वस्वे पालिग्रहन करनार स्वामी आहेत. बहुत काये लिहिणे. कृपालोभ फीजे हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 67.

(पो.ता.) २ शावान ११९५ हिजरी
२४ जुलै १७८१

पं॥ छ २ शावान सन ११९५ हिजरी.

श्रीनिवास

पुरवणी श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी.

आहेत. परंतु, समयोचित हुजूर अर्ज करणें व लक्ष ठेवणें हेंच फार व प्रामाणिकास उपयोगी. चिरजीव राजश्री रघोतमराव यानीं प्रथमतां स्वामीची भेट जाहल्यापासून, हुजूरची मुलाजमत व इतरांच्या भेटी, व श्रीमंत राजश्री राजे भाऊसाहब व स्वामीसहित कृष्णरावजीचा मनोदय जे होता, व यानी जे मतलब सांगितले ते हुजूर अर्ज केले. व उभयता स्वामीनीं रावजीची फिदवियत व एकनिष्ठता हुजूर याची पुष्टता करून, अर्ज मारूज करून, रावजीचे येण्याविषयी रावजीस व बालाजीपंतास इनायतनामे सादर होणार, हा समग्र कचा मार कृष्णरावजीस सांगितला. त्यावरून रावजी बहुत संतोष जाहले. व स्वामीचा स्नेह प्राचीन व पूर्वापार येक पद्धत. व श्रीमंताचे शुभचिंतक, व हुजूरचे येकनिष्ठ सेवक, याचा स्तव फार केला. श्रीकृपे करून इनायतनामे मुतजमनतलब आल्यानंतर कृष्णरावजी हुजूर येतील. परस्परें रसायन होऊन यैक्यता व चौथाईचे तहाचा बंदोबस्त तो प्रकार करतील. इनायतनामे येण्याची इंतजारी आहे. चिरंजीव रघोतमरायानीं स्वामीचे कृपेचा व ममता, तीर्थरूप राजश्री नानास्वामीप्रमाणें व सत्कार व सन्मान हुजूर व इतर स्थळीं विशेष करविला. याचा विस्तार चार बंद लिहिला होता. त्यास दुसऱ्याकडून जितकी सेवा घडली तितकी प्रीती करावी, हें उत्तम. पुरुषार (था)ची रीती व चितापासून विशेष प्रीती करणें, व दुसऱ्याकडून कांहीं उपयोग असो किंवा नसो, कृपा व ममता करीतच जावी हा रूणानुबंध. यास निमित्त सापेक्षित नाहीं. चिरजीवाची गणना चिरंजीवांत पूर्वीच केली. त्या अर्थी पोटांतील उत्साहानुरूप जें योग्य तें आपण कृपा करीत आहेत. मीं विशेष विनती काय ल्याहावी. हुजूर ज्या कामास येथोन मीं पाठविलें व स्वामींनी कृपा करून समीप ठेविलें, त्याप्रमाणें कितेक कामाची मी विनंती करावयाचा मार चिरजीवास सांगितला. त्याप्रमाणें सरफराजी करून सत्वर इकडें मार्गस्त करावें. बहुत काय लिहिणें, हे विनती.

विनतीजे. राजश्री बालाजीपंत नानास व रा० कृष्णरावजीस

हुजूरचे इनायतनामे आले. याचीं उत्तरें अर्जिया माघाऊन उभयतां-
कडून घेऊ. हुजूर खाना करितों, हे विनती.

A. R. No. 68.

(पो. ता.) ३ शावान ११९५ हिजरी

२५ जुलै १७८१.

पै॥ छ ३ माहे शावान संन ११९५ हिजरी

पुरवणी २

सेवकाची जागिरीची खेडी प्रा॥ चालीसगाव व प्रा॥ वेदर प्रात
खानदेश येथे आहेत. गतवर्शी रा॥ गनेशपंत वेहेरे गेले. त्यानी
अकरासे रुपये खड घेतला. सिवाये खर्चवेच. त्यामुळे गांव खराब
जाले. रा॥ वापूजी होलकर यानी पाच साहासे रुपये घेतले.
दुसरे खानदेशचे सुभेदार नारो कृष्ण, त्याचे फडनीस सिवरामपंत, त्यानी
सुभेपटी व दहक वगैर मिळून पाच सातसे रुपये घेतले. नानाप्रकारचे
उपद्रव. त्यामधे कमाविसदाराचे उपद्रव ते काये ल्याहावे. यामुळे
गावची वसाहत होत नाही. प्रस्तुत गनेशपंत वेहेरे इकडे येतात.
त्यानी आमचे गावाजवळ मुकाम केला. गाव गाव स्वार पाठऊन सात
आठसे रुपये घेतले. सिवाये खर्च. दुसरे पिपरखेड म्हणून गाव
जागिरीत आहे. तेथील पाटलाचा कर्जदार गनेशपताजवळ फिर्याद
जाला. ते कर्ज बहुत दिवसाचे देऊन घेऊन काही राहिले न राहिले
येसे होते. कर्जदार फिर्याद जाला. म्हणून गनेशपताने त्या पाट-
लावर मसाला मारून स्वार पाठविले. तो पाटील गरीब त्याची अवय
घेतली. तुफानाची गोष्ट. त्यात देयास नाही हे जाणून त्या पाटलाने
पोट कटयारी करून प्राण दिलहा. या प्रमाणे याजकडील
उपद्रवाच्या गोष्टी आहेत. कोन्ही पुसता नाही. येसे जाले. हे
सविस्तर वर्तमान कारभाऱ्यास व कृष्णरावजीस सांगितले. समा-
धानपूर्वक मात्र गोष्टी सांगतात, परंतु येकही गोष्ट अमलात येत

नाही. ज्याचे चिंतास येईल तो लुटितो. नानाप्रकारे तुफाने उभे करून खून होतात. यैसा अतिशये आहे. सुभेपटी वगैर सरकारचे तालुक्यात घ्यावयास प्रयोजन नाही. यैसे असून पटी वगैर घेतात. हा बोभाट सांगितला. त्याजवरून सरकारची पत्रे दिल्ली की सुभेपटी वगैरे न घेणे. सुभ्यानी पत्रे अमान्य करून यैवज घेतला. ते सुभेदार येथे आलेत. त्यास समक्ष ताकीद होऊन यैवज माधारा देवीत नाहीत. पत्रे खरी देतात किवा खोटी देतात याचा अर्थ ध्यानास आनावा. सेवकाचा खर्चवेच व संसार भारी. त्यामध्ये खेड्याची अवस्ता या प्रकारची. याजकडील उपद्रव या प्रकारचा आहे. स्वामीस कळावे म्हणून लेखन केले असे. ये विशई इनायेतनामे कारभान्यास व रावजीस निक्षून आले पाहिजेत की, इतका उपद्रव करावयास प्रयोज्यन काये. गनेशपंत वगैर यानी यैवज घेतला असेल तो माधारे देवणे, व पुढे हरकोन्हाचा उपद्रव न होये ते करणे. सुभेदार खानदेशाचे सुभेपटी वगैरेचा यैवज घेतात याचे कारन काये. सुभेपटी वगैरेचा यैवज घेतला आहे तो माधारा देवणे. पुढे पटी वगैरेचा यैवज न घेत ते करावे. हरयेक विशई याचे साहित्य होत असावे. या अनवये इनायेतनामे सादर करनार स्वामी समर्थ आहेत. माझी सर्व लज्या स्वामीस आहे स्वामी वेगला कोन त्राता आहे की त्यास आपले सुख दुख सागावे. ती॥ देवाजीपताचे आमरण स्वामीनी चालविले. पुढे माझी लज्या सर्व स्वांमीस आहे, हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 69.

२५ रजब ११९५ हिजरी
१७ जुलै १७८१

पै॥ छ ४ शाबान गुरुवार त्रितीये प्रहरी सरकारच्या डांके-बराबर पावले. सन ११९५ हिजरी.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ सां॥ नमस्कार विनती उपरि.

येथील वर्तमान ता॥ छ २५ रजव बुधवारपर्यंत मां पुणे स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष कृपापत्र छ १७ माहे मा॥रचे, हुजूरचा इनायतनामा व नवाब मोइनूदौलाचे पत्र, व चिरजीव राजश्री रघोतमराव याचा लिफाफा, सेवकास व राजश्री कृष्णरावजीस हुजूरचा इनायतनामा मुतजमनतलव हुजूर, व मोइनूदौलाचे पत्र, व स्वामीचे पत्र येणेप्रमाणे डाकेवर पाठविली तें छ २४ माहे मा॥री दोन घटका दिवस आल्यानंतर पावली व त्रितीय प्रहरी राजश्री कृष्णरावजीस इनायतनामा व पत्रे समग्र पावती केली रावजीची आरजू येक वर्षापासून जे होती ते साप्रत स्वामीचे सईवर यजमानसाहवानी वार आणली या उपरि स्वार होऊन हुजूर जावे. याचे मोहूर्त पाहून निघावयाचा निश्चय करावा या प्रमाणें सेवकाने रावजीस सांगितले त्यानी उतर केले की, इनायतनामा सादर जाहला त्यापक्षी मुहूर्त पाहून निघावे, हाच निश्चय. परंतु राजश्री जिवाजीपताची पत्रे हुजूरचे इनायतनाम्यासहित याच समई आली. आजी येकादसी यास्तव दरवारास जात नाही. उदईक द्वादसी. बुधवारी दरवारास जाऊन नानास सर्व वर्तमान सागतो व नानाचे व हरीपताचे व आमचें मसलहतीनंतर जो निश्चय होईल, त्याप्रमाणें तुम्हास उतर सागून, हुजूरचे इनायतनाम्याचे उतर लिहून देवितो. व या उपरि मुहूर्त पाहून निघावे हाच निश्चय. याप्रमाणें बोलिले. रोजी गोविंदरावजीस स्वामीचें पत्र पावतें केलें. तें स्वामीचे भेटीचे बहुत आरजूमद आहेत. माघाहून सत्वरच रावजीचे निघावयाचे सिधाताचे वर्तमान लिहून पाठवितो. बहुत काय लिहिणें, हे विनंती.

पं॥ छ ४ शाबान

श्रीनिवास

पुरयणी. श्रीमत राजश्री नानास्वामीचे मेवेसी विनंतीजे .

छ १७ रजबचे रवानगीपत्रीं आज्ञा होती जे रा० कृष्णराव व गोविंदराव यांचे नांवें पत्र लिफाफे खुले पाठविले आहेत. मुनासिब पाहून देणें. त्यास हें लिहिणें मजला योग्य. स्वामीचे चालीची प्रवृत्ती व सलाह श्रीहरीची कृपा ज्याजवर त्यासच प्राप्त होईल. बहुमानपूर्वक आपण आज्ञा करितात हे थोरांची पधत. आज्ञेनुरूप पत्रें वाचून गोंद लाऊन रावजीस व गोविंदरावजीस पावती केलीं. चौथाईचा तह हुजूरचे मर्जीप्रमाणें जाहला पाहिजे. म्हणून हुजूरचे आज्ञेप्रमाणें स्वामीनीं व चिरंजीवानीं व नवाब मोइनूदौला बहादरानीं लिहिलें. याविषई रावजीनीं संशय घेऊन बहस फार केली. व त्याचें उतर सेवकानें समर्पक केलें व इंगरेजांचे नकशाचा करारा कोणे प्रकारचा जाहला याचाही तपसील फारच आहे व येथें बोलिले. मी उतर केलें कीं हुजूरचे तरफेन पुरतेपणें वाकिफकारी नाहीं याकरितां येथें काय बोलावें. सांप्रत तुम्हीं हुजूर गेल्यानंतर हुजूरचे मुकरब व उमेद बानीकार तुम्हांस लाजवाब करतील याचा विशेष नाहीं. चिरजीव रघोतमराव सर्व वर्तमानास वाकिफ जाहले आहेत, तेच तुम्हांस लाजवाब करतील. सारांश, रावजीचे तरफेन हुजूर येण्याचा निश्चय जाहला. कारभान्यांसी सलाहमसलत करून त्यांचे समतें करून निश्चय जाण्याचा हुजूरचे अर्जीत लिहून पाठवणें बाकी आहे. श्रीकृपेनें सत्वरच अर्जी येईल. जिवाजीपंताचा प्रकार व प्रभाकरपंताचा मा॥र चिरजीवानीं तपसीलवार लिहिला तो समग्र गोविंदराव यांस सांगितला. स्वामीचे दर्शनानंतर परस्परेणें सर्व वर्तमान ध्यानारूढ होईल. मींहीं किंसा सेवेसी लिहीन. दुनयवी लोक सर्व काबूचे यार यांत संशय नाहीं, हें माझें मत. चिरजीव राजश्री रघोतमराव योग्य व जवाबसाल व अर्जमारूज व लिहिण्यांत चांगले उगवले. खातरजमा जाहली म्हणोन पत्रीं आज्ञा. स्वामीचे कृपेचा पूर्ण आधार व चिरजीवानी योग्य व्हावें हे इच्छा तीर्थरूपजीची व माझी. सांप्रत स्वामीनी त्यांची योग्यता पसंद केली त्या अर्थी त्यांची सरफराजी व मजला व तीर्थरूपजीस स्वस्थता जाहली. व चिरंजीव स्वामीची कृपा संपादतील याकरितांच मी सेवेसी पाठविलें. व तेहीं बहुत आरजूमंद होते यास्तव सेवेसी आले. त्यांचे सरफराजींत सेवकाची सर्व प्रकारें

सरफराजी यास्तव विनतीजें. सांप्रत यजमानाचे सेवेंत सेवकास प्रतिवाधकता फार आहे. चिरजीवाचे सरफराजींत मुक्तता आहे. या राजद्वारीं दरवारी काम सर्व चिरंजीवाचे स्वाधीन करून मुस्तार त्यांस मी केलें. हुजूरीहून कांहीं राजकारणसंमधी इरशाद जाहल्यापक्षीं चिरजीव सलाह पुसतेत त्याप्रमाणें सांगणें व दरवारास जाणें लागतें. सांप्रत चिरजीव हुजूर आले आहेत याकरितां त्यांची हस्तकता करणें प्राप्त. स्वामी कृपा करून त्यास सरफराजीपूर्वक रुखसत करतील व ते येतील तो सुदिवस, हे विनती.

पै॥ छ ४ शावान

श्रीनिवास

पुर्वणी अखवार पुणें छ २५ रजव सन ११९५ हिजरी.

मानाजी फांकडा सिदा पंढरपुरावर प्रतिनिधीकडील लढाईत पळोन गेला. व सटवाजी भोंसला व वाजीराव वरवे सुरतेस रघुनाथराव यांजकडें गेले. हें वर्तमान छ २४ माहे मा॥री अखवार रवाना केली त्यांत लिहिलें होतें. त्यानंतर छ मा॥रीं दुर्गोजी भापकराकडील कलमी खबर येथील कारपरदाजास आली की मानाजी सिदा व सटवाजी भोंसला व आनंदराव जाधव व वाजीराव वरवा हजार स्वारांसो कूच दरकूच सुरतेस जात होते. गणेशपंत वरवे यानी भापकरास लिहून पाठविलें की मानाजी सिदा वगैरे पंढरपूरचे लढाईत सिकस्त राऊन पळोन जात आहेत. तुमचे कावूत आलियां यांस लुटणें, त्यावरून भापकर वर्तमानाचे शोधांत होतें. कोल्हेरसमीप मानाजी सिदे वगैरे आले ते गमई भापकरास खबर कळली कीं जमीयत थोडकी आहे व कवीलेमुघां जात आहेत. दुर्गोजी भापकराकडील च्यारपांचसे स्वार कांही लमाणाची भरताड सुरतेकडें जात होती ते लुटून आणाव-

याकरितां गेले होते . व च्यार पांचसे लोक भापकरासमीप होते . त्या संधीत हें वर्तमान आलें . व तयार होऊन मानाजी व सटवाजी भोंसले वगैरे वर चालून गेले . कोल्हेरीपासून पांच कोस पुढें केळखामळया-समीप गांठ पडली . व परस्परें हमजातीची लढाई जाहली . दोन घटका लढाई जमली . मानाजी सिंदा वगैरे हजार अकरासे स्वार होते याकरितां गालिब पडले व भापकर पसपा होऊन सांभाळून माघारा फिरले . मानाजी वगैरेनीं तीन कोस ताकूब केला . व मानाजी व सटवाजी व आनंदराव जाधव यांनीं भापकरांस बहुत शरमिंदे केलें कीं तुम्हीं व व आम्हीं येकजात व शरीरसंमधी व सिपाहगिरीचा बाना बाळगितों . आम्हांपुढें तुम्हीं पळतां हा जंग तुम्हावर आहे . याप्रमाणें बहुत लाजविलें त्यावरून दुर्गोजी व परवतराव व अमृतराव वगैरे भापकर माघारा फिरले . पावसाकरितां चिखल जाहला व घोडयांस धावणीस फार किलत जाहली . याकरितां भापकरांचे सरदार व कितेक लोक प्यादे जाहले व घोडीं सोडलीं . त्यासमई मानाजी व सटवाजी भोंसले वगैरे प्यादे जाहले . परस्परें तलवार व भाल्याची लढाई जाहली . सटवाजी भोंसल्याचे तोंडावर परवतराव भापकराचे तलवारीची जखम लागली . व सटवाजीनें तलवार चालविली ते परवतराव भापकरास लागून दोन बोटे हाताचीं तुटलीं . मानाजी सिंदा व सटवाजी भोंसला याची व अमृतराव भापकराचे लढाईत परस्परें जखमी जाहलें व अमृतराव भापकर ठार पडला . त्यानंतर भापकरानी लढाई मवकूफ करून जमून उभे राहिले . मानाजी सिंदे वगैरेही माघारा फिरोन गेले . दाहावीस घोडीं मानाजी वगैरे कडील भापकराकडें आली व भापकराकडील वीस पंचेवीस घोडें सटवाजी व मानाजी वगैरेनीं नेली . या प्र॥ छ २४ माहे मा॥रीं वर्तमान आलें . येथील कारपरदाजांचे जुबानीं भापकराचीं फते जाहली व मानाजी वगैरे पळोन गेले . व अमृतराव जखमी फार आहे . सदरहू खारिज व कारपरदाजांचे सांगितल्याप्रमाणें लिहिल असे . श्रुत होय, हे विनती .

पै॥ छ ४ शावान

पुरवणी अखवार पुणें छ २५ रजव सन ११९५ हिजरी . गणेशपंत वहिरे खानदेशांत गिरना नदीवर आले हें वर्तमान पूर्वोळपत्री लिहिलें आहे . सांप्रत यैकिलें की गाडदी वगैरे सिवंदीचे लोकानीं अडविलें, याकरितां लोकाचे समाजाविसीकरितां मुकामात करून राहिले आहेत .

प्रतिनिधीची फौज सदासिवपंत खाडेलकर दि॥ वासुदेवबाबा यामहित मानाजी फांकडे वगैरेचेतंवीस गेले होते . ते छ २४ माहे मा॥रीं पुण्यास आले व वानवडीसमीप मुकाम करून राहिले . छ २५ रोजी वालाजी जनार्दन इस्तकवाल जाऊन भेटले . सदासिवपंत वालाजीपंताचे हमराह मा॥रनुलेचे हवेलीस आला . व फौज सात आंठसे स्वार वान-वडीसमीप आहे .

छ २४ माहे मा॥री पंतप्रधानांची स्वारी पर्वतीस गेली होती . वाघावर हाती घालून सेर केले . येके हातीनें वाघावर चोट चालवून जांया केले .

A. R. No. 70.

२६ रजव ११९५ हिजरी

१८ जुलै १७८१

पै॥ छ ४ शावान संन ११९५ हिजरी, रोज बुधवार डांकेवरोवर .

श्रीशंकर

विनंती विजापना येगीजे . येथील कुशल ता॥ छ २६ माहे रजव, मु॥ पुणे, स्वामीचे कृपावलोकणे करून येयास्थित जाणीन, स्वानंद लेगन आज्ञा करीत असिले पा॥ . विशेष येथील वर्तमान

छ २४ माहे मा॥र रोज मंगळवारी प्राथःकाली विनंतीपत्र सरकारचे डाकेसमागमे सेवेसी रवाना केले. ते पावोन सविस्तर वर्तमान शृत जाले असेल. तदनंतर येथील वर्तमान, येकादसी म्हणून तिसरे प्रहरी श्रीमत व नाना वगैरे कारभारी स्वारी तयार करून परवतीचे दरशनास गेले होते. दर्शन वगैरे करून दोन तीन घटका तेथें बसल होते. वाघ आणून त्याजवर हाती घातला. त्या हातीनी वाघास जाया केले. याप्रमाणे च्यार घटका तमाशा करून श्रीमत व नाना वगैरे कारभारी वाडयात आले. श्रीमतांची स्वारी हातीवर होती. खवासीत नाना व अपा बळवत जैसे उभयेता होते, शृत होये. रा० हरीपतास पाच च्यार दिवस जाले ज्वर येत असतो. काही येक आराम आहे. परंतु पाच सात दिवस जाले दरबारांस येत नाहीत. त्याचे परामृशास नाना आले होते. च्यार घटका बसले होते. दोन घटका नाना व हरीपत याचा खिलवत जाला. उपरांतिक नाना आपले वाडयात गेले, शृत होये. छ २५ माहे मा॥र रोज बुधवार, मानाजी फाकडे व भादूराव प्रतिनिधी यासी व भवानराव प्रति याचे फौजेसी पढरपुरावर लडाई जाली. भादूराव धरला व मानाजी फाकडा पलून गेला. हे वर्तमान पूर्वी तीन च्यार विनंतीपत्री तपसीलवार लेखन केले होते त्याजवरून शृ(त) जाले असेल. प्रस्तुत वर्तमान आले आहे की राजश्री सटोजी भोसले सुरापूरचे लत्याकडे होते. त्यास सटोजी भोसले व मानाजी फाकडे व बाजीराव बरवे व भादूराव प्रतिनिधी याचा पुत्र जैसे येकत्र होऊन, चार हजार फौजेनसी खानदेश प्राताकडून कोडाईबारीकडे कूच दरकूच गेले. रा॥ गने(श)पंत बेहेरे कासारबारीखाले होते. रा॥ दुर्गोजी भापकर कोडाईबारीवर दोन हजार फौजेनसी होते, त्यास सटोजी व मानाजी फाकडे वगैरे हे दुर्गोजी भापकर याजवर चालून गेले. यासी व त्यासी लडाई जाली. उभयेपक्षी पाचच्यारसे मणुश जाया जालें. से दोनसे घोडी भापकर मा॥र याची फाकडे मा॥र यानी आनिली. दुर्गोजी भापकर सिकस्त होऊन निघाले. याप्रमाणे लडाई होऊन सटोजी भोसले व मानाजी फाकडे व बाजीराव बरवे वगैरे च्यार हजार फौजेनसी कोडाईबारी

उतरून सोनगडास गेले. पुढे ते सुरतेकडे जाणार. यैसे वर्तमान आले. त्याजवरून कारभारी शोशाकित जाले. प्रस्तुत याप्रमाणे वर्तमान आले. मागती काये त्याजकडील वर्तमान तहकीक येईल हे लेखन केले जाईल परंतु हे वर्तमान तहकीकच बोलतात, श्रुत होये. तमाम सिलेदार वगैरे लोकास पत्रे लिहितात की श्रावनमासी डेरे वगैरे बाहेर होणार. दसऱ्याचे हंगामास सत्वर जमा व्हावे, श्रुत होये. हँदर नाईक याची पत्रे आली. पत्राचा भावार्थ हाच की दोन तीन पटलने (पलटने) त्यानी दुडविली. दुसरे कितीक श्नेह भावाच्या गोष्टी लिहिल्या होत्या. याप्रमाणे पत्राचा भावार्थ येकिल्यात आला. कारभारीही नाईक मा॥र याचे ठिकानी बहुतच संतोश आहेत. वरचेवर नाईक मा॥र यास बहुत ममतेची पत्रे लिहितात, श्रुत होय सिद्यासी व इग्रजासी लडाई आहे. इग्रजाचा ज्यमाव विशेष आहे, यैसे वर्तमान आहे, श्रुत होये. दुर्गोजी भापकर च्यार पाचसे स्वाराणसी कोडाईवरीकडे अंतापुरावर होते. सटोजी भोसले वं वाजीराव वरवे वगैरे सातसे स्वाराणसी होते. भापकर मा॥र यासी व सटोजी भोसले वगैरे यासी छ १५ माहे मा॥री लडाई जाली. परस्परे से पनास मणुश जाया जाले. दुर्गोजी भापकर याचा तरवारेच्या जखमेने हात उडाला. अमृत-राव भापकर ठार पडला. याप्रमाणे लडाई होऊन सटोजी भोसले वगैरे सोनगडास गेले. पुढे ते सुरतेस दादासाहेबाकडे जाणार यैसे वर्तमान सरकारात लिहिले आले, श्रुत होये. भवानराव प्रतिनिधी-कडील वासदेववावा पठरपुराकडे गेले होते ते तीन च्यारसे स्वाराणसी आले. नाना त्याचे भेटीस सात कोस गेले होते, श्रुत होये. किती बोलतात की सटोजी भासले यासमागमे मानाजी फाकडे गेले नाहीत. कितीक बोलतात की गेले. परंतु सटोजी भोसले तर लडाई करून गेले. यैसे वर्तमान तहकीक आले. श्रुत होये. पुढे जे प्रसंगाचे वर्तमान घ्यानाग येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. बहुत काये लिहिणे कृपाळोभ कीजे हे विज्ञाप्ती.

पै॥ छ ८ माहे शाबान सन ११९५ हिजरी, सोमवार अडीच प्रहर दिवस, मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ सां नमस्कार. विनती उपरि. छ १६ व छ १८ रजबीं स्वामीनीं पत्रें व इनायेतनामे रो कृष्णराव बलाळ यांस हुजूर येण्याविषई इनायतनामा सादर जाहल्यासहित पत्रें पाठविलीं. तें छ २४ माहे मा॥रीं पावलीं. व रावजीस पत्रें पावती केलीं म्हणोन छ २६ माहे मा॥रीं हुजूर अर्जी व स्वामीचे सेवेसी पत्रें डांकेवर रवाना केलीं. तें सेवसी व हुजूर पावली असतील. छ २४ माहे मा॥रीं सेवकानें हुजूरचा इनायतनामा व नवाब मोईनुदौला बहादरांचें पत्र व स्वामीचें पत्र व चिरजीव रघोत्तमराव यांचें पत्र कृष्णरावजीस पावतें केले. तेच समई कृष्णरावजीनीं निश्चय केला कीं, मोहूर्त उत्तम पाहून हुजूर जावयाचा निश्चय करितां श्रावणी पौर्णिमास छ १३ शाबानपर्यंत येथोन स्वार होऊं जाण्याविषई बालाजीपंताचें अनुमोदन पाहिजे व यांचे विचारानें सिद्धांत व निश्चय करावा लागतो. याकरितां बालाजीपंतांसी बोलून निश्चय करूं. त्यानंतर हुजूरचे इनायतनाम्याचें उतर अर्जी देऊं. छ २५ रजबीं कृष्णरावजी दरबारास गेले नाहींत. छ २६ रोजी बालाजीपंताचे घरीं हरीपंत व कृष्णराव व उभयतां गोविंदराव व बालाजीपंत पांचाची खिलवत जाहली. दाहा घटकापर्यंत खिलवत जाहली. त्या उपरि मजलस बरखास्त जाहली. छ २७ व छ २८ दोन रोज हरीपंत व बालाजीपंतांची खिलवत जाहली. सेवकानें कृष्णरावजीस विचारिलें कीं, बालाजीपंत स्वमुखें तुम्हांस जा म्हणतील, ते समई जिवाजीपंताचे विद्यमानें जो इनायतनामा तुम्हांस आला आहे, त्याचा जवाब अर्जी लिहून देणें. हुजूर जाण्याचा सिद्धांत मजला सांगतां त्या अर्थी रघोत्तमराव यांचे विद्यमानें हुजूरचा इनायतनामा

व मोईनुदौला बहादर यांचें पत्र, व राजें अमानतरामजीचें पत्र, व रघोत्तमराव यांचें पत्र तुम्हास जें आलें, त्याचे जवाब लिहून देणें. म्हणजे हुजूर निश्चय होईल कीं कृष्णराव येतात. दोन दिवस आधिक उणें तुम्हीं जाल, ये विपईचा संशय हुजूर होणार नाहीं. त्यावरून आजी छ २९ रजव रविवारीं रावजीनीं उभयतां गोविंदराव यांस सांगितले कीं, रघोत्तमराव यांचे विद्यमानें हुजूरचा इनायतनामा व इतर जें पत्रें आली आहेत, त्याच दरजवाब लिहून देणे. गोविंदराव यांनीं निश्चय केला कीं, उदईक छ १ शावान सोमवारीं पत्रें लिहून सिध करितों. छ २ माहे मा॥रीं खाना करणें. श्री कृपेने रावजी-कडील पत्रें सत्वरच हुजूर व स्वामीचे सेवेसी डांकेवर खाना करितों. या उपरि कृष्णराव यांचे येण्याविपईचा संशय किमपि राहिला नाहीं. येसा निश्चय यांचे भाषणावरून जाह्ला. सेवेसी श्रुत होये. अखवार छ २६ रजवीं खाना केली होती. त्या उपरि छ मा॥रपर्यंत पृथक लिहून सेवेसी पत्रें पाठविलीं आहेत. बहुत काय लिहिणें, हे विनती.

श्रीनिवास

पुरवणी. श्रीमंत राजश्री नाना स्वामींचे सेवेसी विनतीजे. कृष्णरावजीस हुजुरीहून मुतजमीनतलय इनायतनामा आला आहे. त्यास रावजीनी गोविंदराव यांचे इतिफाकानें सेवकास सांगितलें कीं या उपरि हुजूर जाण्याविपई कांहीं उजूर नाहीं. आम्हीं आपले तरफेन जे इच्छित होतो, त्याप्रमाणें हुजूरचा इनायतनामा मादर जाह्ला. श्रावणी पौर्णिमेपर्यंत निश्चयरूप स्वार होतों. परंतु राजकारणी काम राजश्री नाना व हरीपंत यांस वर्तमान सांगितलें. व आमचें व त्यांचें परस्परें उतर प्रत्योतर जाहलें. पुन्हां येकदोन बंठकी होऊन नानाकडून सित्पान करूं. ते मगई अर्जो हुजूर लिहून पाठऊं.

सांप्रत जिवाजीपंतास आम्हीं लिहिलें आहे कीं, बमोजिब इरशाद येतों. तुम्हींही याच प्रमाणें लिहिणें. याप्रमाणें रावजीनीं सांगितलें. सारांश, रावजीचे येण्याचा अनमान व संशय किमपि दिसत नाहीं. वर्षपर्यंत इनायतनामा यावयाचा प्रयत्न करीत आहेत. व सांप्रत बहुत प्रयत्नें करून इनायतनामा सादर जाहला याउपरि, कृष्णरावजी-कडून कांही दिकत निघाल्यास, पंतप्रधानाचे व हुजूरचे बिगाडांत बाकी कोणती राहिली? कृष्णराव हुजूर न आल्यापक्षीं, येथील कारभान्यांचे चितांत कृत्रिमता व परस्परें सावध राहांवें हाच सिधांत. हैदरअलीखांनाची व पंतप्रधानांची यैक्यता जाहली आहे. व खान मालर इंगरेजांवर गालिब आहे. इंगरेजांसी इतिफाक हैदर नायकाचे अनुमतावितरिक्त येथील कारभान्यांस सर्वथैव करणें नाहीं. कृष्णरावजी हुजूर आल्यानंतर इंगरेजांसी बिगाड करावा म्हणोन पूर्वीं हुजूरचा इरशाद जाहला आहे. व नकशाप्रमाणें हुजूरची फौज सिकाकोल वगैरे मुलकात गेली नाही. याकरितां कृष्णरावजीचे चितांत ज्वाबसाल करावयाची अरजू फार आहे. ज्वाबसालांत हुजूरीहून हे कायल जाहल्यास, हुजूरचे इरशादेप्रमाणें यैकतील. हे कायल न जाहले व हुजूरचे मर्जीप्रमाणें चौथाईचा फैसला व इंगरेजांची तंबी हुजूरमंजूर नाहीं, हाच निश्चय जाहल्या-पक्षीं, कृष्णरावजीस येथील कारभान्यानीं बहुत दिवस सांगितलें आहे कीं, इंगरेजांचा मजहला तुटजोपर्यंत हजरत बंदगानआलीचे सरदार चौथ वगैरेचा अमल देत नाहींत, व सांप्रत हुजूरीहूनही चौथाईचा अमल बंद करविला आहे. याकरितां स्नेहावितरिक्त दुसरी गोष्ट आम्ही उचार करीत नाहीं. जे दिवसी इंगरेजाचा दारमदार होईल, ते समई आम्ही स्वस्थ बसूं. हैदरआलीखानाकडून बेअदाई जाहलियां, त्याची तंबीं जे मुनासिब असेल तो हुजूरीहून होईल. या अर्थीं कृष्णरावजी हुजूर गेल्यानंतर जे गोष्ट कौल करारांत आली ते ठरऊन, जे मर्जीमुबारकेस आलें त्याप्रमाणें हुजूरीहून इरषाद होईल. तरी समयावर द्रिष्टी देंऊन कृष्णरावजीनीं हुजूरचे इरषादे-प्रमाणें कबूल करावे व रुखसत घेऊन यावं. या समई मर्जी

तोडू नय . पुढें आपली कावू पडेल ते समई समजोन घेऊं . व इंगरेजांसीं
 स्नेह हैदर नायकाचे इस्तसबावेवितरिक्त सर्वथैव होणार नाहीं
 हा येथील कारभाऱ्यांचां सिध्दांत आहे . सेवेसी श्रुत होय, हें विनती .

पै॥ छ ८ माहे शावान सन ११९५ हिजरी, सोमवार अडीच
 प्रहर दिवस, मै डांक सरकार .

श्रीनिवास

पुरवणी . श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी, विनतीजे .
 छ १६ रजवीं पत्रें पाठविलीं . त्याचें उतर छ २४ व छ २६ माहे
 मा॥रीं डांकेवर सेवेसी पाठविलें, तें दारोग्याचे विद्यमानें . सेवेसी पावलें
 असेल . छ १८ रजवचें पत्र व खानगी छ २० पाठविलें, तें छ २६
 माहे मा॥रीं पावलें . राजश्री कृष्णरावजीचे येण्याचा निश्चय लिहिणें
 म्हणोन आज्ञा . त्यास पोर्णिमेपर्यंत रावजी येथोन स्वार होतील .
 याचा विस्तार पृथकपत्रीं लिहिला आहे . येथील मंडली घनलोभी व
 कार्यकारण स्नेहित, याचा अनुभव मजला फार आहे . स्वामीसही
 आहे . राजश्री कृष्णरावजीचा व स्वामीचा प्राचीन स्नेह . व गोविंद-
 राव भगवंत बहुत रसिक आहेत . श्रीकृपेन स्वामीं हुजूरचे दौलतस्वाह
 व येकनिष्ठ व दियानतदार . द्रव्याचे लोलुप नाहींत . व हुजूरची
 इनायत व समयोचित श्रीमंत पंतप्रधानाचे साहित्यास व सेवेसी
 तत्पर . त्या अर्थी, रावजी हुजूर आल्यानंतर ज्यावसालांत शरीक
 मसालहत विपई हुजुरीहून इरसाद आहे . व स्वामी चित घालतील .
 कृष्णराव व गोविंदराव स्वामीचे स्नेहित . हुजूरचे तरफेन कितेक
 ज्यावसाल करावयाचे आपण करतील व करावे . व हुजूरचे इरपादचे
 वरतिन्याफ उतर प्रत्योत्तर करणें कोणाचा मकदूर ? परंतु श्रीमंत
 पंतप्रधानांचे स्नेहानें लक्ष्मिचितांत ठेवावें हा यांचा अशय आहे .
 बहुत काय लिहिणें, हे विनती .

पै॥ छ ८ माहे शाबान सोमवार सन ११९५ हिजरी. अडीच प्रहर दिवस, मै डांक सरकार.

पै॥ छ ८ माहे शाबान सन ११९५ हिजरी. सोमवार अडीच प्रहर दिवस, मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

अखबार पुणें. अज इ॥ छ २६ रजब लगायत छ २९ सन ११९५ हिजरी, रविवार श्रावण शुध १. कोल्हेरसमीप केलखामल्याजवळ सटवाजी भोंसले वगैरेसी व दुर्गोजी भापकरासीं लढाई जाहली. अमृतराव भापकर ठार पडला व परवतराव भापकराचे हाताचीं बोटें तुटलीं. व परस्परें लोक जखमी जाहले. त्या उपरि सटवाजी भोंसलें वगैरे सांभाळून गेले. ते सुरतेस रघुनाथरायाकडे जाणार. गणेशपंत बहिरे याचकडील पागा वगैरे लोक आले व मा॥र नुलेहीं सत्वर येणार. व प्रतिनिधीची फौज व सदासिवपंत खाडेलकर छ २५ माहे मा॥रीं पुण्यास आले. या वितरिक्त कितेक वर्तमान लिहून अखबार हुजूर रवाना केली. ते दारोग्याचे विद्यमानें गुजरानली असेल. त्याउपरि यैकिलें व प्रत्यक्ष वर्तमान तफसिलवार लिहिलें असे.

सटवाजी भोंसले व आनंदराव जाधव व बाजीराव बरवे यांसी व मानाजी फांकड्यासीं इतिफाक जाहला. व बइतिफाक सुरतेकडे गेले. हें वर्तमान छ २५ माहे मा॥रचे पत्रीं यैकिल्याप्रमाणें लिहिलें होते. त्यानंतर येथील कारपरदाजांनी तहकीक बातनी आणविली. त्यांत निश्चय जाहला कीं, सटवाजी भोंसले व आनंदराव जाधव व

बाजीराव वरवे वनरसिंगराव वगैरे वइतिफाक सुरतेस गेले. मानाजी फांकडे पंढरपुरचे लढाईत सिकस्त खाऊन गेला. तो तुळजापूर प्रांती आहे. याप्रमाणें तहकीक खबर कळल्यानंतर, फांकडे मारास दस्तगीर करावें किवा पळ काढल्यास ताकूव करावा, हे तजवीज येथील कारपरदाजानीं करून, पांडुरंग बाबूराव वारामतीवाले वगैरेस पत्रें पाठवावयाची तजवीज केली आहे की, तुम्हीं फौजेसुधां जाऊन मानाजीस दस्तगीर करणें.

गणेशपंत बहिरे खानदेशांत गिरनानदीचे समीप आहेत. सिवंदीचे लोकाचा हंगामा. याकरितां तेथेंच मुकामांत करून राहिले आहेत म्हणोन पूर्वील पत्री मार लिहिला आहे. सांप्रत येथील कारपरदाजानीं तजवीज केली आहे कीं, खानदेशचे रसदेपैकीं नस्त रुपये गणेशपंतास देवऊन, लोकांची समजावीश करावी. व गणेशपंतानीं तेथेच राहावें. ये विपईची पत्रें गणेशपंतास जाणार.

हंदरअलीखान चिदंबरासमीप, व इंगरेज महमदीबंदरासमीप व चिदंबरासमीप लढाई इंगरेजासीं जाहल्याचें वर्तमान पूर्वीं लिहिलें होते. सांप्रत येथील कारपरदाजाचे जुवानीं येकिलें कीं, कुंभकोणावर इंगरेजांची तीन पलटणें गेली होती. हें वर्तमान खान मारास कळल्यानंतर, वारचे जवान व तोफा दाहावपांच हजार स्वार रवाना केले. त्यांसी व इंगरेजांचे पलटणासीं लढाई जाहली. परस्परें लोक जयमी व ठार जाहले. परंतु इंगरेजांची सिकस्त जाहली. इंगरेज व काळें प्यादे फार मारलें व दस्तगीर केले. राहिले इंगरेज झाडीचे आश्रयानें महमदीबंदरास गेले.

माहदाजी सिधांची व इंगरेजांची सिपरीकोलारमेसमीप लढाई रजवचे महिन्यांत जाहली. दुतरफा लोक जयमी व ठार जाहले. इंगरेजानीं निकट केन्ही. ते गमई मन्हाटी फौज निघोन गेली. सांप्रत माहदाजी निंदे गनिमी कायद्यानें घेरा घालून आहेत. केवळ मुकाबिल लढाई देव नाहीं.

पै॥ छ ७ शाबान सन ११९५ हिजरी.

श्रीनिवास

पुरवणी. श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी, विनतीजे. कृपा पत्रें दोन, यक छ २६ रजबचें जासुदांबरोबर व दुसरें छ २९ रजबचें डांकेवर रवाना केलें. ते छ ९ व छ १० रजबीं पाऊन बहुत संतोष जाहला. मौजे रेलें व सांगवीस जाधवांचा उपद्रव लागतो. व पत्रास मालुमाती म्हणोन मानीत नाहींत. हा मा॥र रा० कृष्णरावजी व गोविंदराव यांस सांगितला. जाधवाचें वकीलास ताकीद प्रखरकेली. व पुन्हां नानाकडून ताकीद करवितों, व बंदोबस्त पका करून देवितों, या प्रमाणें नेम केला आहे. कितेक वर्तमान पृथक पत्रावरून व चिरजीव राजश्री रघोतमराव विनती करतील त्यावरून सेवसी श्रुत होईल. हे विनती.

पै॥ छ ८ माहे शाबान सन ११९५ हिजरी, शनवार अडीच प्रहर दिवस, मै डांक सरकार.

२

श्रीनिवास

पुरवणी अखबार. छ २९ रजब सन ११९५ हिजरी.

हैदरअली खानानीं येथील कारपरदाजांस पत्रें पाठविलीं आहेत कीं, फौजेची निगाहदास्त करावयाकरितां आपल्याकडील मातबर मुतसदी पुणें प्रांतीं पाठवितों. पंतप्रधानानीं कौल व लोकांस परवानगी द्यावी. हा मा॥र खासगत तैनाती जोडी छ १९ रजबीं, रवाना केलीं, त्यांजबरोबर पत्रें पाठविलीं, त्यांत लिहिला होता. सांप्रत राजश्री कृष्णरा-

वजीनीं आपले मुखें वर्तमान सांगितलें कीं, खान मा॥रानें स्पष्ट पत्रीं लिहिलें आहे कीं, मातवर मुतसद्यास विज्यापुरास पाठवितों. स्वाराची निगाहदास्त करील. पंतप्रधानानीं सदर कौल लिहून द्यावा कीं, खुपरजावंदीनें ज्याचे चितास येईल, त्यानें हैदरअली खानांचे नौकरीस जावें. याचें उतर अद्यापि वकीलास सांगितलें नाहीं. व खान मा॥रासही लिहिलें नाहीं व याचें उतर कोणे प्रकारें ल्याहांवें व वकीलास सांगावें यांची सलाह हुजुरीहून इरशाद व्हावी म्हणोन जिवाजीपंतास लिहिलें आहे. पंत मा॥र हुजूर अर्ज करतील. तुम्हीही लिहिणें म्हणोन रावजीनीं सांगितलें. मन्हाटे स्वार बहुत करून मिरासदार या प्रांतीचे सांप्रत पंतप्रधानाकडून कराराप्रमाणें रुपये पावत नाहींत. परंतु लोकांवर दाव आहे. इकडील परवानगी वितरिक्त दुसऱ्याचे नौकरीस खसूस हैदरअलीखानाकडें जात नाहींत. येकदां परवानगी दिधली म्हणजे लोकांची रुजवात तिकडें पडेल. हैदरअलीखान जरदार खजानेपुर स्वारांस नालवंदी पेशगी तलब देईल. ते समई बहुत करून लोक खान मा॥राकडे रुजू राहातील. लोकांस परवानगी न दिधल्यां सांप्रत हैदरअलीखानासी येक्यता जाहली आहे. यांत कश्मि व संशय उत्पन्न होतो. . . .

कृष्णराव जोशी व रास्त्याकडील फौज पंतप्रधानाकडून हैदरअली खानाकडें रवाना जाहली होती. ते गुरमकोंड्यापर्यंत गेल्याची खबर आजी छ मा॥रीं आली. कर्नाटक प्रांतात मरीची हवा उत्पन्न जाहली. हैदरअलीखानाचे लष्करांत व रास्त्याकडील फौज येथोन गेली. तेथें मनुष्यें बहुत मरत आहेत या प्र॥ वर्तमान आलें. छ २९ माहे मा॥रीं कृष्णराव बलाळ व गोविंदराव भगवंतांस बालाजीपंतानीं भोजनास बोलाविलें होतें. उभयतांस पैठणी सेलें व मुडांसीं अतामीस दोन यस्त्रें प्रमाणें दिधलीं. श्रुत होय. हे विनती.

पै॥ छ ८ माहे शाबान सोमवार सन ११९५ हिजरी, अडीच प्रहर दिवस, मै डांक सरकार.

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना यैसीजे. येथील कुशल. ता॥ छ १ माहे शाबान मु॥ पुणे स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणौन, स्वानद लेखन आज्ञाकरीत असिले पा॥. विशष, येथील वर्तमान छ २६ माहे रजब रोज गुरुवारी प्राथःकाली विनंतीपत्र सरकारचे डाकेसमागमे सेवेसी रवाना केले. ते पावान सविस्तर वर्तमान शृत जाले असेल. तदनंतर, येथील वर्तमान राजश्री सटोजी भोसले व बाजीराव बरवे व मानाजी फाकडे वगैरे सातसे आठसे स्वारानसी इकडून कोडाईबारीकडे गेले. बारीजवल दुर्गोजी भापकर पाचच्यारसे स्वारानसी होते. त्यासी लडाई करून, भापकर मा॥र यास सिकस्त करून, सटोजी भोसले वगैरे आपल्या बेलबारी उतरून, सोनगडास गेले. पुढे सुरतेस जाणार. हे वर्तमान पूर्वीचे विनंतीपत्री लेखन केले होते. त्यावरून अक्षरशा ध्यानास आले असेल. त्यास सटोजी भोसले व मानाजी फाकडे व बाजीराव बरवे दादासाहेबाचे मेहोने व भादूराव प्रतिनिधी याचा पुत्र यैसे हजार बारासे स्वारानसी पढरपुराजवल जमून, सिद्याची व होलकराची निशाने केली. अवाई घातली की, आम्ही भापकराचे मदतीस जातो. यैसा कावा करून निघाले. ते लाब लांब मजला करून कासारबारी उतरून खानदेशात गेले. कासारबारीखाले नव दाहा कोसावर रा॥ गनेशपंत बेहेरे पाच साहा हजार फौजेनसी होते. परतु त्यास हे वर्तमान नाही. वर्तमान कलल्यावरं फौज वगैरे पाठवयाची तजवीज केली. तो सटोजी भोसले वगैरे निघून कोडाईबारीकडे गेले. तेथे पाचच्यारसे स्वारानसी दुर्गोजी भापकर होते. त्यासी व सटोजी भोसले वगैरे याची लडाई जाली. उभये-

पक्षी से दोनसे मणुश जाया जाले. अमृ(त) राव भापकर ठार जाले. दुर्गोजी भापकर यास जखम लागली. से पनास घोडी भापकर मा॥र याची नेली. याप्रमाणे लडाईं करून, भापकर मा॥र यास सिकस्त करून, सटोजी भोसले व मानाजी फाकडे व वाजीराव वरवे वगैरे हजार स्वारांनसी सोनगडास गेले. पुढे ते सुरतेस जाणार. मानाजी फाकडे याचा मान सदेई करितात की तो यात नवता. परंतु फाकडे मा॥रही सटोजी भोसल्यासमागमे गेला, यैसे वर्तमान आहे. शृत होयें. सटोजी भोसले वगैरे हे सुरतेकडे गेले. हे खुल मातवरच गेले येणेकडून तिकडे मन्हाटी फौज जमा. याअर्थी कारभारी वगैरे यास बहुत अदेशा प्राप्त जाला आहे. शृत होयें. छ २७ माहे रजव रोज शुक्रवार राजश्री गनेशपत वेहेरे खानदेशात कासारवारी-खाले तीनच्यार कोस नसरतपुरावर मुकाम करून आहेत इकडे येणार होते. प्रस्तुत त्यास लिहून पाठविले की, सटोजी भोसले वगैरे कोडाइवारीकडे गेले. आता तिकडे ते उपद्रव करतील त्यास उटी फौजेसहित कोडाईवारीकडे जाणें म्हणून त्यास लिहिले आहे. त्यास गनेशपत फौज वगैरे तिकडे रवाना करून, अपन सडे मात्र येथे येऊन, कारभार्याची भेट घेऊन, आपला खर्चाचा वगैरेचा बदोबस्त करून, मागी जाणार. यैसे वर्तमान आहे. शृत होयें. रा॥ कृष्णराव दरवारास गेले होते. नाना व हरीपत व कृष्णराव याचा गिलवत जाला भावयैकिन्यात आला की, रा॥ कृष्णरावजीस येज्यमान-माहेवाकडे रवाना करावे यैसा निश्चये होतो. कारन की, मोरो गिरमाजीं तहाचे कामास आले आहेत त्यास इकडून तिकडून अद्याप निर्गमात येत नाही. म्हणून येज्यमानसाहेवी वेदरवगैरे कडील याचे कामाविसरार उठविले. त्यास येज्यमानसाहेवाचे मर्जीप्रमाणे कार्य करावे. दुनरे येज्यमानगाहेवाची पूतन वाही मर्जी रक्षून, वाही फौज लागील करून, इग्रजाचे पारपत्य करावे यैमे यवदोन वगैरे राजारानाचा डील करून, रावजीची रवानगी श्रावन शुद्ध ५ वगैरे जात्रिया होणार, यैमे यैकिन्यान जाले. भग निश्चये होऊन रावजीची रवानगी जात्रिया लग्न वेळे जाईल. शृत होयें. वेदर वगैरेसही

कमाविसदार उठविले म्हणौन यथील लोक विपरियास भाव बहुत बोलतात. शृत होये. दरबार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे कामकाज जाले. शृत होये. छ २८ माहे रजब रोज शनवार. विष्णुपंत गजरे याचे पुत्राजवल कारकून होता. त्याजपासून काही अतर जाले म्हणौन तो मेला. त्यास ब्राम्हनाचा दोश येऊन, विष्णुपताचे पुत्रापासून दऊन लक्ष रुपये घेतले. शृत होये. इग्रज कल्यानीस व ममईस सरजाम करितात. सत्वरच ते इकडे उद्योग करणार. या अर्थी श्रावन सुद पचमीस हेही डेरे बाहेर करनारं. तमाम लोकास पत्रे पाठवितात की, सत्वर जमा व्हावे. शृत होये. हैदर नाईक याची पत्रे आली. भाव यैकिन्यात आला की, मागती नाईक मार यासी व इग्रजासी लडाई जाली. इग्रजाकडील येक दोन पलटने सिकस्त केली. यैसे वर्तमान आहे. शृत होये. सध्याकाली नाना कृष्णरावजीचे घरी आले होते. साहा घटकापरियेत नाना व रावजी याचा खिलवत जाला. भाव यैकिन्यात आला की, रावजीची रवानगी येज्यमानसाहेबाकडे सत्वरच होणार. मग निश्चये होऊन रावजीची रवानगी जालिया, लेखन केले जाईल. शृत होये. रा॥ दुर्गोजी भापकर लडाईत सिकस्त जाले, व लोक जखमी वगैरे जाले, व खर्चयास नाही म्हणौन त्यास दाहा हजार रुपये पाठवितात. शृत होये. छ २९ माहे रजब रोज रविवार. रा॥ सटोजी भोसले वगैरे हे सोनगडाकडे गेले. ते व गुलज्यारखान वगैरे येकत्र होऊन, व च्यार पाच पलटने यैसा ज्यमाव करून, कोडाईबारीकडे येणार यैसे वर्तमान आहे. शृत होये. कोकन प्राती तल्याचे किल्याकडे हपशानी मातबर उपद्रव माडला आहे. शृत होये. श्रावन सुद पचमीचे दक्षनेस आजपासून प्रारभ जाला आहे. वाडयात दक्षना होती. पचमीस दक्षना परवतीस होईल. शृत होये. राजश्री कृष्णरावजी. नानाचे घरी भोज्यनास गेले होते. भोज्यन करून च्यार घटका खिलवत जाला. उपरांतिक रावजी आपले घरास आले. शृत होये. दरबार वगैरे जाला होता. कामे काजे जाली. विदित होये. पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास येईल, ते सेवेसी लेखन केले

जाईल . छ १५ व छ १८ माहे रजवची आज्ञापत्रे व छ १ माहे रजवाचा इनायेतनामा सादर केला . इनायेतनामा व आज्ञापत्रे सादर करून सरकारचे डाकेसमागमे पाठविली . ते छ २६ माहे रजवी सेवकास पावली . इनायेतनामा व आज्ञापत्रे पावोन बहुत संतोश जाला . सदैव याच प्रकारे इनायेतनामे व आज्ञापत्रे सादर करणार स्वामी समर्थ . आज्ञापत्री सादर केले की, छ १४ माहे रजव इनायतनामे दोन ज्यवावी डाकेसमागमे रवाना केले, ते पावल्याचे उतर पाठवणे . त्यास ते इनायतनामे पावले . त्याचे उतर पूर्वी विनंतीपत्र सेवेसी रवाना केले त्यात लेखन केले आहे . श्रुत होये . सेवकाचे गावखेड्यास गनेशपंत वगैरे याचा उपद्रव फार जाला . यैवज नेला . गाव खराब जाले . येविशईचे वर्तमान पूर्वी येक दोन विनंतीपत्री तपसीलवार लेखन केले आहे . त्याजवरून ध्यानास येईल . गावखेडे वगैरेचे वर्तमान कृष्णरावजीस बहुत वेला सांगितले . यैकून मात्र घेतात . परंतु त्याजकडून निगम करून देवावा, पुढे ताकीद करावी, हे अमलात येत नाही . येविशई यथील कारभान्यास व रावजीस सरकारातून ताकीद करनार व इनायेतनामे वगैरे पाठविणार स्वामी समर्थ आहेत . सर्वस्वे माझा अभिमान व लज्या स्वामीस आहे . सर्व प्रकारे मजला त्राते स्वामीचे चरन आहेत, माझी सर्व निष्ठा (स्वा)मीचे चरनासी आहे . बहुत काये लिहिणे, कृपा लोभ कीजे हें विज्ञाप्ती .

A. R. No. 73.

४ शावान . ११९५ हिजरी
२६ जुलै १७८१

पं॥ छ ११ माहे शावान संन ११९५ हिजरी, रोज गुरुवार, टांकेवर .

श्रीनिवास

पोष्य हंवराय गोपाळ सां॥ नमस्कार . विनंती उपरि . येथील

वर्तमान ता॥ छ ४ शाबान, श्रावण शुध षष्ठी, गुरुवासरपर्यंत मो॥ पुणें स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणोन स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. पूर्वी छ १ माहे मा॥री हुजूरी अर्जी व अखबार स्वामीचे सेवेसी पत्र डांकेवर रवाना केलें ते दारोग्याचे विद्यमानें हुजूर व स्वामीस पावलें असेल. त्यानंतर छ १ लागायत छ ४ शाबानपर्यंत अखबार पृथकपत्रां लिहिली आहे, त्यावरून इकडील वर्तमान सेवेसी श्रुत होईल. रा० कृष्णरावजीस हुजूरचा इनायतनामा व नवाब मोईनुदौला बहादरांचें पत्र स्वामीचे व चिरजीव रघोतमराव यांचे पत्रासहित हुजूर येण्याविषई आलें. त्याचीं उतरें राव मा॥रनुलेनीं देतो म्हणोन निश्चय केला व येका दोन दिवसांत हुजूर पाठवितो म्हणोन पूर्वील पत्रां लिहिलें होतें. त्यास छ २ माहे मा॥रीं कृष्णरावजीनीं सेवकास सांगितलें कीं, छ २६ (२८) रजबीं बाळाजीपंतासी खिलवत जाहला. त्या उपरि पुन्हां आम्हीं दरबारास गेलों नाहीं व बालाजीपंतानीं बोलाविलें नाहीं याकरितां पुन्हां दोन दिवस अर्जी हुजूर न पाठवावी व बाळाजीपंतासी बोलून जो सिद्धांत होईल त्याप्रमाणें अर्जी लिहून पाठवणें. सलाह उत्तम आहे. आम्हीं आपले तरफेनं हुजूर जावयाचे अरजुमंद व शरीर येथें व जीव हुजूर आहे. परंतु पराधीनता याकरितां बाळाजीपंताकडून आमचे जावयाचे सिद्धांत जाहला म्हणजे हुजूर अर्जी व इतर साहबांस पत्रें लिहून देतो याप्रमाणें रावजीनी सांगितलें. त्यावरून मा॥रनुलेकडील पत्रें राहिलीं. छ ३ माहे मा॥र बुधवारी बमोजिब तलब कृष्णरावजी, बालाजीपंताचेथें दरबारास गेले होते. परस्परें येकांत जाहला. हरीपंत व उभयतां गोविंदराव शरीक मसलहत होते. कृष्णरावजीनीं आपले मुखें सेवकास सांगितलें कीं, हुजूर सत्वर जाणें म्हणोन बालाजीपंतानीं परवानगी दिधली. याउपरि प्रयाण मुहूर्ताचा निश्चय करून येथोन स्वार होतो. या उपरि बालाजीपंताकडील गुंता राहिला नाहीं. छ ३ नागपंचमीपासून दक्षणा द्यावयाची गडबड, सप्तमी शुक्रवारीं दक्षणा समाप्त होईल. छ ६ शनिवारीं अर्जी व पत्रे लिहून देतो, याप्रमाणें निश्चय केला. सारांश, रावजीचे येण्याविषई गुंता नाहीं व आपले तरफेनं अरजुमंद येण्याचे

व वालाजीपंताचे चितांत कृष्णरावजीस हुजूर पाठवावें म्हणोन होतें या अर्थी निश्चयरूप येतात. ईश्वरइच्छेचा संकल्प मात्र कोणे प्रकारचा याचा नेम होत नाही. बहुत काय लिहिणें, हे विनती.

पै॥ छ ११ माहे शावान सन ११९५ हिजरी, रोज गुरुवार डाकेवर.

श्रीनिवास

अखवार पुणें, अज इ॥ छ १ शावान लगायत छ ४ माहे मा॥र, सन ११९५ हिजरी, श्रावण शुध ६ गुरुवासर. गणेशपंत वहिरे खानदेशांत आले व पुण्यास येणार होते. त्यांस कारपरदाजानी लिहून पाठविलें की, सटवाजी भोंसले वगैरे मुरत प्रांतास गेले. हगामा करतील. याकरितां तुम्ही पुण्यास न येणें. रसदेचे येवजीं वीस हजारपर्यंत रुपये देवितों. ते लोकास देऊन समाजाविश कऱून पुन्हां कोडाईवारीस जाणें. व मानाजी फांकडा सटवाजी भोंसले वगैरे समागमें गेला नाही. तुलजापूर प्रांती घांटावर आहे. त्याचे तंबीकरितां पांडुरंग बाबूराव वारामतीकराची रवानगी होणार. हैदरअली-गानांसी व इंगरेजांकडील पलटणासीं कुंभकोणासमीप लढाई जाहली. यांवितरिक्त वर्तमानासहित छ १ माहे मा॥रीं अखवार पाठविली ते पाऊन वर्तमान कळलें असेल. त्याउपरि प्रत्यक्ष जाहलें व यैकिलें वर्तमान हुजूर व स्वामीस दफेवार लिहून पाठविलें आहे.

छ ३ माहे मा॥रीं हैदरअलीगानाचीं पत्रें वकीलास व कारपरदा-जास आली. वर्तमान लिहिलें होतें कीं, करनल कूट इंगरेज महमूदी-चंदरानमीप मुकाम करून राहिला व मान मा॥राचे फौजेचा माहासरा होता. बंदर मा॥री लश्कर उतरावयाची जागा फराग नाही व रसद येण्याचा पैस इंगरेजास फार पडला. देवनागपटणनें बंदर महमूद-चंदराहून तीन कोस. पैगजी इंगरेजांचे मुकामान बंदर मा॥री जाहले

होते व जागा लायक फौज राहावयाची याकरितां करनल कुटानें महमूदीबंदरीहून कूच करून देवनामपटणचा रुख धरला. येके तरफेस दरया, येक रुख खुष्की व हैदरअलीखानांची फौज. त्यांसी लढाई करीत देवनामपटणास गेला. इंगरेजाकडील दोन हजार मुडदा तीन कोसांत सुमारास आला. खान मा॥राकडीलहीं हजार बारासैं लोक व दोन तीनसैं घोडी ठार जाहलीं. सांप्रत करनल कूट देवनामपटणीं व हैदर-अलीखान खाडीचे अलीकडें दोन कोसाचे फासल्यानें उतरला आहे.

कलकतेवाला इमादुदौला यास सवदा जाहला आहे म्हणोन लखनाऊची वातनी येथील कारपरदाजास आलीं आहे.

इंगरेजांकडील येक जाहाज मातबर दीडसैं तोफा वगैरे सरंजामाचें विलायतीहून येत होतें. ते फरासीसानीं लढाईत पाडाऊ केलें व लढाक लोक तमाम जाहाजांवरून उतरविले व सैं सवासैं लोक बतरीक कैद जाहाजांत ठेऊन आपले बंदरासमीप जाहाज लाविलें. रात्रीचे समई जाहाजांतील लोकानीं रसे कापून जाहाज दरयांत चालविलें. मलाह कसबी नव्हते व तुफानाकरितां जाहाज बहकून गेलें तें येके महिन्यास कोंकणांत सुवर्णदुर्गबंदर किनारेदरया तालुका पंतप्रधान येथील सरहदेंत आले. ते समई सुवर्णदुर्गवाल्यानीं जाहाज धरलें. गला वगैरे व भोजनाचा सरंजाम व दारू जाहाजावरील फरासीसानीं काढली होती. याकरितां जाहाजांतील लोक हलाक जाहलें व सुवर्णदुर्गासमीप अकस्मात जाहाज लागलें. सखलादेचे ताके वगैरे सरजाम व पायणे दोनसैं तोफा जाहाजावर आहेत म्हणोन सुवर्णदुर्गचे कमाविस-दारानीं पंतप्रधानांचे कारपरदाजास वर्तमान लिहून पाठविलें आहे. माघाहून मालाची तादाद लिहून पाठवणार. येथील कारपरदाजानीं कमावीसदारास लिहून पाठविलें आहे कीं, जाहाजावर इंगरेजांचे लोक दस्तगीर जाहले आहेत. त्यापैकी च्यार पांच माणसैं हुशयार जें असतील त्यांस पुण्यास पाठऊन देणें म्हणजे यांचे जुबानीं विलायतचें वर्तमान काय याचा शोध घेऊं.

पुरवणी अखवार छ ४ शावान सन ११९५ हिजरी.

माहदाजी सिद्याकडील पत्रें छ २ माहे मा॥रीं कारपरदाजास आलीं. मा॥र लिहिला होता कीं, सिपरीकोल्हारसेसमीप जमीन काली व पर्जन्याकरितां चिखल फार जाहला आहे. रसद लौकर येत नाहीं, याकरितां गिरानी फार व घोडीं वगैरे जनावरास चारा विलकुल मिळत नाही. सबब, काळावाग सरायेसमीप छावणीस जातों. इंगरेजांची पलटणें सिपरीकोलारसचे सरहदेंत आहेत.

खंडोजी भोंसले आखर रजव नागपुरास येणार होते, आले असतील. दिवाकरपंत व मुधोजी भोंसले काबूची व जाहीरा दोस्त व वातनचे दुष्मन आहेत. याप्रमाणें कारपरदाजांचे चितांत संशय आला आहे.

गणेशपंत वहिरे नसरतपुरासमीप तीनसे स्वारासही आहेत. भापकरासमीप हजारपर्यंत स्वार आहेत. उभयतां येकर होणार म्हणोन भापकराचे वकीलाचे जुवानी येकिलें. पुरुषोत्तमराव हिंणें पंतप्रधानांचे तरफें दिलींत वकील आहेत. पंत मा॥र यमुनेस स्नानास गेले होते. तेथें गाड्यांसी ग्यानाजंगी जाहली. तलवारीच्या चार जसमा पुरुषोत्तमराव वकीलास लागल्या आहेत म्हणोन वर्तमान आलें.

माहज्याहनासदेंत गुंडे वगैरे शरीर लोकांचा हंगामा फार जाहला आहे. हरयेक बाजार व पुऱ्यांत लोकास लुटितात व मारितात. शंभर पनाम माणुस मुतफिक होऊन हर कोठें जातात. दाता पांन माणमाग नि संशय जाण्याविषई प्रवृत्ती होत नाहीं. शहरचे वंदोवन्नाविषई वादशाहानी नजफअलीगानास ताकीद फार केली आहे म्हणोन येथें अगवार दिल्लीची आली.

प्रतिमापित भावणाचे दशजेन छ १ शावानापासून आरंभ जाहला आहे. त्यान यम्ये दशजेचा संकल्प केला आहे. हे विनंती.

पै॥ छ ११ माहे शाबान संन ११९५ हिजरी, रोज गुरुवार
डांकेवर.

A. R No. 74.

५ शाबान ११९५ हिजरी
२७ जुलै १७८१

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना येसीजे. यथील कुशल ता॥ छ ५ माहे
शाबान मु॥ पुणे. स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणोन
स्वानद लेखन आज्ञा करीत असिले पा॥. विशेष. यथील वर्तमान
छ १ माहे मा॥ रोज सोमवारी प्राथकाली विनंतीपत्र सरकारचे
डांकेसमागमे सेवेसी रवाना केले. ते पावोन सविस्तर वर्तमान शृत
जाले असेल. तदनंतर; येथील वर्तमान हिदुस्तानप्राती सिद्यासी
व इग्रजासी लडाई जाली. सिद्याकडील तीन च्यारसे मणुश जाया
जाले येसे वर्तमान आले. शृत होये. सटोजी भोसले वगैरे यानी
दुर्गोजी भापकरासी लडाई करून सोनगडाकडे गेले. हे वर्तमान
पूर्वीचे येक दोन विनंतीपत्री लेखन केले होते. त्याजवरून ध्यानास
आले असेल. रा॥ सटोजी भोसले वगैरे व गुलज्यारखान व तीन च्यार
पलटने येकत्र होऊन कोडाईबारीकडे येणार येसे वर्तमान आहे.
त्यास रा॥ गनेशपंत बेहेरे येथे येणार होते. त्यास पत्रे गेली की,
तुम्ही इकडे न येणे. कोडाईबारीकडे जाणे. कारन की, तिकडे
सटोजी भोसले व गुलज्यारखान वगैरे येकत्र होऊन उपद्रव करनार.
याअर्थी तिकडे जाणे. त्याजवरून गनेशपंत कोडाईबारीकडे जाणार.
प्रस्तुत गनेशपंत बेहेरे खानदेशात कासारबारीजवल आहेत. तेथून
कोडाईबारी पनास साठ कोस आहे. शृत होये. दरबार वगैरे
जाला होता. उपरातिक नाना व हरीपंत व कृष्णरावजी याचा
खिलवत जाला. खिलवताचा भाव येकिल्यात आला की, कृष्णराव-
जीची रवानगी येज्यमानसाहेबाकडे होते. शृत होये. छ २ माहे
मा॥ रोज मंगलवार राजश्री चितो विठल कैदेत आहेत. त्यानी आपले

हाते मेडी उपडून फकीरीचे रूप घेतलें आहे. त्यास कारभाऱ्याचे मानस आहे की, त्याजपासून लाख रुपये घेऊन जामीन घेऊन पुण्यात ठेवावे. यैसा जावसाल लागला आहे. येक दोन ग्रहस्तही त्याचे मध्यस्तीस पडले आहेत की, त्याजपासू(न) लक्ष रुपये घेऊन त्याची वतने वगैरे सोडावी. ते पुण्यात स्वस्त राहतील. यैसी रदवदली आहे. मग निश्चये होऊन जमल्यास लेखन केले जाईल. शृत होये. राजश्री मानाजी फाकडे सटोजी भोसले यासमागमे गेले नाहीत. फाकडे मार यानी दोनसे स्वार मेलवून तुलजापुराकडे दहा वीस कोसी खूल केले यैमे वर्तमान आहे. त्याचे पारपत्यास मुढे वगैरे याची पागा पाचसातसे स्वाराची पाठविणार. शृत होये. हँदर नायेकासी व इग्रजासी लडाई आहे. नाईक मार यास पत्रे पाठविली की, इग्रजाचे पारपत्य येथास्थित करावे. बहुत ममतापूर्वक नायेकास पत्रे लिहितात. पत्रे वरचेवर त्यास पाठवितात. शृत होये. छ ३ रोज बुधवार वेदर वगैरे येथील सरकारचे आमिलानी याचे कमाविसदार उठून दिले. कारन की, तहाचा फडच्या होत नाही. कमाविसदार वगैरे उठून आले, म्हणोन कारभारी वगैरे आपले ठिकानी बहुत बिगमता वाटून आहेत. नानाप्रकारे तर्क करितात. प्रस्तुत कृष्णगवजीची खानगी येज्यमानसाहेबाकडे होनार, यैसा निश्चये आहे. दुमरे येज्यमानसाहेबाचाही इनायेतनामा रावजीस येण्यावगडे आला यैमे वर्तमान यैकतो. त्याजवरून रावजीची खानगी येज्यमानसाहेबाकडे मत्वरून होनार. खाना जालियावर लेगन केले जाईल. शृत होये. येये बहुमुगी वर्तमान आहे की, येज्यमानसाहेबाचा व याचा स्नेहे अमता, याजकडील कमाविसदार वगैरे मगराचे नावुपपातून उठून आले. तस्मान काही येक स्नेहात अतर पडले. पुढे विपरीत आहे. यैमी बदंता. विशेष यैकिले वर्तमान येयेमी लिहिले अमे. शृत होये. दरबार वगैरे जाला होता. माली व मुरगी वगैरे कामपात्र जाले. उपगतिक नाना व हरीपंत व मुरगाजी यांना गिल्लवत जाला. गिल्लवताचा भाव यैकिन्यात आला की, मयजीचे खानगीचा व दुमरे आपले विनीक दोन्हीने

बदोबस्ताविशई-जाला. शृत होये. छ ४ माहे मार रोज गुरुवार. इग्रज कल्यानीस व ममईस सरजाम वगैर भारी करितात. रमजानचे महिन्यात ते इकडे येणार यैसी वदता विशेष, त्याजवरून कार-भारी श्रावन वद्य ५ पचमीस डेरे बाहेर करनार. फौजेचे लोकास तमाम पत्रे पाठवितात की, सत्वर जमा व्हावे. डेरे वगैरे बाहेर करून पुढे इग्रजाचे पारपत्याची मसलत सत्वरच करणार. शृत होये. नजीबखान यासी व इग्रजासी लडाई होती. नजीबखान यानी काहीयेक इग्रज सिकस्त केले. प्रस्तुत नजीबखान वगैरे दिलीस आले यैसे वर्तमान आहे. येथून श्रीमताची व कारभान्याची पत्रे नजीबखानास बहुत ममतापूर्वक जातात. दुसरे इग्रजाचे पारपत्य येथस्थित करावे, या अनवये स्नेहाची पत्रे लिहिली आहेत. येका दो दिवसा पत्रे नजीबखानाकडे रवाना होणार. शृत होये. ब्राह्मनाचा समारंभ परवतीस जाला आहे. दो प्रहरानंतर राजेश्री नाना व हरीपंत वगैरे दक्षना वाटावयास परवतीस गेले. आज रात्रौ दक्षना होऊन उदईक सध्याकालपावेतो दक्षना होऊन ब्राह्मन सुटतील. पचवीस तीस हजार ब्राह्मन मिलाला आहे. चागला वैदिक ब्राह्मन त्यास पाच च्यार रुपये देतात. मग सरासरेयेक दोन तीन या धान्या-प्रमाणे दक्षना देतात. शृत होये. पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. सदैव अज्ञापत्री सेवकाचा साभाल होत असावा. सर्वस्वे दासाणुदास स्वामीचा असे. बहुत काये लिहिणे. कृपालोभ कीजे, हे विज्ञापती.

A. R. No. 75

७ शाबान ११९५ हिजरी

२९ जुलै १७८१

पै॥ छ १५ माहे शाबान सोमवार सन ११९५ हिजरी पावले. दोन प्रहर दिवस मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

पोष्य हयपतराव गोपाळ सां॥ नमस्कार विनती उपरि. येथील

वर्तमान ता॥ छ ७ शावान श्रावण शुद्ध नवमी रविवारपर्यंत मा० पुणे स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विज्ञेय. पूर्वी छ ४ पर्यंत अखवार लिहून छ ५ माहे मा०रीं डांकेवर रवाना केली, ते सेवेसी पाऊन वर्तमान श्रुत जाहलें असेल. राजश्री कृष्णरावजीनी वमोजिव व रूप इनायतनामा हुजूर येण्याविषई राजश्री वाळाजीपंत नाना यांचे सलाह व इस्तसवावेनें निश्चय केला. व माघाहून हुजूरचे इनायतनाम्याचा दरजवाव अर्जी व पत्रें, राव मंगारनुलेकडील हुजूर व नवाव मोइनुदौला बहादरांस व स्वामीस हस्तगत करून, सेवेसी रवाना करितों म्हणोन पूर्वी पत्र पाठविलें त्यांत विनती लिहिली होती. सांप्रत राव मंगारनुलेकडील अर्जी हुजूर व नवाव मोइनुदौला बहादर यांस फारसी पत्र व स्वामीस हिंदवी पत्र व रा० गोविंदराव भगवंत यांचे पत्राचें उतर प्राप्त जाहलें, तें चिरंजीव राजेश्री रघोतमराव यांचे नांवचा लिफाफा सेवेसी पाठविला आहे, त्यांत मलफूफ करून समग्र पत्रें सेवेसी पाठविलीं आहेत. चिरंजीव सेवेसी पावतीं करतील. यत्किंचित अखवार पृथकपत्रांनीं लिहिली आहे त्यावरून सेवेसी श्रुत होईल. रा० कृष्णरावजीचे प्रयाण मुहूर्ताचा अद्यापि निश्चय जाहला नाहीं. निश्चयानंतर सेवेसी सूचना करीन. साल मा०रीं चौथाईचा अमल मामलतदारांस न द्यावा. व तह जाहल्यानंतर अमल ज्यारी होईल. व येविषयीं हुजूराला हून हरयेक माहलाचे जागिरदार व आमिलास ताकीद जाहली आहे. या प्रकरणी कृष्णराव बलाळ यांनीं सेवकास सांगितलें की, पंतप्रधानाचें तरफेनें हुजूरचे ज्वायसालाची मध्यस्ती आम्हांकडे असतां चौथाईची मामलत हुजूराला बंद जाहली. याची इतिला आम्हांम न होतां बंदी जाहली हा मांग्रदाय पूर्वोपाणून नाहीं. सांप्रत आम्ही हुजूर जानो. श्रीकृपेकरून नवें बंदोबस्त होईल. चौथाईचे अमलाची मोकलीक पैगळ आमचे गेल्याचे जाहलियां, येथील कारपरदाजांम गुदानुमा दिगळे. मी उतर केले की माहा वर्षापाणून मामलतीचा पैगळ होत नाहीं. य हुजूराला तसेंच दिहली. मान्य मा०री बंदी करविली आहे.

याची मोकलीक तुम्हीं हुजूर गेल्यावितरिक्त होणार नाहीं. सेवेसी श्रुत होय. बहुत काय लिहिणें, हे विनती.

श्रीनिवास

पुरवणी पत्र. श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनती उपरि. कृपा पत्र छ २४ रजबचें डांकेवर पाठविलें तें छ ५ शाबानीं पावलें व लेखनार्थ मनन केला. चिरंजीव राजश्री रघोतमराव सेवेसी येऊन राजश्री कृष्णरावजी हुजूर येण्याची आरजू चितापासून ठेवितात व इनायतनामा सादर जाहलियां येतील, या अन्वयें हुजूर अर्ज केला. व मीं सदैव रावजीचे सूचनेनुरूप हुजूर अर्जीत लिहीत होतो तयाप्रमाणें अज राहनवाजिश हुजूरीहून सरफराजी होऊन इनायतनामा सादर जाहला. याउपरि राव मा॥रनुलेनीं कांहीं संशय न करितां सत्वर यावें. याप्रमाणें हुजूरचे इरशादेप्रमाणें स्वामीनी व चिरजीव रघोतमराव यांनीं लिहिलें होतें. त्याची पूर्ती रावजी हुजूर येतील ते समई होईल. परंतु रावजीनीं बालाजीपंताचे विचारानें हुजूर जावयाचा निश्चय करून अर्जी लिहून दिधली. त्याअर्थीं मध्यस्ताकडील गुंता राहिला नाहीं. सारांश, हुजूर आल्यावितरिक्त याजला उपाय नाहीं. चौथाईची मामलत न द्यावी येविषई हुजूरीहून आमिल व जागीरदारास ताकीद जाहली आहे. याजवरून समग्र पुण्यांतील लोकानीं निश्चय केला आहे कीं, हुजूरचा व पंतप्रधानाचा बिगाड जाहला. याची चर्चा फार जाहली आहे. याचा परिहार होऊन पंतप्रधानांची परवरश हुजूर मंजूर आहे. त्याचीच शोहरत सर्वत्र असावी. व इंगरेजांची तंबी करण्यांतच दौलतेची कायमी आहे. व हुजूरीहून तंबीचाच अजम व्हावा येविषईची सलाह हुजूर अर्ज करावी, याकरितां रावजीचे चितांत बहुत इच्छा आहे. श्रीकृपेनें हे हुजूर आल्यानंतर यांचा खुलासा सर्व सेवेसी श्रुत होईल हे विनती.

पै॥ छ १५ माहे शावान सोमवार सन ११९५ हिजरी पावले.
दोन प्रहर दिवस मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

पुरवणी. श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनतीजे.
नागपुरीहून पंतप्रधानाची जासूद जोडी अजी छ ७ शावानीं अस्तमानीं
आली. रोज दिवाकर पुरुषोत्तम यांस ज्वर येत होतां. छ २३ रजव
आपाढ बघ दगमीस काळ जाहला म्हणोन वर्तमान आलें. श्रुत
होय हे विनती. चिरजीवास व नवाब मुइनुदौलास चिठी लिहिली
आहे ते चिरजीवास द्यावी हे विनती.

पै॥ छ १५ माहे शावान सोमवार सन ११९५ हिजरी पावले.
दोन प्रहर दिवस, मै डांक सरकार.

पै॥ छ १५ माहे शावान सोमवार सन ११९५ हिजरी पावले.
दोन प्रहर दिवस मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

अगवार पुणें. अज १॥ छ ५ शावान लगायत छ ७ माहे मार
सन ११९५ हिजरी रोज रविवार श्रावण शुध ९. करनल कूट महमुदी
बदगाहन देवनामपटणाम गेल्या. ते दिवसी हंदरअलीगानांसीं व
इंगरेजांसी लढाई मातबर जाहली व तरफन लोक जांया जाहले.
मारादाजी मिदे छावणीकरितां काळेशागासमीप येणार व गंडोजी
भोगले नागपुगम दागल होणार होते. ममीप आल्याचें दत्तमान
यकीन्यासे जुवानी येकिलें. मुवणंदुर्गानमीप इंगरेजाकडील जहाज

सरजामसुधां तुफानांत आलें. तें सुवर्णदुर्गवाल्यानीं धरलें. तोफा वगैरे सरजाम जाहाजांतील उतरवणार. या वितरिक्त अवांतर वर्तमानासहित पत्र पाठविलें तें डांकेवर दारोग्याचे विद्यमानें सेवेसी पावलें असेल. त्याउपरि यैकिलें व प्रत्यक्ष वर्तमान हुजूर व सेवेसी लिहिलें असे. हैदरअलीखानांची पत्रें कारपरदाजांस आलीं. त्यांचा मा॥र इंगरेजांची पलटणें महमूद बंदराहून देवनामपटणास गेलीं व लढाई जाहली. हें वर्तमान पूर्वील पत्रांनीं लिहिलें आहे. सांप्रत येथील कारपरदाजानीं प्रत्योतरें लिहून खान मा॥राकडें रवाना केलीं. त्यांत मा॥र लिहिलां तो कृष्टणराव व इतर कारपरदाजांचे मुखें यैकिला नाहीं. कोण्हीं स्नेहितानीं सांगितला. त्याप्रमाणें सेवेसी सूचनार्थ लिहिला असे कीं, नवाब बंदगानआलीनीं कृष्टणराव बलाळ यांस हुजूर पाठवून देणे म्हणोन इनायतनामा पाठविला आहे. त्यास इंगरेजांचा नकशा बंदगानआलीनीच ठराविला. व नकशाप्रमाणें मोहीमेचा अज्म होत नाहीं. सांप्रत दोन महिने पर्जन्यकाळाचे बाकी राहिले. पुढें दसऱ्यानंतर मोहीम रुवकार, बंदगानआलीची मसलहत कोणे प्रकारची, मोहीमेचा अज्म करीत आहेत किंवा नाहीं, याचा निश्चय कळला पाहिजे. कृष्टणराव बलाळ हुजूरचे जवाबसालाचे बानीकार. त्यांस पाठविल्यावितरिक्त हुजूरचे मर्जीमुबारकेचा खुलासा दरयाप्त होणार नाहीं. याकरतां कृष्टणराव बलाळ यांस हुजूर रवाना करावयाचा सिधांत केला आहे. सत्वरच जातील. जंगी सरजामाची तयारी येथें होत आहे. व माहदाजी सिद्याचे मदतीस पुन्हां फौज पाठवावयाची तजवीज केली आहे. व सिंदे मा॥राकडील मुतसदी स्वारांचे निगाहदास्तीकरितां आला आहे. निगाहदास्त करीत आहे. याप्रमाणें वर्तमान लिहून खान मा॥राकडें पत्रें पाठविली म्हणोन यैकिलें.

माहदाजी सिंदे काळेबागावर छावणीकरितां आले म्हणोन सिद्याचे वकिलाचे जुबानीं यैकिलें. खंडोजी भोंसले नागपुरास पावले म्हणोन भोंसले मा॥राचे वकीलानी सांगितलें.

विरेवाडीस पंतप्रधानाकडील गाडदी गेले आहेत. ते त्याच जिल्यांत राहावे म्हणोन येथील कारपरदाजानीं तजवीज केली आहे. हवसियांची

२

पुरवणी अखवार. छ ७ शावान सन ११९५ हिजरी. जमीयत आली होती. ते पांचसात कोसाचे फासल्यानें आपले तालुकि-यांत आहे. विरेवाडी व तळेंधोसांळयाहून जंजीरा वारा तेरा कोसाचे फासल्यानें आहे.

इंगरेजांकडील जहाज सुवर्णदुर्गासमीप धरलें आहे. याचा मार पूर्वील पत्रीं तपसीलवार लिहिला असे. जहाजावर जिनस पारचे व किराना वगैरे बहुत आहे. याचे चौकसीकरितां येथील कारपरदाजांचे तरफेनें हरीपंताचा पुतण्या मोरोपंत सुवर्णदुर्गास छ ६ माहे मारीं गेला आहे.

श्रावणमासची दक्षणा लाख रुपयेपर्यंत छ ५ माहे मारीं समाप्त जाहली. पंतप्रधानांची स्वारी सालगुदस्तां पर्वतीस गेली होती. सांप्रतही जावयाचा निश्चय होता. परंतु पंतप्रधानास किंचित हरारत येऊन प्रकृती अस्वस्थ जाहली व ज्वराचा वुखार. चारीक फुटकल्या कानन्याप्रमाणें अंगावर आल्या. या करितां स्वारी मवकूफ जाहली. श्रुत होय हे विनंती.

पै॥ छ १५ माहे शावान सोमवार सन ११९५ हिजरी पावले. दोन प्रहर दिवस, मै डांक सरकार.

A. R. No. 76.

८ शावान ११९५ हिजरी
३० जुलै १७८१

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना येमोजे येथील कुशल. ता॥ छ ८ माहे शावान मु॥ क॥ पुणे. स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथ्यास्थित जाणोन

स्वानंद लेखन आज्ञा करीत असिले पाहिजे. विशष, यथील वर्तमान छ ६ माहे मा॥र रोज शुकरवारी प्राथःकाली विनंतीपत्र सरकारचे डाकेसमागमे सेवेसी रवाना केले, ते पावोन सविस्तर वर्तमान शृत जाले असेल. तदनंतर यथील वर्तमान परवतीस ब्राम्हनास दक्ष (णा) जाली. वीस हजार ब्राम्हन मिळाला होता. उत्तम ब्राम्हनास पाच सात रुपये परियेत दक्षना जाली. मध्यमास दोन तीन येक रुपये या परियेत जाली. च्यार घटका रात्र परियेत दक्षना जाली. उपरांतिक ब्राम्हन सुटले. दक्षना द्यावयास नाना व हरीपंत वगैरे बसले होते. शृत होये. ब्राम्हनाचे प्रदक्षेनेस श्रीमत आले नवते. कारन की श्रीमतास कांज्या निघाल्या आहेत. तीन च्यार दिवस जाले. आता श्रीमताचे कांज्यास उतार आहे. शृत होये. छ ६ रोज शनवार इग्रजाचे येक ज्याहज मातबर बदरातून माल भरून ममईस येत होते, त्या ज्याह (जा) सी व फरासीसाचे ज्याहजासी कोटे गाठ पडली. लडाई जाली. फरासीसाने ते इग्रजाचे ज्याहज हस्तगत केले, ते आपले बंदरास घेऊन आले. ते ज्याहज अकस्मात तेथून निघाले ते विजेदुर्गास श्रीमताचे तालुक्यात आले. ते विजेदुर्गावाल्यानी धरले. त्या जाहजात माल पउनेतीन लक्ष रुपये परितये आहे. पुतल्या वगैरे आहेत. यैसी वंदता आहे. कोन्ही म्हनतात की लाख पनास हजार रुपयाचा माल आहे. यैसे वर्तमान येथे आले आहे. तहकीक वर्तमान आलिया लेखन केले जाईल. शृत होयें. बेदर वगैरे सरकारचे तालुक्यातून याजकडील कमाविसदार उठून आले. त्याजवरून येथील लहान मोठे ग्रहस्त अफवाई वर्तमान विरूधाचे बोलतात. शृत होये. राजश्री कृष्णरावजीचा येज्यमानसाहेबाकडे यावयाचा निश्चये जाला आहे. माहे मा॥री श्रावनी पूर्णिमा जालिया अलीकडे पलीकडे मोहर्त करून निघनार, यैसे वर्तमान आहे. निश्चये होऊन मोहर्त करून रावजी निघाल्यास लेखन केले जाईल. शृत होये. राजश्री नाना व हरीपंत व कृष्णरावजी याचा खिलवत जाला. भाव यैकिल्यात आला की रावजीची रवानगी येज्यमानसाहेबाकडे सत्वरच करावी. दुसरे इग्रजाचे पारपत्याविशई मसलत करून सत्वर

स्वारीचा उद्दोग करावा, आनीक कितिक आपले दौलतीचा वदोवस्त करावा या अनवये खिलवत जाला. यैसे येकिल्यात आले. शृत होये. दरबार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे कामकाज जाले. शृत होये. छ ७ रोज रविवार इंग्रज ममईस व कल्यानीस सरजाम करून तयार जाले आहेत. रमजानचे महिन्यात इकडे उद्दोग करनार, यैसे वर्तमान आले आहे. शृत होये. राज(श्री) कृष्णरावजी दरबारास गेले होते. नानासी व रावजीसी च्यार घटका खिलवत जाला. उपरांतिक रावजी आपले घरास आले. शृत होये. विजेदुर्गाकडे इंग्रजाचे ज्याहज सापडले. त्याजवर माल साहा पाच लक्षाचा आहे. यैसे वर्तमान आहे. त्याजवरून तेथे पाच च्यारसे गारदी व काही कामाठी वगैरे पाठविणार, यैसे वर्तमान आहे. गारदी वगैरे पाठविल्यास लेखन केले जाईल. शृत हाये. श्रावन वद्य पक्षी पचमीस याचे डेरे वाहेर होणार. पुढे इंग्रजाचे स्वारीचा उद्दोग करणार शृत होये. पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास आलिया लेखन केले जाईल. बहुत काय लिहिणे कृपा लोभ कीजे, हे विज्ञाप्ती. छ २४ माहे रजवचे आज्ञापत्र डाकेसमागमे सादर केले ते छ ५ माहे मारी सेवकास पावले. पावोन संतोश जाला. सदैव आज्ञापत्रे सादर होत असावी हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 77.

९ शावान ११९५ हिजरी

३१ जुलै १७८१

पै॥ छ २३ माहे शावान मंगळवार सन ११९५ हिजरी पावले. दोन प्रहर मँ जोडी तैनाती राये हवतराव.

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना येसीजे. येथील कुशल त॥ छ माहे शावान मु॥ का॥ पुणे स्वामीचे कृपावलोकणे करून येयास्थित जाणीन स्वानद लेसन आज्ञा करोत असिले पाहिजे. विशेष . येथील वर्तमान छ ८ माहे

मा॥ रोज सोमवारी प्राथःकाली विनंतीपत्र सरकारचेडाकेसमागमे सेवेसी रवाना केले ते पावोन सविस्तर वर्तमान शृत जाले असेल. तदनंतर, यथील वर्तमान. राजश्री देवाजीपंत दिवान भोसल्याचे, त्यास तीन च्यार दिवस ज्वर येऊन शात जाले, यैसे वर्तमान नागपुराहून येथे आले. चागला व शाहाना मणुश होता म्हणोन दोन घटका कारभारी त्याचा स्तव करीत होते. शृत होये. सरदेशमुखी वगैरेचे तहास व कितीक राजकारनाचे कामाचे बदोबस्तास राजश्री कृष्णराव-जीस येज्यमानसाहेबाकडे पाठवावे यैसी यौज्यना जाली आहे. हे वर्तमान एक दोन विनंतीपत्री लेखन केले आहे. त्याजवरून ध्यानास आले असेल. त्यास राव मा॥ दो चौ दिवसा मोहोर्त करून निघनार. हे मोहर्त टलले तर आखर श्रावनमासी माहे मा॥री निघनार यैसे वर्तमान आहे. मग कोनत्या मोहर्ते राव मा॥ निघतील हे वर्तमान सेवेसी लेखन केले जाईल. शृत होये. पंचमाहाल वगैरे निर्मल प्राताचा सरदेशमुखी वगैरेचा पैका राहिला आहे. व सुरलीत पैका येत नाही म्हणोन त्या प्रातात फौज रवाना करावी. चागला मातबर सरदार यौजून पाठवावा यैसी यौज्यना करितात. त्यास रा॥ विसाजी कृष्ण यासी पैगाम केला की, तुम्ही हिंदुस्तान प्राती पनास साठ हजार फौज नेऊन तिकडील बदोब(स्त) केला. सर्वास जरबेत आनिले. प्रस्तुत तुम्ही फौज ठेऊन पंचमाहाल वगैरे निर्मल प्रात इकडे जाऊन बदोबस्त करावा यैसा पैगाम केला. व नानाही समक्ष विसाजीपंतास सांगितले. त्याजवरून विसाजीपतानी उतर केले की, हिंदुस्तान प्राती जाऊन सर्व बदोबस्त केला, सिदे होलकर यास जरब देऊन पैका घेतला, सरकार काम येथास्थित केले. यैसे असता आम्हाकडे नानाप्रकारे दोश लाऊन पैका घेतला, योग्य ते सहन केली, असो. जे जाले ते उतमच जाले. प्रस्तुत फौज ठेऊन पंचमाहाल वगैरेकडे जा म्हनता. त्यास आमचे म्हातारपन जाले. चाकरी होत नाही. स्नानसध्या करून श्रीमताचे कल्याण इच्छितो. हे कामास अनीक कोन्हास सागावे. यैसे उतर प्रस्तुत त्यानी केले. त्याजवरून राजश्री नागोराम पागे-यासमागमे पाच च्यार हजार

फौजेची नेमणूक करून पंचमाल वगैरे या प्रातात पाठवावे यांसी योज्यना करितात. निश्चये होऊन नागोराम याची रवानगी जालिया लेखन केले जाईल. शृत होये. दरबार वगैरे जाला होता. विदित होये. छ ९ रोज मंगलवार इग्रजाचे ज्याहाज येक ममईस जात होते. ते ज्याज फरासीसानी धरले. ते ज्याहाज तुफानामुले तेथून निघाले. ते याचे तालुक्यात विजेदुर्गास लागले. त्याजवर माल फार होता. हे वर्तमान पूर्वी लेखन केले होते. त्यावरून शृत जाले असेल. त्यास ते ज्याहाज सवदागिरी होते. सवदागिरानी इग्रजाचा कौल घेऊन त्याचे निशान ज्याहाजावर लाऊन येत होते. ते ज्याहाज फरासीसानी अटकाविले. ज्याहाजासी ज्याहाज बाधले होते. सवदागीराचे लोकानी ज्याहाजाचे रसे कापले. ते ज्याहाज तुफानामुले चालले. ते ज्याहाज सुवर्णदुर्गास श्रीमताचे तालुक्यास लागले. ते ज्याहाज यानी धरले. त्यात आठ नव लक्षा रुपयाचा माल सापडला. यांसे वर्तमान आले. शृत होये. इग्रज ममईस व कल्यानीस आहेत. सरजाम वगैरे भारी केला आहे. पुढे ते इकडे उद्योग सत्वरच करतार. शृत होये. डाकेसमागमे दी चौ दिवसाआड वरचेवर विनंतीपत्रे सेवेसी रवाना होतात. त्यावरून सविस्तर वर्तमान शृत होत असेल. विदित होये. सेवकाचे जागीरीस गनेशपंत व खानदेशचे सुभेदार यानी उपद्रव देऊन गाव खराब केले. मन माने तैसा यांज घेतला. येविषयीचे वर्तमान पूर्वी दोन तीन विनंतीपत्रां अक्षरशाहा लेखन केले आहे. त्यावरून ध्यानास आले असेल. येविशई सरकारचे इनायेतनामे कारभान्यास व रावजीस व आपली पत्रे माझे साहित्याविशई आले पाहिजेत की याचे गाव खेडघापासून गनेशपंत व खानदेशचे सुभेदार वगैरे यानी यांज घेतला आहे तो माघारा देविला पाहिजे. व गावखेडघास कोन्हाचा उपद्रव न होये. या अनवये इनायेतनामे व आपली पत्रे सादर जाली पाहिजेत. सर्व प्रकारे मजला याते आपले चरन आहेत. सर्व माझी लज्या स्वामीस आहे. — बहुत काये लिहिणे, कृपा लोभ कीजे, हे विज्ञाप्ती.

पै॥ छ २३ माहे शाबांन मंगळवार पावले. दोन प्रहर दिवस सन ११९५ हिजरी, मै जोडी तैनातो सरकार.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ सां। नमस्कार. विनती उपरि. येथील वर्तमान ता॥ छ १० शाबान श्रावण शुध द्वादसी सौम्यवासर प्रथम प्रहरपर्यंत मां पुणें, क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. इकडील अखबारी वर्तमान छ ८ माहे मा॥रपर्यंत डांकेवर रवाना केलें. तें पत्रें दारोग्याचे विद्यमानें हुजूर व स्वामीस पावलीं असतील. राजश्री कृष्णरावजीस इनायतनामा मुतजमनतलब हुजूर चिरंजीव राजश्री रघोतमराव स्वामीचे सेवेसी पावल्यानंतर चिरंजीवाचा अर्ज हुजूरपिजीरा होऊन सादर जाहला. त्यावरून रावजीनीं राजश्री बाळाजीपंत नानाचे आज्ञेनुरूप हुजूर जावयाचा निश्चय करून, इनायतनाम्याचा जवाब हुजूर येतो म्हणोन, व नवाब मोईनुदौला बहादर व स्वामीचे पत्राचें उतर सेवकाचे स्वाधीन केलें तें चिरजीव राजश्री रघोतमराव यांचे लिफाफ्यांत मलफूफ करून स्वामीचे नांवचे लिफाफ्यांत चिरजीवाचा लखोटा घालून छ ८ शाबांनी डांकेवर पत्रें रवाना केलीं. तें दारोग्यानीं पावतीं केलीं असतील. या उपरि सुमूहूर्ते करून रावजी स्वार होऊन बारामतीचे मार्गे हुजूर येणार. चौथाईचा तह किंवा अमल ज्यारी होणें. जमीदाराचे लिहून दिधल्याप्रमाणें करार करून घ्यावा हें इकडील कारपर-दाजाचें मानस नाहीं. हरयेक माहालांत खानावसुलाची रुजवात हजरत मगफरतमाब यांचे समईची पाऊन, त्याउपरि तह करार करावा हें यांचें मानस. चौथाई व सरदेशमुखीचे मामलतींत घास-दाण्याची बाबत जमेस धरितात येविषई येथें सेवकानें यांसी उतर प्रत्योतर बहुतवार केलें. परंतु घांसदाण्यासुधां समग्र बाबती

जमेस धराव्या लागतील येंसें म्हणता (३) . सेवटील प्रकार माधवराव व नारायणराव यांजपर्यंत जो अमल ज्या माहालांत चालला, त्याची रुजवात पाऊन, त्यापैकीं कमी करून, ज्यांत हुजूरचा नफा होय त्याप्रमाणें फैसला करावा येविपई नवाब मोईनुदौला बहादरानीं रावजीस पत्र पाठविलें. त्यांत दोन शकली लिहिल्या होत्या. त्या पैकीं, शकल दुयमीप्रमाणे, हुजूरचे पास मर्जीकरितां करार करावा लागेल म्हणोन कृष्टणरावजी बोलिले. व चौथाईचा तह मार्गाने हुजूरची किफायत होय. त्याप्रमाणे करण्यांत येईल म्हणोन रावजीचें बोलणें आहे. इंगरेजांचे मसलहतीचा निश्चय हुजुरीहून नकशा जाहला त्याप्रमाणेंच आमलांत यावा. व येविपई हुजूरचे तरफेनं ज्वाबसाल करणारास आपण लाजवाव करूं. खामखा आग्रह धरल्यास खाबंद मुख्तार आहेत. दस्तायेवजी बोलण्यांत आम्हीं कायल होणार नाहीं. या प्र॥ कृष्टणरावजी व गोविंदराव बोलत आहेत. इंगरेजांचे मसलहतींत जो करार हुजुरीहून जाहला, त्याचा इरशाद सांप्रत चिरजीव रघोतमराव यास जाहला. व साल गुदस्ता. (अपूर्ण)

A. R. No. 79.

११ शावान ११९५ हिजरी
२ आगस्ट १७८१

पै॥ छ १७ शावान सन ११९५ हिजरी, सरकारच्या डाके-
वरावर आले ते दारोगियाचे विद्यमाने पावले. गुरुवार.

श्रीनिवास

पोप्य हंबतराव गोपाळ सां॥ नमस्कार. विनती उपरि. येथील वर्तमान ता॥ छ ११ शावान श्रावण शुभ त्रयोदसी गुरुवासरपर्यंत मो पुणें, स्वामीचे कृपे करून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. पूर्वी छ ८ माहे मा॥री हुजूर अर्जी व असवार व स्वामीचे सेवेसी पत्र चिरजीव राजश्री रघोतमराव यांचे नांवचे लिफापयासहित डांकेवर रवाना केलीं. तें दारोग्याचे विद्यमानें

पावलीं असतील. राजश्री कृष्णराव बलाळ यांस इनायतनामा मुत-
जमनंतलव हुजूरीहून आला होता. त्याचें प्रत्योतर अर्जी व नवाब
मोइनूदौला बहादर व स्वामीचे पत्राचीं उतरें राव मारनूलेकडील
चिरंजीवाचे लिफाफ्यांत पाठविलीं. तें चिरंजीवांनीं सेवेसी पावती
केली असतील. उत्तम मुहूर्त पाहून रावजी हुजूर यावयाचे उदेशें
स्वार होणार. हें वर्तमान पूर्विल पत्रीं लिहिले होतें. त्यास श्रावण
शुध व वद्य पक्षीं प्रमाण मुहूर्त चांगलें नाहीं. याकरितां भाद्रपदा
शुध त्रितीया बुधवार छ २ रमजानीं प्रयाण मुहूर्त निश्चय केला आहे.
सांप्रत कुटुंबासहित पुण्यांत आहेत. याकरितां दोन प्रकारची योजन
आहे. कुटुंबासहित बारामतीस गेले तरी श्रावण वद्य पक्षीं श्रीमंत
पंतप्रधान व कारभान्यांपासून खूबसत घेऊन बारामतीस जावें. व
छ २ रमजानीं बारामतीहून स्वार व्हावें. किंवा, छ मारीं पुण्याहून
स्वार होऊन बारामतीचे मार्गे हवेलीस न जातां परस्परें जावें. या
प्रकारची योजना आहे. कितेक मामलतदारानी वालाजीपंतास सुच-
विलें कीं, वेदर वगैरे माहालांत चौथ व सरदेशमुखीची
मामलत उगवत नाहीं व सांप्रत हुजूरीहून मामलतची बंदी
जाहली, हेंही वर्तमान आहे. याकरितां आम्हांस परवानगी देणें.
ज्याप्रमाणें कळेल त्या रीतीनें मामलत उगऊन घेऊ. वालाजीपंतांनीं
सर्वत्रांस सांगितलें आहे कीं, हुजूरीहून मामलत बंद जाहल्यास चिंता
नाहीं. मामलतीचे रुपये तुम्हास न आले तरी आम्हीं देऊं. व सां-
प्रत राजश्री कृष्णराव बलाळ हुजूर जात आहेत. समग्र कामाचा
गुता उरकतील. राव मार हुजूरीहून परतोन आल्यानंतर तुमचा
बंदोबस्त करून देऊं. पुण्यांत लोकाचें जुबानीं बहुत करून चर्चा आहे
कीं, हुजूरीहून चौथाईची मामलत बंद जाहली. त्या अर्थी पंतप्रधा-
नाचा व हुजूरचा श्नेह राहणार नाहीं. व मामलत उगवावयाकरितां
फौज जाईल. दरबारी या प्रकारची चर्चा. हा काळ किमपि नाहीं.
सेवेसी श्रुत होय. बहुत काय लिहिणें, हे विनती.

पै॥ छ १७ शावान सन ११९५ हिजरी.

श्रीनिवास

अखवार पुर्णे. अज इ॥ छ ८ शावान लगायत छ ११ माहे मा॥र, श्रावण शुध सन ११९५ हिजरी.

कृष्णराव बलाळ यांस वमोजिव व रूप इनायतनामा हुजूर पाठवावयाची तजवीज केली आहे. हें वर्तमान पंतप्रधानांचे कारपरदाजानीं हैदरअलीखान यांस लिहून पाठविलें, व राव मा॥र यांनीं हुजूर जावयाचा निश्चय केला आहे. माहादाजी सिंदे काळेबागासमीप छावणीस आले. व खंडोजी भोंसले दोन तीन मजली नागपुरीहून आले होते. नागपूरास दाखल जाहले असतील. दिवाकर पुरुषोत्तम समाप्त जाहल्याचें वर्तमान नागपुरीहून आलें. या वितरिक्त अवांतर वर्तमान लिहून छ ८ माहे मा॥रीं डांकेवर अखवार खाना केली. ते हुजूर व सेवेसी पावली असेल, त्या उपरि जाहलें व यैकिलें वर्तमान दफेवार लिहिलें असे.

करनल गाडर व जनरल मुंवईकर, जंगी सरजाम दारू व गोळे वगैरे पनवेल व कल्याणीस, मुंवईहून पाठवीत आहेत म्हणोन येथील कारपरदाजास वातनी आली आहे.

पूर्वी माहादाजी सिद्यांसी व इंगरेजांसीं लढाई जाहली. हे खबर पेगजी लिहिली आहे. त्याच लढाईचें पुन्हां वर्तमान यैकिलें कीं उमरावगीर गोसांवी व आणखी येक दोघे सरदार सिद्याकडील लढाईत कामाम आले. सांप्रत इंगरेजांवर सिंदे गालिव नांहीत. परंतु गनिमाईचे युवतीनें व कजासी करून इंगरेजांचे रुखावर कायम व पशकदमी करून देत नांहीत.

दिवाकरपंत मेल्याचें वर्तमान यैकिल्यानंतर, येथील कारपरदाजानीं भवानी सिवरामाचे विद्यमानें, भवानी काळो व रघोजी भोंसले व

मुधोजी भोंसले यांस पत्रें पाठविलीं आहेत. त्याचा मार तपसीलवार कळला नाही. खुलासा यैकिला की, दिवाकरपंत दुरंगी होते. सांप्रत तुम्हीं दूरअंदेश व सातान्याचे राज्याचे इष्टचितक आहांत. याकरितां, बगाल्याचे माहिमेस फौज मातबर पाठवावी. व पंतप्रधानासी अकृत्रिम स्नेहानें वर्तत जावें. यांत परस्परे स्नेहांची वृद्धी व राज्याची कायमी आहे.

हैदर नायकाचे लष्करांत इंगरेजांकडील हरकारे खुफिया आले होते. ते धरले गेले. त्याउपरि हरकान्यानीं इंगरेजांकडील पत्रें सरसरी कोण्हीं येक सरदाराचे नांवचीं आणली होतीं तें दिधलीं. खोटीं पत्रें पाहून जासूदास बांसाचा मार देऊन, नासिकच्छेद करून, लष्करबाहर करून दिधले म्हणोन कृष्टणरावजीचे मुखें वर्तमान यैकिलें.

मोतरम नामे फरासीस अदवनींत शुजाउलमुलक बहादरांसमीप होता. तेथें नोकरीचा बेबनाव जाहला. व पंतप्रधानांचे वकीलाचे मारफातीनें पंतप्रधानांचा कौल आणविला होता. सांप्रत छ १० माहे मारीं पुण्यास आला. समागमें जमीयत

फरासीसनफर बारचेजवान शागीर्दपेशा वगैरे घोडीं उंट याबू
 १५ ७५ ५० ६० ६ १०
 सदरहूप्रमाणें सरजाम सध्या आहे. माघाहून गोरे पंचेवीस व बारचे लोक दोनसैं येणार म्हणोन यैकिलें.

पै॥ छ १७ शाबान सन ११९५ हिजरी.

श्रीनिवास

२

पुरवणी अखबार. छ ११ शाबान सन ११९५ हिजरी. मानाजी

फांकड्या उटनूर मांडव्यास आहे म्हणोन येथील कारभाऱ्यांस बातनी आली. त्यावरून पांडुरंग बाबूराव बारामतीकरास मारनुलेचे तंबीस पाठवावयाची तजवीज आहे. हें वर्तमान पूर्वी लिहिलें आहे. सांप्रत पांडुरंगराव याची पागा व गोविंदराव अनगळ व बळवंतराव मुंडें यास ताकीदपत्रें गेलीं आहेत की मानाजीस दस्तगीर-करून घेऊन येणें. मारनुले गेले म्हणोन येकिलें.

इंगरेजांचें जाहाज तुफानांत वाहवलें ते सुवर्णदुर्गसमीप लागलें. व त्यांतील सरजाम काय याचे चौकसीस हरीपंताचे पुतने गेले हें वर्तमान पूर्वील पत्री लिहिलें आहे. सांप्रत सुवर्णदुर्गाहून वर्तमान आले की, जाहाजावर तोफा सुमार पांसष्ट व सरजाम बानात वगैरे दोन लाखाचे किमतीचा जाहला.

खडेराव भोंसले नागपुरीहून दोन तीन मजली आल्याचें वर्तमान पूर्वील पत्री लिहिले आहे. सांप्रत येकिले की, बिबाजी भोंसले याची समजाबीस करून खडेराव भोंसल्यानी मारनुलेस आपले समागमे आणिलें आहे.

पंतप्रधानाची प्रकृती स्वस्थ जाहली हरीपंत फडक्यास सुळां-
करिता कांही येक स्वस्थता नांही.

A. R. No. 80.

१२ शावान ११९५ हिजरी

३ आगस्ट १७८१

पै॥ छ २० माहे शावान शनवार सन ११९५ हिजरी, दोन घटका रात्र, मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

पोष्य हंबतराव गोपाळ साष्टांग नमस्कार. विनती उपरि.
येथील वर्तमान ता॥ छ शावान श्रावण शुध पौर्णिमेपर्यंत क्षेम जाणून,

स्वानंद लेखनाजा केली पाहिजे. विशेष. छ मा॥रीं येथील अखबारेसहित पर्वे डाकवर स्वाना केलीं. ते पाऊन सविस्तारें वर्तमान कळलें असेल. येगवंतराव मारक निवाळकर व मानाजी फांकडे वगैरेची तंत्री पंतप्रधानांचे कारभारांनीं करावी. येविपरि, एकडील सूचने-नुसत, हजुरीहण स्नायननामें राजकी वालाजीपंत व कृष्णरावजीचे नांवें सादर मागले होणे. त्यांचे जबाब उभयतांनीं हजूर अर्जी लिहून सेवेकाने स्वाधीन केली, ते सेवेची माठविली आहे. सेवेकाने अर्जनिहित हजूर पुजरेल. राजकी कृष्णरावजी भाद्रपद शुभ चितिया छ २ रमजांनी मुमुहूर्तें करून हजूर यावयाकरितां स्वाना होणार. हे वनमान पूर्वोक्त पर्वी लिहिले आहे. नरंजामी जावयाची करीत आहेत. व हजूर सत्यर जावें हे उक्तांटा रावजींग बहुत आहे. सेवेगी धून होव. बहुत काय लिहिणें, हे विनती.

A. R. No. 81.

१२ शावान ११९५ हिजरी

३ आगस्ट १७८१

पै॥ छ १८ माहे शावान सन ११९५ हिजरी रोज गुरुवार.
मे डाक हजूर, संध्याकाळी.

श्रीशंकर

विनंती विजापणा येसीजे. येथील कुशल ता॥ छ १२ माहे शावान मु॥ का॥ पुने, स्वामीचे कृपावलोकने करून येथ्यास्थित जाणोन, स्वानंद लेखनाजा करीत असिले पाहिजे. विशप. येथील वर्तमान छ १० माहें मा॥ रोज बुधवारीं प्राथःकाली विनंतीपत्र व हजुरात अर्जी व अखवार रा॥ हयेवतरावं याचे तैनाती जोडीसमागमें सेवेसी स्वाणा केले. ते पाऊन सविस्तर ध्याणास येईल. तदनंतर येथील वर्तमानं. राजेश्री देवाजीपंत दिवान भोसल्याचें यांस देव आज्ञा येसे

वर्तमान नागपुराहून आले. देवाजीपंताचे मृत्यु पावल्याचे वर्तमान आले म्हणोन कारभारीं बहुत श्रमी जालें. दोन घटकां त्याची स्तव करीत होते कीं, मणुश चांगला शाहाणा होता. याप्रमाणे स्तव करीत होते. श्रुत होये. राजेश्री विसाजी कृष्ण विनिवालें यास कारभारी यांनीं पैगाम केला. व समक्षही बोलने जालें की, तुम्ही हिदुस्थानप्रांती पणास हजार फौज घेऊन कामकाज केले, व सरदारास वगैरे जरवां देऊन सरकारकात केले हे ज्यहनसीन आहें. प्रस्तुत तुम्ही फौज ठेऊन पंचमाहल व निर्मळ वगैरे या प्रांतांस जावें. कारन की तिकडील आपलें मामलतीचा पैका भागील येणे व पुढील पैक्याच निर्गम होये ते करावें. व बदोबस्त येथास्थित राहे ते करावें. याप्रमाणे विसाजीपंतासी पैगाम केला व समक्ष सांगितलें. त्याज वरून विसाजीपंतानी उतर केलें कीं, आम्ही हिदुस्थानप्रांती पणास हजार फौज घेऊन गेलो. सरकार चाकरी येथानशंत्या जाली सिंदे व हौलकर यास जरब देऊन पैका घेतला, व तिकडे राजकारन बहुत केलीं. सरकारकाम वज्यावलें. यैसे असता आम्हांस पेचात आणोन पैका घेतला. याग्ये ते सहन केली. सर्व गोष्टी जाल्या प्रस्तुत आपन म्हणता कीं, फौज वगैरे ठेऊन पंचमाहल वगैरे या तालुक्यात जावें, पैका घ्यावां, त्यास सरकार चाकरी करावी व उचितच होयें. परंतु आमचे वृधांपकाल, चाकरीची शक्त राहिल नाही. आतां शनान सध्या करून श्रीमंतास कल्याण इच्छून असावे यातच आमचे स्वरूप आहें. फौज वगैरें ठेऊन पंचमाहाल वगैरें कडे जावयाचे काम दुसऱ्यास सांगावें. आमचे चाकरीचे दिवस नाहीत यैसे प्रस्तुत उतर साफ विसाजीपंतानी केले. विसाजीपंताकडील यैसे उतर जाल्यावर, राजश्री नागोराम दि। पागो याची योजना केली आहे की त्यासमागमें प्रस्तुत पांच च्यार हजार फौज देऊन पंचमाहाल व निर्मळ वगैरे या प्रांतास पैका वसूल करावयांस पाठवावें. यैसी नेमणूक करितांत. निश्चये होऊन नागोराम रवाणा जाल्यांस लखन केले जाईल. श्रुत होयें. राजश्री कृष्णरावजी याची रवाणगी येजमानसाहेबाकडें करावयाचा निश्चये जाला. हें तीन च्यार विनंती

पत्री लखन केले आहेत. त्याजवरून ध्याणासं आले असेल. त्यास राव मा॥र छ १८ माहे मा॥रीं रवाणां होंणार यैसे वर्तमान आहेत. रवाणा जालियांसं लखन केले जाईल. राव मा॥र हजुरात येतात. जाबसालास बलं पडावें म्हणोन, नागोराम वगैरे याची रवाणगी फौजेसहित पंचमाहाल वगैरेकडे करणांर यैसे वर्तमान आहेत. श्रुत होये. इंगरेजाचे ज्याहज ममईस येत होते. त्यासी व फरासीं-साचें ज्याहजासी गांठ पडोन लडाई जाली. ते ज्याहज त्याजपासोन सुटून सुवर्णदुर्गासि श्रीमंताचे तालुक्यात आलें यानी धरलें. त्याजवरं मालं बहुत सापडला. हे वर्तमान पूवीचे विनंतीपत्री लखन होते. त्याजवरून ध्याणांस आले असेल. त्यास ते ज्याहज संवदागिरी होते. संवदागिरानें इंगरेजाचे निशान लाऊन ममईस जात होते. त्यासी व फरासीसाचें ज्याहजांसी गांठ पडली. परसपरे लडाई जाली. संवदागिराचें ज्याहज तुफानामुले वहकले. ते सुवर्णदुर्गासि श्रीमंताचे तालुक्यांत लागलें. सुवर्णदुर्गासि हरीपंताचे ठाणे होते, त्यानी ते ज्याहज धरले. ज्याहाजात दाहा लक्ष रुपयेची मता सापडलीं. वीस पचवीस तोफा होत्या. वंदता आहे कीं, ज्याहाजात माल बहुतच होता. परंतु दाहा लक्ष रुपयेचे वित सापडले यैसी वंदता आहेत. त्यापैकी पांच च्यार लक्ष रुपयेच्या पुतल्या वगैरे होत्या. त्या येथे आणिल्यां. यैसे वर्तमान आहेत. श्रुत होये. दरवार वगैरे जाला होता. माली व मुलकीं वगैरे कामाकाज जालें. श्रुत होयें. छ ११ माहे मा॥र रोज गुरुवार इंगरेजानी ममईस व कल्यानींस भारी सरजाम केला आहे यैसी वंदता आहेत. रमजांनंचे महि-नियात इकडे उद्योग करणांर यैसे वर्तमान आहेत. कारभारियाचेही मानसं आहे की, माहे मा॥रीं वद्यपक्षी डेरे बाहेर करावें. फौजा वगैरे जमा कराव्यां. तमाम लोकांस पत्रे वगैरे पाठवितात. श्रुत होयें. नवांब बंसालतजंग बहादर याजपांसी अदोनीस फरासीस चाकार होता. तो फरासीस वीस पंचवीस गोऱ्यानसीं, व पऊनसे आसी गांडदी, व सात उंट व चालीस पणासं मणुश शागीर्दपेशा, या सरंजामानसीं अदोनीहून येथे येऊन दाखल जालां. तोफखान्यात उतरला आहेत, त्यास चाकर ठेवणांर. श्रुत होये. हेदर नाइकाचे पत्रे आली.

पत्रे वकीलानी कारभारियांस दिल्लीं. पत्राचे वर्तमान जैसे ऐकल्यात आले आहे कीं, इंगरेजानी सलुकाचा पैगाम, नाइक मं॥र यासी लाविला आहे. मागतीं येविसीचा शोध करून सेवसी लेखन केले जाईल. परंतु नाइक मं॥र याचें समत घेतल्यावाचोन सलुकाचा डौल करणार नाही जैसेही येथे वोलतात. श्रुत होये: राजेश्री नाना व हरीपंत व कृष्णरावजी या त्रिवर्गाचा खलवत जाला. खलवताचा भाव ऐकल्यात आला कीं, रावजीची रवाणंगी हजुरात करावी. दुसरे कितेक आपले दंवलतीचे बदोवस्ताविशई जाला. श्रुत होयें: श्रीमंतांस कांज्या निधाल्या होत्या. हे वर्तमान पूर्वीं लेखन केले होते. त्यास श्रीमंतास कांज्या निधोन आराम जालां. येथास्थित आहेत: श्रुत होयें: आंगन्याचे विद्यमानें, इंग्रेजानी काही सूत्रं पैगामाचे याजकडे आले आहे जैसे वदंता आहे. परंतु येथील लोक तर्क करितात कीं, इंग्रेज दगावाजी करून सलुकाचे सूत्रं आंगन्याचे विद्यमाने याजकडे लावितो. ठीक नाही. जैसे वर्तमान आहे. ऐकिले वर्तमान सेवसी लेखन केले असें. तहकीक शोध लागल्यास खनल (लेखन) केले जाईल. श्रुत होयें. पुढे, जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास येईल, ते सेवसी लेखन केले जाईल. बहुत काय लिहिणे. कृपा लोभ, कीजे, हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 82.

१५ शावान, ११९५ हिजरी
६ आगस्ट १७८१

पै॥छ २३ माहे शावान मंगळवार सन ११९५ हिजरी साइंकाळ म जोदी डांक सरकार.

श्रीनिवास

पोष्य हैवतराव गोपाळ सां॥ नमस्कार. विनती उपरि. येथील वर्तमान ता॥ छ १५ शावान श्रावण वद्य त्रितिया इंदुवासरपर्यंत, मा॥ पुणें, क्षेम जाणून स्वकीय स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष

पूर्वी छ १२ माहे मा॥र पर्यंत येथील अखबार हुजूर व स्वामीचे सेवेसी लिहून डांकेवर पत्रे पाठविलीं तें दारोग्याचे विद्यमानें पावलीं असतील. सांप्रत यैकिलें वर्तमान तपसीलवार पृथकपत्रीं सविस्तारें लिहिलें आहे. त्यावरून सेवेसी श्रुत होईल. राजश्री कृष्णराव बलाळ यांनीं आपले डेरे वगैरे सरंजाम पुण्याहून बारामतीस आजी छ मा॥रीं प्राथःकाळीं रवाना केले. छ २ रमजानीं राव मा॥र निश्चयरूप पुण्याहून स्वार होऊन बारामतीचे मार्गे हुजूर येणार. सेवेसी श्रुत होय. बहुत काय लिहिणें, हे विनती.

A. R. No. 83.

(पो. ता.) २३ शाबान ११९५ हिजरी
१४ आगस्ट १७८१

पै॥ छ २३ माहे शाबान मंगळवार सन ११९५ हिजरी साइंकाळ.
मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

पुरवणी पत्र. श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी. विनती उपरि. सखाराम भगवंत यांसीं व फडनिसांसीं प्राचीन द्वेष व परस्परें चित्तशुद्धता नव्हती. वैकुंठवासी माधवराव यांनीं आपले उत्क्रमणसमई, पंत मा॥र शहाणे व अजमुदेकार, याकरितां, मदारुलमाहामी सांगून नारायणराव यांस सखारामपंताचे स्वाधीन केलें. सखारामपंतांनीं नव महिन्यांत पनास साठ लाख रुपये खजाना करून, यैसीं लाख रुपये कर्ज, बाजीराव यांजपासून सावकारी देणें होतें, ते फैसल केलें. रघुनाथराव यांसहीं वैकुंठवासी माधवराव यांनीं मुक्त केलें होतें. व इतिफाकानें वर्तणूक करावी हे वसीयत होती. याकरितां रघुनाथराव यांचें मनोधारण रक्षून पंत मा॥र कारभार करीत होते. याची असाध्यता दुसरे कारभारी हरीपंत व फडनीस मंडलीस जाहली. व नारायणराव यांचे बुधींत विपर्यास घालून रघुनाथरायांस पुन्हा

कंद करविलें. त्याजमुळें नारायणराव मारले गेलें. व पंतप्रधानाचे दौलतीचा पाया खचला. त्याउपरि, रघुनाथराव सरदार मुस्तार जाहले. याची असाध्यता सखारामपंत व फडनीस व हरीपंत वगैरे समग्रास जाहली. याकरितां समदुःखी होऊन परस्परें यैक्यता केली. व हुजूरचा आश्रय करून, पंतप्रधानांची दौलत कायम करून, श्रीमंत माधवराव पंतप्रधान याची सरदारी स्थापली. परंतु, कारभाराचे ईर्ष्येकरितां परस्परें हरयेकांत चित्तशुद्धी राहिली नांही. हरीपंतानीं फौजेचे कामाची सरबराई करून लोकांस इजाफे करून सिपाही लोक आपले ममतेत आणिले. व माली कामाची यत्न्यारी राजश्री वालाजीपंतनानाकडें. यास्तव सखारामपंतांस असाध्यता जाहली. व हरीपंताची व सखारामपंतांची ज्यानीं दुपमनी प्रमाणें, द्वेष वाहडला. परस्परें काबू पाहूं लागले. सखारामपंतानी मोरो बावूराव व तुकोजी होलकरास यैक्यतेत घेऊन, वालाजीपंत व हरीपंतास राजी करावयाचा उपाय करून, वालाजीपंतांस आपले जरबेंत आणिलें. हरीपंताची व फौजेची यैक्यता. याकरितां जाहीरा सिपाही लोकांनी सखारामपंतासी श्नेह दाखविला. परंतु, अंतरंगी वचनप्रमाण हरीपंतासी करून यैक्यतेनें होते. सखारामपंताचा सांप्रदाय दुपमनास आपले अंकित करून थोडीसी जरब दाखवावी, सर्वस्वें त्याचा नाश न करावा. याकरितां, वालाजीपंतास राखिलें. व फक्त फडनीसीचें काम वालाजीपंतानी करावें, व फौजेचे काम मोरोपंतानी, व सरदारी सखारामपंताकडें, हरीपंतानीं सर्वत्रांची ताबेदारी करावी, याप्रमाणें निश्चय जाहला. माली कामाचा यत्न्यार वालाजीपंताकडें पूर्वीपासून. याकरिता गड व किले समग्र वालाजीपंताचे यत्न्यारींत. व महादाजी सिंघांसी व सखारामपंतांसी पूर्वीपासून

२

पै॥ छ २३ शावान सन ११९५ हिजरी मंगळवार साइंकाळ. मै डांक सरकार.

पुरवणी पत्र. श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी.

चितशुधता नांहीं. यास्तव बालाजीपंतानी सिंदे मा॥रास पांच लाख रुपये नख्त व असेरचा किला व जागीर देऊन आपले यैक्यतेंत आणिलें. व काबू पाहून मोरो बाबूराव व बज्याबा पुरंदरे यांस कैद करून, पुढें पर्यायें करून सखारामपंतास कैद केलें. व घरची चीजबस्त व ठेव वगैरे माल मवेसी जे होती, ते जप्त करून सरका (र) दाखल केली. तेच दिवसीं जे शहाणे व दूर अंदेस लोक होते, त्यांनीं निश्चय केला कीं, सखारामपंताचा मनसुबा कचा. याकरितां दुषमनास दुखऊन पुन्हां संरक्षण केलें. सखारामपंताचे सहस्रगुणेकरून हरीपंत व बालाजीपंत शहाणे. सांप्रत सखारामपंतास कैद केलें. परंतु, आजीच समाप्त जाहले हा निश्चय करून कैदेत ठेविलें आहे. सर्पास दुखऊन जिवंत सोडणें बुधिमंतांचें काम नांहीं. याकरितां बालाजीपंतानी व हरीपंतानीं जें केलें तें फार चांगलें. व पकी मसलहत आपले उपयोगाची जाणून केलें. सारांश, कांहीं दिवस सिंहगडावर पंत मा॥र कैदेत होते. त्याउपरि, कोंकणांत प्रतापगडावर एक वर्षपर्यंत ठेविलें. तेथील आबहवा सखारामपंतास मानली. व कारपरदाजांनीं कैद केलें, परंतु जिवंत सखारामपंत आहे, कदाचित, कांही उपाये करून सुटला तरी अनर्थ करील. याविषई चिंता व हृद्रोग रात्रंदिवस होता. याकरितां, कोंकणांत रायगड म्हणून किला रघुनाथराव गजरे बालाजीपंताचे शालक प्रथम संमधी त्यांचे स्वाधीन आहे. व त्या गडावर वासुदेवभट कर्वे व बाला दीक्षित कोण्ही शिष्ट ब्राम्हण यांस कैदेत ठेविलें होतें. त्यांनीं पारलोक्यास प्रयाण केलें. व रायगडांत कैद केल्यास, सत्वरच स्वर्गास मनुष्य जातें. स्वर्गाचा मार्ग तें स्थळ जाणून, व सखारामपंतानी कैदेत श्रम किती दिवस अनभवावे, याकरितां रायगडावर कैदेत ठेविलें. पायांत बेडी अहोरात्र व कोठिडीस कुलफ व दरीचकार सेवेत दोघें माणसें. येक शूद्र आंधळा व बहिरा, व येक ब्राम्हण मुका. सीतळोदकें करून स्नान व भक्षयास जखीन्याचे मोठे तांदूळ. याप्रमाणें सरजाम नेमून दिधला होता. दिवसेंदिवस क्षीण प्रकृती होती. श्रावण शुद्ध त्रयोदशी छ ११ शावान गुरुवारी सखाराम-

पंतानीं परलोकास प्रस्थान करून, शरीर त्याग रायगडचे किल्यावर केला म्हणून येथील कारपरदाजांस वर्तमान आलें, म्हणून खारिज यैकिलें. व कृष्णराव बलाळ यांनी सांगितलें त्याप्रमाणें हुजूर व स्वामीस लिहिलें असे. कृष्णराव बलाळ यांनी जिवाजीपंतास वर्तमान लिहून डांकेवर आजीच छ मजकुरी प्राथःकाली पत्रें रवाना केली. हैदरअलीखानाचे व इंगरेज कर्नल कूट याची लढाई महमूदबंदराहून देवनामपटणास जातां जाहली. त्या लढाईत मीर रजाअलीखान हैदरखानाचा शालक ठार जाहला म्हणोन खारिज यैकिलें. वकीलांचे सांगण्यांत किवा दरवारी तहकीक नांही. हे विनती.

श्रीनिवास

विनतीजे. गणेशपंत बहिरे चालीसगांव परगण्यांत फौजेसुधा येऊन घांस दाणा घेतो. याजविषई आजिमुद्दौला बहादरानीं नाना व रावजीस पत्र लिहिलें आहे की, ताकीद मा॥रनुलेस पाठवावी. यांस ताकीद मागतों. माळुमाती पत्र देतील. श्रुत होय, हे विनती.

पै॥ छ २३ माहे शाबान सन ११९५ हिजरी मंगळवार साइंकाळ. मै जोडी डांक सरकार.

A. R. No. 84.

१७ शाबान ११९५ हिजरी
८ आगस्ट १७८१

पै॥ छ २६ माहे शाबान सन ११९५ रोजी शुक्रवार दोन प्रहर, मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

अखवार पुणें. अज इ॥ छ १६ शाबान लागायत छ १७ माहे मा॥र सन ११९५ हिजरी रोज बुधवार.

सुवर्णदुर्गासमीप जाहाज सांपडलें. त्यांत पांसष्ट, तोफा व दोन लाख रुपयाचे जिनसाना पंतप्रधानाकडील कारकुनांनीं तादाद करून घेतला. व दिवाकरपंत समाप्त जाहल्यानंतर पंतप्रधानांचे कारपरदाजानीं मुधोजी व रघोजी भोंसले यांस पत्रें पाठविलीं. मोतरम फरासीस अदवानीहून पुण्यास नौकरीचे इराद्यानें आला आहे. व रायगडावर कोंकणांत सखारामपंतास कैदेत ठेविलें होतें. छ ११ माहे मा॥रीं पंत मा॥रनुलेचा काळ जाहला. या वितरिक्त अवांतर वर्तमानासहित छ १२ व छ १५ माहे मा॥रीं डांकेवर हुजूर अर्जी अखबार व स्वामीचे सेवेसी पत्र पाठविलें. तें पाऊन, वर्तमान विदित जाहलें असेल. त्याउपरि प्रत्यक्ष व यैकिलें वर्तमान सेवेसी व हुजूर लिहिलें असे.

मुंबईकर जनराल व करनल गाडर यांनीं कल्याणी व पनवेलींत आपली ठाणीं कायम करून चौकी ठेविली आहे. जंगी सरजाम दारुगोली वगैरे कल्याणी व पनवेलींस मुंबईहून आणीत आहेत. हें वर्तमान पूर्वील पत्रांनीं लिहिलें आहे. पंतप्रधानांचे कारपरदाजानीं खुफिया बातनीं करितां नवी सिंदा व हरकारे मुंबई व कल्याणीस पाठविले आहेत. मुंबईस बेपारी व सवदागर पुण्याहून गेल्यास इंगरेजांकडील मनाई येणार व जाणारास नाहीं. पंतप्रधानाचे कारपरदाजानीं मनाई व तकयुद फार केली आहे. परंतु कांही जरूरी सरजाम लागल्यास, बालाजीपंत आपले तरफेनें बोहरीयास माल खरीदी करून आणावयाकरितां मुंबईस पाठवीत आहेत. व माल खरीदी होऊन येतो. बोहरी वगैरे बेपारी यांचे जुबानीं कांहीं कांही वर्तमान मुंबईकडील कळत आहे.

हैदरअलीखानांसी व करनल कूट इंगरेजासीं महमूदीबंदरासमीप लढाई जाहली. त्या लढाईत मीर रजाअलीखान नाईक मा॥रचा मेहुणा ठार जाहला. हें वर्तमान खारीज यैकिल्याप्रमाणें छ १६ शाबानचे अखबारेंत लिहिलें होतें. त्याउपरि रो कृष्टणराव बलाळ यांस विचारिलें. राव मा॥रनुलेनीं सांगितलें कीं, हैदरअली

खानानी पत्रांत लिहिलें आहे कीं, लढाईत मातवर बेखशी कामास आला. व वकीलांचे जुवानीं याचप्रमाणें खबर. कडप्याहून पंत-प्रधानाकडील वकीलानें बातनी खबर लिहून पाठविली. त्यांत मीर रजाअलीखान पडला म्हणोन लिहिलें होतें. माणसें दुतरफा मेलीं व जखमी जाहलीं. व हैदरअलीखानाची जिनसी पुलानी कूचाकरितां माघें राहिली होती. व इंगरेज तोफाची मार करीत होते. व खान मार करोल व बारचे जवानसीं लढला, याकरितां लोक फा(र) जांया जाहले. व तीन कोस माघारा येऊन मुकाम केला त्या संधीत इंगरेज देवनामपटणास गेले. हैदरअलीखानाची जिनसी आल्यानंतर कूच करून, देवनामपटणापासून दोन कोसाचे फासल्यानें राहिला आहे. व खान मार इंगरेजांवर गालिव आहे. याप्रमाणें राव मार यांचे जुवानीं येकिलें.

२

पुरवणी अखवार. छ १७ शावान सन ११९५ हिजरी बुधवार. माहदाजी सिद्यांची व इंगरेजांची सिपरीकोलारसासमीप लढाई जाहली व उमरावगिरी गोसांवी सरदार फौज सिद्याकडील पडला व एक दोघें सरदार मातवर पडले. हें वर्तमान पूर्वी लिहिलें आहे. त्याउपरि, सिंदे मार काळेवागासमीप येऊन राहिलें. छ १८ रजवची पत्रें सिद्याचे लष्करीहून पंतप्रधानाचे वकीलाचीं आली, त्यांत मार होता की, सिंदे सरजामासुधां काळेवागासमीप आहेत. राणेखान वगैरे दाहा पंधरा हजार फौजेनसीं शाहदौरा कसवा, काळेवागापासून सातआठ कोसी आहे, तेथें आहेत. याप्रमाणें कलमी खबर आली. खारीज येकतो की, शाहदौन्यासमीप इंगरेजांची पलटणें येऊन कायम जाहलीं आहेत. व सिद्यांचे फौजेवर इंगरेज गालिव आहेत. माहदाजी सिंदे यानीं येथील कारपरदाजास लिहिलें आहे कीं, इंगरेजांची पंधरा पलटणें जमीयत आहे. कासद वगैरेची जुवानीं दाहा पलटणें इंगरेजांचीं आहेत. व कालपीसमीप च्यार पलटणें याहून विशेष जमीयत नाहीं. गोहदकर जाट दाहा हजार जमियते-
नसीं इंगरेजास शरीक जाहला आहे. माहदाजी सिद्यानीं येथील

कारपरदाजांस लिहिलें आहेजे. पंचेवीस हजार फौज आपले हमराह आहे. पुन्हां दाहा हजार नवनिगाहदास्ती जरूर पाहिजे. व निगाहदास्त करविली आहे. ते फौज शामील जाहल्यानंतर इंगरेजांची तंबी वाकई होईल.

रा० कृष्णराव बलाळ यानीं छ २ रमजानीं प्रयाण मुहूर्त नेमिला आहे. छ मा०रीं श्रीमंत पंतप्रधान व बालाजीपंतनानाचा निरोप घेऊन अंगप्रस्थान करणार. छ ३ तारखेस स्वार होऊन बारामतींत घरास न जातां बागांत येक मुकाम करणार. व तेथून दर कूच हुजूर जाण्याचा उद्योग करावयाप्रमाणें रावजीचें मुखें वर्तमान येकिलें.

पंतप्रधान यांस राघोजी अंगरे यानीं जाहाजनुमा लहान किस्ती तयार करून पाठविली आहे. ते मुठानदींत घालून नदीचे किनारा उभे राहून पंतप्रधान तमाशा पाहत असतेत. मानाजी फांकडे याचे तंबीकरितां पांडुरंग बाबूराव बारामतीवाले याची फौज व पागा पांचसे लोक गेले होते. फांकडे मा०र जोगाईचे अंब्यास-मीप दोन तीनसे लोकानसी होता. पांडुरंगराव वगैरेची बातनी मानाजीस कळतांच बाहीरबुनगासुधां तयार होऊन लढाईस मुस्तैद जाहला. दुतरफा लोक ठार व घोडीं मेली. त्याउपरि, फांकडे मा०र पाठ देऊन पळोन गेला. बुनग्यापैकीं कांहीं उंट वगैरे सरजाम लूट सापडली. व वीस पंचवीस घोडी पाडाऊ आली. पांडुरंग बाबूराव वगैरेचे फौजेस तीस कोसाची दौड पडली. याकरितां ताकूब केला नाहीं. या प्रा० वर्तमान आलें. सदरहू लढाई छ १२ माहे मा०री आटली म्हणून येकील. वासुदेवबावा मुतालिक प्रतिनिधीस कांही ज्वराची बाध होती. याकरितां आपले गांवाखाले होत. त्याचा काळ जाहला म्हणून वर्तमान आलें.

पै० छ २६ शाबान सन ११९५ हिजरी शुक्रवार दोन प्रहर मै डांक सरकार.

पै॥ छ २६ शावान सन ११९५ हिजरी शुक्रवार. दोन प्रहर,
मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी. विनतीजे. चिरंजीव
राजेश्री रघोतमराव यांजसमागमें विनतीपत्र सेवेसी पाठविलें.
त्यांत खाजगी काम सेवकाचे उपयोगी, व सरकारची नुकसानीं, व
कदीम ज्यागीरीपैकीं मौजे मदनूर, इनाम अलतगमा बाफरजंदा
व अखबारनवीसीची खिदमत चिरंजीवावर वहाल वरकरार
करावी. येविपई सेवकानें हुजूरअर्जी लिहून दिवली. व स्वामीनीं
अर्ज करावा म्हणोन विनती लिहिली आहे. कृपां करून युक्तीनें
आपण अर्ज करतील. मंजूर व कबूल करून सरफराजी करणें
यखतियार खावंदाचा आहे. व हे विनती ल्याहावयाचें कारण हेंच.
जे चिरंजीव सेवा करावयांस अधिकारी जाहले व पांच वर्षे जाहली.
येथील अखबारीचें काम व सदैव राजद्वारास जाणें व उतर
प्रत्योतर करणें या कामाची यखतियारी मजकडून चिरंजीवास
आहें. माझी गुमास्तगिरी मुस्तारीनें त्यांजकडें आहे. यास्तव,
हुजूरीहून सरफराजी व्हावी. यांत मीं फिदवी नोकर मवरुसीं
आहें. चिरंजीवांची सरफराजी जाहलियां तेही खानजादींत दाखल
होतील. खिदमत त्यांचे नांवें जाहलीच पाहिजें. याविपईची विनती
करावयाचें कारण, माझी शरीरप्रकृती फार अशक्त जाहली. व या
खिदमतेस सदैव कमर बांधून दरवारी राहिले पाहिज. हे श्रम माझें
चितापासून करावे यांत सादत परंतु शरीर स्वाधीन नाहीं.
कदाचित, हुजूर अर्ज मंजूर नच होय त्यापक्षीं इस्ताफा लिहून
देणें प्राप्त होईल. स्वामी प्राचीन मुरवी व कृपावंत आहेत.
युक्तीनें अर्ज करतील. श्री स्वामी सहाय जाहलियां मनोदयानुरूप
कार्य होईल. बहुत काय लिहिणें. कदाचित मर्जीत येईल कीं, कृष्टणराव
बलाळ हुजूर येणार. ते आल्यानंतर त्या संधीत अर्ज करूं. त्यांस
हुजूरीहून सरफराजी होण्याविपई कृष्टणराव यांजकडून सिफारस

करवणें. फार लघुत्व व यांचा उपकार घेण्याचें प्रयोजन सर्वथैव नांहीं. सेवक लोकानीं आपलें सरफराजीविषई मुरब्याकडून अर्ज मारूज करावा. धण्यानी कृपा करून सरफराजी करावी. दुसऱ्याची सिफारश व साहित्य नसावें. हाच मार्ग चांगला. व सांप्रतचे प्रसंगीची कृष्टणरावजी हुजूर येतात. यांत परस्परें स्नेहाची वृद्धी व्हावी व सर्व मजहले पुसावे किंवा काळहरणावर दृष्टी देऊन हुजूरचे मर्जीप्रमाणें यैकावें व जे समई काबूची संधी ध्यानास येईल ते समई बिगाड करावा, यैसा यांचा मनसुबा आहे. मार्गानें चौथाईचा तह जाहलियां हे करितील. इंगरेजांसीं दारमदार. हैदर नायकाचे इतिल्यावितिरिक्त सर्वथैव हे करीत नांहींत. नाईक मा॥राचे कबज्यात वतसरुफांत लाखों रुपयाचा मुलुक आला आहे. व इंगरेजांवर गालिब. त्या पक्षीं हैदरअलीखान सर्वथैव दारमदार करीत नांही. पंतप्रधानांचे कारभान्यांस स्पष्ट उमजलें आहे कीं, इंगरेज बदकवली व बदमामली. यांचे कौल कराराचा विश्वास नांहीं व सांप्रत हैदरअलीखान शरीक मसलहत जाहला आहे. व यासी कौल करार जाहला. त्यांत तफावत सर्वथैव न व्हावा. या अर्थी, रावजी हुजूर आल्यानंतर हुजूरचे मर्जीमुबारकेप्रमाणें कार्यभाग होणें बहुत दुस्तर दिसतें. हे विनती.

A. R. No. 85.

१८ शाबान ११९५ हिजरी

९ आगस्ट १७८१

पै॥ छ २६ शाबान सन ११९५ हिजरी, शुक्रवार दोन प्रहर
मै डांक सरकार.

श्री

विनंती विज्ञापणा यैसीजें. येथील कुशळ ता॥ छ १८ माहे
शाबान, मु॥ पुनें स्वामीचे कृपावलोकने करून येथास्थित जाणोन

स्वानंद लखनआज्ञा करीत असिले पाहिजें. विशप येथील वर्तमान छ १५ माहे मा॥र रोज सोमवारी प्रहर रात्रं पूर्व जाता विनंतीपत्र सरकारचे डाकीसमागमें सेवेसी रवाणा केले ते पाऊन सविस्तर वर्तमान श्रुत जालें असेल. तदनंतर येथील वर्तमान इग्रेजाचे जाहज सवदागिरी सुवर्णदुर्गास धरले म्हणोन इग्रेजाचे जाहजे लडाईस सुवर्णदुर्गास येणांर म्हणोन येथून दोन हजार गारदी किले मा॥र याचें मदतीस जाणार. हे विनंतीपत्री पूर्वी लखन केलें होतें त्याजवरून श्रुत जाले असेल. त्यास येथून दोन हजार गार्दी सुवर्णदुर्गास जातात. इग्रेजाचे सवदागिरी जाहाज यानी धरले. त्यात दोन अडचा लक्षाची मता यांस सापडलीं. श्रुत होये. राजश्री सखारामपंतवापू छ ११ माहे मा॥री कैदेत मृत्य पावले. हे वर्तमान सविस्तार विनंतीपत्री लेखन केले होतें त्याजवरून श्रुत जाले असेल. त्यांस सखारामपंत-वापू छ ११ माहे मा॥री मृत्य पावले यैसे वर्तमान येथे आले, श्रुत होयें. राजश्री कृष्णराव याचा व नानाचा दोन तीन दिवस जालें नित्य खलवत होतो. खलवतीचा भाव यैकिल्यांत आला की, राव मा॥र हजुरात येतात. हजूरचेही इनायेतनामें राव मा॥र यास आले की सत्वर यावें. त्याजवरून सत्वरच निघावे यैसे होते. प्रस्तुत यैकिल्यात आले कीं आठपधरा दिवस राहून आखर माहे मा॥री निघणांर. कारन कीं राव मा॥रास हजुरांत पाठवावें यैसा निश्चयें जालां. तें समई या सलेचे पत्रे कारभारी यानी हैदर नाइकास लिहिले कीं, राव मा॥र यास हजुरात तहाचे कामाविसी वगैरे आणख कितेक जावसालाविसीं पाठवावे लागते यंसी पत्रे नाईक मा॥रास लिहिले आहेत. त्याचें उतराची मार्गप्रतिक्षा करितात. पत्रे जाऊन येक महिणा होत आला. रावजीचे निघावयाचें संधीस नाईक मा॥राचेही उतरे येतील यैसे आहे. राव मा॥र निघाल्यास लेखन केले जाईल. श्रुत होयें. राजश्री हरीपंतास दोन तीन दिवस जाले समाधान नाही म्हणोन नाना हरीपंताचे येथे आले होते. श्रुत होये. छ १६ माहे मा॥र रोज मग-लवार. रो मानाजी फाकडे वालेघाटाकडे तुळजापूर प्रांताकडे तीन चारसे राऊत मेलवून खुल केले आहे. त्याचे पारपत्यास रो पाडुरंग

वाबूराव वारामतीकर याची पागा वं आनीख मुढें वगैरे याची पागा
 जैसे हजार पाचसे राजत रवाणा केलें जैसे वर्तमान आहे. दुसरें
 फाकडे मा॥र यास कौलही पाठविला आहे की येणे. श्रुत होयें. वैजापूर
 व गांडापूर व पैठण वगैरे माहलं, सरकारचे आहेत. तेथे होलकराकडील
 फौज जाऊन उपद्रव करावां जैसे वर्तमान होते. हे पूर्वीही
 लेखन केले होते. प्रस्तुत वाफगांवाहून वर्तमान आले कीं, राजश्री
 पाराजीपंत होलकराकडील दोन हजार फौजनसी वाफगावाहून
 निघोन वैजापूर वगैरे माहलाकडे जातात. कारन कीं माहलात
 उपद्रव करून येवज घ्यावा. माहांलास रखना करावा याअर्थी
 पाराजीपत जातात जैसे वर्तमान आले. होलकराचा आग्रह कार-
 भान्यापासीं फार होता कीं, पाराजीपंतास वैजापूर वगैरे या माहलात
 पाठवावें. प्रस्तुत पाराजीपंत दोन हजार फौजेनसी वैजापूर वगैरे
 माहलाकडे जातात जैसे वर्तमान आले. पाराजीपंत वगैरे सरकारचे
 माहलात जातात म्हणोन शहराहून नवाब अजमतदौला वाहदर
 डेरे देऊन वाहेर निघालें. फौज वगैरे ठेवितात जैसे वर्तमान आहे.
 मागती पाराजीपंत वगैरेकडील वर्तमान आल्यांस लखन केले जाईल.
 श्रुत होये. चतुर्थी म्हणोन नाना फडनीस थेऊरासं गनपंतीचे दर्शनास
 गेले होते. दर्शन करून सध्याकांठी घरास आले. श्रीमंतही गन-
 पतीचे दर्शनासं वाड्यावाहेर आले होते. दर्शन करून मागती
 वाड्यात गेले. श्रुत होये. दरवार वगैरे जाला होता. उपरांतिक
 कृष्णरावजी व नाना याचा खलबत जाला. विदित होये. छ १७
 रोज बुधवार इग्रेज कल्यानीसं व ममईस आहेत. सरजाम वगैरें
 त्यानी फार केला आहे. प्रस्तुत वर्तमान आहे कीं इग्रेज कल्यानीहून
 च्यार कोंस पुढे आले. घाटाकडे येतात किंवा आणीख कोन्हीकडे
 जातात हे वर्तमान आल्या सेवेसी लखन केले जाईल. श्रुत होये.
 रा० सटवाजी भोसले वगैरे कोडाईबारी उतरोन घाटाखाले गेले.
 त्यानी काही जमाव करून कोडाईबारीकडे येणार. त्याजवरून
 राजेश्री गनेशपंत बेहरे यास आज्ञा केली की, तुम्ही कोडाईबारीकडे
 जाणे. त्यास गनेशपंत बेहरे कासारबारीखालें नसरथपुरांवर.

तीन हजार फौजेनसी होते. वर्तमान आले कीं, गनेशपंत नसरथपुरा-
हून कूचं करून कोंडाईबारीकडे जातात. श्रुत होये. राजश्री नागोराम
यासमागमें दोन तीन हजार फौज देऊन पंचमाहाल वगैरेकडे पाठ-
वावे यैसी यौजणा आहें. श्रुत होये. राजश्री विसाजी कृष्णा विनिवाले
याचीही उभारनी करून त्यास फौज सांगावी यैसी यौजणा करितात
परंतु विसाजीपंत कबूल करीत नाहीत यैसे आहे. मग येविसी काय
जे होईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. विदित होये. पुढे जे प्रसंगाचें
वर्तमान ध्याणास येईल तें सेवेसी लेखन केले जाईल. विदित होयें.
छ ९ माहे मा॥रचे आज्ञापत्र व छ २३ व छ २६ माहे रजवचे जवाबी
इनायेतनामे दोन इनायतनामे व आज्ञापत्र सादर केले ते छ १६ माहे
मा॥री पावले. पाऊन बहुत संतोश जाला. संदेव याचप्रकारे इना-
येतनामे व आज्ञापत्रे सादर करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवकाचे
जागीरीचे खेड्यास श्रीमंताकडील सरदारानी व खांनदेशाचे सुभेदारानी
उपद्रव करून येवज घेतला. येविसी सरकारचे इनायेतनामे कार-
भारी यांस व रावजीस पाठवावे म्हणोन विनंतीपत्री लेखन केले
होते. त्याजवरून कृपावंत होऊन आज्ञापत्री सादर केले की, लि॥
प्रो इनायेतनामें कारभारी यांस व रावजीस सादर करून पाठऊ
म्हणोन आज्ञापिलें. त्याजवरून बहुत संतोश जाला. सर्व प्रकारे
माझा अभिमानं स्वामीस आहें. विदित होये. खांनदेशचे सुभेदारांस
श्रीमंताचे पत्र होते कीं मोगलाईचे खेड्यापासून सुभेपटी व दहकपटी
न घेणे. यैसे असता घटाई करून सुभेपटीचा व दहकपटीचा येवज
घेतला. गनेशपंत वेहरे यानी दोन वेला गावची खंडनी करून येवज
घेतला. हे वर्तमान पूर्वी येक दोन विनंतीपत्री सेवसी लेखन केले आहे
त्याजवरून श्रुत जाले असेल. कारभारी यांस व रावजीस इनायेतनामे
आले पाहिजेत की, खांनदेशचे सुभेदारानी व गनेशपंतानी येवज
घेतला असेल तो माधारे देवणे. याचे गावखेड्यास कोन्ही उपद्रव
न करी ते करावे. या अनवर्ये इनायेतनामे व स्वामीचे पत्रे आली
पाहिजेत. विदित होये. बहुत कायें लिहिणे, कृपा लोभ कीजे हे विज्ञाप्ती.

श्रीनिवास

अखवार पंतप्रधान अज इ॥ छ १८ गुरुवासर लगायत छ २२ माहे शाबान सन ११९५ हिजरी. पांडुरंग वावूराव वारामतीवाले यांची फौज वगैरे मानाजी फांकडे याचे ताकुवास गेले होते. त्याची लढाई जोगाईचे अंव्यासमीप जाहली. परस्परें घोडीं व लोक जखमी व ठार जाहले व मानाजी जरीदा फरारी होऊन गेला. यावितरिक्त अवांतर वर्तमानासहित हुजूर अर्जी व अखवार व स्वामीचे सेवेसी पत्र पाठविलें तें सेवेसी व हुजूर पाऊन वर्तमान कळलें असेल. त्यानंतर प्रत्यक्ष व यैकिलें वर्तमान दफेवार लिहिलें असे.

रघुनाथराव सुरतेहून च्यार कोसी तीन च्यारसे लोकानसीं उतरले आहेत. अमृतराव व वाजीरा (व) वरवे व सटवाजी भोंसले सुरतेहून आठ कोसाचे फासल्यानें हजार वारासैं स्वारांनसीं आहेत. स्वारांची निगाहदास्त करितात म्हणोन खारीज वर्तमान यैकिलें. पंतप्रधानांचे कारपरदाजांचे जुवानीं रघुनाथराव यांस कानांत कांहीं रोग जाहला आहे. त्यास्तव बहुत थमी. सुरतेहून तीन कोस नर्मदांतीर अश्विनीकुमार तीर्थापासीं इंगरेजांचे परवानगीप्रमाणें आहेत. वाजीराव व सटवाजी भोंसले यांस इंगरेजांनीं सुरतेस यावयाची परवानगी दिवली नाहीं. याकरितां आठ दाहा कोसाचे फासल्यानें आहेत.

पांडुरंग वावूराव यांचे तरफेचे त्र्यंबकराव व गोविंदराव कृष्ण वगैरे मानाजी फांकड्याचे ताकुवास जे फौज गेली त्यां सरदारास माघारा फिरोन येणें म्हणोन पंतप्रधानाची आज्ञापत्रें छ मा॥री रवाना जाहलीं. पागेचे सरदार व जागीरदार व हुजरातीचे कितेक सरदार रुखसत घेऊन घरास गेले आहेत. त्यांस ताकीदपत्रें रवाना जाहली कीं, सरंजामसुधां दसऱ्याकरितां पुण्यास येणें.

माहदाजी सिंदे व हैदरअलीखानाकडील ताजी खबर आली नाहीं.

पंतप्रधान छ॥ मा॥ रीं पर्वतीस गेले होते. वासुदेवबावा नि॥ प्रतिनिधी आजारी आहे याकरितां पुण्याहून कन्हाडास गेला आहे. प्रतिनिधीचे पागेचे सरदारापैकीं वासुदेवबावा म्हणोन होता तो मृत्यु पावला. हे खबर प्रतिनिधीचे लश्करांत आली व गोटगस्तीचे जासुदानी कारपरदा-जास वासुदेवबावा मुतालिक मृत्यु पावला म्हणोन खबर सांगितली. ते प्रसिद्ध जाहल्याप्रमाणें हुजूर अखबार लिहिली. त्यानंतर बालाजीपंतानी तहकीक खबर आणविली व निश्चय जाहला की, वासुदेवबावा मुतालिक प्रतिनिधी बहुत काहला परंतु जिवंत आहे. दुसरा कोण्हीं वासुदेवबावा पागेचा सरदार होता तो शांत जाहला.

हरीपंत फडक्यांची प्रकृती पोटदुखीकरितां स्वस्थ नव्हती. सांप्रत स्वस्थ आहे. बालाजीपंताचे घरास येत असतात.

बातनीकरितां खुफिया जासूद पुण्यांत होते ते छ १७ माहे मा॥ री येंक जोडी धरली. तहकीकात करतां रघुनाथराव यांचे तरफेचे म्हणतात. श्रुत होय, हे विनती.

पै॥ छ २ माहे रमजाण सुमार्सन ११९५ हिजरी बुधवार दोन प्रहर मै डांक सरकार.

A. R. No. 87.

२३ शाबान ११९५ हिजरी
१४ आगस्ट १७८१

पै॥ छ २ रमजान सन ११९५ हिजरी बुधवार दोन प्रहर मै डांक सरकार.

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना येसीजे. येथील कुशल ता॥ छ २३ माहे शाबान, मु॥ पुणे स्वामीचे कृपावलो(कने) करून येथास्थित जाणोन स्वानंद लेखनआज्ञा करीत असिले पाहिजे. विशेष येथील

वर्तमान छ १८ माहे मा॥र, रोज गुरुवारी प्राथःकाली विनंतीपत्र सरकारचे डाकेसमागमे सेवेसी रवाना केले ते पावोन सविस्तर वर्तमान शृत जाले असेल. तदनंतर यथील वर्तमान राजश्री सखारामपंत बापू शात जाले, हे वर्तमान पूर्वी दोन विनंतीपत्रे सेवेसी रवाना केली त्यात सविस्तर लेखन होते, त्याजवरून ध्यानास आले असेल. सखारामपंतबापूचे क्रियेस पाचहजार रु० देऊन सरकारचा कारकून सासवडास पाठविला. सासवडास त्याचे उतरकार्य होते, शृत होये. सिंदे कोल्हारसिंप्रीवर छावनी करून राहिले. तेथून इग्रजही दाहा बारा कोसावर आहेत. त्या इग्रजासी व सिद्यासी लडाईं आहे, शृत होये. दरवार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे कामकाज जाले. उपरातिक रावजीचा व नानाचा खिलवत जाला. भाव यैकिल्यात आला की, रावजीस येज्यमानसाहेबाकडे रवाना करावयाचा. त्यास राव मा॥र भाद्रपद सुद ३ तृतीयेस मोहर्त करून निघना (२) यैसे वर्तमान आहे. निघाल्यास लेखन केले जाईल शृत होये. छ १९ माहे मा॥र रोज शुक्रवार, राजश्री मानाजी फाकडे यानी दोनतीनसे स्वार मेलऊन खूल केले होते. त्याचे पारपत्यास राजेश्री पाडुरंग वावूराव वारामतीकर वगैरे याच्या पागा पाठविल्या होत्या. हे वर्तमान पूर्वी लेखन केले होते. त्यास मानाजी फाकडे पळून गेले. त्याजकडील दाहा पाच घोडी वगैरे याजकडील लोकानी पाडाऊ करून आनिली यैसे वर्तमान आले. फाकडे मा॥र जोगाईच्या आव्याकडे पळून गेला. त्याचे पाठीमागे याजकडील लोक आहेत यैसे वर्तमान आहे, शृत होये. राजेश्री कृष्णरावजी दरबारास गेले होते. नानासी व रावजीसी खलवत जाला. राजश्री जिवाजीपताकडील पत्रे आली होती. पत्रे नानास रावजीने वाचून दाखविली. पत्राचा भाव यैकिल्यात आला की, जिवाजीपतानी रावजीस लिहिले आहे की, इकडे यावयाचा उद्योग सत्वर करावा. त्याजवरून रावजीही श्रावनमास जाल्यानंतर सत्वरच निघनार, शृत होये. छ २० माहे मा॥र रोज शनिवार इग्रज कल्यानीस व ममई(स) आहेत. सरजाम वगैरे फार केला आहे. पुढे ते सत्वरच उद्योग

करनार. दुसरे वर्तमान आहे की, कोकनप्रांतीचे काही किले राहिले आहेत ते घेऊन उपरातिक घाटाकडे यावे, यैसा विच्यार इग्रजाचा आहे म्हणोन वर्तमान आहे. मग जे इग्रजाकडील वर्तमान यैकिल्यात येईल ते लेखन केले जाईल, शृत होये. राजश्री वासदेवबावा प्रतिनिधीकडील यास समाधान वाटत नाही. त्यास देवआज्ञा जाली यैसे वर्तमान आहे. तहकीक वर्तमान आलिया लेखन केले जाईल, शृत होये. राजश्री त्रिवकराव दीक्षित मातवर सावकार होते ते मृत्य पावले. त्याचे पोटी पुत्र नाही. पधरा वीस लक्षा रुपयाची जागा त्याचे पदरी आहे. मरतेसमई त्याने दोन तीन लक्ष रुपय वाटले, धर्म केला. प्रस्तुत त्याचे द्रव्याची चौकशी सरकारात केली. त्याचे स्त्रीस धर्मपुत्र देऊन त्यास लाख रुपय द्यावे. बाकीचे द्रव्य सरकारात ध्यावे. कारन की बैतल माल, यैसा निश्चये जाला, शृत होये. दरवार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे कामकाज जाले, शृत होये. छ २१ रोज रविवार होलकराकडून २॥ पाराजीपंत दोन हजार फौजेनसी वाफगावाहून वैजापूर वगैरे माहलात जाऊन उपद्रव करनार यैसे वर्तमान आहे. होलकराचे मानस फार आहे की, सरकारचे तालुक्यास उपद्रव करावा यैसी वदंता आहे की, सरकारचे होलकराकडील येक दोन पागा वैजापूर वगैरेकडे गेल्या, यैसे वर्तमान आहे. मागती वर्तमान तहकीक यैकिल्यास लेखन केले जाईल. पाराजीपंत वगैरेही जाणार. गेल्याचे वर्तमान यैकिल्यास लेखन केले जाईल, शृत होये. रावजीस हजुरात पाठवावे म्हणोन कारभान्यानी हैदर नायेकास लिहिले होते. त्यास नाईक मा॥र याजकडून साडनीस्वारासमागमे पत्रे आली. पत्राचा भाव यैकिल्यात आला की, नाईक मा॥र यानीही लिहिले आहे की रावजीस हजुरात पाठविता हे उत्तम आहे. आनिकही त्यानी कितिक राजकारनी मा॥र लिहिला होता. पत्रे कारभान्यानी वाचली, शृत होये. राजश्री हरीपतास समाधान वाटत नाही म्हणोन नाना व कृष्णरावजी हेरीपताचे येथे आले होते. नाना व हरीपत व कृष्णरावजी याचा खल(व)त येक प्रहर पावेतो जाला. भाव यैकिल्यात आला की, कितिक राजकारनी

वगैरे दैलतीचे बदोवस्ताविशई बोलनी जाली. दुसरे हैदर नायेकाक पत्रे आली ते जिवाजीपताकडील पत्रे आली ते हरीपतास दाखविली. खलवत वगैरे होऊन नाना व रावजी आपले घरास गेले. रावजीस हजूरान रवाना करावे यैसा निश्चये जाला. भाद्रपद सुद ३ येस अथवा सुद पंचमीस रावजी मोहर्त करून निघनार यैसे वर्तमान अहे. शृत होये. छ २२ रोज सोमवार. होलकरासी व अहिल्यावाई होल-करीन यासी गुधता नाही म्हणोन उभयेताचे सफाईस येथून कारभा-न्यानी रा। वावूराव वैद्य पाठविले होते. त्यास सिप्टाई करून वावूराव येथून दो तीन मजलीवर आले. येका दो दिवसा येथे दाखल होनार. अहिल्यावाईने कारभान्यास सागून पाठविले की, ज्यात तुमची मर्जी तेच आमची मर्जी आहे. होलकराविशई आमचा काही फार दुराग्रह नाही मग वावूराव येथे आलियावर सर्व ध्यानास येईल. अहिल्यावाईने श्रीमतास वस्त्रे वगैरे वावूराव यासमागमे पाठविली आहेत म्हणोन वर्तमान आहे, शृत होये. सुरापूरवाल्याचा येक भला मणुग आला आहे. जावसाल कृष्णरावजीचे विद्यमाने करितो. सुरापूरकराचा पैगाम आहे की, स्नेह विशेष असावा. पुढे भेटीचा योग जाला तर करावा यैसे आहे. मागती त्याजकडील जे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल, शृत होये. राजेश्री कृष्णरावजी भाद्रपद सुद ३ त्रितीयेस निघतात. रावजी-समागमे दोनसे स्वार व पंचवीस गारदी, पाच जासूदाच्या जोड्या वगैरे शागिर्द पेशा व येक अवारीचा हाती याप्रमाणे सरजाम रावजी-समागमे नेमला आहे. रावजीसमागमे गोविंदराव भगवतही येतात, शृत होये. सध्याकाली नाना व हरीपत व कृष्णरावजी याचा खिल-वत जाला. उपरांतिक हैदर नायेकाकडील पूरखान वगैरे वकील आले होते त्यासीही दोन घटका खिलवत जाला. भाव यैकिला की नाईक मा।र यास पत्रे लिहिणार, शृत होये. वासदेववावा प्रतिनिधीकडील याचे मृत्य पावल्याचे वर्तमान होते, परंतु वर्तमान मृत्य पावल्याचे नाही. त्यास फार समाधान वाटत नाही यैसे आहे, विदित होये. पुढे जे प्रसंगाचे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल.

सदैव आज्ञापत्री परामृश होत असावा. बहुत काय लिहिणे, कृपा लोभ कीजे हे विज्ञापत्री.

A. R. No. 88.

(पो.ता.) २ रमजान ११९५ हिजरी
२२ आगस्ट १७८१

पै॥ छ २ रमजाण सन ११९५ हिजरी, बुधवार दोन प्रहर मै डांक सरकार.

श्रीनिवास

पुरवणी. श्रीमत राजश्री नानास्वामीच सेवेसी विनती उपरि. चौथाईचा तह हजरत मगफरतमाव यांचे समई अमल होता त्या-प्रमाणें करार करून देतों म्हणोन पंतप्रधानांचे कारपरदाजानीं कबूल केलें असतां, तह करून देत नाहीत व सुवे खुजस्ते वुनयाद येथील कितेक माहलांत निमेनिम रुपये आजोपर्यंत घेत आहेत. याचप्रमाणें हैदराबाद सुब्याचे माहालापासून स्वराज्याचा अमल घेतात. याकरितां तह होजोपर्यंत मामलतीची बंदी करवावी व येविपर्यंत हुजूर अर्ज करावा म्हणोन चिरंजीव रघोतमराव सदैव सेवकास सांगत होते. परंतु हुजूरचे मुसाहिव व मुकरव साहव तदवीर त्यां मजलसींत आपले अकलनाकसेनें कांही सलाह ल्याहावी हें अयोग्य. व वाजाचे उडाणापुढें बटेर व चिमण्यानीं काय उडावें. तथापि बुधीलक्षण परवाजाचे मकदुराप्रमाणें असल्यास बुधीप्रमाणें तजवीज करून हुजूर अर्ज केलियां खावंद कदरदान शंभर गोष्टीहून येक गोष्ट पसंद करून सरफराजी करीत आहेत. यास्तव हुजूर अर्ज करावयाकरितां स्वामीचे सेवेसी व हुजूरहीं संक्षेपेत् करून अर्जी लिहिली आहे व च्याहारमची जप्ती व्हावी हे सलाह दौलत होती ते जाहली. पेस्तर करण्याचा प्रकार कृष्टणराव वलाळ हुजूर येत आहेत. याचें मुख्य कारण सखारामपंतास कैद केल्यानंतर बालाजीपंताचे चितांत

बहुतकरून होतें कीं कृष्टणराव बलाळ यांनीं हुजूर जाऊन मिजाज मुबारक मुतवजे अहवाल आपल्यावर करवावी. त्यासमई राव मा॥र-
 नुलेचे चितांत हुजूर जावें हे आरजू असतां पुन्हां बालाजीपंतानीं
 बमोजिब सलाह दुसरे कारपरदाज तजवीज मक्कूफ केली व माहदाजी
 सिंदे व होळकर यासी इतिफाक व रियायत याजवर करणें फार उप-
 योगी हे सलाह पसंद जाहली. माहदाजी सिंध्याची पासखातर
 बालाजीपंत करीत आहेत व बइस्तसवाब बालाजीपंत होळकरांचे
 ज्वाबसालाचे बानीकार हरीपंत जाहले आहेत. हुजुरीहून इनायत व
 मिजाज मुबारक मुतवजे अहवाल आहेत. त्याप्रमाणें आपले तरफेनं
 फिदवीयंतीत कसूर न करावा याप्रमाणें बालाजीपंताचा निश्चय.
 गो कृष्टणराव बलाळ याचा येतमाद व इतबार पूर्वीं वैकुंठवासी
 माधवराव यांच समझ होता. सांप्रत बाळाजीपंत व हरीपंतासमीपहीं
 चांगला आहे. परंतु हुजूरचे तरफेनं ज्वाबसालाचा मध्यस्तीचा
 सिलसिला राव मा॥राकडें याकरितां अकसर कामांत सिवाय खानगी,
 बालाजीपंत रावजीस शरीक मसलहत करितात व सलाह पुसत
 आहेत. हेहीं आपला भ्रम रक्षून समयोचित वर्तणूक करितात. हुजूरचे
 सिलसिल्याकरितां आपल्यास उमदगी व हुजूर जाऊन पुन्हां सादत
 मुलाजमत व इनायत ताजी संपादिलियां अफजायश आबरू आहे.
 याकरितां हुजूर येण्यांची आरजू दिली होती, ते हजरतेचे तफजुलानें
 बार आली. व हुजूर जाऊन चौथाई वगैरे मालीकाम व इंगरेजांकडील
 मोहीम वगैरे मुलकी कामाची सलाहदौलत आपण अर्जमारूज करूं
 त्याप्रमाणें हुजूर पसंद व कबूल होईल, हा भरवसा रावजीस फार
 आहे. कदाचित् अर्ज कबूल न जाहला व पंतप्रधानांचे कारपरदाजांचे
 मसलहतीस बरखिलाफ इरशाद जाहलियां उभयपक्षीं ज्वाबसाल व
 उत्तर प्रत्योतर होत जाईल. त्यांत आपलें बोलणें जवाब व सवाब
 पडेल व हजरत आपण अर्ज केली सलाह मंजूर करतील. ज्याब-
 सालाची कुन्हा समजोन पुन्हां आपली तजवीज सलाहदौलत म्हणोन
 इरशाद करतील.

पै॥ छ २ रमजान सन ११९५ हिजरी.

२

श्रीनिवास

पुरवणी. श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी. गरज व कावूचा दारमदार व स्नेह जाहला. सांप्रत पंतप्रधान वयेंकडून धाकटे. परंतु सरदार व फौज बइतिफाक. रघुनाथराव इंगरेजाचे रिफाकतीनें बहुत वर्षे लढाई व लोंकांसी भेद करीत आहेत. परंतु हमराही लोकांची फूट जाहली नाहीं. इंगरेजांचे लढाईस हरसाल कमरबस्ता व सरगरम आहेत. बंदगानआलीनीं वाजवीचें रुईनें कायल करून आपले मतालवा प्रा॥ फैसला करणें व सलाहप्रमाणें अमल करावयाचा इरशाद केलियां कबूल आहे. करूं कायल न करितां मर्जीप्रमाणें वर्तणूक करणें, म्हणोन इरशाद जाहलियां, इंगरेजांकडील मोहिमेचा आंज्याम जाहला नाहीं. म्हणोन वमोजिव इरशाद कबूल करणें जरूर न केलियां, दुतरफा निफाकाची व लढाईची सरबराई होणार नाहीं. दाहापांच दिवस ज्वाबसालांत कसीस व वोढ धरावी. उपरांतिक हजरतीचे मर्जीप्रमाणें चौथाईचा तह करितों व इंगरेजांकडील दारमदार हैदरआलीखानाचे इस्तसवाव व इतल्यावित्तिरिक्त होणार नाहीं. हजरत व इंगरेज वइतिफाक हैदर नाईकाचे तंबीस मुतवजे होतील तर उत्तम आहे. आम्ही माने व तालुकियांत खललअंदाज होणार नाहीं. हैदरखानाची तंबी मंजूर न होतां फरखुंदे बुन्यादेंत राहणें. सलाह असलियां तेथेंच राहांवें. इंगरेजांचा व पंतप्रधानाचा दारमदार आपले मारफतीनें करितों म्हणोन इरशाद जाहलियां करावा. पंतप्रधानाचे खातरखाह जाहलियां वमोजिव सलाह हैदर-आलीखान करूं. पंतप्रधानांसीं बिगाड करावा हेच मर्जी असलियां प्रधानाचे तरफेनें कसूर नाहीं. हजरत मुस्तार आहेत. याप्रमाणें उतरप्रत्योतर करून चौथाईचा तह मर्जीप्रमाणें करून द्यावा व कृष्टणरावजीनी रुखसत हासल करून यावें. ज्यासमई फरागत हासल होईल तें समई सलाह वक्त जें ध्यानास येईल त्याप्रमाणें वर्तणूक करूं.

याप्रमाणें हुजूर जाऊन ज्वाबसाल करावा. राजश्री हरीपंतास पोट-
दुखीची व्यथा नवीन जाहली आहे. महिन्यांत येकदोन वेळा फार श्रमी
होतात. सांप्रतहीं प्रकृती स्वस्थ नाहीं याकरितां राजश्री बालाजीपंत
व कृष्णराव पंत मा॥राचे घरास छ १९ माहे मा॥रीं गेले होते. तीन
घटका दिवसापासून प्रहर रात्रपर्यंत मसलहत जाहली. खिलवतेचा
राज प्रसिद्ध जाहला नाहीं. परंतु हुजूरचे तरफेचीच मसलहत
होती म्हणोन यैकिलें. पंतप्रधानांचे फौजेची तादाद व फौज जमा
केल्यास किती जमा होईल? हजरत बंदगानआलीनीं बिगाड केलियां
गालिब मगलूब पक्ष कोणाचा, व हुजूरांत फौज गाडद व स्वार व पागा
किती, याची तादाद करीत आहेत म्हणोन यैकिलें. जें वर्तमान
यैकिलें व ध्यानास आलें तें लिहिलें असे. हुजूरीहून इंगरेजासीं
इतिफाक किंवा बिगाड व हैदर नाईकासी तंबी मंजूर किंवा उपेक्षा, व
पंतप्रधानासी इतिफाक किंवा निफाक, यापैकीं कोणताहीं येक विचार
सिद्धांतांत येईल. हजरत बंदगानआलीसमीप फौज मातबर मवजूद
आहे. परंतु दाहापांच हजार चांगली चुनंदी फौज नवनिगाहदास्त
करावी. कांहीच काम मोकदम नसलियां खालस्यांतील मुफसदां

(अपूर्ण)

A. R. No. 89.

२५ शाबान ११९५ हिजरी
१६ आगस्ट १७८१

पै॥ छ ४ रमजान सन ११९५ हिजरी, रोज शुक्रवार, दोन
घटका दिवस राहता दारोग्याचे विद्यमाने पावले.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ सां नमस्कार, विनंती उपरि. येथील
वर्तमान ता॥ छ २५ शाबान, श्रावण वध त्रयोदसीपर्यंत मां पुणें
स्वामीचे कृपेकरून 'क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे.

विशेष पूर्वी छ २३ माहे मा॥रीं डांकेवर पत्रें खाना केलीं ते दारोग्याचे विद्यमानें हुजूर व स्वामीचे सेवेसी लिफाफा पावला असेल. त्या उपरि सांप्रत छ मा॥रपर्यंत अखवार व अर्जी हुजूर व पृथक पुरवणीत अखवार स्वामीचे सेवेसी लिहून पत्रें डांकेवर खाना केली आहेत दारोग्याचे विद्यमानें लिफाफा सेवेसी प्रविष्ट होईल. चिरजीव राजेश्री रघोतमराव यांचें पत्र सेवेसी पाठविलें तें चिरजीवांस पावलें. मानूरीहून रा॥ धोंडो काळो नि॥ अर्थकराव यानी भाळगांव नि॥ पंतप्रधान व दहीगांव खालसा सरकार येथील सिवेचे कजीयाचा मा॥र लिहिला होता जे. दोन्ही गांवचे पाटलानी पंचाइतीस जावें. पंचाइतीत जो ठराव होईल त्याप्रमाणें येकावें. या रीतीचा निश्चय सौलतजंग बहादराचे विद्यमानें भालगांवकरानी केला. त्यानंतर पंचाइतीस जात नाहींत व कजीयाचे जमीनींत भालगांवकर राघो बापूजी पागेनी कुरण राखिलें आहे. येविपई राघो बापूजीस पंत-प्रधानाकडून ताकीद होऊन भालगांवकरास पंचाइतीस पाठवावें म्हणोन लिहिलें आहे. त्यावरून राजश्री कृष्णराव व गोविंदराव यांस बहुतवार सांगितलें व या उभयतानी राघो बापूजी पागे दि॥ पंतप्रधान यांस सांगोन पाठविलें जे पंचाइतीस पाटलास पाठवणें. न पाठवाल तर हुजूरीहून फौज येऊन भालगांवकरास तंबी करील. राघो बापूजीचे ध्यानास येत नाहीं व पंचाइतीस जाऊन सिवेचा कजिया फैसल करीत नाही याप्रमाणें साफ उत्तर केलें. कारभान्यांची व कृष्णराव यांची वरचेवर ताकीद मानीत नाहीं. याचा बंदोबस्त जो मुनासिव असेल तो हुजूरीहून होईल. बहुत काय लिहिणें हे विनती.

पै॥ छ ४ रमजान.

श्रीनिवास

अखवार पुणें. अज इ॥ छ २३ शावान लगायत छ २५ माहे

मा॥र सन ११९५ हिजरी, रोज गुरुवार. रघुनाथराव सुरतेंहूत तीन कोस अश्विनीकुमार तीर्थावर आहेत व सटवाजी भोंसले वगैरे आठ दहा कोसाचे फासल्याने सुरतेपासोन. यावितरिक्त अवांतर वर्तमानासहित पत्र पाठविलें तें पाऊन वर्तमान हुजूर व सेवेसी श्रुत जाहलें असेल. त्या उपरि प्रत्यक्ष व यैकिलें वर्तमान दफेवार लिहिलें आहे.

रघुनाथराव सुरतेंत असतां तेथील इंगरेजाकडील जवानासीं व राव मा॥र यांचे देवढीचे चौकीदारासीं कजिया जाहला. चौकीदारानें इंगरेजाचे जवानास तरवारीनें जखमी केलें. तो जवान आपले सरदारसमीप गेला. त्यानंतर रघुनाथरायाकडील जमादार देवढीचा, गंगम इंगरेजानीं धरून नेऊन जीवें मारले यावरून रघुनाथराव बहुत अजुर्दा जाहल व पांच सातसें स्वार व एक पलटण बार व दाहां तोफा राव मा॥रनुलेचे हमराह आहेत. त्यासहित बमय कबीले कूच करून सटवाजी भोंसले व बाजीराव बर(वे) वगैरेसीं मुतफिक जाहले. तेथोन दोन कूचे करून डांगरी म्हणोन मकान सुरतेहून वीस पंचेवीस कोस तेथें आलें. समागमें दोन हजार स्वार व पलटणें एक व तोफा दाहा पर्यंत आहेत. सुरतेंत इंगरेजांचे तरफेनें तेथील काम मामलतदार जो आहे त्यानें राव मा॥रनुलेचे समजांविसीकरितां आपले तरफेचे दुभासी पाठविले आहेत व आपणहीं येणार. याप्रमाणें वर्तमान रघुनाथरायांचे लष्करीहून कासदांची जोडी सावकारी आली. त्यांचे जुबानीं व नंदुरबार खानदेशाचे कमावीसदारानें येथील कारपरदाजास कलमी लिहून पाठविलें तें छ २४ माहे मा॥रीं पत्र आलें व जासूदहीं छ मा॥रीं आले.

मानाजी फांकड्याचे समजाविसीचा सिलसिला परशरामपंताचे विद्यमानें बालाजीपंतानी लाविला. हें वर्तमान पेशजी लिहिलें होतें. त्याउपरि प्रतिनिधीकडील सरदारानी निकड करून भांबूराव यास दस्तगीर केलें व मानाजी फरारी जाहला. त्याचे तंबीस पांडुरंगराव वगैरेची फौज गेली होती. त्यांसी लढाई जोगाईचे आव्यासमीप जाहली व मानाजी तेथोनही निघोन गेला. हें

पूर्वील अखवारेंत लिहिलें आहे. सांप्रत येथील मातवर व शरीक-
मसलहत त्याचे जुवानीं यैकिलें कीं मानाजी फांकड्याची समजावीस
करून त्यास आणावें. येविपई परशरामपंताचे विद्यमानें हरीपंत
फडके वानीकार व धोंडो आपा पुरंदरे याचे विद्यमानें सफाई व करार-
मदाराचा ज्वावसाल जाहला आहे. जोगाईचें आंब्यासमीप लढाई
होऊन मानाजी फरारी होऊन गेला. हें वर्तमान आल्यानंतर वालाजी
पंतानी आपले हातें तसलीचें पत्र व धोंडो आपाकडील खातरजमेची
पत्रे सुतरस्वारासमागमें मानाजीकडें रवाना केलीं. ज्या स्थळीं
मानाजी फांकड्याचा पता लागेल ते स्थळीं पत्रें पावतीं करावीं.

२

पै॥ छ ४ रमजान.

पुरवणी अखवार छ २५ शवान सन ११९५ हिजरी.
याप्रमाणें सांगोन सुतरस्वाराची रवानगी केली म्हणोन वर्तमान यैकिले.
पंढरपूरचे लढाईचे समई मानाजीनें आपली स्त्री गुरसाळेंनजिक
पंढरपूर येथे महिपतराव कवड्याचा लेंक आवजी कवड्या याचे
आश्रयानें छपाऊन ठेविली. लढाईत मानाजीची सिकस्त होऊन
फरारी होऊन गेल्यानंतर आवजी कवड्यानें पंतप्रधानांचे कारपर-
दाजास इतिला केली. यांनीं लिहून पाठविलें कीं तुम्हासमीपच
ठेवणें. मानाजी फांकड्या शरीर आहे. त्याची फहमायश करून
आपले इजनांत ठिवावा व मानाजी माहदाजी सिद्याचे विरादरांत
येकसूईनें राहिल्यास सरफराजी करावी, हाही मनसुबा कारपर-
दाजांचा आहे.

हदरअलीखानाकडील पत्रें वकीलास आलीं. त्यांनी कारपर-
जांस सांगितला मा॥र सेवकानें यैकिलाजे. करनल कूट इंगरेजानें
देवनामपटणीहून कूच करून चिनापटणास जाणार किंवा चिनापट-
णास दाखल झाला असेल. हदरअलीखान गनिमी कायद्याप्रमाण
लढाई करीत ताकूबावर आहे. पंतप्रधानाचे वकीलानें खबर लिहिली
त्यांत मा॥र आहे कीं, करनल कूट चिनापटणास दाखल जाहला व हदर

अलीखान वन्हेश्वर चिनापटणाहून साहा कोसाचे फासल्यानें बारीचे तोंडी मकान तेथे आहे. यैकिल्याप्रमाणें वर्तमान लिहिलें आहे.

येथील कारपरदाजानीं सुरब बारूत व बान वगैरें सरजामाचे तयारीकरितां तीस हजार रुपये तोफखान्याचें दारोग्यास दिधले. हें वर्तमान पूर्वीं लिहिलें होतें. बानाचा कारखाना ज्यारी आहे. छ २३ माहे मा॥री बालाजीपंत व कृष्णराव बलाळ गुलटेकडीसमीप जाऊन बाण सोडून पला किती होतो याचा अंदाजा पाहिला. श्रुत होय, हे विनंती.

A. R. No. 90.

२६ शाबान ११९५ हिजरी

१७ आगस्ट १७८१

पै॥ छ ४ रमजान शुक्रवार दोन घटका दिवस राहाता पावली दारोग्याचे विद्यमाने, सन ११९५ हिजरी.

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना यैसीजे. येथील कुशल. ता॥ छ २६ माहे शाबान मु॥ का॥ पुणें. स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणौन स्वानद लेखनआज्ञा करीत असिले पाहिजे विशेष. यथील वर्तमान छ २३ माहे मा॥र रोज मंगलवारी प्राथःकाली विनंतीपत्र सरकारचे डाके-समागमे सेवेसी रवाना केले, ते पावोन सविस्तर वर्तमान श्रुत जाले असेल. तदनंतर येथील वर्तमान राजश्री नाना व कृष्णरावजी वगैरे गारद्याची हजरी घ्यावयास गावाबाहेर गुलटेकडीजवळ गेले होते. हजरी वगैरे घेऊन तोफाचे बार करून तोफेच्या गोल्याचे पले पाहिले. बार वगैरे करून सध्याकाली नाना वगैरे आपले वाड्यात आले. श्रुत होये. हैदर नायेकासी व इग्रजासी लडाई जाली. हैदर नायेकाकडील येक दोन कोन्ही मातबर मणुश जाया जाला. हे वर्तमान पूर्वीं विनंतीपत्री लेखन केले होते त्याजवरून श्रुत जाले असेल. प्रस्तुत वर्तमान आहे की हैदर नायेकासी व इग्रजासी लडाई जाली. नाईक मा॥र याचा मेहोना मीर होता तो लडाईत कामास आला.

इतर लोकही फार जाया जाले. व इग्रजाकडीलही लोक बहुत जाया जाले. याप्रमाणे परस्परे लडाई होऊन उभयेपक्षी कायेम राहिले. यैसे वर्तमान आले आहे. इग्रजाजवळ पचवीस पलटने जमली आहेत, त्याचे शहावर हैदर नाईक आहे. परस्परे लडाई आहे यैसे वर्तमान आहे. मागती तिकडील वर्तमान आलिया लेखन केले जाईल. शृत होये. दरवार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे कामकाज जाले. शृत होये. छ २४ रोज बुधवार सातान्यास राज्याकडील मंत्री वगैरे कारभारी आहेत त्यास नानानी पत्रे लिहिली आहेत. व कृष्णरावजीनीही पत्रे लिहिली आहेत की, पहिले नवावाच्या वेलेस चौथाई व सरदेशमुखी वगैरेचा तह कोन्या प्रकारचा जाला, कागदपत्र तहाचे कैसे जाले. त्या कागदपत्राचे प्रस्तुत प्रयोज्यन पडले आहे, ते तहाचे कागदपत्र कारकुनासमागमे पाठऊन द्यावे. यैसे येथील कारभान्यानी सातान्यास मंत्री वगैरे यास पत्रे लिहिली. तेयून तह वगैरेचे कागदपत्र येथे कारभान्याजवळ देणार. शृत होये. नाना व हरीपत व कृष्णरावजी याचा खिलवत येक प्रहरपावेतो जाला. भाव यैकिल्यात आला की, पुढे इग्रजाचे मसलतीविशई जाला. दुसरे कृष्णरावजीस हजुरात खाना करावे यैसा निश्चये जालाच आहे. त्यास राव मा॥र भाद्रपद शुद ३ त्रितीयेस मोहूर्त करून निघनार यैसा निश्चये जाला. शृत होये. करनल गाडर इग्रज कल्यानीस व ममईस राहतो. सरजाम वगैरे जंगी त्याने फार केला आहे. भाद्रपद मासी तो इकडे उद्दोग करनार यैसी वदता आहे. दुसरे वर्तमान आहे की, कल्यानीहून दोनतीन पलटने तीन च्यार कोस पुढे आली आहेत. मग काये उद्दोगावर आली आहेत हे तहकीक वर्तमान आलिया लेखन केले जाईल. शृत होये. दरवार वगैरे जाला होता. शृत होये. छ २५ रोज गुरुवार. श्रीमत राजश्री दादासाहेब सुरतेस वाहेर आहेत. त्याजवर चौकी पाहारा इग्रजाचा आहे. प्रस्तुत येथे वदता आहे की, सटोजी भोसले व वाजीराव वरवे वगैरे गेले. हे दादासाहेबास भेटले. त्याजवरून इग्रजासी व दादासाहेबासी नाखुसी जाली. सटोजी भोसले वगैरेयानी पाच च्यार

हजार फौज मेलऊन दादासाहेबास तेथून दोन तीन मजला काहाडले. यैसे वर्तमान येथे कोन्हाचे घरी आले, त्याजवरून हे वदता आहे. परंतु सरकारात कलमी हे वर्तमान नाही. अफवा हे आहे. मग तहकीक सरकारात वर्तमान आल्या लेखन केले जाईल. शृत होये. राजश्री मानाजी फाकडे यानी जोगाईचे आब्यांकडे खुल केले आहे. त्याचे पारपत्यास पागा वगैरे गेल्या आहेत. काही येक लडाईही जाली. हे वर्तमान पूर्वी येक दोन विनंतीपत्री लेखन केले आहे. शृत जाले असेल. पूर्वी मानाजी फाकडे यास कारभान्यानी कौलही पाठविला होता की येणे. प्रस्तुत वर्तमान आहे की मानाजी फाकडे त्या कौलावरून येणार. मग येतात किवा न येतात हे मागाहून लेखन केले जाईल. शृत होये. भाद्रपद शद त्रितीयेस राजश्री कृष्णरावजी मोहर्त करून निघनार यैसा निश्चये जाला. निघाल्यावर कूच दर कूच येज्यमानसाहेबाकडे येणार. शृत होये. हैदरनायेकाकडून पत्रे आली. पत्रे घेऊन नाईक मा॥र याचे वकील दरबारास आले होते. पत्रे नानास दिली. दोन घटका वकीलाचा व नाना व रावजीचा खलवत जाला. पत्राचा भाव कलला की नाईक मा॥र यासी व इग्रजासी लडाई जाली. नाईक मा॥र मागे दोन तीन कोस सरले. इग्रज काही येक त्याजवर गालिब आहेत यैसे वर्तमान आहे. मागती तिकडील वर्तमान कलल्यास लेखन केले जाईल. शृत होये. पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. बहुत काये लिहिणे, कृपा लोभ कीजे हे विज्ञापती.

A. R. No. 91.

२६ शाबान ११९५ हिजरी
१७ आगस्ट १७८१

पै॥ छ १० रमजान सन ११९५ हिजरी रोज गुरुवार, अस्तमानी जोडीबराबर पावले.

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना यैसीजे. यथील कुशल. ता॥ छ २६ माहे

शावान मु॥ पुणें.स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणौन
 स्वानद लेखनआज्ञा करीत असिले पा॥ विशेष. येथील वर्तमान
 छ मा॥री प्रायःकाली विनंतीपत्र सरकारचे डाकेसमागमे सेवेसी रवाना
 केले ते पावोन सविस्तर वर्तमान ध्यानास येईल. यानंतर यथील
 वर्तमान राजश्री कृष्णरावजी भाद्रपद सुद ३ त्रितीयेस स्वार होऊन
 येज्यमानसाहेबाकडे येतात. शृत होये. हैदर नाईक यासी व इग्रजासी
 लडाईं मातबर जाली. उभयेपक्षी मणुश बहुत जाया जाली.
 नाईक मा॥र काही येक सिकस्त होऊन मागे दोन तीन कोस गेले.
 यैसे वर्तमान आहे. नाईक मा॥र याचे वकील दरबारास आले होते.
 कारभान्यासी दोन तीन घटका खिलवत जाला. भाव यैकिल्यात
 आला की, नाईक मा॥र यास पत्रे लिहिणार. शृत होये. राजश्री
 कृष्णराव तहाचे कामाकरिता हजूरत येतात. पहिले नवाबसाहेबाचे
 वेलेस शाहू राज्याचे कारकिर्दीत सरदेशमुखी वगैरे याचा तह होऊन
 कागदपत्र जाहले आहेत, ते कागदपत्र सातान्यास राज्याचे जामदर-
 खान्यात आहेत म्हणोन मंत्री वगैरे यास येथून कारभान्यानी पत्रे
 लिहिली आहेत की, ते तहाचे कागदपत्र पाठऊन द्यावे. ते कागदपत्र
 आल्यानंतर त्याच्या नकला रावजीसमागमे देनार. शृत होये.
 मानाजी फाकडे जोगाईचे अब्याकडे खूल करून आहेत. त्याचे
 पारपत्त्यास २॥ पाडुरगराव वगैरे याच्या पागा पाठविल्या आहेत.
 दुसरे फाकडे मा॥र याजला कौलाही पहिले पाठविला होता की,
 येणे. त्याजवरून वर्तमान आहे की, फाकडे येणार. मग येतो किवा
 न येतो हे पाहावे. शृत होये. नाना व हरीपंत व कृष्णरावजी याचा
 नित्य खलवत होत असतो. भाव आपले दौलतीचे बदोवस्ताविशई
 व राव मा॥र हजूरत येतात येविशई खलवत होत असतो. शृत
 होये. इग्रज कल्यानीवर आहेत. वर्तमान आहे की, दोन तीन पलटने
 तीन च्यार कोस पुढे आली. यैसे वर्तमान आहेः मागती तिकडील
 वर्तमान आलिया लेखन केले जाईल. शृत होये. पुढे जे प्रसगाचे
 वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल. प्रायःकाली

विनंतीपत्र रवाना केले त्याजरून ध्यानास येईल. बहुत काय लिहिणे. कृपा लोभ कीजे. हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 92.

२७ शावान ११९५ हिजरी
१८ आगस्ट १७८१

पै॥ छ १० रमजान सन ११९५ हिजरी गुरुवारी आस्तमानी तेनाती जोडीबरावर आली ते पावली.

श्रीनिवास

पोष्य हैवतराव गोपाळ सां नमस्कार. विनती उपरि. येथील वर्तमान ता॥छ २७ शावान श्रावण वद्य चतुर्दसी शनिवार-पर्यंत वास्तव्य पुणें, स्वामीचे कृपेकरून धेम जाणोन स्वानंद लेखनाजा केली पाहिजे. विशेष. इकडील वर्तमान छ २५ माहे मा॥र डांकेवर पत्रें हुजूर व स्वामीचे सेवेसी पाठविलीं तें पावलीं असतील. व पुन्हां वरचेवर डांकेवर पत्रें रवाना होत आहेत. रघुनाथराव यांचे चौकीदारासीं व इंगरेजाकडील इंगरेजासीं कजिया जाहला. व इंगरज (ज)खमी जाहला तो मेला. त्याचे खुनाचे बदल्यास इंगरेजानीं रघुनाथराव यांचे चौकीदारास मारलें. याजकरितां राव मा॥र अजुरदा होऊन वीस कोस सुरतेहून डिंगरीपर्यंत आले. बाजीराव बरवे व सटवाजी भोंसले वगैरे दोन हजारपर्यंत स्वार व येक पलटण व दहा तोफा समागमें आहेत म्हणोन छ २५ माहे मा॥रीं वर्तमान लिहून पाठविलें. त्यानंतर छ २६ तारखेस पुन्हा येथील कारपरदाजास बातनीं आली कीं, सोनगडपर्यंत रघुनाथराव आले. येथील कारभान्यांस सशय उत्पन्न जाहला आहे कीं, रघुनाथराव यांस इंगरेजांवितरिक्त दुसऱ्यांचा आश्रय नाही. व सांप्रत इंगरेजासीं नाखुसी व कजिया करून सोनगडपर्यंत आले. त्या अर्थी काय मनसुबा केला असेल याचा

तर्क अनेक प्रकारचा करितात. परंतु निश्चय होत नाही. राजश्री कृष्णराव बल्लाळ नेमाप्रमाणें छ २ रमजानीं पुण्याहून प्रस्थान करून हुजूर येणार. राव मा॥र हुजूर आल्यानंतर जे सलाहदौलत असेल त्याप्रमाणें रावजीस इरशाद होईल. सेवकाचे तैनाती जासूद जोड्या दहा त्यांची हाजरीची इस्मनवीसी व वरावर्द आखर जमादिसानी सन ११९५ हिजरीपर्यंत सेवेसी पाठविली आहे. सांप्रदायाप्रमाणें दाखल दफतर सरकारआली व्हावी. मुरलीदाससंमधी प्रकरण पूर्वी डांकेवर विनतीपत्रीं लिहिले आहे. चिरंजीव रघुतमराव विनती करतील, ते मान्य होऊन हुजूरचें दस्तक देविलें पाहिजे. बहुत काय लिहिणें हे विनती.

A. R. No. 93.

१ रमजान ११९५ हिजरी
२१ आगस्ट १७८१

पै॥ छ ९ रमजान सन ११९५ हिजरी बुधवार अस्तमान डांकेवर मा॥ दारोग्याचे पावली.

श्रीनिवास

पोष्य हज्जतराव गोपाळ सां नमस्कार विनती उपरि. येथील वर्तमान भाद्रपद शुध द्वितीया भौमवासर ता॥ छ १ रमजानपर्यंत मा॥ पुणें, स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे, विशेष. छ २६ शावानीं डांकेवर पत्राचा लिफा(फा) सेवेसी पाठविला तो दारोग्याचे विद्यमानें सेवेसी पावला असेल. सांप्रतचें वर्तमान पृथक पुरवणीवरून सेवेसी श्रुत होईल. राजश्री कृष्णराव बल्लाळ उदईक त्रितीया बुधवार छ २ रमजानीं श्रीमंत पंतप्रधान व राजश्री नाना व हरीपंताचा निरोप व रुखसत घेऊन रात्री अंगप्रस्थान करणार. व छ ३ गुरुवारीं भोजन करून स्वार होऊन

पुण्याहून सहा कोसी लोणीचा मुकाम करूं, याप्रमाणें रावजीचें मुखें निश्चय येकिल्याप्रमाणें हुजूर व सेवेसी लिहिले आहे. श्रीकृपेनें सत्वर हुजूर येतील. बहुत काय लिहिणें, हें विनती.

पै॥ छ ९ रमजान

श्रीनिवास

पुरवणी श्रीमंत राजश्री नानास्वामीचे सेवेसी विनतीजे. कृपापत्र चिरजीवाचे पत्रासहित छ ८ शावानचे रवानगीचें छ १६ माहे शावानीं येथें पावलें. त्याउपरि पत्र येत नाहीं व आजीपर्यंत न आलें. हुजूरचा इनायतनामा दारोग्याचे पत्रासहित छ २१ शावानचे आजी छ १ रमजानीं पावलें. स्वामीचे पत्राचे आगमनीं संतोषास कारण. परंतु पत्र पाठवावें हे लिहिणें अमर्यादा. तथापि अखवार पावली याची रसीद अवर्यरूप येत जावी. येविपईं हजूरहीं लिहितों व आपले सेवेसीहीं विनती पूर्वीपासून लिहिण्याचा सांप्रदाय, यास्तव निःसंशय लिहितों. निर्मलकरानें वली महमद नामी कारभारी व त्याचे रफीकास मारलें. व तो बागी जाहला आहे. याप्रमाणें पंतप्रधानाचे वकीलाचीं किंवा इतराचीं पत्रें येथें आली. यावरून येथील कारभारी बहुत आश्चर्य करितात कीं वीस पंचेवीस लक्षाचा तालुका ज्याचे स्वाधीन व जातीनें मूल व तारुण्याचा आरंभ म्हणजे ज्याहल व अविवेकी याप्रमाणें असतां हजुरीहून त्याची उपेक्षा होत आहे. याप्रकारचा सरदार हुजूरचे कांहीच उपयोगी नाहीं. दैवयोगें याचप्रमाणें बळावला तरी खानगी फितूर व मुफसद जबरदस्त होईल. व या विषवृक्षाची मुळी खोल गेल्यानंतर वृक्षास उपटोन टाकणें बहुत श्रम लागतील. हुजूरचे सरदाराचे वर्तमान लिहिण्याचे प्रयोजन नाहीं. परंतु परकीय दरबारी चर्चा जाहली ते हुजूर इतिला करावी यांत दोष नाहीं. याप्रमाणें समजण्यांत आलें. परंतु हुजूर त्याहावयाची शक्ती न

जाहली. व अनेक प्रकारचे संशय उत्पन्न जाहले यास्तव हुजूर हें वर्तमान लिहिले नाहीं. स्वामीचे सेवेसी व चिरजीवास आहे हे विनती.

पै॥ छ ९ रमजान

श्रीनिवास

अखबार पुणे, अज इ॥ छ २६ शावान लगायत छ १ रमजान भाद्रपद शुध २ मगळवार.

रघुनाथराव सुरतकर इंगरेजासी कजीया करून वमय कविले सुरते-हून निघोन डांगरीस आले. मानाजी फांकडयाचे खातरजमेविपई धोंडो आपा पुरंदरे यांचे विद्यमाने वालाजीपंतानी शुतरस्वारासमागमें पत्रें रवाना केली. करनल कूट देवनामपटणीहून चिनापटणांस गेलां. या-वितरिक्त अवांतर वर्तमानासहित हुजूर अखबारेचा लिफाफा व अर्जी व स्वामीचे सेवेसी पत्र छ मा॥ र डाकेवर रवाना केली. तें हुजूर व सेवेसी पाऊन वर्तमान कळलें असेल. त्याउपरि प्रत्यक्ष वृथ्किलें वर्तमान दफेवार लिहिलें आहे.

रघुनाथराव वमय कविले व जमीयत हमराही डांगरी व गढेंकामळें-नजीक मुकामात करून राहिले आहेत, व राव मा॥ रनुलेचे समजावीसी-करितां करनल गाडर मुंबईहून सुरतेस आला. याप्रमाणें पंतप्रधानांचे कारपरदाजास खबर आली, म्हणोन कृष्णराव बलाळानीं सांगितलें. बाजारी सर्वतोमुखी चर्चा आहे की रघुनाथराव सोनगडापर्यंत आले. समागमे दोन हजार स्वार व दोन पलटणें व दाहा तोफा मवजूद. पुन्हां स्वार जमा होत आहेत. गणेशपंत बहिरे यांचे मारफतीनें वालाजी-पंताचें इस्तसबावेनें कागदपत्राचा सिलसिला रघुनाथराव यांसी आहे. त्या सिलसिल्यावर रघुनाथराव इंगरेजासी अजुर्दा होऊन

निघाले किंवा दुसरे कोणहीं सरदारांचा सिलसिला असेल त्या भरवसि-
यावर इंगरेजासीं वेवनाव करून निघाले असतील. याप्रमाणें कयास
कितेक लोकांचे व कारपरदाजांसाठीं संशय प्राप्त जाहला आहे.

हैदरअलीखानानें येथील कारपरदाजांस व आपलें वकीलास पत्र
पाठविलें. त्यांत मा॥र लिहिला आहेजे. चिनापटणीहून करनल कूटानें
खान मा॥रास बहुत मिनतवार लिहून पाठविले आहे कीं कलकत्याहून
गोरंदोज मुस्तार होऊन आला आहे त्याचे विद्यमानें हैदरखानांसीं
व इंगरेजासीं स्नेह व दारमदार पका व्हावा. याचें उतर हैदरखानानीं
चिनापटणकर कुटास लिहिलेजें. तुमचा व कलकतेवाले दोघांचे करा-
राचा विश्वास आम्हांस येत नाहीं. त्याअर्थी दारमदार किमर्थ
करावा? लढाईत ज्याची फते होईल तो रियासत करील. याची
इतिला कारपरदाजांस करणें व गाडराकडील किंवा कलकतेवाल्यांचा
पैगाम आलियां कारपरदाजानीं सर्वथैव स्नेहाचे प्रकरणीं गोष्ट न
यैकावी व साष्टी व वसईसुधां घेतला मुलुक माघारा देतो म्हणतील
तर त्यांचे बोलण्याचा विश्वास व लालुचेवर द्रिष्टी न द्यावी. या
प्र॥ लिहिलें होतें. वकीलानीं येथील कारपरदाजास पत्रार्थ सांगितला.
यानीं उतर केलें कीं खान मा॥राचे इस्तसवावेवितरिक्त इंगरेजासीं
कांही जवावसाल अथवा सिलसिला आम्हाकडून होणार नाहीं.

पै॥ छ ९ रमजान

२

पुरवणी अखवार पुणें. छ १ रमजान सन ११९५ हिजरी.
चितो विठल सुमारगडावर कैदेंत होता. सन्यास घेतला म्हणोन
चर्चा यैकिली होती. परंतु नमकहराम व खावंदासी कृत्रिम येकवार
ज्यानीं केलें त्याचा भरवसा नाही. याकरितां देहसंमध सोडून तो
जीव यमलोकास जावा हेंच प्रायश्चित्त कारभान्यांनी नेमिलें होतें.
आजी छ मा॥रीं वर्तमान आलें कीं चितो विठल समाप्त जाहला.

वासुदेवबाबा मुतालिक प्रतिनिधी मुमूर्ष होता . याकरितां प्रथमतां समाप्त जाहल्याचें वर्तमान आलें . परंतु ते समई नांवकरी कोण्हीं पाग्या मेला, हे वर्तमान पूर्वीं लिहिले आहे . सांप्रत तहकीक येकिलें की वासुदेवबाबा कऱ्हाडांत होता मृत्यू पावला . कृष्टणराव बलाळ छ २ माहे रमजानीं प्रस्थान करून छ ३ गुरुवारीं स्वार होणार . समागमे दीडसे स्वार व येक हाती व पंचेवीस गाडदी पंतप्रधानांनी आपले सरकारचे तरफेने नेमून दिधले आहेत . हरीपंत फडके यांस शुलाची व्यथा उत्पन्न जाहली आहे . दोन दिवस स्वस्थ व दोन दिवस अस्वस्थ प्रकृती असती . छ १ माहे मा॥रीं रा० बालाजीपंत नाना व कृष्टणराव बलाळ रा० हरीपंताचें घरास गेलें होते . च्यारपांच घटकापर्यंत येकांत जाहला . त्याउपरि स्वस्थळास गेले . श्रुत होय हें विनंती .

A. R. No. 94.

२ रमजान ११९५ हिजरी
२२ आगस्ट १७८१

छ ९ माहे रमजान संन ११९५ हिजरी बुधवार अस्तमान डांकेवर मा॥ दारोगा हरकारा .

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना येसीजे . यथील कुशल ता॥ छ २ माहे रमजान मा॥ का॥ पुणे स्वामीचे कृपावलोकणें करून येथास्थित जाणोन स्वानद लेखनआज्ञा करीत असिले पाहिजे . विशेष . यथील वर्तमान छ २६ माहे शावान . विनंतीपत्रे दोन, येक प्रायःकाली सरकारचें डाकेसमागमे, दुसरें दो प्रहरा राजश्री हैबतराव याचे तैनाती जोडी-समागमे मै अर्जीसहित येसे सेवेसी विनंतीपत्रे रवाना जाली त्याज-वरून सविस्तर वर्तमान श्रुत जाले असेल . तदनंतर येथील वर्तमान . श्रीमत राजश्री दादासाहेवासी व इग्रजासी नाखुसी काही येक जाली म्हणोन दादासाहेव सटोजी भोसले वगैरे मिळाले . हें सुरतेहून निघोन

सोनगडाकडे आले यैसी वदता आहे. हें वर्तमान पूर्वीचें विनंतीपत्री लेखन केले होते त्याजवरून श्रुत जाले असेल. त्यास खानदेश प्रांतीहून रा। गणेशपंत बेहरें वगैरे याची पत्रे आली की दादासाहेब च्यार हजार मणुश व येक पलटन व सटोजी भोसले वगैरे याचें दोन अडीच हजार स्वार या सरजामानसी सुरतेहून निघून सोनगडास आले. पुढे फौज वगैरे मेलऊन कोडाईबारी चहडून खानदेश प्रांती येणार. इग्रजाचे पलटन वगैरे दादासाहेबासमागमे नाही. त्याचेच येक पलटन वगैरे मणुश व सटोजी भोसले वगैरे आहेत. सोनगडास आले. इग्रजासी व त्यासी काही नाखुसी जाली. इकडे येतात म्हणौन गणेशपंत वगैरे यानी लिहिले होते. येथे तर्क बहुतानी केले की इग्रजासी नाखुसी करून पुढें परिनाम काये. सटोजी भोसले वगैरे प्रस्तुत त्यास मिळाले आहेत. यानी इग्रजासी काही येक मसलत करून दादासाहेबास सोनगडास आनिले की फौज जमा व्हावी याअर्थी आनिले असेल यैसे बोलतात. त्यास श्रीमत दादासाहेब यानी कुटुब व मूल सुरतेस ठेऊ(न) आपन खासा पाच च्यार हजार मणुश व येक पलटन व दोन अडीच हजार स्वार, सटोजी भोसले व बाजीराव बरवे वगैरे याचे व दाहा पाच तोफा या सरजामानसी सोनगडास आले. सटोजी भोसले वगैरे दादासाहेबासमागमेच आहेत. सटोजी भोसले व बाजीराव बरवे वगैरे यानी इग्रजास मसलत दिल्ली की देशात वर्तमान आहे की दादासाहेब इग्रजाचे कैदेत आहे. या अर्थी फौज वगैरे जमा होत नाही. दादासाहेबास आमचे स्वाधीन करावे. सोनगडास राहून फौज वगैरे जमा करून खानदेश प्रांती उपद्रव करितो. तुम्ही बोरघाट वगैरेकडे उपद्रव करावा. यैसी मसलत करून दादासाहेबास घेऊन सटोजी भोसले वगैरे सोनगडास आलें यैसे वर्तमान आहे. दादासाहेब वगैरे सोनगडास आले हें वर्तमान येथे तहकीक आले. श्रुत होये. दुसरे वर्तमान येथे आहे की दादासाहेब इग्रजासी नाखुसी करून निघाले. इकडे येतात म्हणौन करनैल गाडर ममईहून दादासाहेबाचे समजूतीस गेला यैसेही वर्तमान आहे. परंतु दादासाहेब इग्रजासी नाखुसी करून

निघतील यैसी त्याची जरब नाही. इग्रजाच मसलतीने फौज वगैरे जमा करावी या अनवये दादासाहेब सोनगडास आले यैसे वर्तमान आहे. पुढे तिकडील वर्तमान आलिया लेखन केले जाईल. शृत होये. छ २७ माहे शावान रोज शनवार. श्रीमत दादासाहेब सोनगडास आले. फौज वगैरे जमा करून पुढे उपद्रव करनार म्हणोन कारभारी वगैरे माहरी सुद दशमीस डेरे वाहेर करनार. तमाम लोकास व सरदारास पत्रे पाठवितात की दसऱ्यास जमा व्हावे. शृत होये. सटोजी भोसले व वाजीराव बरवे हे दादासाहेबास सोनगडास घेऊन आले. फौज इकडील जमा करनार. इकडील सरदारास ते फितुर करतील म्हणोन कारभारी अदेशात आहेत. चौकसी करितात व सरदार वगैरे यास ताकीद करितात. शृत होये. २॥ नाना व हरीपत व कृष्णरावजी याचा खिलवत जाला. राव मार छ २ माहे माहरी मोहर्त करून निघनार. शृत होये. दादासाहेब सोनगडाकडे आले म्हणोन राजश्री गणेशपंत बहरे यास पत्रे पाठविली की तुम्ही जेमयेतसुधा त्याचे शाहास जाणे. पंत मजकुरापासी हाजार स्वार आहेत. गणेशपंत तिकडे जानार. शृत होये. दरवार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे कामकाज जाली. शृत होये. छ २८ माहे शावान रोज रविवार. वलीमहमद वक्षी नवाब जफरदौला बहादुर मरहूम यांजकडील व निर्मलचा किलेदार व कोतवाल वगैरे जमादार यानी सिबंदीत फितुर करून पांच्यार हाजार माणूस आपणाकडे केले की नवाब मरहूम याचे पुत्रास दगा करावा. हे वर्तमान जफरदौला बहादुर यांचे पुत्रास कलल्यावर त्यांचेही मायेची दोन च्यार हजार माणूस होते, हे वक्षी मजकूर यांजवर चाल करून गेले. यांसी व त्यासी लडाई जाली. वलीमहमद वक्षी वगैरे धरले गेले. जे जमादार वगैरे फितुरात होते ते सपूर्ण बाहूर मजकूर यांचे पुत्राणे जीव मारले, यैसे वर्तमान येथे आले. शृत होये. इंगरेज कल्याणीस व ममईस जमाव करून आहेत. प्रस्तुत दादासाहेब सोनगडास जमाव वगैरे करावयासी आले. त्यानी पुढे कोंडाईवारीस चाल केल्यास कल्याणी-वाले इंगरेज बोरघाटाकडे चाल करनार यैसे वर्तमान आहे. शृत

होये. नित्य खलबत हरीपंत व. नाना व कृष्णरावजी यांचा होत असतो. भाव यैकिल्यांत आलां की पुढे दौलतीचा बंदोबस्त करावा. फौज वगैरे जमा करावी. स्वारीचा उद्योग करून इंगरेजाचे पारपत्य करावे. शृत होये. दुसरे हैदर नाईक यांजकडील वकील दरबारास आले होते. कारभारी यांचा व त्यांचा खलबत जाला. नायेकाकडे पत्र लिहिनार. शृत होये. हरीपंतास येक दोन दिवस समाधान वाटत नाही, परंतु आराम आहे. शृत होये. छ २९ माहे शाबान रोज सोमवार. चिंचोडचे देव चतुर्थीस मोरेस्वरास गेले. त्यांचे दर्शणास पुण्याबाहिर श्रीमंत व नाना वगैरे गेले होते. दर्शन करून पुन्हा गावात आले. शृत होये. राजश्री भगवंतराव निंबालकर कृष्णरावजीचे घरी आले होते. त्यांसी व रावजीस दोन तीन घटका खलबत जाला. खलबतीचा भाव यैकिल्यात आलां की राव मजकूर हजुरात येतात त्यांस निंबालकर मजकूर यानी आपले साहित्याविसी सांगितले. त्यांजवरून राव मजकूर हाजुरात अर्ज करनार. शृत होये. राजश्री माणाजी फाकडे जोगाईच्या आंब्याकडे होते, त्यांचे पाठीमागे याची फौज होती. प्रस्तुत वर्तमान यैकिल्यांत आले की राक्षसभुवनावर गंगा उतरून दादासाहेबाकडे जानार. समागमे जमाव दोनसे स्वार आहेत याप्रो वर्तमान यैकिले. तहकीक वर्तमान आल्यावर लेखण केलें जाईल. शृत हाये. छ १ माहे मजकूर रोज मंगलवार. नाना व कृष्णरावजी हरीपंताचें येथे आले होते. गणपतीचा उत्छाहा आहे म्हणून नाच होत होता तो पाहून उपरांतिक खलबत जाला. शृत होये. श्रीमंताचे येथे वाड्यांत गणपतीची स्तापणा होऊन उत्छाहा आहे. कारभारी वगैरे उत्छाहाचे नाचास व कथेस जात असतात. शृत होये. राजश्री चितो विठल गडास कैदेत होते तें मृत्य पावले यैसे वर्तमान आले आहे. मागतीही शोध करून लेखण केलें जाईल. शृत होये. दादासाहेब सोनगडाकडे गेले म्हणून करनेल गाडर इंगरेज पांच सातसे मानसानसी झाहाजात बसून ममईहून सुर्तेस गेला यैसे वर्तमान आले. मग श्रीमंत दादासो इंगरेजाची नाखुसी करून निघाले किवा त्याचे सळुखाने निघाले हे वर्तमान

तहकीक करून लेखण केलें जाईल. श्रुत होये. छ २ माहे मजकुरी राी कृष्णरावजी दीड प्रहर रात्रपूर्व गेल्यानंतर मूर्त करून बाहिर निघनार. कूच दर कूच हजुरात येतात. श्रुत होये. बहुत काय लिहिणे. कृपालोभ कीजे. हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 95.

३ रमजान ११९५ हिजरी

२३ आगस्ट १७८१

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ साष्टांग नमस्कार. विनती उपरि. येथील वर्तमान ता छ ३ माहे रमजान भाद्रपद शुध चतुर्थी गुरुवासरपर्यंत वास्तव्य पुणे, स्वामीचे कृपेकरून क्षेम जाणोन स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. कृपापत्र छ २१ शावानचे रवानगीचें डांकेवर रवाना केलें तें छ २ माहे रमजान बुधवारीं दोन प्रहर दिवसां पाऊन संतोष जाहला. व चौथाईचे अमलाचे मोकलीकेविषई राजश्री कृष्णरावजीचे खुलास्याप्रमाणे स्वामीनी हुजूर अर्ज केला व त्याचें उतर हुजूरीहून इरशाद जाहला. परंतु नवाब मोइनुद्दौला वहादर याचे फर्माविण्यांत आपण सांगू त्याचमोजिव उतर सेवकास त्याहांवें म्हणोन आज्ञा. त्यास सांप्रत रावजी हुजूर सत्वरच पावतील व समक्ष अर्ज करतील. व इरशादही समक्षच होईल. छ १ माहे रमजानपर्यंत वर्तमानासहित छ २ माहे मा॥रीं पत्रें डांकेवर रवाना केलीं, ते सेवेसी पाऊन वर्तमान हुजूर व सेवेसी श्रुत जाहलें असेल. छ ३ माहें मा॥र गुरुवारीं प्रायःकालीं प्रहर दिवसपर्यंत राजश्री कृष्णरावजी उभयतां गोविंदरावजीसहित वालाजीपंत नानाचे हवेलीस जाऊन, येकांतीं परस्परे संभाषण जाहलें. त्याउपरि नाना फडनीसनी विडे देऊन रुखसत केलें. छ २ माहे मा॥रीं श्रीमंत पंतप्रधान गणेशाचे उछाहाचे मजलसींत वसले होते. राजश्री वालाजीपंत नानासहित

कृष्णराव रुखसतीकरितां गेले. श्रीमंतानीं विडे देऊन राव मा॥रनुलेस रुखसत केलें. आजी छ ३ माहे मा॥रीं रावजी अडीच प्रहर दिवसानंतर पुण्याहून स्वार जाहले. लोणीचेसमीप मुकाम नेमिला आहे. तेथें जातील. छ ५ रमजानीं बारामतीस जाणार. तेथें येक मुकाम करून छ ७ रोजीं स्वार होतील. इंदापुरीं येक मुकाम होईल. त्याउपरि दरमजल हैदरबादेस जावयाचा नेम केला आहे. भगवंतराव निंबाळकर माढेकर कृष्णरावजीचे आश्रयानें पुण्यास आला आहे. सांप्रत रावजी हुजूर गेले याकरितां निंबाळकर मा॥रहीं हुजूर जाणार. हरी उमाजीस रावजीनीं समागमें घेतलें आहे. रो हरीपंत फडके यांस उदरशूलव्यथा उत्पन्न जाहली. याकरितां बहुत अस्वस्थ. हें वर्तमान पूर्वीं लिहिलें आहे. त्यास पंत मा॥र यांची प्रकृती स्वस्थ नाहीं. पोटांत शूल व वांती होती ते समई रक्त पडतें. उपचार औषधाचे बहुत करितात. परंतु साध्य होत नाहींत. येथील समग्र मंडली कोंकणस्थ आदिकरून लोकानीं व अनुष्ठानास ब्राह्मण घातले आहेत. त्यानीं निश्चय केला आहे कीं कोण्हीं प्रयोग केला त्याची बाधा जादूसंमधी आहे. व कितेकाचें कयासांत वासुदेवभट करवे व इतर येक दोघें ब्राह्मण कैदेत समाप्त जाहलें ते लागले. यैकिल्याप्रमाणें लिहिलें आहे. बहुत काय लिहिणें. चिरजीवास पत्र लिहिलें ते पावले हे विनती.

A. R. No. 96.

३ रमजान ११९५ हिजरी

२३ आगस्ट १७८१

पै॥ छ १० रमजान सन ११९५ हिजरी, रोज गुरुवारी अस्तमानी दारोग्याचे विद्यमाने डाकेबराबर पावले.

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना यैसीजे. यथील कुशल ता॥ छ ३ माहे रमजान

मु॥ पुणे स्वामीचे कृपावलोकणे करून येथास्थित जाणोन स्वानंद लेखनआज्ञां करीत असिले पाहिजे. विशेष. यथील वर्तमान छ २ माहे मा॥र रोज बुधवारी प्राथःकाली विनंतीपत्र सरकारचे डाके-समागमे सेवेसी रवाना केले. ते पावोन सविस्तर वर्तमान ध्यानास येईल. तदनंतर येथील वर्तमान श्रीमताचे वाडयात गनपतीचे उछ-वाचे नाचास नाना व कृष्णरावजी गेले होते. नाच वगैरे पाहून सध्याकाली आपले घरास गेले. हरीपतास समाधान वाटत नाही म्हणोन ते वाडयात आले नवते. शृत होये. राजश्री कृष्णरावजी रोज मा॥री तेरा घटका रात्रपूर्व गेल्यानंतर मोहूर्त करून प्रस्थानास गेले. उदईक गुरुवारी चतुर्थीस भोज्यन करून साहा कोस लोनीस मुकामास जानार. तेथून दो दिवसा वारामतीस जानार. वारामतीस वागात दोन तीन दिवस राहून, पुढे कूच दर कूच येज्यमानसाहेबाकडे येतात. रावजीसमागमे दोनसे स्वार व येक हाती, चालीस पनास मणुश शागिर्दपेशाचे दिल्ले आहे. शृत होये. राजश्री भगवतराव निवाळकर यासी व रावजीसी खलवत जाला. भाव येकिल्यात आला की निवा-लकर मा॥र यानी रावजीस सांगितले आहे की हजूरान्त अर्ज करून नजरमाफी करून जागीरीचा बदोवस्त जाल्यास करावा. न जाल्यास श्रीमताचे पदरी पडलेच आहे. याप्रमाणे भाशणे जाली. राव-जीनीही कबूल केले आहे की तुम्हाविशई अर्ज करून बदोवस्त करून याप्रमाणे रावजी निवाळकर मा॥र यासी बोलले. शृत होये. प्रस्तुत भगवतरावजी निवाळकर यास दोन हजार रुपये दरमाहा-प्रमाणे आठ हजार रुपये खर्चास दिल्ले. शृत होये. छ मा॥री गुरुवारी राजश्री कृष्णरावजी रुखसत होऊन स्वार होऊन सांहा कोस लोनीस मुकामास गेले. येक दोन दिवस वारामतीस राहनार. उपरांतिक कूच दर कूच येज्यमानसाहेबाकडे येतील. राव मार तिसरे प्रहरी स्वार होऊन गेले. शृत होये छ २१ माहे शावानचे आज्ञापत्र डाकेसमागमे सादर केले ते छ २ माहे मा॥री सेवकास पावले. पावोन संतोश जाला. पत्री आज्ञा की वरचेवर वारीक मोठे वर्तमान शोध करून लिहित जाणे, म्हणीन आज्ञा आहे. त्यास

आज्ञाप्रमाणे वरचेवर विनंतीपत्रे सेवेसी रवाना होतात. व अज्याही हजूराला रवाना होतात. श्रुत होये. बहुत काय लिहिणे? कृपालोभ कीजे हे विज्ञाप्ती.

A. R. No. 97.

७ रमजान ११९५ हिजरी
२७ आगस्ट १७८१

पै॥ छ १४ रो॥ सोमवार माहे रमजान संन ११९५ हिजरी डांकेवर दोन प्रहरास पावली.

श्रीनिवास

पोष्य हैबतराव गोपाळ सां॥ नमस्कार विनती उपरि. येथील वर्तमान ता॥ छ ७ रमजान भाद्रपद शुध नवमी इंदुवासर पर्यंत मो॥ पुणे क्षेम जाणून स्वकीय स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे. पूर्वी छ ३ माहे मा॥री हुजूरचे अर्जिसहित विनतीपत्र डांकेवर पाठविलें. ते सेवेसी व हुजूर पाऊन वर्तमान श्रुत जाहलें असेल. सांप्रतचें वर्तमान पृथक पुरवणी पत्रावरून विदित होईल. चौथाईचे मामलतीची मोकलीक व्हावी ये विषाई कृष्णरावजीची विनती हुजूर होती. याचें उत्तर हुजुरीहून इरशाद जाहला तो मा॥र स्वामीनी कृपापत्रीं मुख्तसर लिहिला होता की नवाब मोइनुदौला बहादरांचे इतिल्यानें माघाहून लिहून पाठऊं. चिरजीव रघोत्तमराव यानींहीं संकळित व स्वामीचे व नवाबसाहबांचे आज्ञेप्रमाणें लिहून पाठऊं म्हणोन लिहिलें होतें. सांप्रत राजश्री गोविंदराव कृष्ण यानीं वर्तमान सांगितलें कीं जिवाजीपंतास हुजूरचा इरशाद जाहला व त्यानी पत्री मा॥र लिहिला आहे. जे सन ११८५ सालापासून मामलतीचा तह करून द्यावा याप्रमाणें करार असतां तह होत नाही. यास्तव पांच वर्षे अधिक रुपये वसूल नेला. याचा जिमा कोणही केल्यास मोकलीक ९

देऊं. याप्रमाणें इरशाद जाहला. याचें उतर कृष्णरावजीनीं लिहिलें कीं हुजूर आल्यानंतर समक्ष रूबरू समग्र कामाचा फैसल होईल. चिरजीव राजश्री रघोतमराव यांची सरफराजी सेवकाचे अर्जीनुरूप व्हावी. ये विषई पूर्वीं विनतीपत्र अर्जी- लिहून चिरंजीवाचे स्वाधीन केली आहे. सांप्रत येक लिहून पाठविली आहे. चिरंजीव स्वामीस दाखवितील. मर्जीस आलियां गुजराणावी. बहुत काय लिहिणें हे विनती.

पै॥ छ १४ माहे रमजान संन ११९५ हिजरी रोज सोमवार डांकेवर.

श्रीनिवास

अखवार पुणें. अज इ॥ छ ३ रमजान लगायत छ ७ माहे मा॥र संन ११९५ हिजरी. इंदुवासर भाद्रपद. कृष्णराव बलाळ यानी छ २ माहे मा॥री पंतप्रधानांची रुखसत घेऊन छ ३ रोजी बालाजी-पंत व हरीपंताचा निरोप घेतला व हुजूर जावयाकरितां स्वार होऊन लोणीचे मुकामास गेले व यावितरिक्त अवांतर वर्तमानासहित छ ३ माहे मा॥री हुजूर अर्जी व स्वामीचे सेवेसी पत्र डांकेवर पाठविलें तें पाऊन वर्तमान कळलें असेल. त्याउपरि प्रत्यक्ष व जाहलें वर्तमान दफेवार लिहिलें असे. रघुनाथराव डांगरी व गढेंकामळे-समीप सुरतेहून पंधरा सोळा कोसी आहेत व करनल गाडर राव मा॥रमुलेचे समजाविसीकरितां मुवईहून स्वार होऊन सुरतेस गेला म्हणोन पूर्वील पत्री मा॥र लिहिला होता. सांप्रत पंतप्रधानांचे सरकारची वातनी आली नांही. परंतु खारिज सर्वतोमुखी चर्चा आहे की गाडर रघुनाथराव यांचे लश्करास येऊन बहुताप्रकारें दिलदारी व खातरजमा करून माधारा घेऊन गेला. सुरतेसमीप

तीन कोसी जाऊन उतरले आहेत, म्हणोन यैकिलें. गणेशपंत बहिरे व आणखीं खानगीं शागिर्द यांचे विद्यमानें बालाजी-पंत व हरीपंत रघुनाथराव यांसी यैक्यतेचा पैगाम करीत आहेत. परंतु रघुनाथरायांस यांचे वचनाचा व बोलण्याचा भरवसा कोणेही प्रकारें येत नाही. दसऱ्यानंतर मोहिमेचा निश्चय इंगरेजांचा आहे. माहदाजी सिंदे काळाबाग शाहदव-यासमीप व इंगरेजांची फौज दाहा कोसाचे फासल्यानें हें वर्तमान पूर्वील पत्रीं लिहिले होतें. सांप्रत यैकिलें की इंगरेजानीं सिंधावर शबखून घातला व सरजाम-बहिर-बुनगा टाकून पळाले. लश्कर लुटलें गेले. याप्रकारें बाजारी सर्वतोमुखी चर्चा आहे. पंतप्रधानांस कलमी किंवा अवातर बातमी आली नाहीं. पंतप्रधानांचेथें खबर आल्यानंतर जे तहकीक खबर येईल ते लिहून पाठऊं.

हैदर नाईक चिनापटणापासून च्यार कोसाचे फासल्यानें व इंगरेजांची पलटणें चिनापटणांत आहेत. पूर्वील लढाईत हैदर-खानाकडील सरदार पडले व खराबी फार जाहली त्या दिवसापासून ज्याहालत करून इंगरेजांवर चालून जात नाहीं व इंगरेजहीं खान माऱावर चालून येत नाहींत .

मानाजी फांकड्याकडील बातनी येथील कारपरदाजास आली कीं परली परगण्यांत वेंका माहार याचे आश्रयास जाऊन राहिला आहे. धोंडो अपा पुरंदरे यांचे विद्यमानें पत्रें गेलीं आहेत त्याचे दरजवाब आले नाहींत.

गणपतीचा उत्साह वर्षाप्रमाणें होत आहे. पंतप्रधान व वरकड सरदार वगैरे मजलसींत बमोजिब तलब येतात. छ ६ माहे माऱीं गाजुदीखानाचा पुत्र गेला होता. कृष्णरावजीचे पुत्र गोविंदराव बोलावयाकरितां गेले होते. इतर मुतसदी व सरदार व वकील बमोजिब तलब जातेत.

पुरवणी अखबार छ ७ रमजान सन ११९५ हिजरी.

रो। हरीपंत फडके यांची प्रकृती अद्यापि स्वस्थ नाही, दरवारास येत नाहीत.

मालोजी व शंकराजी धोरपडे शरीर व त्यांजकडें कांही संशय फितुराचा दोन वर्षापासून आहे. परंतु जबरदस्त व माहदाजी सिद्याचे सिफारसी. याकरितां कारभारी आजोपर्यंत भ्रमांत चलते आहेत. परस्परे संशयाकरितां उभयतां धोरपडे दरवारास येतच नाहीत. आले तरी जभाव सुधां येतात. श्रुंत होय. हे विनंती.

रो। कृष्णराव वलाळ वारामतीस येक मुकाम करून तेथोन स्वार होणार. हां नेम रावजीचे मुखं येकिला होता. साप्रत गोविंदरावजीनी सांगितलें जे तीन दिवस राहतील. सारांश दोन दिवस अधिक उणे सत्वरच हुजूर येतील. हे विनंती.

पै॥ छ १४ माहे रमजान सन ११९५ हिजरी रोज सोमवार दोन प्रहरास डांकेवर पावली.

A. R. No. 98.

८ रमजान ११९५ हिजरी

२८ आगस्ट १७८१

पै॥ छ १४ रोज सोमवार माहे रमजान संन ११९५ हिजरी दोन प्रहरास डांकेवर पावली.

श्रीशंकर

विनंती विज्ञापना येसीजे. येथील कुशल ता॥ छ ८ माहे

रमजान मु॥ पुणे स्वामीचे कृपावलोकणें करून येथास्थित जाणौन
 स्वानद लेखन आज्ञा करीत असिले पाहिजे. विशेष. यथील वर्तमान
 छ ३ माहे मा॥ रोज गुरुवारी तिसरे प्रहरी राजश्री कृष्णरावजी
 स्वार जाल्याचे वर्तमान सरकारचे डाकेसमागमे सेवेसी रवाना केले
 ते पावोन सविस्तर वर्तमान शृत जाले असेल. तदनंतर येथील
 वर्तमान राजश्री कृष्णरावजी स्वार होऊन बारामतीस गेले. तेथे
 दोनतीन दिवस राहून उपरातिक कूच दरकूच हजुरात येणार.
 रावजीसमागमे राजश्री गोविंदराव भगवतही आले आहेत.
 रावजी सत्वरच तेथे येऊन पोहचनार. शृत होये. राजश्री
 कडोजी भापकर व दुर्गोजी भापकर खानदेशात कोडाईबारीजवल
 होते. त्यास दुर्गोजी भापकर पाचच्यारसे स्वारांनसी कोडाईबारी-
 जवल आहेत. कडोजी भापकर दाहावीस स्वारांनसी येथे आले.
 कारन की लोकास खायस खर्चास नाही. म्हणौन पैका मागावयास
 आले आहेत. भापकर मा॥ र याची व कारभारी मा॥ र याची भेट
 एका दो दिवसा होनार. शृत होये. दरबार वगैरे जाला होता.
 माली व मुलकी वगैर कामकाज जाले. शृत होये. छ ४ रोज
 शुक्रवार श्रीमत राजश्री दादासाहेब सुरतेहून सोनगडास आले होते.
 तेथे सटोजी भोसले वगैर याच्या भेटी जाल्या. पुढे ते फौज वगैर
 ठेऊन कोडाईबारीकडे येऊन उपद्रव करनार. हे वर्तमान पूर्वीचे
 विनंतीपत्री सविस्तर लेखन केले होते त्याजवरून शृत जाले
 असेल. प्रस्तुत वर्तमान आले की कर्नेल गाडर ममईहून सुरतेस
 गेला होता. त्यास गाडर मा॥ र दादासाहेबाकडे जाऊन, दादासाहेब
 सोनगडाजवल पाच साहा कोसावर होते त्याची समजूती करून,
 मागती दादासाहेबास सुरतेस घेऊन गेले यैसे वर्तमान आले.
 त्यास दादासाहेब सोनगडाजवल आले होते. मागती दादासाहेब
 सटोजी भोसले वगैर सहित सुरतेस गेले यैसे वर्तमान आहे. मागती
 तिकडील वर्तमान आलिया लेखन केले जाईल. शृत होये.
 गनपतीचा उछव श्रीमताचे वाड्यात आहे. कारभारी वगैर नित्य
 नाच पाहावयास वाड्यात जात असतात. शृत होये. छ ५ रोज

शनवार हैदरनायकासी व इग्रेजासी लडाई जाली. नाईक मा०र सिकस्त होऊन माघारे पाच सात कोम गेले हे वर्तमान पूर्वी लेखन केले होते त्याजवरून शृत जाले असेल. प्रस्तुत वर्तमान आहे की नाईक मा०र यासी व इग्रेजासी लडाई जाली. नाईक मा०र कायेम होऊन पाचसात कोस पुढे गेले पुढे चिनापटनाकडे जाणार यैसे वर्तमान नाईक मा०र याचे वकीलाकडे आले. हे वर्तमान वकील मा०र यानी कारभान्यास सांगितले. दोन घटका कारभान्यासी व वकील मा०र यासी खिलवत जाला नाईक मा०र यास पत्रे लिहिणार शृत होये हिदुस्थानप्राती सिद्यासी व इग्रेजासी लडाई जाली. उभयेपक्षी मणुशे फार जाया जाली. इग्रेजाजवल सरजाम विशेष आहे गालिव आहेत यैसे वर्तमान आहे. शृत होये. दरवार वगैरे जाला होता. माली व मुलकी वगैरे कामकाज जाले. उपरातिक नाना हरीपताचे येथे गेले होते. कारन की हरीपतास समाधान वाटत नाही. हरीपतास पाहून उपरातिक नानाचा व हरीपताचा च्यार घटका खिलवत जाला. खिलवत होऊन नाना आपले घरास गेले. शृत होये. छ ६ रोज रविवार श्रीमताचे येथे गनपतीचे उछवाचा नाच होत असतो. नाच पाहवयास नवाव गाजुदीखानाचे पुत्रास अनावयास गोविंदराव रावजीचे चिरजीव यास पाठविले होते. त्यास घेऊन आले. गाजुदीखानाचे पुत्र नाच पाहवयास वाड्यात आले. वाड्यावाहेर त्यास पेशवा नाना गेले होते. त्यास वाड्यात आनिल होते. नाच पाहवयास श्रीमत व गाजुदीखानाचे पुत्र वगैर सर्व वसले होते. दोन तीन घटका नाच वगैर पाहून उपरातिक गाजुदीखान याचे पुत्र आपले बिन्हाडास गेले शृत होये रा॥ सखारामवापूचे क्रियेस पाच हजार रुपये पाठविले होते हे पूर्वी लेखन केले होते प्रस्तुत त्याचे दानास येक पाळखी व येक घोडे सासवडाम पाठविले. शृत होये. रा॥ चितो विठल मृत्य पावले. हे पहिले लेखन केले होते. त्यास चितोपद मृत्य पावले. शृत होये. रा॥ हरीपताचे येथे गनपतीचा उछव होता म्हणोन नाना कयेस हरीपताचे येथे आले होते.

ललित वगैर करून उपरातिक नाना आपले घरी गेले. शृत होये.
छ ७ रोज सोमवार इग्रजाचा ज्यमाव कल्यानी व ममईस फार जाला
आहे. करनेल गाडर सुरतेस गेला आहे, तो

पुरवणी २

ममईस आलियावर इकडे उद्योग करनार यैसे वर्तमान आहे.
शृत होये. कोकनप्राती तलेघोसाल्याकडे हवशाने उपद्रव माडला
आहे. कारन की हवशाची त्या प्रातात चौथ वगैर आहे, ते
येथास्थित चालत नाही म्हणौन त्यानी उपद्रव माडला आहे.
त्यास पहिलेप्रमाणे हवशाचा बदोवस्त करून देनार. शृत होये.
हरीपत व नाना याचा नित्य खिलवत होत असता. भाव हाच की पुढे
इग्रजाचे मसलतीचा व दौलतीचे बदोवस्ताचा. अस्वीन मासी
कारभारी वगैर बाहेर निघनार यैसी वदता आहे. शृत होये.
राजश्री कृष्णरावजी छ ३ माहे मा॥री स्वार होऊन वारामतीस गेले.
तेथे येक दोन दिवस राहून कूच दरकूच हजुरात येज्यमानसाहेवाकडे
येतात. तेथे राव मा॥र आलिया सर्व स्वामीचे ध्यानास येईल.
शृत होये. राजश्री कृष्णरावजी चिरजीवास हजूरचे मुलाजमतेस
समागमे घेऊन येत होते. राव मा॥र चिरजीवासही समागमे नेतात.
येथोन कारभान्यास काही येक संशये पडला. त्याजवरून
कारभान्यानी रावजीस म्हटले चिरजीवास समागमे न न्यावे आम्हा-
पासी असू द्यावे. यैसा जावसाल जाल्यानंतर रावजीनी चिरजीवास
येथे ठेविले. समागमे गोविंदराव भगवत यास घेऊन गेले. शृत होये.
पुढे जे प्रसगाचे वर्तमान ध्यानास येईल ते सेवेसी लेखन केले जाईल.
बहुत काये लिहिणे, कृपा लोभ कीजे, हे विज्ञाप्ती.

पुणे अखबारांतील कठिण शब्दांचे अर्थ

(अ.)-अरबी; (फा.)-फारशी; (तु.)-तुर्की; (हिं.)-हिंदुस्थानी;
(सं.)-संस्कृत; (म.)-मराठी; (रा. व्य. को.)-राजव्यवहारकोश.

अ

अकलनाकस (अ.), अल्पबुद्धी.
अकसर (अ.), बहुशः, सर्वसाधारणपणे.
अखबारनवीसी (फा.), वातलिखन,
वातम्या कळवणे.
अखरश (फा.), सरतेशेवटीं.
अंगूर (अ.), द्राक्ष.
अज्म (अ.), निश्चय, वेत.
अज् (फा.), पासून, मुळें.
अजमाश (फा.), चांचणी, परीक्षा.
अंजाम (फा.), परिणाम, शेवट.
अजीज (अ.), प्रियव्यक्ति.
अजीजस्तुभवेदिष्टम्-नात्यांतली व्यक्ति.
अदा करणे (फा.), प्रगट करणे, फेड करणे.
अंदेशा (फा.), संशय, विचार.
अफजायश (फा.), वाढ, आधिक्य.
अफलातून (अ.), प्लॅटो, बुद्धिमान मनुष्य.
अमलनलास, अमलनालिस (अ. फा.),
गान्हाणें चव्हाट्यावर टांगणें; कोर्टात
फिर्याद करणे.
अयश, ऐश (अ.), चैन, सुख, विलास.
अर्जमारुज (अ.), विनंत्या, प्रार्थना.
अरस्तु (फा.), अँरिस्टॉटल.
अलकाव (अ.), पदव्या, मायने.
अलतगमा, अलतमगा (तु.), राजमुद्रा.
कायमची देणगी.

अलाहिदा (अ.), पृथक, विभक्त, निराळें.
असल (अ.), अकृत्रिम, खरें.
असामी (अ.), (इस्म शब्दाचें अनेकवचन),
व्यवित नेमणूक, वार्षिक वेतन.
असामीनाम वृत्तिदानपत्रम्. (रा. व्य. को.)
अहद (फा.), करार.
अहदपैमान (फा.), वचनप्रमाणाने करार
करणें.

आ

आईना (फा.), आरसा, प्रतिबिंब.
आखरिश (फा.), सरतेशेवटीं.
आजमोदाफार (फा.), अनुभवी, प्रौढ
विचाराचा.
आजुर्दंगी (फा.), दुःख, असंतोष,
कष्टीपणा.
आजुर्दा (फा.), असंतुष्ट.
आझखोरा (फा.), पाणी पिण्याचें भांडे.
आनिल (अ.), अधिकार गाजविणारा,
सरकारनियुक्त अधिकारी.
आरजू (फा.), इच्छा.
आरजूमंद (फा.), इच्छा बाळगणारा,
इच्छुक.
आलम (अ.), विश्व.
आलमियात (अ.), विश्वनिवासी.
आवारा (फा.), अनिर्वध संचार करणारा,
उच्छंखल.

इ

इजनात, अजनाद (अ.), सैनिक
(अनेकवचन)

इजहार (अ.), प्रसिद्धीकरण
इजाफा (अ.), आधिक्य, वाढ
इजारदार (फा.), मक्तेदार
इतफाक, इतिफाक (अ.), सहविचार,
एकविचार

इतबार (अ.), विश्वास, पत
इतराजी (अ.), अप्रसन्नता, गैरमर्जी
इतलाखी (अ.), मुक्त करणारी
इतल्ला (अ.), वार्ता, खबर, लक्ष
इनायत (अ.), बक्षीस, कृपा
इनायात (अ.), (वरील शब्दाचे अनेकवचन)
इनायेतनामा (अ.), कृपापत्र
इप्तदाय, इम्तेदा (अ.), प्रारंभ
इमदाद (अ.), साहाय्य, मदत
इरशाद (अ.), उपदेश, आज्ञा, इच्छा
इलजाम (अ.), आळ, दोष
इलतिजा (अ.), विनती
इलाका (अ.), प्रांत, ताबा, परिवार
इले (अ.), पर्यंत
इस्तकवाल (अ.), सामोरे, भावी
इस्तकलाल (अ.), जोर, धर, निश्चिती.
इस्तसवाय (अ.), सल्ला, पसती
इस्ताफा, इस्तेफा (अ.), नौकरीची
सोडचिठ्ठी, राजीनामा
इस्मनवीसी (फा.), नावनिशी, नामावली
इहवे (अ.), एव
इतेजार (अ.), मार्गप्रतीक्षा

उ

उजर, उजूर (अ.), तयार, आक्षेप
उजरशवाह (अ.फा.), विरोध करण्याची
इच्छा करणारा

उदुलहुकुम (अ.), आज्ञा भग करणारा
उमदगी (फा.), थोरवी, मातब्बरी,
चागुलपण

फ

कजाकी (तु.); गनिमी काव्याची लढाई
कजाग साहसी स्मृत, (रा व्य को)
कजिया (अ.), तटा, वाद, प्रकरण
कदरदान (फा.), गुणग्राहक, पारखी
कदीम (अ.), जुना, पुरातन
पुरातन कदीम स्यात् (ग, व्य को)
कबज (अ.), पावती, पोच बबज देयपत्र
स्यात् (रा व्य को)
कबीला (अ.), कुटुंब, वायकामुले, परिवार,
कुटुंब कबीला भवेत् (रा व्य को) -
करीबी (अ.), सामीप्य
कलमी (फा.), लेखी, लिखित.
कस्द (अ.), हेतु, निश्चय, विचार.
कसीस, कशिदा (अ.), ओड
कसूर (अ.), अपराध, चूक, हद्दगय
कळसपाकी (अ.), पाढऱ्या रगाच्या
बापडावरील एकप्रकारची रंगीत
वेलपत्ती असलेले वाम.
काबू (फा.), सधी, बबजा
काबू (फा.), बक्षी, अटोका.
फायममुकीम (फा.), स्थिर आसन
असलेला, दुसऱ्याच्या जागी येणारा
फायल (अ.), जित, कुठित, निश्चर
कारचोवी (फा.), जरीचे वेलवुट्टीदार.
कारपरदाज (फा.), वायंकर्ता, मुस्तद्दी.
कारपाई (फा.), प्रवरण
कासद (अ.), वार्तावाहक.
काहला (अ.), आजारी
फित्ता (अ.), निट्टी, विभाग
कियायत (अ.), नफा, फायदा, लाभ.
कियाफा (अ.), साम्य, मुद्रा, पडन, रीत.

किलत (अ.), उणीव, कमीपणा.

किस्त (अ.), कर्जफेडीचा हप्ता.

किस्ती (फा.), होडी, नौका.

किसा (अ.), गोष्ट, तंटा.

किलदकार, क्लीदकार (फा.), सूत्रचालक.

मुख्य किल्ल्याचा हातीं असलेला.

कुन्हा (अ.), मर्म, खोच, दोष.

कुमक (तु.), मदत, उपराळा करणारी

सैन्याची तुकडी.

कुमनदान (कमांडरचा अपभ्रंश),

फौजेचा मुख्य.

कुसंबी (म.), कुसुंब्याच्या रंगाचें (पागोटें,
पदर इ.).

कुरसीनिसीन (फा.), खुर्चीवर, आसनावर
बसणारा अधिकारी.

कूच (फा.), प्रयाण, निघणें, मजल, कांहीं,
क्षुल्लक.

कोतेअंदेसी (फा.), अदूरदृष्टी.

ख.

खजानेपुर (फा.), ज्याची गंगाजळी अखंड
भरलेली आहे असा.

खत (अ.), पत्र, रोखा, प्रमाण.

खबर रसाई (अ. फा.), वातम्या पोहोचवणें.

खलअत (अ.), मानाचा पोषाख.

खललअंदाज (अ. फा.), व्यत्यय, विघाड
करणारा.

खलामला (अ.), स्नेह, खरें प्रेम.

खलेल, खलल (अ.), व्यत्यय.

खवासी (अ.), हत्तीवरील अंबारींत

खाश्याच्या मागें बसण्याची मानाची
जागा.

खसूस (अ.), विशिष्टपणें, खास प्रकारें.

खादम (अ.), सेवक, भक्त.

खानजाद (फा.), घरीं वाढलेला, जन्मलेला.

खानजादी (फा.), मुलासारखें मानणें.

खानाजंगी (फा.), गृहकलह.

खानेनसीन (फा.), घरींच बसलेले, निवृत्त.

खामखा (फा.), कांहीं झालें तरी, निश्चयें,
विनाकारण.

खारिज (अ.), बाहेर, हद्दपार, उडतउडत.

खालसा (अ.), जागीर किंवा इनाम
नसलेली, जप्त केलेली.

खावंद (फा.), स्वामी. खावन्दस्त्वधिपोभवेत्
(रा. व्य. को.)

खासगत (अ.), स्वतः करिता राखलेली.

खिजमतगार (फा.), सेवक, परिचारक.

खिताब (अ.), पदवी.

खिदमत (अ.), सेवा.

खियाल (अ.), विचार.

खिलअत (अ.), सन्मानाचा पोषाख.

खिलाताः स्याद्देयवस्त्रम् (रा. व्य. को.).

खिलबत (अ.), एकान्तांत केलेलें भाषण.

खिसारा (अ.), नुकसान, कारवाई,
फसवणूक.

खुजस्ते बुन्याद (फा.), मुसलमानी
राजवटींतलें औरंगाबाद शहराचें नांव,
भाग्यशाली गोष्टींचा पाया असलेलें
ठिकाण.

खुदपसंद (फा.), स्वच्छंदी.

खुदबदौलत (फा.), राजाचे संबोधन

खुदावंद (फा.), प्रभु, स्वामी.

खुफिया (अ.), गुप्तपणें, अंतस्थ.

खुर्दसाल (फा.), अल्पवयी, लहान.

खुषनुमा (फा.), सुंदर, उचित.

खोन (फा.), झाकण्याचें टोपलें, गिप्तर,
झाकलेलें ताट.

खोनखासा (फा.), झांकून पाठवलेला
विशेष खाद्यपदार्थ.

खौफ (अ.), भीती.

ग

गरूर (अ.), प्रौढी, घमेंड, गर्व.
 गलबा (अ.), धामधूम, बहुसंख्य.
 गालब, गालिब (अ.), वरचढ.
 गिदंनवाह (अ. फा.), भोवतालचा प्रदेश.
 गिन्हे घालणें (फा.), गाठ घालणे, तेढ
 उत्पन्न करणे, तीन अंगुलाची लांबी.
 गिरफ्तार (फा.), बद्ध, बंदी, निमग्न.
 गिरानी (फा.), महागाई, जेरी
 गुजरणें (फा.), जाणे, लोटणे, ओढवणे
 गुजराणणें (फा.), प्रविष्ट करणे.
 गुजास्त (फा.), सोपवणूक
 गुल (फा.), वातीच्या टोकाला जमलेली
 काजळाची गोळी, फूल.
 गोटागस्तो (फा.), शिविराभोवती
 पाहूरा करणे
 गोसेनिसीन (फा.), एकातवासी.

घ

घासदाणा (मं.), सैन्याला गवत व दाणा
 पुरविण्यासाठी लावलेला कर राजाराम-
 काळी हा उत्पन्न केला. नागपूरकर
 भोसल्याकडे हा वसूल करण्याचे काम
 असे हा साधारणपणे वीस टक्के असे.

च

च्याहाहम (फा.), चबवाई.
 चुनंदी, चुनंदा (फा.), निवडलेले, चाचणी
 वेळेले
 चोटपेट (म.), चटाफट, झटापट

ज

ज्याफत (अ.), मेजवानी.
 ज्यारी (अ.), चालू, मुरू
 जत्तीरा (अ.), कोठार, साठा, सचय.

जंगजदल (फा.), लढाई, युद्ध, धुमश्चक्री.
 जंगी (फा.), युद्धविषयक, भयंकर.
 जनाब (अ.), (सन्मानार्थी संबोधन.)
 जमानसाज (फा.), प्रसंग पाहून काय
 साधारणारा, कालदर्शी.
 जर्मियत (अ.), सैन्य, लष्कर.
 जमीर (अ.), सदसद्विवेकबुद्धि.
 जमीर मुबारक (अ.), शुद्ध विवेकबुद्धि.
 जरदार (फा.), श्रीमंत, घनाढ्य.
 जरबेत (अ.), धाकात ठेवणें.
 जरीदा (अ.), माहितीपत्र (सरकारी);
 सडा, एकटा. एकाकीतु जरीदास्त्यात्
 (रा. व्य. को.).
 जरियात (अ.), आवश्यक वस्तु.
 जवान (फा.), तरुण मनुष्य, शिपाई.
 जवाब (अ.), उत्तर, प्रत्युत्तर.
 जवाब दा सयाब (अ.), प्रश्नोत्तर.
 जहनतीन (फा.), मेंदूत अथवा
 स्मृतिपटावर आरुढ.
 जहाजनुमा (अ. फा.), जहाजासारखा
 आकार असलेले.
 जजती (अ.), आधिक्य, अतिप्रसंग.
 जातजाबता (अ.), कायदेशीर वैयक्तिक
 वाव.
 जानब (अ.), दिशेला.
 जानबदार (फा.), पक्षपाती.
 जानी दुपमन (फा.), जीव घेऊं इच्छिणारा
 शत्रू.
 जामा (अ.), घायाळ.
 जामूद, जामूस (अ.), गुप्त हेर.
 जाहल (अ.), अज्ञानी.
 जाहिरा (अ.), स्पष्टपणे, उघडपणे.
 जुजयो (फा.), साधारण, किरकोळ.
 जुबानी (फा.), तोंडी.
 जरत (अ.), शौर्य, धैर्य
 जेर (फा.), पाडाव करणे, अपयश आणणे.
 जेरबस्त (फा.), अधिभारालागी.

त

तकयुव (अ.), दक्षता, अवधान देणें.
 तकसीर (अ.), कमीपणा, न्यून, दोष, चुकी.
 तकाजा (अ.), मागणी.
 तगोरी (अ.), वडतर्फी, बदली.
 तजवीज (अ.), व्यवस्था, उपाय, सल्ला.
 ततमेतलव (अ.), पुरवणीची आवश्यकता.
 तवबीर (अ.), विचार, युक्ति, योजना.
 तदारूक (अ.), तयारी, इलाज, शिक्षा.
 तफजोल (अ.), उच्च पद देणें, निवड करणें.
 तफजूलात (अ.), दया, कृपा.
 तफरीक (अ.), वजा करणें, कमी करणें,
 विभागणी.
 तफावत (अ.), अंतर, फरक.
 तववील (अ.), बदली, रूपांतर.
 तमासवीनी (फा.), ताटस्थ, प्रेक्षकत्व, मौज
 पाहण्याची तटस्थ वृत्ती.
 तरद्वदी (मराठी प्रयोग), हुन्नरवंत, कावील,
 उपायस्तरतूद स्मृतः (रा. व्य. को.).
 तरफैन (अ.), उभयपक्षीं.
 तरार (अ.), खिशेकापू, ढोंगी, तोतया.
 तलव (अ.), मागणी, पगार, वेतन, बोलावणें.
 तलवन मिजाज (फा.), तापट, अनिश्चित,
 चंचल.
 तलाश (फा.), शोध, तपास, चौकशी.
 तवकूफ (अ.), खोळंबा, अवकाश.
 तवलूद (अ.), जन्म, उत्पत्ति.
 तसफी (अ.), पवित्र करणें.
 तशफी (अ.), समाधानकारक.
 तसरूफ (अ.), अम्मल, ताबा.
 तहकीक (अ.), सत्य, निश्चिती, निर्णय.
 ताकूब (अ.), पाठलाग.
 ताखताराज (फा.), मार, लूट, विध्वंस.
 तादाद (अ.), संख्या, गणना.
 ताबीस (फा.), उष्णता.

ताळेवंव (म.), खतावणी, रोजखर्चा इत्यादि-
 कांवरून गेला महिना, साल इत्यादि कांहीं
 मुदतीच्या जमाखर्चाचा केलेला हिशेबाचा
 खर्चा, लिहिलेला झाडा.

तिसैन (अ.), नव्वद.
 तैनाती (अ.), नेमणूक, सेवानियुक्त.
 तोहफा (अ.), भेट, वक्षीस, उपायन.

द

दफेवार (अ.), कलमवार, प्रकरणशः
 दयानतदार (फा.), प्रामाणिक.
 दरखास्त, दरखास्त (फा.), अर्ज, लेखी विनंती
 दरजवाव (फा.), उत्तरांत.
 दरजागा (फा.), विशिष्ट स्थानीं.
 दरजे (फा.), पायरी, पदवी, योग्यता, पर्याय.
 दरपेश (फा.), पुढ्यांत, समोर, पुढें.
 दरफ (फा.), छाया, आश्रय, किल्ला, आश्रय-
 दाता.
 दर्यापत (फा.), समजणें, विचारणा, चौकशी
 शोध.
 दरीचकार (फा.), कामाकाजासाठीं.
 दरीविला (फा.), यावेळीं.
 दरोवस्त (फा.), पूर्ण, सर्व.
 दस्तक (फा.) दारावर खटखटणें, एखाद्या
 कामाची टाळी वाजवणें, परवानगी
 देणारी पत्रिका.
 दस्तगर्दा (फा.), वद्ध केलेला.
 दस्तगीर (फा.), वद्ध.
 दस्तबरदार (फा.), सोडून देणारा, परावृत्त
 करणारा, जबाबदारीतून मुक्त.
 दस्तायैवज, दस्तावेज (फा.), हक्कपत्र, प्रमाण-
 पत्र, हातानें लिहिलेला कागद.
 दसखत (फा.), स्वाक्षरी, सही.
 दाईया (अ.), इच्छा.
 दादइलाही (फा.), ईश्वरी न्याय.
 दानाई (फा.), शाहाणपण, सूज्ञत्व.

वारमदार (फा.), ठराव, करार, भिस्त.
वारोगा (फा.), मुख्य, रखवालदार, निरीक्षक
विमत (अ.), सेवा, हवाला, तैनात.

विलनिमीन (फा.), पसंत, अवगत, मनावर
आरूढ झालेले.

विली इतिफाक (फा.), ऐक्य, योगायोग,
मनःपूर्वक.

वीगर (फा.), उरलेलें, वाकी, इतर.

बुमोहरी (फा.), दोनदां मोहर झालेला, अधि-
कृत.

दूरअंदेश (फा.), दूरदृष्टी, धूर्त, दूरवर विचार
करणारा.

वेहात (फा.), गावे.

बोरात (अ.), पुष्कळ वर्षाचा काळ, राजवटीत.

बोलत (अ.), संपत्ती, राज्य, सैन्य, ऐश्वर्य.

बोलतस्वाही (फा.), हितेच्छुता, हितेच्छा.

न

न्यामत (अ.), संपत्ती, सोयी, ईश्वरदत्त.

न्याहायत, निहायत (अ.), अत्यंत.

नफलमकान (अ.), एका घरातून दुसऱ्या
घरात जाणें, स्थळांतर.

नखत (अ.), रोकड.

द्रव्य नखतमुदाहृतम् (रा. व्य. को.)

नमुबांत आल्यावर (फा.), प्रगट झाल्यावर.

नवउरज (फा.), नवा उत्साह.

नयनिगाहदास्त (फा.), नवीन सैन्यभरती.

नवाजत, नवाजित (फा.), वाखणणी, परामर्श,
कृपा.

नयमुलाजम (फा.), नवीन नौकरी लागलेला.

नाकाऱ्या (फा.), कुच कामाचा.

नालखंबी (फा.), मोहिमेवर जाताना दिपायांस
देण्यांत येणारी आगाऊ रक्ची ; नालखोऱणी

नालिश, नालित (फा.), रड, आश्रय, ओरड.

नासलीसी (फा.), अवपटपणा.

निगाहदास्त (फा.), फौज भरती, शुश्रूषा.

निफाक (अ.), द्रोह, द्वेष.

नियाज (फा.), विनंती, समर्पण.

नियाबत (फा.), प्रतिनिधित्व.

निशा (अ.), उधारीची पत, वचन, आनंद
कैफ.

निसबत (अ.), संबंध, तर्क, पक्ष.

नेकनामी (फा.), सुकीर्तिमत्ता, चांगल्या
नांवाची प्रसिद्धी.

नेपजन (फा.), दंश करण्यास उद्युक्त असलेला
आगलाव्या.

प

पन्हा, पनाह (फा.), आश्रय, छाया.

पय दर पय (फा.), लागोपाठ, एकामागून
एक, पावलागुणिक.

परवरस, परवरिश, परवरश (फा.), पोषण,
निभावणी.

परवाज (फा.), उड्डाण.

परवाना (फा.), आशापत्र, अनुज्ञापत्र.

पशकदम, पेशकदम (फा.), पुढें पाऊल टाकणें,
पुढें पुढें जाणें.

पशरफत, पेशरफत (फा.), परिणामकारक.

पशेमानो (फा.), पश्चात्ताप.

पसअंदाज, पसअंदाजी (फा.), मिळकतीतील
हिस्सा काढकसर करून राखून ठेवणें,
ठेवणारा, धैर्यहीन.

पसपा (फा.), पिच्छेहाट.

पसोना (फा.), घाम.

पसोपेश (फा.), अडचण, धनमान, संकोच.

पागा (फा.), अदवशाळा, रिसाला.

पायेमाल (फा.), नष्ट, उध्वस्त ;

पायमाली तूपहतिः (रा. व्य. को.).

पारचे (फा.), कापड.

पासतातर (फा.), आस्था दाखवणें,
परामर्श.

पिजीर (फा.), मंजूर.
 पुरसीस (फा.) प्रश्न, विचारपूस.
 पेशकश (फा.), खंडणी, उपायन.
 पेशगी (फा.), आगाल दिलेली रक्कम.
 पेशज (फा.), आधीचे.
 पेशदस्त (फा.), अग्रेसर, प्रत्येक कामांत पुढें
 असणारें.

पेस्तर (फा.), मांगील, गतकालीन.
 पैगाम (फा.), संदेश, निरोप.
 पैवस्त (फा.), पोहोचणें, युती होणें.
 पैवस्ती (फा.), दाखल झाल्याची नोंद.
 पैहम (फा.), वारंवार.
 पोस्त (फा.), पक्क, प्रौढ, घोर.
 पोस्तकार (फा.), अनुभवी.

फ

फखर (अ.), गवं, अभिमान.
 फडचे (हिंदी.), पाहणीनंतर लागलेला पूर्ण-
 निकाल, वेवाक करणें.
 फंद फरेव (फा.), क्लृप्ती, फसवणूक,
 धोका, कौटिल्य.
 फंदी (फा.), कुटिल, कुनादी.
 फंद (अ.), एकेरी वस्त्र, एकेरी पत्र, टांचण.
 फरखंदेबुन्याद (फा.), हैद्रावाद, (सुदैवी
 पाया असलेलें.)
 फराख (अ.), रुंद, मोठें, विपुल.
 फरागत (अ.), विश्रांती, मोकळा वेळ.
 फरामोसी (फा.), विसरभोळेपणा, विसरणारी
 मनोवृत्ती.
 फरासीस (हिं.), फरेंच.
 फसाव (अ.), भांडण.
 फहमायश (फा.), सूचना, निवेदन.
 फाजल (अ.), विद्वान, शहाणा.
 फासला (अ.), अंतर.
 फिकरा (अ.), परिच्छेद, कडवे.
 फिदवियत (अ.), सेवा, सेवासक्ती.

फिदवी (अ.), सेवक.
 फिदवीजादे (फा.), दासपुत्र.
 फिलफौर (अ.), तावडतोव.
 फौजफेरोजी (अ.), विजयशाली सैन्य.
 फौत (फा.), मरण.

व

वइतिफाक (अ.), सुसंगत.
 वफयद (अ.), बंदिस्त, नियमानुसार.
 वज्याय (फा.) च्याऐवजीं.
 वजिनस (फा.), वस्तुतः, हुवेहूव, सदेह.
 वटेर (फा.), एक प्रकारचा पक्षी.
 वतरीक (अ.), या तऱ्हेनें.
 वदअंदेसी (फा.), मत्सर.
 वदकौली (फा.), वचनभ्रंश.
 वंदगान आली (फा.), राजाचें सन्मानदर्शक
 संबोधन.
 वदमामली (फा.), दुष्कृत्यें करणारा.
 वदयेतकाद (फा.), अविश्वास.
 वदस्तूर (अ.फा.), चालत आलेल्या नियमा-
 प्रमाणें, सनदशीरपणें.
 वफजल-इलाही (फा.), ईश्वरकृपें.
 वमय (अ.), सामानासहित,
 (सहित वाचक दोन्हीं शब्द एकत्र आले
 आहेत.)
 वमोजिव (फा.), प्रमाणें.
 वरकरार (फा.), निश्चिती, कायमी.
 वरखास्तपत्रें (फा.), विसर्जनपत्रें, संबंध
 सोडलेला.
 वरखिलाफ (फा.), विरुद्ध.
 वरहम (फा.), भग्न, भ्रष्ट.
 वरावर्द (फा.), अंदाजपत्र.
 बलक, बलके (फा.), किंबहुना.
 बशर्तनजर (फा.), नजराणा देण्याच्या अटीवर,
 पहाण्याच्या अटीवर.
 बहरहाल (फा.), सर्व प्रकारें.

बेहस (फा.), वादविवाद.

बहाल (फा.), पूर्ववत्, समाधानकारक.

बहाली (फा.), नेमणूक, कृपा.

बागी (फा.), बंडखोर, स्वामिद्रोही.

बाज (फा.), काही, उलटपक्षी, ससाणा.

बाजिदी (फा.), आग्रहपूर्वक हट्टानें.

बाजीगर (फा.), खेळ खेळणारा, गारूडी.

बातन (अ.), गुप्तपणे.

बाद (अ.), नंतर.

बादज (फा.), नंतर, पुन्हां, यापुढें.

बानीकार (फा.), लेखक, काल्पकार, अभि-
मानी, प्रेरक.

बाफरजंदा (फा.), मुलांच्यासह, पुत्रपौत्रासह.

बारगीर (फा.), धन्याने दिलेला घोडा ठेव-
णारा स्वार शिपाई, ओझ्याचें जनावर.

बारगीरस्त्वश्ववहः (रा. व्य. को.)

बारमाब (फा.), दरबारी हजर, उपस्थित
होणें.

बार येणें (फा.), परवानगी येणें.

बारहा (फा.), अनेकवेळां.

बारुत (फा.), ज्वालाग्राही धारू.

बाहना (फा.), युक्ती, खोटें निमित्त.

बिलफय, बिलफयल (अ.), वस्तुतः, अगदी.

बुखार (अ.), ज्वर.

बेइतला (फा.), गैरमाहित, निवेदना व्यक्ति-
रिक्त.

बइमान (फा.), अविश्वसनीय, कृतघ्न, अधर्मी.

बेगमी (फा.), निश्चिती, पुरवठा, संग्रह.

नैश्चित्य बेगमी स्यात्.

बेच्योबा (फा.), लहान विनसांवी संवू.

बेचिराग (फा.), दीपहीन, ओसाड, उध्वस्त.

बेबखल (फा.), अधिकारच्युत.

बेयसोला (फा.), विनवशील्याचा.

बेयास्ता (फा.), निष्कारण, संबंधाविना.

बेशकिमती (फा.), अनमोल, मूल्यवान,
बहुमोल.

बेहबूदी (फा.), खुशाली, सुस्थिती.

बेहुरमत (फा.), अप्रतिष्ठा, मानखंडित.

बैतलमाल (अ.), सरकारी खजिना ; सरका-
रांत जप्त होणारा बेवारसी माल.

म

मखलसी (अ.), निर्णय, बरोबर आहे असा
शेरा.

मगफरतमाब (अ.), समदती पावलेला, आस-
फजाह पहिलें.

मगर (फा.), परंतु.

मगलूब (अ.), जित, नियंत्रित केलेला.

मजकूर (अ.), ज्याचा उल्लेख केला गेला
आहे तो, उपरिनिर्दिष्ट.

मजलस (अ.), सभा, बैठक, जलसा.

मजलसी (अ.), सभेविषयी.

मजहला (अ.), संकट, बखेडा.

मतलिवा (अ.), मागणी.

मदनजर (फा.), ध्यानाचा विषय, लक्ष वेध-
णारी बाब.

मदाकलमहाम (अ.) कारभारी, महनीय राज-
कारणाचा आंस, नाना फडणवीसाचा
किताब.

मनसब (अ.), अधिकाराची जागा, तत्प्रीत्यर्थ
मिळणारा पगार.

मनसूबा (अ.), विचार, ठराव, युक्ती, ध्यान.

मना (अ.), निषेध, प्रतिबंध.

मप (फा.), सह, बरोबर.

मरहूम (फा.), मेलेला, कैलासवासी, गत.

मरातिब (अ.), श्रेणी, दर्जा, मानपान.

मलफूफ (अ.), पाकिटांत बंद केलेले.

मलाह (अ.), सलाशी, नावाडी.

मवकय (अ.), निवडक सैन्य.

मवकय मनमूर (अ.), विजयी सेना.

मवकूफ, मोकूफ (अ.), तहकूब.

मवरूसी (अ.), वंशपरंपरा.

मवसूफ-मौसूफ (अ.), आधी ज्याचा उल्लेख
केला असे, उपरिनिर्दिष्ट मजकूर.

मवाजिब (अ.), वेतन, पगार, बक्षीस.

मवाफकत (अ.), प्रमाणबद्ध, सुसूत्रता.

मशारनिलहे, मारनुले (अ.), उपरिनिर्दिष्ट.

मसलहत (अ.), सल्ला, योग्य विचार.

मसवदा (अ.), कच्चा खर्डा.

महमूदी (फा.), एक प्रकारचे वारीक कापड.

महासरा (अ.), वेढा.

माकूल (अ.), समर्पक, तर्कशुद्ध, योग्य.

माजी (अ.), गत.

मातबर (फा.), विश्वास.

मातम (फा.), शोक, दुःख.

मानेमुजाहिम (अ.), प्रतिबंध करणारा.

मामलत (अ.), उद्योग, कार्य.

मामूल (अ.), वहिवाट, चाल.

मालमवेशी (अ.), चीजवस्त, गुरे ढोरे.

माली (फा.) वसूलासंबंधी.

माह व माह (फा.), महिन्याच्या महिन्यास.

माहलात (फा.), (महाल शब्दाचे अनेकवचन)

तालुक्याचा पोट भाग.

माहील (अ.), महत्त्वाचे कार्य.

मिजाज (अ.), प्रकृती, बुद्धी.

मिनतवार (अ.), मनधरणी करणारा.

मुकमिल (अ.), संपूर्ण.

मुकरब (अ.), प्रिय, लाडका, आवडता.

मुकाबला (अ.), गांठ, सामना, लढाई.

मुकाबिल (फा.), समोर.

मुख्तार, मुक्तार (अ.), नियोजित, अधिकृत
प्रतिनिधि.

मुख्तसर (अ.), संक्षिप्त.

मुखतलिफ (अ.), वेगवेगळे, निरनिराळे.

मुखालिफ (अ.), वैरी, शत्रु, विरोधक.

मुजरद (अ.), प्रसंग विशेषीं नियोजित, खास.

मुतजम, मोतजम (अ.), व्यवस्थापक

मुतजमन तलब (अ.), एखाद्याचा समावेश
करून बोलावणे, निमंत्रण देणे.

मुतजमीन (अ.), जामीन.

मुतफिक, मुतिफिक (अ.), एकरूप असलेले,
एक मताचे.

मुतलक (अ.), सर्वथैव.

मुतवजे (अ.), वळलेला.

मुतवफी (अ.), मेलेला.

मुतसदी (अ.) कारकून, कर्मचारी.

मुदारत (अ.), संभावना.

मुनासिब (अ.), उचित, योग्य.

मुनीर (अ.), चमचमणारा, चकचकीत.

मुफसदी (फा.), पुंडाई, बंडखोरी.

मुवादला (अ.), ऐवजीं, बदली.

मुबारक (फा.), मंगलदायी, मंगल.

मुबारकबाद (फा.), मंगलचिंतन, अभिनंदन.

मुरबी (अं.), कैवारी, अनुभविक.

मुरसा (अ.), रत्नजडित.

मुलकी (फा.), क्षेत्राच्या वसूलासंबंधीं.

मुलाजम (अ.), नोकर.

मुलाजमत (अ.) नौकरी.

मुस्तैद (अ.), सिद्ध, तयार, भक्कम.

मुसाहब (अ.), सोवती, स्नेही, सहचर.

मै दारोगे (अ. फा.), दारोग्यासह.

मोकदम (अ.), पुढारी, मजुरांवर देखरेख
करणारा.

मोकरर (अ.), नियोजित, कायम.

मोतमद (अ.) चिटणीस, विश्वस्त.

मौजूद (अ.), विद्यमान, हजर, तयार.

मौजूदाद (अ.), शिल्लक असलेले, हाताशीं
असलेले.

मौनी (सं.), स्तब्ध राहून दुजोरा.

य

यकबिल (फा.), एक मन, एकसारखे.

यकबयक (फा.), तावडतोब.

यका (फा.), एकटा, ऐक्य.

यखलास (अ.), अतःशुद्धी, स्नेह.

याबू (फा.), घोडा.

याद (फा.), स्मरण, सूची, स्मरणार्थ टिपण.

येह्तिपार (अ.), प्रमाण, शक्ती.

येतकाद (अ.), भरवसा, श्रद्धा.

येतमाद (अ.), विस्वास.

येलची (तु.), वकील.

र

रईस (अ.), राजा, अधिकारी.

रखना (सं.), रक्षण.

रजाबंद (फा.), कबूल, खुप, अनुमत.

रफीक (अ.), स्नेही, मित्र.

रसद (फा.), धान्य, दाणा, चारा याचा

पुरवठा

राज (फा.), गुप्त.

राजदारी (फा.), गुप्तता.

राहूनवाजिश (फा.) कृपा, कृपामार्गाने.

रिफाकत (अ.) सगत, स्नेह.

रियायत (अ.), दया, सवलत.

रईने (फा.), रूपाने

रका (अ.), पत्र

रहत (फा.), औदासिन्य.

रत (फा.), चेहरा, दिशा

रजवात (अ.), सत्यता पटवणे.

रबकार (फा.), मन्मुख, फलदायी.

रबरू (फा.), ममोर.

रोजमरे (फा.), नित्य, रोजच्या रोजचे पगार.

रोशन (फा.), स्पष्ट, श्रुत.

ल

लगायत (अ.), पासून, ते.

लत्त्यास (फा.), चिधीस, ममीप, जगत्याम.

लाच्यार (फा.), धोणोपाय, निरपाय,

निराश्रित.

लाजवाब (फा.), निरुत्तर, अद्वितीय.

लिफाफा (अ.), पत्रवेष्टन, पाकीट

व

वसियत (अ.), मरतेसमई सांगितलेली भाषा
(वाक्ये), मृत्युपत्र.

वाफई (फा.) दुरुस्त, योग्य, खरे.

वाका (अ.), वर्तमान, हकिकत, मृत्यु.

वाकिफकारी (अ.), माहितगारी, हुशारी.

वाजिव (अ.), न्याय्य.

वारद (अ.), प्रविष्ट, प्राप्त.

वालद (अ.), बाप, वडोल.

वारस्ता (अ.), मध्यस्ती.

वोहदा (अ.), हुद्दा, अधिकारपत्र

श

शदखून (फा.), रातछापा.

शयेर (अ.), कविता.

शर (अ.), वाईट, कृष्णकृत्य.

शरीफ (अ.), वाटेकरी.

शरीर (अ.), दाडगाईं करणारा.

शलक (अ.), भडिमार.

शामिल (अ.), सामील, समाविष्ट.

शिकस्त (फा.), पराभव, मोड, पराभूत,
पराकाष्टा.

शुक्रगुजार (फा.), कृतज्ञ.

शुतरस्वार (फा.), उंटावर वसणारा माणूस.

शुबाह (अ.), संशय, वहिम.

शोहरत (अ.), प्रसिद्धी, कीर्ती.

स

स्यारी मुबारक (फा.), राज्याहद पुरप, आ-
दरणीय पुरप.

सख्ती (फा.), बडबपणा, जुलूम, बलात्कार.

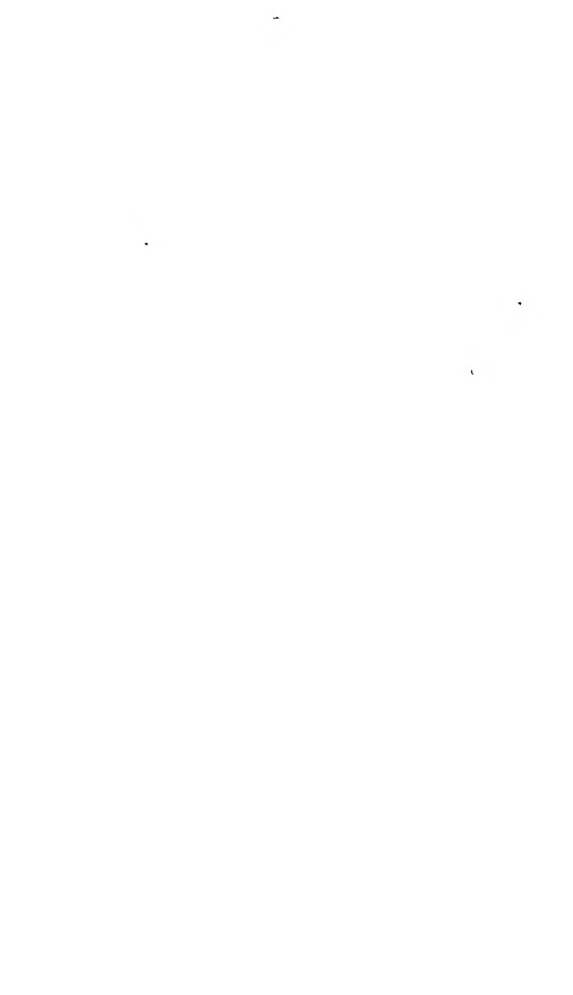
सख्ताद (अ.), एका प्रकारचे शेंदरी बसवा
निष्ठे वापड.

समंग, सणग, सणंग, सनग(म.), विणलेले वस्त्र,
 वस्त्राचा तागा, नग, उंची वस्त्र.
 सरगरम (फा.), उद्युक्त, सोत्साह.
 सरंजाम (फा.), साधनसामुग्री, निकाल.
 सरंजामीनाम बुधा अनुकूलं प्रचक्षते
 (रा. व्य. को.)
 सरफ (अ.), उपयोग करणें, खर्च करणें.
 सरफराजी (फा.), मानांत, बढती.
 अर्जितं स्यात् सर्फराजी (रा. व्य. को.).
 सरबरई (फा.), कृती, तरतूद.
 सरेआम (अ.), सार्वजनिक रस्ता.
 सरे मो (फा.), किंचितसें, रेसाइतकें.
 सलाह दौलत (अ.), राज्यास इष्ट.
 सलूक (अ.), सलोखा, सख्य.
 सवदा (अ.), वेड.
 साख्त (फा.), पाया, आकृती, संबंध, सख्य,
 वजावणी, बांधणी.
 साजस (फा.), संधान, कट, कौटिल्य, कपट.
 सादत (अ.), सुदैव, नशीबवान.
 साविक (अ.), पूर्वील, पूर्वी.
 साल झाडा (मिश्र), वर्षाच्या अखरचा हिशब.
 साहोत्रा (सं.), एकंदर उत्पन्नाचा सहावा
 हिस्सा जो राजाच्या मर्जीनुरूप एखाद्या
 सरदारास दिला जाई. शाहूनें हा सचिवास
 दिला होता.
 सिकमात (अ.), पोटांत
 सिकवा (फा.), तक्रार.
 सिकस्त (फा.), पराजय.
 सिलका (अ.), 'शलक' पहा.

सिबंदी (फा.), किल्यांतील फौज.
 सिरपेंच (फा.), पगडीवर घालण्याचा,
 रत्नजडित अलंकार.
 सिलसिला (अ.), अव्याहत.
 सुपुर्व (फा.), हवाली.
 सुखरुई (फा.), बहुमान, सुटका.
 सुला (फा.), सख्य.
 सेखदारी (अ.), एक प्रकारचा अधिकारी,
 धार्मिक दृष्ट्या प्रतिष्ठितपणा.

ह

हंगामा (फा.), दंगा, भांडण.
 हजरत (अ.), राजा, पैगंबर, इमाम इत्यादि
 वंद्य पुरुषास स्वामी या अर्थाचें संबोधन.
 हमचष्मा (फा.), वरोवरीचा.
 हमजात (फा.), एक जातीय.
 हमजिनस (फा.), एकाच वर्गातील.
 हमराह (फा.), प्रवासांतील मित्र, संगती,
 वरोवर.
 हमवार (फा.), प्रसन्न, सरळ, अनुकूल.
 हरगिज (फा.), कधीही, बिलकूल.
 हरफ (अ.), अक्षर, लेख.
 हर सूरत (फा.), कोणत्याही रीतीनें.
 हरारत (अ.), उष्णता, ज्वर.
 हलाक (अ.), मरणें, क्षीण, दरिद्री.
 हुजूर पिजीर (अ.), राजानें मंजूर केलेलें.
 हुजुरात (अ.), जवळ असलेले.
 हुजुरातिनाम सद्भिः समीप स्थितिरुच्यते
 (रा. व्य. को.)

सूची

व्यक्तिनिर्देश

अ

अकलकोटकर ८७.

भजमतदोला २५५.

भजिमुद्दोला ७५, १४४, १७१, २८४.

भष्टान, कर्नल (अपेन, इपेन, इष्टन, अष्टन, उपेष्टन) ४, ७, ८, २०, २१, २२, २५, २७, ३२, ३८, ४६, ४९, ५०, ५५, ५६, ५७, ५९.

भप्पाजी राज्त १४, १६.

भप्पा वळवंत ८८, २०५.

अफलातून ११०.

अमृतराव भापकर २०३, २०६, २११, २१६, २५७.

अरस्तु ११०.

अलीवहादर ९२.

अहल्याबाई १२, २६१.

अंताजी भगवंत ६८.

अंधोजी १६.

आनंदराव ७०.

आनंदराव जाधव २०२, २०३, २११.

आनंदराव रास्ते १२, ९४, ११५, १३४, २१४.

आनंदीबाई ३८, ४५.

आबाजी नार्क वानवळे १७७, १८९.

आबाजी महादेव १०३.

आबा पुरंदरे ६४.

आवजी कावडे २६८.

इमादुद्दोला (वॉरन हेस्टिंग्ज) २२१.

उत्तमचंद ११.

उमरावगीर गोसावी २३८.

क

काडोजी भापकर २८९.

काशीपंत १९.

कूट, कर्नल १५०, १९१, २२०, २२१, २२८, २४८, २४९, २६८, २७६, २७७.

कृष्णराव जोशी २१४.

कृष्णराव दाजी ७५, ८५.

कृष्णराव वल्लाळ (कृष्णरावजी, रावजी,

कृष्णराव, कृष्णराव) ५, ६, ७, १०, ११,

१३, १९, २०, २५, २७, २९, ३१, ३३,

३५, ३८, ४३, ४४, ४८, ४७, ५१, ५५,

५६, ५८, ५९, ६१, ६५, ६६, ६८, ६९,

७४, ७५, ७६, ७८, ८२, ९४, ९५, ९६,

१०१, १०२, १०३, १०४, १०५, १०६,

१०७, १०८, १०९, ११०, १११, ११२,

११७, १३२, १३४, १३५, १३६, १३७,

१३९, १४४, १४५, १४६, १४७, १४८,

१५५, १६०, १६१, १६३, १६८, १६९,

१७०, १७१, १७२, १७३, १७४, १७६,

१७९, १८१, १८४, १८५, १८७, १९३,

१९५, १९६, १९७, १९८, २००, २०१,

२०७, २०८, २०९, २१०, २१३, २१४,

२१६, २१९, २१८, २१९, २२०, २२३,

२२४, २२६, २२८, २२९, २३१, २३२,

२३३, २३५, २३६, २३७, २३८, २३९,

२४१, २४२, २४४, २४५, २४८, २४९,

२५१, २५२, २५३, २५४, २५५, २५६,

२५९, २६०, २६१, २६३, २६४, २६५,

२६६, २६९, २७०, २७१, २७२, २७४,

२७५, २७६, २७८, २८०, २८१, २८२,
२८३, २८४, २८५, २८६, २८७, २८८,
२८९, २९०, २९१,

कृष्णराव बलवत ६७, ९७
कृष्णराव माधवराव पानसे १२, २०, २४, २६,
२७, ३३, ३८, ४४, ४८, ६१, ६७

कृष्णा (जासूद) १७१

कृष्णाजी १७

कृष्णाजी देवाजी ५०, ६२, ७१.

कृष्णाजी माधवराव ३

केरोजी चव्हाण १६९

केशव भिवाजी दासार २८

कोनेरराव ५, ६, ९, १२

कोन्हेर बाबूराव १८३

ख

खडेरार बलाल २

खडोजी १५, १६

खडोजी गोडगिरे १४

खडोजी भोसले १२६, १६५, १९०, २२२,
२२८, २२९, २३८, २४०

ग

गणपत आनंदराव मेहेदळे ९०, ९१

गणपत विश्वासराव १४०

गणेशपत बर्वे २०२

गणेशपत वेहेरे १४०, १४१, १५०, १५१,
१५४, १५५, १६९, १७८, १८९, १९०,
१९४, १९६, १९८, १९९, २०४, २०५,
२११, २१२, २१५, २१६, २१८, २२०,
२२२, २२३, २४८, २५५, २५६, २७६,
२७९, २८०, २८७

गंगाजी घोरखर १८

गंगाधर जोशी २८

गंगाधरराव रास्ते १५४

गंगाबाई २२, ५८, ६०, ६१.

गजुडीन खान २९०

गुलजार खान २१७, २२३

गुडो महादेव ८३, ८४, ८५.

गोडाई, कर्नल (गाडर) १२०, १२३, १२४,
१२६, १३०, १३३, १३८, १३९, १४९,
१२६, १३०, १३३, १३८, १३९, १४९,
१५३, १५७, १६४, १६५, १६९, १७५,
१७६, १८१, १८७, २३८, २४९, २७०,
२७६, २७७, २७९, २८६, २८९, २९१

गोपाळ नाईक तावेकर ५८, ५९.

गोपाळराव मिरजकर ४६, १०३.

गोपिकाबाई १०३

गोविंदराव अनगळ २४०.

गोविंदराव काळे ११, ११९, १४६, १४७,
२००, २०१, २०८, २०९, २१३, २१९,
२३६, २५७, २६६, २८२, २८५, २८७,
२८८.

गोविंदराव गायकवाड १२६, १२७, १३६,
१३७

गोविंदराव भगवत १९, २५, २७, ६९, १०९,
११०, २१०, २१४, २२६, २६१, २८९,
२९१.

घ

घोरपडे ६४, १३८

च

चासवर १२

चिमाप्पा पानसे १९, १३९

चित्तो अनत १०३

चित्तो विठ्ठल रामरीवर १०३, १५३, २२३,
२७७, २८१, २९०

छ

छट्टू मिरये ३६, ४०, ४२, ४५, ४७, ५०, ५३,
६२, ६४.

४८, ४९, ५०, ५३, ५५, ५६, ५७, ६२
६३, ६४, ६९, ७०, ७१, ७२, ७४, ७६,
७७, ८२, ८४, ९४, १००, १०६, १०८,
१११, ११२, ११३, ११४, ११५, ११६,
११७, ११८, ११९, १२२, १२३, १२४,
१२७, १२९, १३०, १२४, १३५, १३७,
१४१, १३४, १४१, १४५, १४६, १४७,
१४८, १४९, १४२, १५६, १५७, १५९,
१६०, १६१, १६२, १६३, १६७, १७०
१७१, १७२, १७३, १७४, १७४, १७८,
१८०, १८३, १८४, १८५, १८६, १८७,
१८८, १८९, १९२, १९६, १९७, १९९,
२००, २०१, २०२, २०४, २०७, २०८,
२१०, २१३, २१५, २१८, २२१, २२३
२२६, २२७, २२८, २३०, २३२, २३५
२४१, २४५, २४६, २४९, २५२, २५३,
२५६, २५७, २६२, २६४, २६५, २६६,
२६९, २७२, २७३, २७५, २७६, २७८,
२८२, २८४, २८५, २८६, २८९, २९१.

नारायणराव पेशवे ८५, १०५, २४५, २४६
नारामणराव बापू ७१, ७३, ८३.
नारो कृष्ण २, १९८.
नारो गणेश १२.
नारोपत चन्द्रदेव बक्षी ८९, ९०, ९१.
नारो बाबाजी ३.
नारो शंकर १०३.
निबाजी झेंडे १६.
निबाजी सरडे १४.
निबाळकर ६४, १००.
नीळकंठ महादेव ६६.
नीळकंठराव आबा पुरंदरे ५७, ५९, १०३.
नूर महंमद खान १७७, १९१.

प

परशुरामपंत मिरजकर २०, २१, २४, २६,
२७, ३३, ३४, ३८, ३९, ४१, ४४, ४६,

४८, ६१, ६७, ८२, ८८, ९१, ९२, ९३,
९९, १००, १२३, १२४, १२५, १२७,
१२८, १२९, १३०, १३२, १३४, १५१,
१६४, १८७, २६७, २६८.

पन्हाळेकर ७, २२, ३८, ४८, ९३.

पर्वतराव भापकर २०३, २११.

पाटणकर ६४, १३८.

पाराजीपंत २५५, २६०.

पार्वतीबाई २०.

पांडुरंगपंत गोडबोले ९.

पांडुरंग बाबूराव वारामतीकर २१२, २२०,
२४०, २५१, २५७, २५९, २६७, २७२.

पिराजी (१) १५.

पिराजी (२) १६.

पिराजी (जामूद) ५५.

पिराजी केरोजी चव्हाण १४.

पिराजी नाईक १०३.

पुरुषोत्तमराव हिगणे २२२.

पुंजाजी १७.

पोपहेंम, कॅप्टन (करनल पापड) १५०, १५९.

प्रतापवंत बहादुर (विठ्ठल सुंदर) १०४.

प्रभाकरपंत १४६, १४७, २०१.

फ

फत्तेसिंग भोंसले ८७, ९०.

ब

बजाबा पुरंदरे ६५, १०७.

बलवंतसिंग १३६.

बसाल्लतजंग २४३.

बळवंतराव मुंढे २४०.

बाजी गोविंद १२४, १२५, १३१, १३३, १४०,

१४९, १८५.

बाजीपंत अण्णा २१, २४, २६, ३२, ३९, ४४,

६०, १२८, १२९, १३६, १४१, १४२,

१४९, १५०, १५२, १५४, १५६, १५७,

१६४, १६७, १६८, १९३.
 बाजीराव बर्वे १४८, १८७, १८८, १९०, २०२
 २०५, २०६, २११, २१२, २१५, २१६,
 २५७, २६७, २७०, २७३, २७९, २८०.
 बापूजी होळकर १९८.
 बाबूजी नाईक बारामतीकर १९, ६९.
 बाबूराव फडनीस १०३, १०४.
 बाबूराव वकील ६७, ९६.
 बाबूराव वैद्य ९२, २६१.
 बाळाजी ९०.
 बाळाजी केशव २८.
 बाळाजी जनार्दन पुरंदरे ६०.

बाळाजी जनार्दन फडनीस (बाळाजीपंत, नाना
 फडणवीस, मदारुलमहाम) ४, ५, ६, ८,
 ९, ११, १३, १९, २०, २३, २५, २६, २८,
 २९, ३१, ३२, ३३, ३५, ३८, ४०, ४१,
 ४३, ४४, ४५, ४६, ४७, ४८, ४९, ५०,
 ४१, ५२, ५३, ५५, ५६, ५८, ६०, ६३, ६५,
 ६६, ६७, ७४, ७५, ७६, ७८, ७९, ८०,
 ८१, ८२, ८५, ८७, ८९. ९२, ९४, ९५,
 ९७, ९८, ९९, १०१, १०२, १०४, १०५,
 १०६, १०७, १०९, ११३, ११४, ११५,
 १२०, १२४, १२५, १२७, १२८, १३२,
 १३३, १३५, १३६, १३७, १४२, १४४,
 १४५, १४६, १४७, १४९, १५३, १५४,
 १५५, १५६, १५९, १६१, १६३, १६५,
 १६७, १६८, १६९, १७०, १७२, १७३,
 १७४, १७९, १८५, १८७, १८८, १९०,
 १९१, १९२, १९३, १९४, १९५, १९७,
 २००, २०४, २०५, २०६, २०७, २०८,
 २१३, २१४, २१६, २१७, २१९, २२०,
 २२३, २२४, २२५, २२६, २२६, २३१,
 २३२, २३३, २३५, २३७, २४१, २४४,
 २४५, २४६, २४७, २४८, २४९, २५१,
 २५४, २५५, २५८, २५९, २६०, २६१,
 २६२, २६३, २६५, २६७, २६८, २६९,

२७०, २७१, २७२, २७४, २७८, २८०
 २८१, २८२, २८४, २८६, २८७, २९०,
 २९१.

बाळाजीपंत सुभेदार २८, २७६.

बाळाजी बाजीराव पेशवे १०३.

बाळा दीक्षित २४७.

बाळाराव दिवाण ३२, ३५, ३८, ४६, १३६.

बाळाराव सिंदे ४१, ६५.

बाळोजी १७.

बिवाजी भोंसले २४०.

भ

भगवंतराव १२४.

भगवंतराव निंबाळकर १३९, १४२, १५५,
 १५६, १७०, १९३, २८१, २८३, २८४.

भगवंतराव प्रतिनिधी ६, ७, ९, १२.

भगवंतराव मेढेकर ७९, २८३.

भवानराव प्रतिनिधी ५, ६, ७, ९, १२, १३५,
 १५५, १५७, १६७, १६८, १९५, २०५,
 २०६.

भवानी काळो २३८.

भवानी शिवराम २३८.

भाऊसाहेब १०, ३०, ३७, ११४, १४६, १९७.

भादुराव प्रतिनिधी १५५, १५७, १६७, १९४,
 १९५, २०५, २१५.

भानजी १७.

भांवूराव १५१, १६४, १७७, १८७, १८८,
 १९०, २६७.

भिकनखान २.

भिकाजीपंत पाळंदे ८९.

भिवजी ४७, ७३.

भिवराव मल्हार २.

भीमराव आवा पानसे १२, ३४, ३९, ५३, ५७,
 ५८, ५९, ४२, ६३, ६४, ६५, ६६, ७२,
 ७३, ७४, ७५, ७६, ७७, ७८, ९४, ९७.

म

मकाजी यादव १७

मगफरतमाव (आसफजाहा, पहिला निशाम)

१४४, १४५, १६०

मनोलीकर सिंदे ५

मलबा पानसे बक्षी ७९

मल्हारी १६

महमदअली कुमनदान २०, २१, २४, २७,

३३, ३८, ४४, ४८, ६१, ६७, ८२, ९९

१६३

महादजी नीलकंठ पुरंदरे ७८, ८१, ९७, १०३,

महादजीपत मुजुमदार ७९

महिपतराव कवडे २६८

मॅकफरसन (मेघफरसन) ५४, ५५, ५६

माणकोजी गोडगिरे १४, १६

माणकोजी मोरे १६

माधवराव बल्लाळ पेशवे १०३, १०८, १०५,

१०८, १७३

माधवराव रामबद्र १९, १२४, १२५, १४०,

१४१, १४९, १५४, १६४,

माधवराव सदाशिव ५, ७, ११, १३, १९, ७४

९७, ८१, ९५

मानाजी फावडे २४ २६, १८८ १५१, १५२,

१५५, १५६, १५७, १६४, १६७ १६८,

१७७, १८७, १९०, १९४, १९५, २०२,

२०३, २०४, २०५, २०६, २११, २१२,

२१५ २१६, २२०, २२८, २४०, २४१

२५१, २५४, २५५, २५७, २६७, २६८,

२७१, २७२, २७६, २८१, २८७

मानाजी मिंदे १८७, १८८, २०२, २०३

मालोजी घोरपडे २३, २८, २६, २८८

मॉन्टिन, धामस (माप्टी) २१, २७, ४४, ७४

८१, १०१

माहादजी नाईप १७

माहादजीपत वझे ८० ९०

माहादजी बागमे १६

माहादजी सिंदे १२, १६, २४, ३२, ३५, ४४,

४६, ५३, ८२, ९२, १००, १०२, १०७,

१४०, १४९, १५०, १५९, १६३, १६६,

१६७, १८७, १९०, २१२, २२२, २२८,

२२९, २३८, २४६, २५०, २५७, चे२६३

२६८, २८७, २८८

माहाद्व कामटे १६

माहाद्व खेनट १७

मिरजा नजरबेग ११२

मीर महमद अहमद २१

मीर रजाअली खान २४८, २४९, २५०

मुकुंदराव बीडकर ७०

मुघोजी भोसले ५२, ५३, ५५, १२६, १६५,

१६६, २२२, २४९, २४९,

मुबारजुलमुल्क २५, २६, ६८, ६९, ९२ ९३,

९४, ९९, १००, १६०,

मुरारराव घोरपडे ७, ९, १०, १२, १४, १२७,

१३२

मुसा मोतरम २३९, २४९

मुसार सिवालियर सालूबे ७३, ७४, ७८, ९३,

९५, ९७, ९८, ९९

मोडनुद्दोला १०८, १०९, ११२ ११९, १३७,

१४४, १४५, १६०, १७२, २००, २०१

२०७, २०८, २१९, २२६, २२८, २३५,

२३६, २३७, २८२, २८५

मोरो गिरमाजी १४४, १४५, १७१, २१६

मोरोपत भावे ८७

मोरो बाबूराव फडनीस (मोरोबा दादा, मोरो-

पत) ५, २०, २५, २७, ३१, ३२, ३८, ४०

४३, ४८, ५१, ५२, ५६, ५८, ५९, ६०,

४३, ४८, ५१, ५७, ५६, ५८, ५९, ६०

६१, ६७ ६३, ६८, १०५, १०७, १०९

१३५, २४६, २४७

म

मंगवत गागाधर ६८

मंगवतराव नाईप निवाळतर १८७, १४८,

१५१, १६४, १८७, १८८, १९०, १९१, २४१.
 येसाजी १७.
 येसाजी सिंदे ६, ७, ९, १२, २१, २२, २७, ३२, ३२, ३४, ३९, ४४, ४६, ४८, ६०, ६१, ६४, ८२, १००.
 येहतशामजंग (जाबितजंगाचा मुलगा) ११२,
 येहतशामुद्दीन मुनशी २१, २७, ३८, ५०.

र

रघुनाथराव गजरे २४७.
 रघुनाथराव दादा ८, ७, २५, २७, ३२, ३८, ४१, ४४, ५२, ५८, ६३, ८१, १०१, १०३, १०४, १०५, १०६, १०७, १०९, १२७, १३४, १३५, १५५, १९०, २११, २१५, २४५, २४६, २५७, २५८, २६४, २६७, २७३, २७६, २७९, २८०, २८६, २८७, २८९.
 रघुनाथराव नीळकंठ मिरजकर १२५, १३२
 रघोजी आंग्रे ४६.
 रघोजी भोंसले १, २०, २६, २९, ४४, ४७, ४९, ४९, ५८, ६०, ६१, ६२, ६४, ६५, ६६, ६७, ७४, ७५, ७८, ८१, ९२, ९५, ९६, ९७, ९८, १००, १०१, २३८, २४९.
 रघोत्तमराव २१, ७०, १०८, १०९, ११०, ११२, ११६, ११७, १३०, १४६, १४७, १४८, १५९, १६३, १७१, १७३, १८४, १८६, १८७, १९७, २००, २०१, २०७, २०८, २१३, २१९, २२६, २२७, २३५, २५२, २६६, २७४, २८१, २८५, २८६.
 रणसिंगराव मोहिते ५.
 रफअत हौला १८३.
 रहीमयार खान ७६.
 राघोजी १७.
 राघो बापूजी पागे २६६.
 राणोजी पुंड ३६.

राणोजी फळके १७.
 रामचंद्र गणेश ५, ६, ९, १२, २१, २२, २४, २६, ३२, ३३, ३५, ३९, ४४, ४६, ४८, ६०, ६१, ६४, ८२, १००, १०३.
 रामचंद्र सिवाजी १.
 रामजी (जासूद) ७२.
 रामजी गंगाजी निकम २९, ३०,
 रामजी लक्ष्मणजी खंदारकर १८.
 रुकनुद्दौला १०६.

ल

लच्छीराम ८४, ८५.
 लक्ष्मणपंत देशमुख १८५.
 लक्ष्मण बोरकर १८.
 लक्ष्मणराव रास्ते १२.

व

वली महंमद २७५, २८०.
 वाघोजी कामटे १५, १६.
 वामनराव १३४.
 वासुदेवबावा मुतालिक १५२, १७७, १८७, २०४, २०६, २५१, २६०, २६१, २७८.
 वासुदेवभट कर्वे २४७, २८३.
 विकारुद्दौला ८, १०, ११, १२, १३, १४, १८, ३६, ३७, ४७, ५०, ५५, ५७, ८३, ११४, ११५.
 विठोजी भेंडे १६.
 विठ्ठलराम ७५, ७६.
 विठ्ठलराव सिंदे १०३.
 विठ्ठल सिवदेव १०३.
 विश्वंभरदेव ३७.
 विश्वासराव यशवंत ३.
 विष्णुपंत गजरे २१७.
 विसाजी अप्पाजी आठवले २३, १८५.
 विसाजी कृष्ण विनीवाले ४, ६, २६, ३९, ४४, ६०, २३३, २४२, २५६.

विसाजीपंत दिवाण २४.

विसाजीपंत लेले ९.

वेंका महार २८७.

श

शार्फुद्दौला (शर्फंदौला, शरफुद्दौला) ८४, १००

शाहाजी भोंसले (अक्कलकोटकर) ८७.

शंकराजी (जामूद) २९.

शंकराजी घोरपडे ४४, १००, १३८, २८८.

शंकराजी मल्हार १७२.

शिवराम नाईक नाशिककर १५५.

शिवरामपंत १९८.

शिवाजी राजे (कोल्हापूरचे) ६९.

शुजाउदौला (मुज्यायेतदौला) २३, १३६, १७२.

शुजाउल मुल्क ४१, २३९.

श्रीधर जगन्नाथ २.

श्रीमंत पंतप्रधान (सवाई माधवराव, माधव-

राव नारायण) ४, ६, ७, ८, ११, १३, १४,

१९, २०, २२, २३, २६, २८, २९, ३१,

३२, ३४, ३९, ४१, ४३, ४६, ४७, ४८,

४९, ५०, ५२, ५३, ५४, ५५, ५८, ५९,

६०, ६१, ६६, ६७, ६८, ६९, ७४, ७५,

७८, ७९, ८१, ८२, ८५, ८७, ८९, ९०,

९२, ९३, ९४, ९५, ९६, ९७, ९८, ९९,

१०१, १०३, १०६, १०७, १०८, १०९,

११०, ११४, ११५, ११६, १२०, १२३,

१२४, १२५, १२६, १२८, १२९, १३१,

१३२, १३३, १३४, १३५, १३६, १४०,

१४१, १४२, १४४, १४६, १४८, १४९,

१५०, १५१, १५२, १५९, १६०, १६४,

१६५, १६६, २६८, १७२, १७३, १७४,

१७५, १७६, १७७, १७८, १७९, १८०,

१८३, १८५, १८६, १८७, १८८, १८९,

१९५, १९७, २०४, २०५, २०९, २१०,

२१३, २१४, २२१, २२२, २२५, २२६,

२२०, २२८, २३०, २३१, २३३, २३४,

२३६, २३७, २३८, २३९, २४०, २४१

२४२, २४३, २४४, २४५, २४६, २४९,

२५०, २५१, २५३, २५५, २५६, २५७,

२५८, २६१, २६२, २६३, २६४, २६५,

२६६, २६८, २७०, २७४, २७६, २७८,

२८१, २८२, २८३, २८४, २८६, २८७,

२८८, २९०.

श्रीमंत शाहू राजे (शाहूराजा) २७२.

स

सख जोशी २८.

सखारामपंत पानसे ७८, ९१, १४०.

सखारामपंत बापू (सखाराम बापू, बापू) ५

७, ८, ११, १३, १९, २७, २८, ३१, ३२,

३३, ४१, ४२, ४३, ४४, ४८, ४९, ५०,

५१, ५२, ५५, ५६, ५७, ५८, ५९, ६०,

६२, ६३, ६४, ६५, ६६, ६७, ६८, ६९,

७४, ८०, ८१, ८२, ९५, ९७, ९८, ९९,

१०३, १०४, १०५, १०६, १०७, १०९,

११४, ११५, १३४, १३५, १५३, २४५,

२४६, २४९, २५३, २५४, २५९, २६२,

२९०.

सखाराम हरी २.

सटवाजी (१) १४, १६.

सटवाजी (२) १५.

सटवाजी (जामूद) २४, ६२.

सटवाजी भोंसले २४, १४८, १५१, १५६,

१८७, १९०, १९५, २०२, २०३, २०५,

२०६, २११, २१५, २१६, २१७, २२१,

२२३, २२४, २५७, २६७, २७०, २७९,

२८०, २८९.

सदाशिवपंत (१) ६६.

सदाशिवपंत (२) १४४.

सदाशिवपंत करमरकर ६०, ६३, ६५.

सदाशिवपंत साहिबकर २०४, २११.

सदाशिवराय ८४.

सय्यद महंमद १७.

सिवाजी गोपाल ५.

सुभानशाह मस्तान (किंवा मस्तान) १७८,
१८९.

सुमेरसिंग १०१.

सेटी १६, ७३.

सेवकराम ५४.

सोहलतजंग १५६, २६६.

संताजी १७, ५५.

संभाजी जाधव १५.

संभू यादव १७.

ह

हणमंतराव दिवाण ७.

हणमंता १७१.

हरिहरराव पुरुषोत्तम मिरजकर १२५, १२७,
१३२.

हरी उमाजी २८३.

हरीपंत फडके (हरीपंत तात्या, हरी बल्लाळ)

८, १९, २०, २१, २३, २४, २५, २६,
२७, २९, ३१, ३२, ३३, ३४, ३५, ३६,
३८, ३९, ४०, ४२, ४३, ४५, ४६, ४८,
५१, ५३, ५७, ५८, ५९, ६०, ६१, ६२,
६४, ६५, ६६, ६७, ६८, ८७, ८८, ८९,
९०, ९१, ९२, ९३, ९४, १०१, १०२,
१०५, १०६, १०७, १०८, १०९, ११३,
१२१, १२२, १२४, १२५, १२६, १२८,
१२९, १३१, १३६, १३९, १४२, १४९,
१५०, १५३, १५४, १५५, १५६, १६३,
१६७, १६८, १६९, १७०, १७९, १८०,
१८२, १८५, १९४, १९५, २००, २०५,
२०७, २०८, २१६, २१९, २२३, २२४,
२२५, २३०, २३१, २४०, २४३, २४४,

२४५, २४६, २४७, २५२, २५४, २५८,
२६०, २६१, २६२, २६३, २६५, २६८,
२७०, २७२, २७४, २७८, २८०, २८१,
२८२, २८३, २८४, २८६, २८७, २८८,
२९०, २९१.

हैदरअली खान (हैदरनाईक) ९, ७, १०, १२,
१३, १४, २१, २४, २५, २७, ३४, ३९,
३९, ४१, ४४, ४६, ४८, ६७, ६८, ८१,
८२, ९३, ९४, ९९, १००, १०२, १२२,
१७२, १७५, १७६, १७७, १७८, १७९,
१८०, १८१, १८२, १८५, १८९, १९१,
१९२, १९३, १९४, १९५, २०६, २०९,
२१०, २१२, २१३, २१४, २१७, २२०,
२२१, २२४, २२८, २२०, २३८, २३९,
२४२, २४४, २४८, २४९, २५०, २५२,
२५४, २५७, २६०, २६१, २६४, २६८,
२६९, २७०, २७१, २७२, २७७, २८१,
२८७, २९०.

हैवतराव गोपाळ १०, १९, २४, २५, २८, ३३,
३६, ३८, ४१, ४७, ४९, ५१, ५५, ५७,
६१, ६७, ७२, ७३, ७७, ७९, ९३, ११०,
११३, १२३, १२९, १३०, १३३, १३४,
१३७, १४१, १४२, १४३, १४८, १५७,
१५८, १६१, १६७, १७०, १८३, १८४,
१८७, १९३, १९६, १९९, २०७, २१८,
२२५, २३५, २३६, २४०, २४१, २४२,
२४४, २६५, २७३, २७४, २७८, २८२,
२८५.

हैबती १७.

होळकर ४१, ४७, ५३, ६५, ९२, १०३, १२८,
१२१, १२४, १२८, १३५, १४२, १५३,
१५४, १५८, १८१, २१५, २४२, २५५,
२६०, २६१, २६३.

हंसाजी भेंडे १६.

स्थलनिर्देश

अ

अडकी १.

अदोनी ४१, २४३.

अफजलपूर ३.

अमरचिता १.

अकटि १४९, १५०, १७२.

अंदुरे ३.

अंदूर ३.

अवेगांव (कोंकण प्रांत) ९२.

अवेजोगाई २५७, २५९, २६७, २६८, २७१, २७२, २८१.

आ

आळंद २८.

उ

उज्जैन २३, ४५.

उटकूर १.

उडचण ३.

उडणगांव ३.

ओ

ओरंगाबाद ३, १०७, १६१, १७३.

क

कडेचूर १.

कानकगिरी १३.

कान्हाड २५८, २७८.

कलकत्ता ३२, १४२, २७७.

कल्याण २, ५९, १२१, १२२, १३४, १४२,

१४९, १५३, १५७, १६४, १६५, १६८

१६९, १७५, १७६, १७९, १८१, १८२,

१९४, २१७, २२५, २३२, २३४, २३८,

२४३, २४९, २५५, २५९, २७०, २८०,

२९१.

काटी १.

कालपी १७७, २५०.

कासारवारी २१५, २१६, २२३, २५५.

कुंभकोण २१२, २२०.

केळखामळा २०३, २११.

कोइमतूर ९१.

कोकेडी ५४.

कोडली २.

कोडित ५८, ६०, ६५, ६६, ९७.

कोल्हापूर २१, ३९, ४८, १०७.

कोहिर १.

कोंडाईवारी १४१, १४२, १५१, १५४,

१५५, १६९, १७८, १८९, १९४, २०५,

२०६, २१५, २१६, २१७, २२०, २२३,

२५५, २५६, २७९, २८०, २८९.

कोलास ६९.

ख

खडकी १२७.

खडंगले २.

खडीमांजरी ६२.

खतगांव ८३, ८४.

खानापूर ७, ९, १२.

खालापूर (खोलापूर) १२४, १२६ १३,

१३४.

खुल्दाबाद ३.

खेड (गोदातीर) ७०, ७१, ८२, ८३.

खोपवली २६, १२६.

ग

गढेकामळे २७६, २८६.

गांडापूर २५५.

गुत्ती ७.

गुरमकोंडा १३५, २१४.

गुरसाळें २६८.

गुलबर्गा (कलबर्गा) २, ८४.

गेरू माटरगांव २.

गोकाक ९१.

गोहद १०४.

ग्वालेर १२२, १४०.

घ

घांटबोरी २.

घांटसावली २.

घोरपडी २६, ३३, ४०, ६२.

च

चास १२.

चाळीसगांव २, १६३, १९४, १९८, २४८.

चांडोल ३.

चांदवड १३५.

चिकोडी ५, ६.

चिखली २.

चिटगोपे २.

चितळी २८.

चितापूर १.

चित्रदुर्ग १३.

चिदंबर १४९, १५०, १६६, १९१, १९२,

२१२.

चिचवड २६, १२०, १२३, १२७, १३०,

२८१.

चिचोली २.

चिंतामणीपेठ १६३.

चोरमोल्यागड ९.

चौका १२०.

ज

जडचरला ७३.

जंजुकेस्वर १७६, १९१, १९२.

जाफराबाद ३.

जामगांव ३२, ३५, ४४, ४६, ५३.

जालना (जालनापूर) ४४, ४९.

जुन्नर (जुनेर) ३१.

जेऊर ७४, ८१, ९७.

जेजूरी २३, ३५, ३८, ४४, ५६, ६४, ९७,
१४२.

झ

झोलपिंपरी ७५.

ट

टांकली निर्मल ३.

ढ

ढेडिंब २.

ढोकी १.

ड

डिंगरी २७३, २७६, २८६.

त

तळेगांव ६, १२६, १३८, १५१, १६५.

तळेघोंसाळे १८६, १८९, २३०, २९१.

तालिकुडा ९३.

तांडूर १.

तुळजापूर ५३, ९७, १७७, २१२, २२०,

२२४, २५४.

स्थलनिर्देश

अ

अडकी १
अदोनी ४१, २४३
अफजलपूर ३
अमरचिता १
अर्काट १४९, १५०, १७२
अदुरे ३
अदूर ३
अवेगाव (कोकण प्रात) ९२
अवेजोगाई २५७, २५९, २६७, २६८,
२७१, २७२, २८१.

आ

आळद २८

उ

उज्जैन २३, ४५.
उटवूर १
उढचण ३
उढणगाव ३

औ

औरगावाद ३, १०७, १६१, १७३

का

कडेपूर १
कनपगिरी १३
कन्हाड २५८, २७८
कलनता ३२, १४२, २७७

कल्याण २, ५९, १२१, १२२, १३४, १४२,
१४९, १५३, १५७, १६४, १६५, १६८
१६९, १७५, १७६, १७९, १८१, १८२,
१९४, २१७, २२५, २३२, २३४, २३८,
२४३, २४९, २५५, २५९, २७०, २८०,
२९१.

काटी १.

काल्पी १७७, २५०.

कासारवारी २१५, २१६, २२३, २५५

कुमकोण २१२, २२०.

केळवामळा २०३, २११.

कोइमतूर ९१

कोकेडी ५४

कोडली २

कोडित ५८, ६०, ६५, ६६, ९७

कोल्हापूर २१, ३९, ४८, १०७

कोहिर १

कोडाईवारी १४१, १४२, १५१, १५४,

१५५, १६९, १७८, १८९, १९४, २०५,

२०६, २१५, २१६, २१७, २२०, २२३,

२५५, २५६, २७९, २८०, २८९

बोलास ६९

ख

खडकी १२७

खडगले २

खडीमाजरी ६०

खतगाव ८३, ८४

खानापूर ७, ९, १२

खालापूर (खोलापूर) १२४, १२६ १३ ,

१३४

खुल्दाबाद ३.
खेड (गोदातीर) ७०, ७१, ८२, ८३.
खोपवली २६, १२६.

ग

गढेकामळे २७६, २८६.
गांडापूर २५५.
गुत्ती ७.
गुरमकोंडा १३५, २१४.
गुरसाळें २६८.
गुलवर्गा (कलवर्गा) २, ८४.
गेरू माटरगांव २.
गोकाक ९१.
गोहद १०४.
ग्वालेर १२२, १४०.

घ

घांटवोरी २.
घांटसावली २.
घोरपडी २६, ३३, ४०, ६२.

च

चास १२.
चाळीसागांव २, १६३, १९४, १९८, २४८.
चांडोल ३.
चांदवड १३५.
चिकोडी ५, ६.
चिखली २.
चिटगोपे २.
चितळी २८.
चितापूर १.
चित्रदुर्ग १३.
चिदंबर १४९, १५०, १६६, १९१, १९२,
२१२.
चिचवड २६, १२०, १२३, १२७, १३०,
२८१.

चिचोली २.
चितामणीपेठ १६३.
चोरमोल्यागड ९.
चौका १२०.

ज

जडचरला ७३.
जंवुकेश्वर १७६, १९१, १९२.
जाफराबाद ३.
जामगांव ३२, ३५, ४४, ४६, ५३.
जालना (जालनापूर) ४४, ४९.
जुन्नर (जुनेर) ३१.
जेऊर ७४, ८१, ९७.
जेजूरी २३, ३५, ३८, ४४, ५६, ६४, ९७,
१४२.

झ

झोलपिंपरी ७५.

ट

टांकली निमंल ३.

ठ

ठेडिव २.
ठोकी १.

ड

डिंगरी २७३, २७६, २८६.

त

तळेगांव ६, १२६, १३८, १५१, १६५.
तळेघोंसाळे १८६, १८९, २३०, २९१.
तालिकुडा ९३.
तांडूर १.
तुळजापूर ५३, ९७, १७७, २१२, २२०,
२२४, २५४.

त्रिचनापल्ली १६२, १६३, १६६, १७५,
१७६ १७८, १८०, १९१, १९३

थ

थेऊ ३५, ६२, ६८, २५५

द

दहीगाव १३४, १५१, १६४, १८७, १९०,
२६६.

देउलघाट ३

देहर २

ध

धाड ३

धान ३८, ४५.

धारबाड ७० २४, २७, ३३, ३९, ४४.

धाराशिव १

धारूर ३

धावेड ३

न

नवापुर १४०

नगरतपुर २१६, २२२, २५५, २५६.

नागपट्टण १५४, १५८.

नागपूर २६, ७४, ८१, ९०, १२६, १२७,

१८२, १९०, २२२, २२८, २२९, २३३,

२३८, २४०, २४५.

नाशिक ७, १०३

निडगुदे २.

निमंल ११२, १७९, १८१, १८२

निळें ११२

प

पनवेल १२०, १२१, १२२, १२४, १२६,

१२८, १३१, १३३, १६५, २३८, २४९.

पन्हाळा ६, ७१, ८२, १००.

परभनी ११०

परली २८७

पढरूर ६७, ६८, १२५, १२८, १४८, १५१,
१५५, १६४, १७७, २०२, २०५, २०६,
२१२, २१५, २६८.

पानगाव १

पारनेर ३५, ४४, ५३, १४०.

पालिव ७५.

पावटा ८९, ९२.

पिपरखेड २, १९८.

पिपरी २

पिपळनेर १६९

पुणे ८, ५, ६, ७, १९, २०, २३, २४, २५,
२६, २७, २९, ३१, ३३, ३८, ३९, ४०,
४१, ४३, ४४, ४५, ४६, ४७, ४९, ५१,
५२, ५३, ५५, ५६, ५८, ५९, ६०, ६२,
६३, ६४, ६५, ६७, ७१, ९३, ९५, १०१,
१०३, १०८, ११३, ११८, १२६, १२८,
१२९, १३१, १३२, १३५, १३७, १३८,
१३९, १४१, १४२, १४४, १४८, १४९,
१५०, १५२, १५३, १५४, १५५, १५७,
१५८, १६१, १६३, १६४, १६७, १६९,
१७१, १७५, १७८, १८०, १८४, १८५,
१८६, १८७, १८८, १८९, १९०, १९१,
१९२, १९४, १९५, २००, २०२, २०४,
२११, २१३, २१५, २२०, २२२, २२३,
२२४, २२६, २२८, २३०, २३२, २३५,
२३६, २३७, २३९, २४१, २४४, २४५,
२४९, २५३, २५८, २६५, २६९, २७२,
२७३, २७४, २७८, २८२, २८३, २८४,
२८५, २८९.

पुनाले १२०, १२७.

पुरंदर ६, ७, १०, २०, २६, २७, ३०, ३१,
३२, ३७, ३८, ४३, ४४, ४८, ४९, ५१,
५३, ५५, ५६, ५८, ५९, ६१, ६७, ७४,
७७, ७८, ८१, ८२, ९५, १०१, १०२,
१०६, १०७, ११४, १२३, १२५, १२६,
१२७, १०९, १३१, १३३.

पेडगांव २१, ३२, ६७.
पैठण ४४, ६९, २५५.
प्रतापपुर (प्रतापूर) २.

फ

फुटगांव ३.

ब

बागेवाडी ६.
बारामती ६९, १४४, १४५, २३५, २३७,
२४५, २८४, २८८, २९१.
बांकापूर २७, ३४, ४६.
विंदर (महमदाबाद) १०६, १०९, १४५,
१९८, २१६, २२४, २३१.
विरेवाडी १४०, १५०, १५१, १६४, १६५,
१७५, १७९, १८२, १८६, १८९, २३०.
बीड २, ३२, ७१, १५६.
बुन्हाणपूर १०६.
वेदनूर (विदनूर) ४४, ९१.
वेमली १.
बेलापूर १२०, १२१, १२२.

भ

भाळगांव १८३, २६६.
भिवंडी २२, ५६, ६५.
भोकरदन ३.

म

मख्यल (मगयल) १.
मछलीवंदर ४१.
मणूर ३.
मयुरा ९२.
मदनूर ६९, ७०, ८४.
मनोली ५, ९.
मलकापूर पांसे २.
महेश्वर १२.

मंगलगी २.

मंडलेश्वर ३८, ४५.

मार्डी १.

माशाळ ३.

मिरज १२, २७, ३९, ४४, ४८, ६०, १२३,
१२४, १२५, १२८, १२९, १३१, १३२,
१३४.

मुद्गल ९३.

मुनेहळ्ळी २४, २७, ३३, ३८, ३९, ४४,
४८, ६१, ८२.

मुंबई (ममई) १३, २०, २१, २३, २५, २७,
३२, ३४, ४०, ४१, ४६, ५२, ५४, ९२,
९४, १०२, १३३, १३८, १३९, १४२,
१५३, १५७, १६५, १६६, १६९, १७५,
१७६, १७९, १८१, १८९, १९४, २१७,
२२५, २३२, २३४, २३८, २४३, २४९,
२५५, २५९, २७०, २७६, २७९, २८०,
२८१, २८६, २८९, २९१.

मेहकर २.

म्हसवड १५५, १९५.

य

येलगंदल १०४.

र

रहमतपूर ९.

राताजन १८३.

रायदुर्ग १३, १३५.

राक्षसभुवन २८१.

रेळे १२४, २१३.

रोशनगांव ३.

ल

लककाणी २.

लखनी २२१.

लाडतांगवी ३.

लोनी २४, ९०, २८१, २८४, २८६.

व

वटेश्वर ३२, ५७, ५९, ६४.

वडगांव (मिरजनजीक) ३९, ४४, ४८,
६०.

वडमान १.

वसई १६५, १७५, १७६, २७७.

वानौडी १२९, १३९, २०४.

वाफगांव १४२, १५३, १५८, १८१, २५५,
२६०.

वाराणसी १३६.

वाळुज ३.

विजापूर १४५, २१४.

विठ्ठलवाडी ३५, ४१, ४७, ५३.

वेताळवाडी ३.

वेंजापूर २८, २५५, २६०.

श

शाहागड ४.

शाहाजहानाबाद २२२.

स

सयताडा १९.

सातारा १७२, २७०, २७२.

सावनूर (शानूर) ६७.

साष्टी ७, ८, २३, २७७.

सासवड ४, ८, १९, २२, २९, ३२, ३३,

३८, ४०, ४२, ४५, ४७, ४९, ५३, ५५,

५७, ५८, ५९, ६०, ६१, ६३, ६५, ६६,

६७, ६८, ७०, ७१, ७३, ७८, ९३, ९७,

९९, ११३, ११४, ११५, १३४ २५९.

२९०.

सांगवी २१३.

सांभाळपूर (संवलपूर) १९०.

सिकाकोल १७२, २०९.

सिद्धटेक ६४, ६६, ६७, ६८.

सिपरी कोलरस (सिपरी कोल्हारस, कोलार

सिपरी, कोल्हेर) १३६, १४०, १४९, १५०,

१५९, १६४, १६६, १६९, १७७, १८९,

१९०, २०२, २०३, २११, २१२, २२२,

२५०, २५९.

सिरपूर २.

सिवणे ३.

सुरत ९४, १२८, १४०, १४१, १४२, १५४,

१५५, १५७, १८८, १९०, २०२, २०६,

२११, २१५, २१६, २५७, २६७, २७०,

२७३, २७६, २७८, २७९, २८१, २८६,

२८९, २९१.

सुरापूर १२५, १२८, १५६, १६४, १६८,

१७७, १९५, २०५.

सुलतानपूर ३.

सुवर्णदुर्ग २२८, २३०, २३४, २४०, २४१

२४९, २५४.

सेवगांव ५२.

सोनारी ५९, ७४, ९७, १४०.

ह

हडपसर २४.

हरपनहळ्ळी १३.

हरगुल ३.

हवेली ३.

हिररो नागाचे २.

हिवरे ८.

हुबळी ३३, ३९, ४४, ४८, ६१, ६७.

हंदगावा ३७, २८३.

